

DIN CARNETUL UNUI VECHIU SUFLEOR

NENOROCIREA UNEI REGINE

Seara când are să joace, își aduce fiecare actriță sluj-
5 nica, s'o aibă de ajutor la costumat — mai coasă ici, mai
prinde-mă dincoace, ori du-te de-mi adu un ceaiu, sau
cere dela cineva o țigară, șcl.

Raluca Stavreasca luase de câteva zile o slujnicuță așa
de nostimă încât ardeau în foc toți actorii, toți mașiniștii,
10 lampiștii, dulgherii și pompierii; căci este pe semne și
aci ca'n toate ale lumii un fel de ironie a soartei: nimeni
nu s'aprinde mai grozav ca un pompier. Când îi trebuia
Stavreaschii « madmazela », madmazela ședea la taifas ori
se sbenguia printre culise. Intr'o seară mult regretata
15 artistă juca pe regina într'o melodramă înfricoșată. În
actul al patrulea se făcea o revoluție la poarta palatului.
Regina blocată în palat de valurile populare, intra în
scenă, care reprezenta o măreață sală de recepție, zicea
câteva cuvinte pripite, ieșea apoi în balcon ca să vadă
20 ce e jos, unde urla mulțimea turbată, și trebuia să se
întoarcă în scenă repede, palidă și desfigurată de groază:
văzuse cum pe fiul ei iubit îl sfâșiau fiarele scăpate din
lanțurile robiei. Pentru ca efectul să fie mai puternic,
talentata tragediană își pregătise pudră fără roșu ca să-și
25 dea pe obraz când o ieși pe balcon. Vine actul al patrulea;
replica se apropie. Raluca dă cutia cu pudră și oglinjoara
în mâna madmazelei și-i zice foarte severă:

« Madmazelo, să faci bunătate să vii după mine, să nu
te deslipești de aici, ai înțeles? dacă nu vrei să te scarmăn!

Replica a sosit. Strigăte fioroase se aud sub balconul palatului regal. Regina se arată încruntată de spaimă în scenă. Cum intră ea, pocnește în tot teatrul un râs ca de cine știe ce comedie. Ea pune mâinile la piept, ridică

ochii la cer, pășește spre rampă și declamă cu toată căldura:

« Fiul meu! prințul!... unde e prințul? Dumnezeuul meu! presimț o mare nenorocire! »

Aș! publicul râde înainte cu un hohot colosal și se pornește s'aplaude cu mâinile, cu picioarele, cu bastoanele — se sguduia polican drul. Regina își pierde cumpătul. Intâi nu știe ce să creadă, e atât de obișnuită să captiveze și să stăpânească publicul cu glasul ei frumos, cu ținuta și gesturile ei nobile. Apoi îi trece prin gând că este o

cabală, pentru care trebuie să fie recunoscătoare Mariții « Blondii » (Constandinească) cu care era certată la cuțite... Dar cheful publicului merge înainte crescând: nu e chip să mai stea în scenă. Tremurând din toate fibrele, cu sufletul în prada unei senzații mortale, face la dreapta

împrejur ca să fugă... Când se întoarce să scape de privirile amețitoare a sutelor de chipuri strâmbe de râs, de cine dă cu ochii?... de madmazela... Madmazela era la spate, cu oglinjoara la subțioară, cu cutia cu pudră într'o mână și cu puful încărcat în alta, gata să-i aplice:

intrase dela început după urma nefericitei suverane. Inchipue-și oricine ce furtună de râsete a fost în teatru când a văzut lumea că și regina a descoperit cauza misterioasă a nenorocirii ei.

« Ce cauți aici, mizerabilo? » răcnește regina în culmea încordării tragice, și cu pumnii încheștați vrea să se reapează asupra sclavei importune. Publicul simte că-i explicație la mijloc și se oprește ca prin farmec din râs, ca și cum o singură palmă năbușise toate gurile într'o ciupă.

« Nu mi-ai poruncit să viu după d-ta că mă scarmeni? »

Alt potop de râsete și de aplauze. În sfârșit, Gatineau, regisorul, prinde de veste într'un târziu, ca totdeauna, și strigă lui Petrache mașinistul să lase cortina. Peste zece minute când s'a potolit sgomotul vesel, s'a început iar actul — dar dramă mai era aceea? Trecea cât trecea, se

stăpânea lumea câteva secunde și iar pufnea ori cineva din public, ori chiar un actor, și să te ții apoi! toată lumea — adică toată lumea afară de Raluca firește, care era în adevăr cea mai dezolată regină.

5 După ce a scărmanat-o pe madmazela, i-a dat a doua zi drumul, și s'a împăcat și cu Blonda; căci la repetiție, de dimineață, neapărat s'a vorbit tot de comedia de cu seară, și din vorbă în vorbă, Blonda — ea nu fusese seara la teatru — a zis către Dragulici:

10 « Biata Raluca! auzi, biata fată! să-i strice proasta tocmai monologul, calul ei de bătaie! ».

Raluca a auzit-o, a uitat că sunt certate și a luat-o gura pe dinainte:

« Inchipuește-ți, dragă, tocmai scena pe care contam! »

15 Astfel s'a rupt ghiața și cele două prime subiecte s'au făcut iar prietene bune. Asta era într'o Luni dimineața: Vineri sau Sâmbătă s'au certat iar, fiindcă Stavreasca a pretins dela direcție să-i dea ei într'o *repriză* un rol pe care-l « crease » Blonda... Asta nu se face: fiecare cu creațiile lui!

20

QUIPROQUO -

Intr'un an cădea Crăciunul sâmbătă — sâmbăta era ziua operii italiene. Se dedea « il Trovatore ». De pe la cinci ceasuri galeria gema de mitocănime foarte veselă.

25 Cântau tenorul Patierno, primadona Bianchi și baritonul, nu mai țiiu minte cum îl chema, — un nume italianesc strajnic — Crampampolini, cam așa ceva, însă un excelent bariton.

Teatrul plin și artiștii foarte bine dispuși. Signora Bianchi

30 era cam după masă, foarte aprinsă la față și apilpăsită; tenorul era în voce, iar signor Crampampolini prânzise *in compania della Bianchi, corpo di Dio!*

Terzetul final din actul întâiu a mers admirabil, un *brio* rar. Aplauze nebune, galeria fanatizată. « Bis! bis! »

35 A doua oară bucata merge și mai cald. Cântăreții sunt chemați la rampă de două, de trei, de patru ori, câțiva amatori furioși încearcă să cheme pe artiști a cincea oară;

de astă dată nu mai se prinde: se mai aud fără răsunset ici și colo câteva bătăi în palme umflate și ostenite, și însfârșit un glas mitocănesc din galerie pornește *risolutto fortissimo*:
« Bravo!... Pascali, Matilda! Dimitriade! »

EXCES DE ZEL

La Brăila a deschis întâi *café-chantant* un grec, într'o grădină unde ținea și cafenea și birt. Grecul adusese, după recomandăția unui samsar, o cântăreață excentrică de renume. La reprezentația de deschidere, grădina era plină de lume — tot negustori chiaburi cu nevestele, cu fete mari, cu copii...

Impresariul era în culmea fericirii, se plimba dela masă la masă, zâmbea și saluta cu respect în dreapta și în stânga. « Diva », care nu cunoștea moravurile caste ale publicului brăilean, apare pe scenă într'un costum abracadabrant; pornește să cânte, s'aprinde, face gesturi prea-prea și la refren: *Eh! allez-y, mon petit chien...* etc., îi trage un chiot apilpisit și niște tifle... cu piciorul. Toată lumea scandalizată; grecul se reazimă de un felinar să nu cază. Refrenul se repetă cu mai mult *brio*: lumea începe să murmure și să se ridice. Grecul, îngrozit, dă să se repează pe scenă, dar nu-l ajută balamalele. Al treilea cuplet cu vârf și 'ndesat! Lumea se scoală, și în mijlocul protestărilor de indignare s'aude un țipăt sfâșietor — leșinase impresariul...

Fiindcă pusese capital în întreprindere și avea contract cu « Diva » s'o ție măcar două luni cu câte douăzeci și cinci de lei pe seară, a trebuit s'o păstreze. În toate serile însă ședea între culise: când venea refrenul, punea mâna în buzunarul jiletcii și striga:

« Madama! dau ținți franți șuplimentu: mai cu modestia! »

REVANȘĂ

Direcția Teatrului o ținea Costache Caragiale în tovărășie cu Costache Mihăileanu. Iorgu Caragiale ieșise din școala de muzică a cadeților — adică jumătate ieșise și

trei sferturi fusese dat afară, pentrucă nu 'nvăța nimica și se ținea de farse toată vremea. La școala de muzică era profesor un popă de regiment muscal, fugit, se zicea, din țara lui, unde fusese osândit la pierderea darului. Era un

5 popă rău și ursuz. Odată scoate pe Iorgu la teorie și-l întreabă în câte feluri se duce o notă ținută; Iorgu se gândește, se scarpină 'n cap și răspunde:

« *Crescendo, decrescendo și ris... și răs... și ris* » și nu mai știe.

10 — Și răs și ris ce? întreabă popa răstit și dă să-l apuce de ureche.

Iorgu se ferește în lături și răspunde:

Și răs-popă!

Apoi i-a tras popa și *crescendo* și *decrescendo* și *rinfor-*

15 *zando*, și l-a dat afară: și astfel se găsea acuma luat pe procopseală de frate-său și de tovarășul acestuia, Costache Mihăileanu. In teatru avea câmp deschis pentru instinctele sale de farsă la cari n'a așteptat mult ca să le dea de lucru.

Intr'o seară juca directorul Mihăileanu pe un nobil ca-

20 valer rătăcitor. După ce-l omoară vrăjmașii într'o întâlnire, frații de arme îl aduc pe năsălii, îl întind pe catafalc, și amanta vine să-l plângă. Catafalcul era așezat lângă fundal tocmai unde venea gaura tabloului — toate tablourile au câte o mică spărtură pe unde se vede dinapoi

25 în scenă și 'n public. Ce-l împinge demonul pe Iorgu? Pune un ac în vârful unei nuiele, vără nuiaua pân spărtura perdelii și începe să 'mboldească pe răposatul cavaler, pe când îl jelea atâta lume adunată cu venerație împrejurul catafalcului.

30 « S'a stins sufletul cel mai generos, s'a oprit din bătăile ei inima cea mai fidelă! » se vaită amanta dezolată.

Iorgu îi trage câteva bolduri: răposatul șoptește:

« Ce-i asta, bre? Cine-i acolo? »

— S'a pierdut floarea cavalerismului! s'a frânt spada

35 cea mai nobilă a mândrei Burgundii! » adaogă un frate de arme.

Iorgu repetă cruda jucărie; Mihăileanu, fierbând:

« Ești nebun?... Cine-i ăla?... Vrei să mă scol acum de-aici? »

— Mort! mort el! Dumnezeu! meu! mort!

Iorgu cu nuelușa iar; Mihăileanu, în culmea scrâșnirii:
« Cine e? să-lucid când m'oiu scula! Ah! m'a omorât
mișelul... ticălosul!».

5 Aș! l-a chinuit pe răposatul până s'a lăsat perdeaua...
Se scoală 'n sfârșit Mihăileanu turbat, aleargă pe scenă,
află cine fusese « mișelul » și-i arde lui Iorgu cu sete câteva
perechi de palme de-i strămută căpriorii. După aceea mai
vine și celălalt director, Costache Caragiale, și-i trage
10 altele, ca să-i puie la loc ce-i scrântise tovarășul. Iorgu le
mănâncă și tace.

Vine mai târziu vremea să se joace « Don Ranudo de
Colibrados », o farsă de Kotzebue, foarte comică deși prea
copilărească. Don Ranudo e un « grande d'España » ruinat,
15 lipit pământului, însă tot fudul, tot țațoș și plin de
« morgă ». Odată se plimbă cu nobila « dona » de Colibrados,
ligniți amândoi de foame pân satul vasalilor lui, și întâl-
nește pe unul stând pe câmp la gustare. Il întreabă:

« Mă, țărănoiule, ce faci tu acolo?
20 Țăranul se închină până la pământ:
« Gustam și eu ceva, stăpâne.

— Ce gustai, mă?

— Niște brânză, Măria-Ta.

— Ce fel de brânză? ia să văz și eu ce fel de brânză...
25 Știi, nobila mea consoartă, că mâncările bădăranilor
ăstora au câteodată gust bun, mai ales după plimbare...
Ia să-ți văz brânza, mocofane!... ».

Țăranul le dă atunci o bucată din desaga lui, iar nobilii
trebuie să i-o smucească repede și s'o mănânce cu mare
30 lăcomie. Costache Mihăileanu (don Ranudo) era foarte
grețos: te miri din ce i se apleca; de aceea, când avea să
mănânce ceva în scenă, își aducea bucățica lui de acasă.
Iorgu îi zice directorului, care uitase de mult istoria cu
acul:

35 — Nene Costache, dă-mi mie să joc pe țăranul.

— Bine; ia-l.

La reprezentație, Mihăileanu îi dă o bucată frumoasă
de caș să-l aibă în desagă. Iorgu însă în scenă mănâncă el
cașul și-i dă în loc un cocoloș de lumânare de seu cu fitil cu

tot tăvălit în răzătură de săpun și acoperit cu praf de tibișir.

Cât era de flămând nobilul hidalgo, de mușcat a mușcat-o, dar n'a putut-o înghiți brânza bădăranului.

5 DIN CARE SE VEDE CĂ METODA CHINOROZULUI NU-I
ATÂT DE RECENTĂ PE CÂT S'AR CREDE

Iorgu se emancipase de frate-său Costache și locuia singur în casa unde se făceau probele, în dosul teatrului; avea un salonaș și o odaie de culcare. In casa aceea se
10 aduna regulat un cerc de ștregari veseli tot unu și unu, fel de fel de tipuri. Din cercul acela a făcut parte în tinerețea lor o mulțime de oameni, cari mai târziu au jucat un rol însemnat în țară: este destul să citez pe cel mai mare democrat al istoriei noastre — C. A. Rosetti. In
15 această amestecătură de viitori oameni iluștri și de nulități, de oameni de spirit și de nerozi, pe cari'i aduna și-i ținea la un loc numai dragostea de păcăleli, de râs și de veselie, se afla și un oarecare Matache Pițirigă — cântăreț în dreapta la biserica Slobozia, corist la operă și actor la
20 teatrul român.

Tot într'o vreme răsărea pe orizontul artei naționale o nouă stea ursită să eclipseze toată pleiada... Peste scurt timp dela apariția ei, ajunsese obiectul unui cult public. Tânăra stea monopolizase adorația eleganților
25 timpului, iar pe de altă parte Iorgu monopolizase atribuțiile de preot al sectei. Unul dintre sectarii noului cult, un tânăr boier pe atât de urât și de zevzec, pe cât era de fervent, fiind și el membru în cercul ștregarilor, vine odată la Iorgu și i se mărturisește:

30 « Aman, Iorgule dragă! sânt prăpădit, nenorocit, nu mai pot trăi de atâta chin: să nu mă lași! »

Și-i spune că i-a scris «persoanii» multe răvășele cu miros de odagaciu, dar că n'a avut parte de răspuns; că este desperat și s'a hotărât s'o isprăvească la un fel: ori
35 să capete o întâlnire ca să-și declare focul, ori să-și ia adio dela lume; ș'așa îl roagă pe Iorgu, ca prieten și băiat de inimă, să nu-l lase și să-i facă rost de o ocazie, pentru

care tânărul va ști să fie cu prisos recunoscător. La această propunere destul de boerească, Iorgu, care știa toate biletele și toate stăruințele urâtului, îi răspunde:

« Îți fac rost, dar mai întâi să dai un chef ștregarilor ».

5 Se 'nțelege că a doua seară se și înființase cheful în salonașul lui Iorgu. Șampanie din destul, și toți ștregarii în păr.

Ghebosul, căci eră și ghebos înamoratul, gătit, pomăduit și parfumat, până să nu se puie la masă era și amețit de
10 perspectiva fericirii, și acum trăgea cu coada ochiului la Iorgu așteptând semnalul — căci fericirea îi era promisă chiar pentru seara aceea... Ștregarii erau mai nebuni ca totdeauna, iar Matache, în capul mesii, cânta pe nas popește:

15 « Adevăr, adevăr grăiesc vouă: puțin și nu mă veți vedea și iarăși puțin și mă veți vedea! »

Și râsete... și chef!... — Tocmai când se 'ncinsese bine toiul petrecerii, lui Matache îi vine rău, se scoală dela masă și iese afară să ia aer... Era prin Ianurie. Mai trece puțin și Iorgu ridică un toast « pentru realizarea visurilor
20 tuturilor amorezaților »... era semnalul. Deodată se și aude în odaița de alături o tuse gingașe năbușită:

« Ține-mă, Născătoare! Să nu mă lași, sfinte Pantazi! »

Iorgu deschide ușa dela mijloc, pune mâna în cocoașa
25 ipochimenului, îi face vânt în odăiță și închide la loc... Peste câteva minute se aud țipetele înamoratului înăuntru și ușa din fund bufnind, apoi se deschide ușa dela mijloc și s'arată Matache în *négligé* de jună cântând în falset ca o maică stariță:

30 « ... Și iarăși puțin și mă veți vedea! »

Inamoratul intrase în odăiță, unde bătea pe fereastră lumina îndoiasă a zăpezii de-afară și numai decât începuse să-și toarne declarația. Matache îl mângâiasse pe obraz, pe gât, apoi, simțind că urâtul s'apropie să-l pupe, îl umflase
35 de păr și de urechi și-i demonstrase că nu era ce-și închi-puia. Nenorocitul a dat năvală la ușa din fund, care răspundea în curte, a luat-o la fugă pân zăpadă, pe din dosul Teatrului, și s'a oprit tocmai la cafeneaua Fialcowski numa'n gheroc și cu capul gol.

P'atunci junimea aleasă se strângea la Fialcowski. In cafenea era lume multă împrejurul biliardului: se juca o partidă interesantă. Cum a intrat tânărul nostru, toată lumea a părăsit jocul și a 'nceput să bată din palme și să se strâmbe de răș. Tânărul a rămas încremenit câțva timp — nu-și putea închipui să fi transpirat așa de repede știrea despre trista-i aventură — până i-a spus unul să se uite în oglindă...

10 Era peste tot obrazul negru strălucios ca o cizmă de paradă: Matache fusese uns pe mâini cu chinoroz.

Inamoratul nenorocit nu și-a făcut seama singur de disperare — chinorozul pe semne are efect răcoritor — din potrivă a trăit și încă bine, așa că mai târziu a ocupat multe funcțiuni și dignități înalte, a trecut de mare om politic, de mare orator și mare literat... bine înțeles că
15 mai mare decât orice a fost și a rămas până la moarte aceea ce fusese când cu chinorozul lui Matache.

...Când acu câțiva ani adăogam la carnetul meu șirurile de mai sus, tânărul păcălit trăia încă; astăzi el e
20 mort. — Dumnezeu să-l ierte de toate versurile și de toată proza cu care a înavuțit tânăra noastră literatură, de toate discursurile pe cari le-a pronunțat pe rând în cele două Camere și în întruniri publice! — și fiindcă « despre morți numai bine », iată-i numele, pur și simplu: Pantazi
25 Ghica.

LOGICĂ STRÂNSĂ

In vremea răsboiului din urmă, pe vară, lui Iorgu Caragiale îi venise iar furia să joace — căci era retras din
30 teatru de vreo câțiva ani și avea funcția de comisar comunal la hala din piața Amzii. Despre « această ocupație burgheză și prozaică, și despre căderea lui din gloria artistică trecută » — așa zicea el — făcuse într'un moment de inspirație câteva versuri lirice cam așa:

35 Dup'atâți ani de fală,
De artă, poezie;
Mă văz vâtaf la hală
Peste măcelărie;

Și bieteles bucheturii,
Ce-adesse-am secerat,
In niște zarzavaturi
Acum s'au preschimbat!

5 Acuma, apucat de nostalgia culiselor, întocmise o trupă de nespălăți și luase cu chirie locul viran de pe Podul-Mogoșoaii în fața stradiei Umbrii, unde s'a clădit mai târziu casele lui Ienciulescu. Pune dulgherii să-i facă o scenă, botează localul « Grădina Basarabiei » — era
10 tocmai în toiul retrocedării — și începe reprezentațiile.

Intr'o sâmbătă seara, era și sărbătoare, juca « Adam și Eva ». Grădina era plină, mai ales de ovrei. Iorgu, directorul, n'avea rol; se plimba de colo până colo printre public ca să se bucure de succes. Localul cum era așezat,
15 nu era prea potrivit pentru teatru: cu sgomotul trăsurilor de pe Podul-Mogoșoaii, nu putea auzi publicul nimica de pe scenă.

Era tocmai monologul Satanii. Satana se vedea dând din mâini și din picioare, se vedea mișcând buzele, dar
20 graiu deloc. Un ovreiu dela locul din urmă, lângă zidul care da în pod, îl vede trecând pe directorul și-l chiamă:

« Domnule Director! Domnule Iorgu! iu n'avuz nimica; dracul ala vorbește prea încet.

— Strigă-i să vorbească mai tare », zice directorul și
25 pleacă.

— Mai tare! mai tare! strigă ovreiu.

Degeaba... Iar:

« Domnule Director!

— Ce poftești iar, nene?

30 — Nu m'avude.

— Apoi dacă nu te-avude dracul pe dumneata cum vrei să-l avuzi dumneata pe el? »

A rămas ovreiu deocamdată amețit de logica sdrobitoare a directorului, dar pe urmă s'a desmeticit și nu s'a
35 lăsat:

« Domnule Iorgu!...

— Iar?

— Apoi nu mi-a plătit el să m'avuză: iu am plătit să-l avuz pe el! »

Văzând Iorgu că n'o scoate la căpătâiu cu ovreiu, îi zice:

« Lasă, nene; nu vezi ce sgomof e afară? mai aibi și dumneata răbdare până la sfântul Dumitru, pân' ne-om muta de aici! »

Era pe la Sântămărie.

MOMENT DE DISTRACȚIE

Serghe răposatul era de specialitatea lui dramatică *intrigant* în melodramă și în comedie *moralist mușcător*.

Odată juca cu trupa lui proprie în provincie o melodramă, în care fabula este cam așa: un mizerabil persecută de moarte pe o pereche de tineri foarte cum se cade, buni nevinovați. Il juca Serghe pe mizerabilul. Acest intrigant face fel de fel de mișelii și crime, și ce e mai scandalos decât orice, e că omul acesta pervers are o virtute — conștiința ticăloșiei lui, și spune curat cu cinism revoltător, că el e bun de spânzurat. Victimele, pe cari era cât p'aci să le răpună, scapă la un moment dat din mrejele lui. El spumează și toarnă de ciudă un monolog enorm; după ce se mărturisește publicului de toate câte le-a făcut, închee cu o frază de mare efect:

« A! iubiiții mei! A! naivă pereche de turturele! mă credeți învins?... N'aveți grije! nu-mi veți scăpa! Am să vă înfășur în urzeala mea ca și un păianjen infam pe două musculițe amorezate!... Da, da! sunt infam, sunt un păianjen infam! »

Apoi râde sardonice, și-aruncă mantaua peste umăr și pleacă cu pași largi și apăsați.

Serghe ținea la monologul lui, decât nu știa boabă din rol ca de obicei:

« La tine mi-e nădejdea. Caimac băete! făgăduiesc să fac cinste! »

Caimac era diminutivul de mângâiere al lui Maican sufleurul.

... Iacă a sosit în fine și marele monolog... Păianjenul infam o ia la început cu binișorul, rar și 'ndesat. Șirurile d'intâi merg bine... Pe urmă se pornește mai iute;

Maican îl ține de scurt; Serghe îi dă zor înainte, se 'nfierbântă, iar Maican suflă din fundul inimii. La o frază pe care o apucă bine, Serghe se repede 'n goana mare, strigă, sforăie și nu mai aude pe sufleor. Acesta, cum era foarte

5 nervos și pripit, pierde și el șirul, și se'nneacă amândoi de tot. Păianjenul desperat își frânge mâinile, bate din picior și mârâie printre dinți:

« M'ai omorît, frate Caimac... mersi! »

Dar acum, Maican, tot pierduse șirul, se uita din cușca

10 lui la Serghe și-l aștepta să se mai potolească pentru ca să-i poată arunca un început de frază. Cum se uita el așa, bagă de seamă că i-a plesnit tricoul lui Serghe, și cu cât se sbuciumă intrigantul mai tare cu atâta se rânjește și plesnitura... In vremea asta Serghe aiurit o ținea

15 într'una:

« Dar ce e de făcut? Dumnezeuul meu! ce e de făcut? »

Deodată se oprește să facă joc de scenă mut și să-și mai tragă răsuflarea. Maican profită de ocazie și-i șoptește repede:

20 « S'a rupt tricoul, nene Serghe, ieși! »

Cum aude Serghe șoapta, — o aștepta de mult, — o prinde în sbor și strigă cu putere:

« Dar ce-i de făcut, Dumnezeuul meu? S'a rupt tricoul, nene Serghe, ieși! »

25 Maican a căzut de pe scaunul lui din cușcă sub scenă și din căzătură a dat în friguri.

LUPTĂ DREAPTĂ

Maican sufleorul era slab și nervos peste măsură. Pa-

30 siunea lui, care lua proporțiile vițiuului, era tutunul și cafelele turcești potrivite din zahar — de unde i se trăgea numele de Caimac, numele pe care un filolog neprevenit l-ar putea lesne bănuși că provine dintr'o simplă metateză: Maican... Caimac. Odată pune prinsoare cu Dragulici să bea cinsprezece cafele una după alta: a câștigat. Dra-

35 gulici le-a plătit; dar ca să nu rămâie în pagubă s'a prins și el că bea tot atâtea romuri. După ce le-a băut, zice:

— Mai plătești un *pour la dame*, Caimac?

— Nu se poate, răspunde Maican; acuma e rândul cafelelor ».

RUȘINE

Intr'o duminică, în ziua de Crăciun, mitocănimea era ca de regulă în păr la galerie. Se juca « Amicii Falsi » — « Nos Intimes » a lui Sardou. Se făcuse pe semne abuz la casă; se vânduseră probabil mai multe bilete decât prescrie regulamentul: erau peste cinci sute de mitocani sus, înfierbântați ca la orice praznic: vorbeau, râdeau, se certau; ședeau unul peste altul; țipa unul strivit, ceilalți făceau chef — ceva nespus. Când să se ridice perdeaua, unul din loja din dreapta a galeriei începe să strige vesel pe altul din loja opusă:

« Niță al Zamfirii! Niță al Zamfirii văduvii!

— Uite, mă! zice Niță către altul de lângă el; vezi, nene, mitocanii din Tîrchilești și de pă la Bonaparte a 'nceput și ei să vie la teatru... Oleu! »

Apoi se 'ntoarce spre cel din față care-l chemase:

« Mă, pârlitule, ai luat piatră'n gură când ai intrat înăuntru? »

Niță era umblat pe la teatru; probabil cel din Tîrchilești intra pentru întâia oară în templul Taliei Române. Lumea a 'nceput să răză; dar a trecut asta, și s'a ridicat perdeaua. Sgomotul din galerie nu înceta însă, așa că nu s'auzea mai nimic de pe scenă.

Tudorița Pătrașcu juca în « Amicii Falsi » pe băiatul lui Marécat — un debutant pe calea vițiilor cu frumoase promisiuni; un ștregar de vreo șaisprezece ani, care sărută slujnicele și cade leșinat țeapăn din cauza remușcărilor ce i le dă consumarea pripită a unui trabuco furat din tabacherea lui papă. Cu toată lipsa vreunui talent mai deosebit, Tudorița, tânără p'atunci, frumușică și sveltă, făcea un efect minunat: ștregarul era foarte nostim în pantalonii lui de dril alb, într'un *pet-en-l'air* de catifea și cu pălărie de paie pusă cochet la o parte *à la diable m'emporte*.

Când să se isprăvească actul întâi, Niță al Zamfirii, aplecat cu jumătate trupul peste galerie afară, arată pe Tudorița și zice tovarășului de lângă el:

« Vezi tu, vere? băiatul ăla e fată mare... Zău! »

Astfel actul întâi s'a sfârșit, în râs și aplauze, cu mult succes. Am mers să fumez cu actorii între acte.

« Ce zicea mitocanul de Tudorița? mă'ntrebă Dragulici.

5 — Explica altuia că e fată mare.

— Auzi dumneata ce rușine pe biata Tudorița, după atâția ani de carieră! »

Adevărul e că biata fată plângea de rușine.

FERICITĂ IMPROVIZAȚIE

10 Solomonescu era și cântăreț la Biserica « Dintr'o zi » și artist dramatic. Dimineța, după leturghie, se punea la zăcuscă, se stropea bine și se scula dela masă tocmai seara ca să meargă la teatru; după reprezentație mergea la Vasile Băcanul, la « Garibaldi », unde cina cu Dragulici

15 până să toace de liturghie. Cu programa aceasta de viață, își confunda adesea diminețele cu serile și vice-versa: la biserică își dedia în petecul declamației și la teatru în al izonului. Avea pe lângă asta păcatul că nu putea pronunța niciodată curat numele proprii și neologismele.

20 Odată juca Ștefan Mihăileanu pe Olliwer Cromwell în « Mușchetarii » lui Dumas, și Solomonescu pe un ofițer de gardă în tabără. Ofițerul intră grăbit în cortul Protecto- rului și strigă:

« Gen'rale! gen'rale! a sosit *bastamentul!* »

25 Publicul pufnește. Generalul se ridică de pe scaun in- dignat, ca să dea o lecție incultului:

« Mizerabile! vorbește frumos! uiți că te afli în fața generalului *Croncovel!* »

30 Aplauze frenetice. Până târziu acu câțiva ani, nenea Ștefan, decâteori îmi povestea întâmplarea, pe care o știam destul de bine fiindcă fusesem de față, îmi zicea:

« Dacă nu-mi venea mie inspirația să improvizez vor- bele alea, îmi strica dobitocul toată scena! »

EXTEMPORARE

35 In « Roza Magică » (*Pied de Mouton*), Solomonescu juca pe Alguazilul. Intr'o scenă alguazilul vine, la ordinele

lui Don Nigaudinos, să aresteze pe logodnica acestuia fugară cu altul. În scenă se afla neuitatul Dragulici, Caragiale Iorgu, Solomonescu alguazilul și perechea înamoraților.

Dragulici zice lui Solomonescu:

5 « Haha! iată și porumbița! Fă-ți datoria, om al legii! »

Solomonescu începe ca la ohtoic:

« Seniorina, te somez să te întorci la casa părintească! »

« Din inimă vorbește polițaiul ăsta, seniore », zice Caragiale.

10 — Da, răspunde afară din text Dragulici, foarte serios,
— din inimă, din inimă numai cam pe nas ca la « Biserica Dintr'o Zi »!

UN « LA » NATURAL

Se pregătise « Jianul » pe vremea direcției lui Millo.
15 A doua zi era reprezentația, dar încă nu se hotărîse cine să cânte doina haiducească între culise. Ghiță Alexandrescu cânta minunat, dar nu se putea să se-auză glasul lui, fiindcă el juca pe eroul piesei și cântecul trebuia să fie al altui haiduc... Cine să cânte?...

20 Mincu, care pretindea că-și *mancase* vocația de tenor, se oferă el. Oferta e primită. Face repetiție, pune pe Flechtenmacher să-i transpuie muzica pentru tenor, nu bea toată ziua nimica, a doua zi înghite la ouă proaspete și cafele reci, și seara vine la teatru legat la gât cu o basma mare.

25 În sfârșit iese între culise la vreme să-și aștepte replica și acordul orchestrei. Emoție n'avea deloc; de ce ar fi avut? el conta sigur pe *si-bemol* și aria suia numai până'n *la natural*. Replica a sosit. Orchestra dă acordul și tenorul pornește. Rulada introductivă merge bine, intră în
30 măsură, o bătaie, două, trei — la a patra, Dragulici, care-l pândea la spate, îl gădilă fără veste cu degetul — Țața Mița, așa îi ziceam toți, se'neacă: *cuac!*

GLUMĂ PROASTĂ

35 « Șamil sau Vulturul Caucazului » e o melodramă plină de sentimente patriotice și de scene grandioase. La un moment, după o încăierare sângeroasă, Cerchejiu iau la

goană pe Muscali; scena rămâne goală și pe un vârf de stâncă se luptă în duel un georgian cu un rus: georgianul biruie, ia steagul, și rusul, străpuns, cade în prăpastie.— Mincu se propune să facă el pe rusul cu steagul:

5 « Fac eu pe Muscalul, să v'arăt eu o căzătură de tragedie cum nu s'a mai văzut în București».

Seara își aduce o saltea d'acasă, și o pune între culise la picioarele practicabilului dela spatele muntelui. Vine scena, Mincu, rănit, scapă din mâini stindardul, se lovește
10 la piept, se 'nvârtește într'un picior și sovăe. Dragulici ședea pe vine jos între culise cu mâinile gata pe căpătâiele saltelii: când vede că pornește Muscalul de sus, îi trage salteaua!

15 Erau vreo doi stânjeni de unde pornise Țața Mița: din norocire însă, n'a suferit tare decât la părțile moi.

OFERTĂ GRAȚIOASĂ

In « Millo Director », Țața Mița juca pe Nastasache; Țața era afumat rău de tot în seara aceea. Când vine cu fișicul de cofeturi ca să-i ofere directorului, pe care toți
20 în piesă îl cred director de minister, zice:

« Domnule Director, mă rog, nu poftiți un *bubon*?

— Mulțumesc, amicul meu, răspunde Millo; mănâncă-l dumneata mai bine ».

UN CREDITOR TURBAT

25 Millo rămăsese la Brăila dator unui hangiu grec 150 de galbeni, chiria și întreținerea trupăi două săptămâni și bani împrumutați din mână la plecare. Fusesse vorba că imediat ce s'o întoarce la București și va începe teatrul să-i trimită înapoi banii. Așteaptă grecul un an, doi, trei. . .
30 scrie zece, cinsprezece, o sută de scrisori — nimic. In vremea asta, se ruinează negustorul, ajunge mufluz și vine din Brăila cu vreo douăzeci de galbeni, cât îi mai rămăsese totul cu totul din naufragiul lui. Il întâlnesc într'o dimineața; mă ia la o parte încruntat și mă 'ntreabă unde
35 șade Millo:

« Sinti ruinato, domnule; am venit se me da banii domno Millo, or lu'mpusco! »

5 Și 'mi arată un pistol turcesc încărcat... I-am spus firește că nu știu unde șade debitorul și l-am lăsat. Seara, mergând spre Fialcowsky, mă gândeam de ce n'am mers să previn pe Millo să se păzească ori să dea de veste la poliție, când, mă 'ntâlnesc iar cu greul. Eră liniștit de tot: zice:

« Știi, am gasito pe domno Millo!

10 — Ei, zic, ți-a dat?

— As! frate, saracul, țe se me da? dacă nu imprumutam eu cu ți'nți galbeni, n'avé țe munca astăzi! »

INDOIT LAPSUS

15 Millo juca la Bârlad în *tournee* de vară, având în trupă și pe răposatul Mincu — nici nu pleca Millo fără Țața Mița, — era în repertoriu. La Bârlad le mergeau afacerile rău de tot: datori la han, la birt, cafenea, chelneri, la toată lumea. Desperați, așișează pe « Jianul, Căpitan de Haiduci » pentru reprezentația « de adio », cu speranța că
20 umple sala, să plătească ceva din datorii și să plece după noroc în altă parte... Seara, teatrul aproape gol...

Millo juca pe Cârc-Serdar și Mincu pe Ghincu — ca de obicei. E o scenă unde Jianul, prins odată, scapă, și Cârc-Serdar întreabă pe Ghincu: « Ce ne facem, măi Ghincule? » și Ghincu răspunde: « De! știu și eu, Cârc-Serdare!... » Millo se uita la lojile și scaunele goale trist. Vine
25 scena:

— « Ce ne facem, măi *Mincule?* » întreabă Cârc-Serdar distrat.

30 « De! știu și eu, *musiu Millo!* » răspunde Ghincu.

CHESTIE PERSONALĂ

A fost un scandal nepomenit când trupa franceză de operete mici, dela noua grădină Stavri, a cutezat să facă pe scenă un joc de cuvinte, inocent s'ar părea, dar care
35 era să aibă urmări regretabile.

Era într'o piesă o scenă de improvizație, în care actorii — neuitații Debeer, Roux și M-lle Gandon, o femeie aproape genială — făceau pe întrecute jocuri de cuvinte în acțiune. Debeer zice lui Roux:

- 5 « *J'ai un grand oiseau dans ma main!*
 — *Cela n'est pas possible*, răspunde Roux.
 — *Je t'assure.*
 — ??? »

- Debeer deschide mâna și arată o nucă:
 10 « *C'est une noix (une oie), tu vois?*
 — *Ah oui*, răspunde Roux pipăind pe Debeer și considerându-l lung din cap până'n picioare; *je conviens que c'en est une* ».

- După multe alte grozăvii de aceeaș speță, Gandon întreabă pe Debeer:

- 15 « *Vois-tu là tout près de la coulisse des navires?*
 — *Non pas.*
 — *Mais il doit y en avoir.*
 — *Comment?*

- 20 — *Puisqu'il y a là un port, un grand port de Roumanie* ».

- Și Gandon aduce un porc pe scenă... Atunci începe un scandal înfiorător... Toată lumea în picioare: « Francezii vor să-și răză de Români și de România!... Nu ne putem lăsa insultați de străini în țara noastră!... Afară străinii!...
 25 Scuze numai decât ori o lecție exemplară șcl... » Și huidueli, injurături, fluerături și bastoane ridicate în sus...

- Bieții artiști vor să se explice... Nu se aude nimic... Scandalul crește. Insfârșit, Debeer reușește să se facă
 30 un moment ascultat, în care timp « își cere ertare dacă a supărat cumva pe onorabilul public, că gluma era inocentă, fără cea mai mică intenție ofensătoare, — un nenorocit joc de cuvinte, pe care artiștii îl regretă din tot sufletul etc. ».

- Sgomotul începe să se potolească puțin; când deodată
 35 un telegrafist înalt și chipos, cu niște barbete colosale, se repede turbat până lângă scenă și făcând niște gesturi mărețe strigă pe deasupra întregului sgomot:

« Cer cuvântul! Nu se poate! Eu vreau imediat satisfacție personală pentru *cochon de la Roumanie!* »

A izbucnit un răs general... Dacă râzi nu mai ești necăjit: reacția s'a făcut ca prin farmec și eminenții artiști au putut urma în liniște spectacolul.

BONBON

5 Intr'o vară juca pe piața Constantin-Vodă cirul lui Hüttemann. Pe-atunci nu se pomenea încă în capitala Belgiei Orientului de *café-chantant*: altă petrecere de vară nu erà decât cirul, grădina Rașca și panoramele.

10 Luceafărul cirului era domnișoara Henriette, fiica directorului: frumoasă de basmu. Înaltă, subțire și mlădiosă ca o nuia de richită: talia nu-i trecea printr'un inel, ce-i drept, dar o puteai cuprinde desigur într'un covrig cu susan; trăsuri fine; pielița trandafirie; părul negru și creț; ochii verzi deschiș — ce raze umede aruncau acei ochi! —
15 gura ca o cireășă coaptă; dinții mărunți, cei de sus cu strungăreață la mijloc... Alte signalmente n'are... ba da: în bărbie o gropiță și când râdea alte două în obraji.

 Iși închipuie oricine ce de cofeturi, ce de buchete, și câte bătăi în fiecă seară între adoratori! Dar ceva mai mult...
20 Fata avea un armăsar adevărat arăbesc favorit al ei, tânăr de trei, patru ani, alb tot ca laptele, părul lucios ca sideful, coama și coada ca niște fuioare de borangic în unde, urechile străvezii și rumene, nările roșii și ochii aprinși ca doi cărbuni... Alte signalmente n'are... ba
25 da: era pintenog la trei picioare cu câte o pată neagră. Cum era fata, era și Bonbon — așa îl chema.

 După toate jocurile, gimnastică, sărituri prin cercuri de hârtie și focuri de artificii, paiatării, ieșea și domnișoara Henriette călare pe Bonbon — o apariție feerică. Era
30 îmbrăcată ca amazoană, un costum de catifea verde ca smarandul, încheiat, dinainte de sus până jos și la mâneci, cu bumbi auriți mat; în cap o tocă de aceeaș stofă cu rochia, cu o pană albă mare, cu mănuși și biciușcă tot albe. Bonbon avea coama împletită în codițe prinse de
35 panglici; căpăstrul și frâul de șnur de mătase cu un ciucure mare de ibrișim pe frunte, toate astea verzi, cu câte o mărgea de aur mat la fiecare înnodătură.

Mișcări de școală înaltă, pasuri în ritmul muzicii, salturi și complimente... și grindină de buchetați... În sfârșit, domnișoara descăleca în mijlocul arenii, atârna frâul de oblânc, scotea din *aumônière* cofeturi și le dădea lui Bonbon; apoi făcea gropițele 'n obraji și striga cu glasul ei de șaisprezece ani:

« *Bombon, embrasse-moi!* »

Ștregarul sforăia și fugea făcând o sumă de cochetării. Domnișoara se supăra:

« *Qu'est-ce que c'est que cette manière? embrasse-moi tout-de-suite!* »

El iar făcea nebunii și nu vrea... Domnișoara scotea batista, o pune la ochi, începea să ofteze și să plângă... Atunci Bonbon se oprea din sărituri, se uita lung la ea, se apropia încet-încet și începea s'o mângâie cu fruntea pe umăr. Ea se întorcea binișor zâmbind și el îi dădea numai decât o guriță:

« *Ah! merci!* »

Și Bonbon pierdea din arenă ca praștia.

De prisos, crez, să mai spun câte inimi nenorocise domnișoara Henriette. Cum se arăta în arenă, intrau fiorii morții în sute de suflete, parcă le-ar fi lucrat o baterie electrică — și se 'nțelege că, dacă era vorba pe baterie electrică, cei mai susceptibili, cei mai buni conducători erau telegrafistii: strajnic pătimeau toți, dar dintre toți cel mai prăpădit era T... aprins la culme. Deaceea ne și zicea, cum era glumeț de fel:

« Nu vă dați cu chibrituri pe lângă mine, că ia foc! »

Telegrafistul se afla foarte încărcat de electricitate... se cam trecuse și din băut de focul pasiunii — nu-i vorbă, și până nu se pomenea de domnișoara Henriette se cam trecea el, dar acu era cu câteva grade mai sus. Avea un sfanț: îl păstrase că să-și cumpere un bilet de amfiteatru. Ce și-a făcut el socoteala? — să intre în circ pe mofturi și să rămâie cu sfanțul să ia tutun și alune prăjite pentru paiate — erau două paiate mici foarte comice și drăguțe. Așa, pleacă de lângă noi fără veste, dă vreo două târcoale baracii și vede în partea grajdului o spărtură în uluci, de vreun stânjin dela pământ, pe unde aruncau rânđașii

gunoiul. Se suie pe grămada de gunoi, se vâra pân spărtură și sare înnăuntru: caii se sperie, aleargă rândașii, pun mâna pe el și trage-i de-i scăpăra electricitatea. Îi trag cât îi trag și-l aruncă pân spărtură afară.

5 Tot într'un timp, noi îl căutam pe după circ, — când ce să-l vedem pe telegrafistul nostru? Stetea pe gunoi și reflecta adânc. Până să-l întrebăm ce este, se scoală în picioare și dispăre iar înnăuntru. Am auzit tăvăleală strajnică în grajd și apoi ne-am pomenit cu el mototol înapoi. . .
10 Il ridicăm numai decât; el începe să-și scuture hainele și zice:

« Ce se socotesc adică nemții? c'o să mă prinză ș'a treia oară? Parcă eu sunt prost! »

Și ne-a povestit toată istoria. . . Am mers de și-a cumpărat și el bilet și am intrat cu toții. . . Om fără parte!
15 Domnișoara Henriette nu juca: Bonbon era indispus — îi dedeseră să bea obosit apă rece — pneumonie dublă. A trecut o săptămână și Bonbon a murit. . . Peste vreo câteva zile apoi a plecat și cirul.

20 Aveam într'o fotografie mare pe domnișoara Henriette și pe Bonbon sărutându-se, se tot ținea telegrafistul de mine să i-o dau și nu vream. Intr'o seară, după multă vreme, venind vorba despre cirul Hüttemann a început T. . . să plângă — era iar cam trecut — și să mă roage să-i dau
25 lui fotografia neuitatei Henriette. N'am avut ce-i face — i-am dat-o. . .

Când scriu aceste depărtate amintiri sunt gata să mă culc. Nu mi-ar părea rău să visez pe Bonbon și pe domnișoara Henriette; asta m'ar întineri cu douăzeci și cinci
30 de ani. . . Dar cine poate visa și când vrea și ce-i place? . . . De una, mai bine — e rău să visezi cal alb.

PĂCAT..

I

Un băetan voinic — barba deabia-i mijeste, și sub căciula de oaie părul creț și des... și niște ochi blânzi —
5 și mintos tânăr. Când a plecat de-acasă să meargă la București p'atâția ani în școli, mama lui — de-treabă femeie! — l-a sărutat de-atâtea ori, i-a potrivit părul, i-a netezit căciula și iar l-a sărutat, și i-a zis:

« Niță, mamă, te duci frumos și sănătos: să-ți ajute
10 Dumnezeu și Maica Domnului să-mi vii înapoi tot așa! »

Și cât era de cuminte bătrânica nu s'a mai putut stăpâni... a biruit-o plânsul. De multe ori a dat el să plece; și ea l-a ținut să-l mai mângâie încă. Lui îi ardea să se ducă, și măcar că-i era dragă mama, par'că avea acum
15 necaz pe ea că'i prea întârziază plecarea. A plâns și el, ce-i drept, de plânsul ei, dar pe când ochii-i erau triști, închipuirea sbura cu bucurie pe drumul ce i se deschidea lung și necunoscut înainte.

Trei ani de-o neclintită monotonie... Aceleași ceasuri...
20 aceiași pași... trei ani întregi! Al patrulea, deși se anunțase dela început a urma aceeași neabătută cale, păstra pentru mai târziu o noutate, o ciudată surprindere.

Alături cu seminarul, o casă veche boerească... Dela ferestrele și de pe pridvorul din spatele ei, se vedea peste
25 zid în curtea de recreație a școlii. Odată, într'o zi de sârbătoare, Niță se plimba singur p'în curte cu o carte în mână: rămăsese în școală să se prepare de examenele apropiate. Era o dogmă încâlcită: el ocolea curtea repetînd

pe de rost cu cartea'nchisă 'n mână. Anevoe se putea ține minte așa fraze torturate... Deschise iar cartea...

Trecând prin dreptul zidului, seminaristul tresări; un ghemotoc de hârtie îl lovi pe mână și alunecând peste
 5 cartea deschisă sări cât colo înaintea lui. Niță se opri pe loc... Neapărat iar o glumă a vreunui camarad... un miez de pâine muiat în cerneală... sau cine știe ce.

Se uită'mprejur... în curtea școlii nimeni... Lovitura venise dinspre casele de-alături... Ridică ochii 'n
 10 sus și văzu la cea mai apropiată fereastră vecină, care era deschisă, perdelele mișcându-se ca și cum ar fi fost cineva ascuns îndărăt... Ce-o fi?

Să vedem... Seminaristul s'aplecă și luă ghemotocul: era ceva înfășurat înăuntru... Voi să-l desfacă... O înțepătură... Un ac cu gămălie. Ce păcăleală proastă! Supărat, trânti ghemotocul și începu să șteargă degetul împuns, în vârful căruia, după fiece storsătură, creștea re-
 15 pede la loc o mărgea mare roșie.

Ghemotocul isbit cu necaz de pământ se desfăcu...
 20 Intre cutele lui o floare!... Cu mirare și cu mai multă luare aminte ca'ntâia oară, el ridică binișor hârtia... In adevăr era o garoafă — ca sângele ce-i curgea din deget — ruptă de curând...

Desfăcu atunoi mai bine... Ceva scris...
 25 Trupul tânăr se simți furnicat din creștet până 'n tălpi de un fior fierbinte... Căldura toată i se urcă la frunte... Ascunse în sân hârtia și floarea, cercetă de jur împrejur cu ochii să nu fi văzut cineva din școală cele petrecute, și fugi înăuntru fără a mai cuteza să ridice ochii la fereastră
 30 unde se mișcau perdelele.

Bolnav... Friguri și bătae de inimă, încât nu se putea ține pe picioare. Părintele-directorul s'a convins că e rău băiatului și l-a trimis să se odihnească. Niță s'a suit în dormitor, s'a aruncat în pat, a scos din sân floarea și bile-
 35 tul ș'a cetit încă odată, iar, și mereu:

«Ești frumos... Dacă ai vrea, te-ași iubi mult».

...Dacă ar vrea!...

Cine să fie? El nu e copil, e flăcău de douăzeci și trei de ani... Cine?... O femeie!

Bolnavul sare din pat, iese din dormitor și fără să mai anunțe pe cineva, după cum cere regulamentul, iese pe poartă. Pe dinaintea caselor vecine, el își potolește pasul și trece peste drum ca să poată apuca toată fațada dintr'o singură căutătură. Ferestrele dela pod sunt toate închise și perdelele lăsate.

El știe că e frumos... Mama i-a spus-o adesea, poate mai adesea fetele din sat, dar de sigur mai mult decât toate sora lui Cuțiteiu, Sultana, care nu i-a spus-o nici-odată... Cu dragoste amestecată și cu puțină mândrie zâmbește el când îi vine acum în minte mama lui.

S'a înserat bine și seminaristul tot se plimbă de colo până colo pe dinaintea casei unde se află acea femeie care l-ar iubi mult «dacă ar vrea el»... Clopotul pentru cină sună la școală. Asta-l deșteaptă; el grăbește și intră.

Sunt toți la masă; lui nu-i e foame... Merge și se culcă așezând sub pernă biletul și garoafa, după ce iarăși privește îndelung icoana acelor vorbe, pe care de-acu nu le mai poate uita vreodată.

Sgomotul celorlalți băeți venind în dormitor îl supără foarte. La intrarea lor, el vâra iute mâna sub căpătâiu, apucă bogăția ascunsă și stă nemișcat... Unii îl întreabă câte ceva... nu înțelege bine ce... el nu suflă, prefăcându-se adormit.

Aproape de miezul nopții... Dorm în sfârșit toți. Niță se scoală încetinel și cu cea mai mare precauție iese; găsește ușa sălii pe pipăite și coboară în curte... La fereastra lumină... geamurile deschise și perdelele lăsate. El rămâne cu ochii pironiți acolo, rătăcind în altă lume, pe care o visase par'că adesea, dar nu spera s'o vadă vreodată.

Flăcăul își umflă pieptul, întinzându-și brațele amorțite de friguri, până-i trosnesc încheeturile, când perdelele se dau într'o parte și o femeie pune mâna pe geamuri să le închiză. Seminaristul înghiață; vrea să strige; dar nu poate, și până să treacă efectul loviturii, fereastra e închisă, perdelele lăsate la loc și lumina stinsă.

Se apropie de ziuă, când tânărul se hotărăște să se'n-
toarcă'n dormitor... Se trânteste pe brânci în pat, își
reazimă inima, în care simte o strânsoare nedefinită, pe
mâna dreaptă, și pe cea stângă fruntea caldă — adoarme
5 și doarme dus până la clopotul de gustare.

Trei nopți de pândă... patru... cinci... și tot atâtea
zile mai grele ca nopțile: ceasuri de cursuri și de medi-
tații... sgomotul camarazilor, neputința de a sta singur
cu închipuirea lui... și frigurile... și ferestrele tot în-
10 chise... și perdelele veșnic lăsate.

Doctorul, un om de spirit, când părintele-directorul i-a
prezentat pe Niță, l-a mângâiat pe tânăr, apucându-l în
glumă de tullele din barbă și-a zis:

« N'are nimic, părinte;... să se plimbe mai des... și-i
15 trece ».

Duminica... In sfârșit!

Niță a fost îndemnat de camarazi și de părintele-direc-
torul să iasă la plimbare; el a preferit să stea la școală ca să se
poată ajunge cu lecțiile, rămase'n urmă din pricina friguri-
20 lor... Firește că superiorul a fost încântat de atâta sârguință.

Dejunul s'a isprăvit... Acum școala este iar deșartă.
Silitorul seminarist trece către curtea din fund... Dar
dacă ferestrele or fi tot închise?... Nu — și n'apucă să
ridice ochii doritori și vede venindu-i prin aer un nou
25 ghem, care'ntr'o clipă îi cade la picioare... Asta nu mai
e prins cu un ac — e legat cu o cordeluță roșie:

« Treci la miezul nopții... Te aștept... O să vezi cât
te iubesc ».

Și nici o mișcare la perdele... nici o arătare!...

30 Ziua trece încet... e însă uneori atâta dulceață și'n
chinul așteptării! Dar noaptea! niciodată n'au adormit
seminariștii așa de târziu!... Din norocire, mai pe urmă
nici o piedică.

Sare peste poartă fără sgomot și se 'ndreaptă sigur
35 către ținta știută. O femeie în umbra gangului!... El se
oprește înecat. Ea îi șoptește: « Vino, te așteaptă!... »
Atunci... nu e chiar asta!

El se lasă să-l ia de mână și să-l ducă pînă în întuneric încetîșor... O scară strîmtă... încăperi întunecoase... iar câteva trepte. Voinicul merge machinal, lăsându-se târît ca un copil somnoros de mîna femeii.

5 La fiecă pas nesigur, la fiecă șovăire, o oprire de un moment, o povățuire discretă, o șoaptă de încurajare și înainte!

Se opresc... Femeea îl lasă de mână... O clipă, părăsit în locul orb și necunoscut, el e'n pierzare — o coloană aplecată căria i s'ar smulge propteaua de siguranță, — aude urechile cum îi țiesc de tare și simte genunchii părăsindu-l.

10

Acum femeea lovește surd cu vârful unghiilor pe o ușă — sunt lângă o ușă — care îndată se deschide.

E lumină înăuntru — lumină albastră... un albastru molcom și leneș... Femeea care l-a condus pînă în tunec îl împinge binișor în lumină. Coloana cedând se apleacă, cu toată greutatea trupului puternic de douăzeci și trei de ani, în albastru... și ușa se'nchide pe dinafară.

15

Vorbe?... Incap vorbe?

Cum o femeie știe alinta — cum degetele ei delicate se înfig în mușchii încordați — și gura ei rece ca ghiata și ochii ei beți — și puful mărunt de pe obrajii aprinși zbârlit de fiori — încovoiala lîngedă a trupului — isbiturile inimii ei de peretii sînului — și mirosul fără nume ce-i radiază din rădăcinile părului — și cât e de bine să te părăsești în stăpînirea acestor atâtea simțiri ce te 'nvăluiesc din toate părțile ca niște vârteje de aburi calzi saturați de esențe adormitoare...

20

25

Cu vorbe să le spun?... Astea se simt și se gîndesc, de spus nu se pot spune... A fost o smăcinare a sufletului dulce și dureroasă, o exaltare a simțirii îngrozitoare și delicioasă.

30

Multe nopți asemenea și fiecare neasemănate... Libațiuni sub razele lămpii albastre; toate nebuniile închipuite și neînchipuite; anecdote picante de care el avea un repertoriu popular așa de bogat; scene de gelozie fără

35

cuvânt și din chiar senin; și jocuri, și mușcături; și lupte atât de inegale, pentru ea ca putere, pentru el ca farmec... ș'apoi, după atâta oboseală, povestirea reciprocă a celor întâmplate mai 'nainte de a se cunoaște.

5 El avea puțin de povestit... Așa era de strâmt satul unde trăise și așa de puțin însemnată viața lui până când « l-a înțepat un ac cu gămălie!... » Șiret țăranul — ținea mult la această cădere de frază; știa el bine că, însoțită de sugerea degetului înțepat și de o privire pe sub
10 sprâncenele posomorite cu bunătate, are să fie cu prisos răsplătită.

Ea însă avea mai multe de spus, și povestea ei era destul de tristă. — Cinci ani de viață cu un om istovit, apoi nebun și paralytic; în urmă, văduvă, cu un copil bolnav
15 și capiu — o fetiță, care roade și mănâncă lucrurile din casă și care trebuie păzită foarte de aproape să nu dea foc. Interese mari... o avere colosală... consiliu de familie... soacră și cumnați — niște creaturi aspre și brutale, care fac împrejurii o poliție desgustătoare.

20 Și aci față cu fraza lui de predilecție, venea așa de potrivit:

« Inchipue-ți ce sete mi-e de viață! ce dor mi-era de tine! »

Căldura strânsă atâta vreme în ființa aceea frumoasă se revărsa acum 'n afară cu o pornire nebiruită: a fost
25 pentru el scurtă, dar plină acea vreme fericită.

S'a sfârșit însă.

El a trebuit să renunțe la ea, când între ei s'a ridicat zidul consiliului de familie. Acesta firește nu putea îngădui o așa rătăcire... Plângeri... revoltă — de prisos.
30 O ultimă sfortare din partea desperatului a fost întâmpinată într'un chip deciziv.

Când seminaristul a îndrăsnit să nesocotească recomandățiile imperioase ce-i fuseseră comunicate și să calce pragul, pe care altădată pășea la fericirea ce-o socotea un
35 drept câștigat, scump a trebuit să-și plătească pasul imprudent. A fost o maltratare meritată poate, dar oricum prea sălbatecă. Sbirii însărcinați cu corecțiunea cutezătorului

au făcut exces de zel: nenorocitul, luat fără veste, a fost strivit de lovituri... capul spart, pieptul pisat cu călcăile. In stare de completă nesimțire, a fost aruncat în poarta școlii, unde l-au găsit, a doua zi dimineața, oamenii de
 5 serviciu mai mult mort decât viu.

Toate alergăturile și stăruințele părintelui-directorul ca să facă a se descoperi și pedepsi criminalii, care atenta-
 10 seră așa de crunt la viața elevului favorit, au trebuit să înceteze. Bătrânul a fost chemat înaintea înaltelor fețe păstorești. Acelea i-au adus aspre muștrări că nu-și vede de datorie, că nu îngrijește destul de serios de moralitatea școlarilor, și l-au făcut să înțeleagă că dacă voește să mai rămână director, n'are să se amestece în cele ce se 'ntâmplă afară din poarta seminarului: asta e treaba
 15 obrazelor judecătorești, nu a celor bisericești!

Niță a stat mult între viață și moarte; luni întregi au trecut până să se poată întrema. El n'a murit din asta; dar poate că nopțile pe care mama, chemată în grabă, le-a petrecut la căpătâiul nenorocitului, să-i fi scurtat cu mult
 20 zilele bieteii bătrâne. De atunci el a rămas cu o boală de inimă, care i-a cauzat până la moarte multe momente neplăcute.

Dar era întremat... El porni să caute norocul pierdut... Prea târziu... Casele se dărâmau și lucrarea începuse din
 25 aripa unde altădată era odaia albastră... Femeea murise. Copila bolnavă era într'un institut de educație în străinătate. Consiliul de familie nu stătea cu mâinile 'n sân.

Mai întâi o resemnare sfântă, apoi puțin câte puțin, dacă nu uitarea, cel puțin potolirea dorului sub grămdirea anilor. Zece ani!... Seminaristul este acum preot —
 30 preotul Niță din Dobreni — om așezat și foarte bine văzut de toată obștea.

De dimineață orașul de reședință al județului e foarte animat — târgul anual. Preotul Niță umblă prin strada
 35 mare cum se umblă la târg de colo până colo, ori încotro, fără o țintă hotărâtă...

Înaintea cafenelii din centru e strânsă lume multă, care privește la ceva și râde în gura mare... Poate un

animal savant, care denunță vârsta și viciile spectato-
 rilor: ori vre-o piaiță... ori altceva... Grămada de lume
 sporește neconținut... Popa urmează după mulțime. Pe
 trotuarul cafenelii pe scaune și'n picioare stau notabili
 5 orașului — reprezentanții județului în vacanță parlamen-
 tară, membrii tribunalului, funcționari dela prefectură,
 primărie, casierie, ofițeri; de jur împrejur lumea pestriță
 de toate treptele stă în semicerc. În mijloc se petrece co-
 media. Popa Niță se vâără și el.

10 Ce este? Ce face atâta senzație?

Un copil de vre-o opt-nouă ani, sdrențeros și murdar,
 cu picioarele goale, îmbrăcat în haine nepotrivite — un
 gheroc mare, a cărui talie îi vine până la glesne, în cap
 un cilindru turtit — face caraghioslăcuri.

15 Este un mititel măscărici foarte destrăbălat — jigărit,
 sfrejit și galben, pulpele-i uscate care se văd prin sfâșii-
 tura nădragilor sunt pline de jupuituri. Așa de prăpădit,
 este totuși foarte îndrăsnit. Fumează o țigară lungă, se
 strâmbă într'un chip straniu, păcălește și'njură pe boeri
 20 chemându-i după porecla știută. Incepe să cânte un cân-
 tec rușinos jucând ciamparalele, făcând gesturi și mișcări
 neiertate... Lumea face un haz nespus... O țarancă
 bătrână, care e'n rândul întâiu al spectatorilor, rușinată
 de refrenul pe care copilul i-l aruncă ei cu o intenție dia-
 25 bolică, își caută loc să scape de privirile întoarse asupra-i,
 se'nchină și zice depărtându-se:

« Cine știe ce păcate! Să ferească Dumnezeu pe orice
 copil! »

Mititelul, obosit, s'a oprit: merge să salute foarte comic
 30 cu cilindrul lui enorm pe boeri, și s'așează pe un scaun
 picior peste picior alături cu domnul senator... Altă
 țigară... Domnul senator îl tratează cu cafea și rom. Alt
 « amic » îl mai îmbie încă cu un păhărel... și încă unul...

Copilul se scoală și'ncepe iar jocul... Acu mișcările și
 35 gesturile sunt și mai deșuchiâte... Cu'ncetul însă mem-
 brele pierd siguranța și simetria mișcărilor; cântecul e
 surd, articularea inegală... Incă o strofă!... Dar gâfâ-
 iala îl înecă... Cântărețul se oprește un moment cleti-
 nându-se, moale de mijloc: e galben ca ceara; ochii-i

crucesc stinși în fundul capului... O sforțare, excitat de îndemnul unanim al amatorilor!... Oftează adânc, dă să ridice piciorul, se'nvârtește'n loc și trupșurol zdrobit atâta, se prăbușește greu pe marginea trotuarului. —

5 Beat mort!

Se grămădise lume prea multă... circulația din obor în oraș, era întreruptă. Polițaiul chemă pe un vătășel care ridică de acolo pe micul desfrânat, ca să risipească aglomerația.

10 Popa Niță, cu pumnii încheștați se sui pe trotuar și apostrofă, cu accentul celei mai mari indignări pe cei ce râdeau:

« E păcat, domnilor! gândiți-vă! Creștini!... Frumos!... Mare păcat! »

15 Se'nțelege că lumea care s'amuzase așa de bine n'a găsit nicidecum la locul ei apostrofa moralistului și i-a plătit-o cu sarcasme groase. Popa nu-și putea găsi liniștea: el bătea nervos cu degetele pe tabla de marmură a mesii, mormăind între dinți fel-de-fel de exclamații de
20 indignare.

Cafegiul care știa multe, fu gata ca să-i dea toate amănuntele asupra aceluși copil. De necrezut, dar adevărat... și popa ascultă încremenit:

25 E un copil de familie bună. — O văduvă a unui boer nebun. — Inamorată cu un băiat dela țară, un seminarist. — Insărcinată. — Rușinea lumii. — Merge să nască la moșie. — Moartă din facere. — Copilul e aruncat: crește la o țărăncă bătrână care moare ș'aceea și el rămâne pe drumuri — Aci în oraș e pripășit de vreo șase luni: a
30 venit să cerșească și, fiind drăcos de fel, din jucărie'n jucărie a ajuns în halul ăsta. — O fată bolnavă, fugită dela școală prin străinătăți, ajunsă rău pe acolo; găsită pe urmă de epitropi și'ntoarsă în București: aci fuge cu un ofițer, dela ofițer pleacă cu altul. — Cu băiatul a vrut
35 să-și facă pomană un cismar: l-a luat ucenic: aș! pungașului nu-i ardea de lucru — soiu rău! învățat să ceară, să fumeze și să bea. Meșterul l-a bătut odată părintește;

neprocopsitul a fugit, și de atunci trăește așa: spune obrăznicii, măscări, caraghiozlăcuri, și capătă și el o bucățică de pâine; se'nțolește dela unul ș'altul de pomană, și doarme Dumnezeu știe unde-l ajunge oboseala. — Istoria asta de-alminteri tot orașul o știe; de-aia-l și cheamă

« Mitu Boerul ».

Popa cu coatele pe masă, strângându-și tâmplele'n pumni, rămase, înecat de sudoare, cu ochii țințiți la o muscă ce umbla mărunțel pe tabla de marmură albă; el urmări insecta până la marginea mesii. Ce socoteală s'o fi făcut în capul cel mic cât un bob de mac, nu se poate spune; destul că musca stete pe loc, își desmorți labele de dinapoi împleticindu-le una de alta, își netezi frumos mustățile cu labele de dinainte, apoi deodată se'nălță și pieri. Omul, deșteptat, se ridică de pe scaun și ieși.

Cercetări zadarnice... Nu putea găsi copilul. Toate informațiile vătășeilor de noapte erau greșite: la cazarma pompierilor, nu era... în gangul poștii, nu... sub șopronul primăriei asemenea; nici aici, nici acolo. Trei, patru ceasuri de goană după o știre exactă. În piață, vătășelul știe sigur că Mitu Boerul a intrat adineaori cu mai mulți ofițeri și funcționari la cafeneaua din colț, unde « cântă fetele teatru ».

A făcut o nepomenită senzație popa intrând cu figura lui sperioasă în localul muzelor profane.

« Uite și părintele! » a strigat procurorul cu tonul de satisfacție cu care se 'ntâmpină de regulă un musafir întârziat. Iar una dintre cântărețe, care ședea pe genunchii casierului la aceeași masă cu tânărul magistrat, a adăogat:

« Blagoslovește, taică părinte! »

Atunci s'a pornit un hohot, aplauze, tropăituri, șuiere, răcnete: « Bravo, popa! Bis popa! » — Infernal! o menajerie care arde...

Succesul colosal și spontan eu n'a afectat câtuși de puțin pe omul nostru: sgomotul din fundul acestui suflet covârșea furtuna veselă de-afară. Popa a 'naintat hotărît

până în mijlocul sălii, a căutat cu ochii în toate părțile și a plecat grăbit de sub ploaia de râsete, de glume răutăcioase și de huidueli...

Nu e nici aici... Dar nu se poate să se întoarcă la gazdă singur... Peste puțină... Înainte!... Încă un vătășel; poate la sfântul Ion în curtea bisericii; doarme băiatul uneori și acolo, când e vremea bună...

...Era în adevăr acolo...

La spatele altarului, unde un felinar din răspântie aruncă razele-i afumate, se odihnea motololul, cu capul pe un mormânt fără nume nici îngrădeală, un om mic... Tocmai acum luă seama preotul cât umbrelt făcuse și se așeză binișor jos să-și potolească mișcările inimii. El întinse cu sfială mâna spre capul băiatului: atunci simți distinct la arătătorul drept o înțepătură de ac... Da — era aci lângă el pe pământul gol rodul nopților petrecute în lumina albastră. Copil în răsboiu cu lumea așa de timpuriu, el par'că 'ntr'ădins poposise lângă altar, doar o putea intra pe furiș sub ochiul lui Dumnezeu, care de când îl împinsese la viață, nu se 'ndura să-i arunce odată măcar o căutătură.

«Doamne! șopti popa plin de obidă: uite-te la el, Doamne, uite-te și la el!»

Și apucând bine în brațe motololul adormit, se sculă puternic în picioare și porni. Băiatul, deșteptat de zguduială, mormăi somnoros o înjurătură și adormi iarăși în brațele care-l strângeau cu atâta patimă.

Pe stradele întunecate ale orașului, omul care-și ducea comoara avu norocul să nu dea de nici o piedică: era ceasul când și felinarele pot, fi stinse, când și vătășeii trebuesc să doarmă. Ajunse la gazdă, deșteptă vizitiul și pe hangiu, plăți și plecă. A doua zi, înainte de nămieț, erau în Dobreni acasă.

Preoteasa nu putea fi tocmai mulțumită de ce-i adusesese bărbatul dela târg. Nu-i puțină greutate să aduci la

o stare cuviincioasă un așa gunoiu de copil. Tot trupul îi era numa jupueli și bube din pricina scărpinăturilor și necurățeniei. Câte lăuturi, câte leșii și alifii au trebuit pentru ca să ridice treptat de pe ființa părăsită coaja în care o înveliseră atâția ani de mizerie!

Copilul s'a lăsat bucuros să facă cu el ce-au vrut. Mai greu de tămăduit decât bubele erau apucăturile și năravurile... Până la urmă însă și acestea au fost să fie învinse; povețele, blândețea, o vorbă aspră la soroace, devotamentul oamenilor buni care-l luaseră la sânul lor cald, și mai ales o boală îndelungată au gonit dacă nu cu desăvârșire, cel puțin în cea mai mare parte, și pornirile și deprinderile rele. Nu e peste putință grădinarului priceput și răbdător să îndrepteze un copăcel fraged pornit să crească strâmb.

Când, scăpat, cu totul de vermină, l-au îmbrăcat într'o duminică în haine nouă — mintean cu șireturi de fir, ițarași albi cu șnur negru de mătase și pălărie cu panglicuță tricoloră și i-a zis părintele: « Să le porți sănătos, Mitule; să crești mare, cu minte și noroc! » copilul a pus mâinile în buzunare, s'a privit serios și 'ndelungat în oglindă și s'a pornit pe un răs... și râzi! De râsul lui a 'nceput să râză și femeia și bărbatul. Dar când s'a întors copilul cu fața la ei și li s'au întâlnit privirile, părintele l-a luat în brațe, l-a sărutat de multe ori și s'a pornit pe un plâns... și plângi!... ș'a'nceput și copilul și femeia.

S'au dus pe urmă la biserică. Mitu în hainele nouă a făcut senzație... Mai ales femeile care mai de care l-au alintat, că era și un copil curățel.

Atâta numa rău de tot: Mitu era bolnav — tusă seacă, dureri la lingurea, nu mânca nimic și câtu-i ziua-l trăgea la somn... Friguri?... Deochiu?... Lingoare?...

Era boala câinească... zăcea pe prispă la soare... d'abia se mai târa... Doftorii, descântece, degeaba: se gunoia, se istovea văzând cu ochii!... Scurtă căuta să fie bucuria, și cu cât omul o vedea scurtându-se, cu atât îi creștea fioroasa închipuire că azi mâine o să se sfârșească fericirea găsită pe neașteptate... Iată acum se stingea de tot lumina ce-i răsărise în cale fără veste... vopaița era pe isprăvite.

Preotul ațipise despre ziuă îmbrăcat... Femeia sta tot deșteaptă lângă bolnav, care dormea de o zi și mai bine. Ea puse mâna pe obrazul copilului — rece; aplecă urechia la gura lui deschisă — nimic!

5 « Scoal' părinte! țipă ea îngrozită... Nu mai suflă! »
 Omul sări în picioare, luă băiatul în brațe și fugi în curte strigând:

« Săriți, oameni buni! săriți! »

Se arăta peste culmea dealului soarele... O mulțime de
 10 bărbați și mai ales de femei se strânse. Preotul pusese copilul țeapăn pe prispă și-l bocea în genunchi... O femeie ținea lumânarea.

Dar nu-i mort încă... Un descântec cu apă ne'ncepută... Copilul pare că mișcă... Il ridică de mijloc înce-
 15 tinel... El deschide lin ochii, răsufală și zice cu glas stins:

« Mi-e foame! »

Bun doftor aerul Dobrenilor! Acea ființă curățită pe dinafară trebuia și pe dinăuntru premenită: asta era treaba
 20 lui și a luat-o foarte binevoitor asupra-și. A fost dureroasă și crudă operația; dar era neapărată și din norocire a isbit.

Băiatul scăpat cu desăvârșire, sânge proaspăt începu să-i rumenească obrații, așa de veștezi mai înainte, și să umple
 25 ochii lui posomorîți și 'ntunecoși până aci, de lumină și veselie. Fusese o luptă extremă, înfricoșată; viața pășea acuma 'nainte strălucitoare și mândră de așa biruință.

Pe când preoteasa Sultana atârna în biserica din Dobreni o icoană frumoasă dăruită Maicii Domnului pen-
 30 trucă-i dăruise ce a fost rugat-o ea, în orașelul de reședință era oarecare mișcare la cafeneaua din centru: se aflase de urma lui Mitu Boeru.

Disparația lui nu putuse trece neluată'n seamă: era o pagubă reală pentru atâția amatori de giumbușuri. Nu
 35 se știa ce să fie: fugise?... murise? — În sfârșit se aflase adevărul. O notiță publicată în gazeta locală arăta că, în vremea bâlciului, un popă de țară, care umblase noaptea

beat pe la *Café-Chantant*, întrebuse din vătășel în vătășel despre băiat... Popa de sigur îl luase.

Procurorul luă afacerea în mână și, « cu o inteligență și un zel care-i fac adevărată onoare » descoperi că « victima raptului » se află la Popa Niță din Dobrenii-de-plaiu. Atunci tânărul magistrat, însoțit de forța publică, a plecat la convenita cercetare locală.

Revoltat că vrea să-i ia băiatul, preotul a făcut o elocuentă apărare a cauzei sale.

10 Un copil bântuit de foame; în prada unor porniri rușinoase și omorâtoare chiar pentru un om copt; desfrânat prin îndemnul lumii batjocoritoare, nesățioase de petreceri... Scăpat de așa vitregă soartă, întors dela o atât de rătăcită cale — dela moarte la viață... Dormea pe
15 pământul gol, bolnav și îmbătat, cu trupul fript din creștet până în tălpi de pecingine murdară, cu inima smintită de ticăloșie... Ce-ar fi făcut copilul ăsta fără adăpost nici milă, când ar fi început zloata și gerul? — Ar fi murit pe o grămadă de gunoiu, ca un câine hârbar fără stăpân.
20 Și să zici c'ar fi putut înfrunta atâta vijelie înverșunată! ce-ar fi ajuns?... Spitalul de nebuni... Temnița... Ocna!

Cuvântul oratorului câștigase aproape pe toți asistenții... Se vedea pe chipurile tuturor o impresie binevoitoare. Procurorul a răspuns însă scurt și răspicat:

« Popo, nu poți sechestra minorul! minorul trebuie restituit cui de drept; legea e cu el, legea proteje pe minori!...
« *Dura lex; sed lex* ».

30 Tonul magistral și sever, cuvintele înalte și demne ale procurorului, neapărat că trebuiau să răstoarne impresia ce preotul obținuse cu elocuența-i sentimentală. Și notarul începu să scrie, sub dictarea omului legii, procesul-verbal.

Era hotărît: îi lua copilul! El nu-l putea lăsa însă...
35 Dar... i-l ia!

Popa clipi aiurit și văzu înainte sânge... Chiar pentru o faptă sau numai pentru o demonstrație, însuși n'ar fi

putut-o spune — el se repezi'n odae și luă pușcă din cuiu, când cumnatu-său Cuțiteiu, primarul, om văzut și umblat prin multe, intră după el și-l apucă de mână... Și popa înțelese că niciodată în clipe așa de înalte, inspirația nu trebuie căutată la un kilometru; ea ne stă sub nas — cine se uită departe firește n'o s'o vază... Popa puse pușca 'n cuiu — descuiă lada, scotoci în fund, și lăsă cu multă discreție capacul, așezând la loc velința pe deasupra.

10 Primarul trecu iarăși unde se scria procesul-verbal... Omul legii dicta:

« Dispunem dar... »

Cuțiteiu întrerupse, cerând foarte respectuos iertăciune magistratului să-i spuie ceva... și ieșiră amândoi în tindă.

15 « Domnule procuror, șopti primarul cu o anume privire, popa este un om foarte de treabă... Nu-l cunoașteți... Pofțiți, pofțiți! »

Și deschizând ușa, introduse foarte politicoș pe junele licențiat în odaia unde-l aștepta nerăbdător părintele...

20 Și așa... se făcură toate bune... Procesul-verbal nici nu trebuia schimbat: totul sta în încheiere. Procurorul întrebă pe notar:

« Unde am ajuns? »

— « Dispunem dar... » răspunse notarul cu toată gravitatea.

« Nu așa, zise procurorul: dispunem *însă*. »

Și spre mulțumirea tuturilor, reprezentantul ministerului public dictă:

« Dispunem *însă* — considerînd informațiile cele mai amănunțite, care unanim arată pe sfinția-sa părintele Niță din Dobrenii-de-plaiu ca pe un om cu cele mai frumoase calități; considerînd că pe de altă parte progresele fizice și morale realizate, sub îngrijirea sfinției-sale, de către minorul Mitu, supranumit « Boerul » — dispunem a

35 rămânea sus-menționatul minor, în completă lipsă de ascendenți, sub paza și răspunderea acestui meritos și caritabil preot ».

Seara a fost masă mare la popa Niță, Domnul procuror a trebuit să cedeze rugăciunilor tuturilor și să-și amâne

plecarea pe a doua zi. El «s'a crezut dator» să facă la prânz cele mai sincere și mai călduroase laude sentimentelor umane ale părintelui «al cărui exemplu nu s'ar putea în deajuns recomanda». — Domnul procuror vorbea mult și frumos — era foarte vesel; diplomatul Cuțiteiu zâmbea cu mult înțeles făcând preotului cu ochiul, pe când acesta ținea între genunchi pe Mitu și, cu gândul pe altă lumc, îi trecea încet cu mâna prin părul bălan și moale.

10 Unei femei ca preteasa Sultana, așa de bună cu un copil sărman străin, trebuia să-i dea Dumnezeu o bucurie — și i-a dat-o: în același an a avut o fetiță... Dar ce bucurie! Multă bătae de cap și trudă i-a trebuit ca s'o crească —
15 pentrucă era și un copil ciudat! De mirare cum dintr'o mamă atât de blajină și supusă să nască așa fire!...

Avea odată un vițel; i-l scosese din necaz — se prăpădise vaca și rămăsese bietul fără țată... Cine-l îngrijea? — Ileana — să fi fost p'atunci fetică de vre-o doisprezece ani. Cine-l hrănea? Cine se rugase cu cerul și cu pământul
20 de mă-sa s'o lase să culce vițelul plăpând cu ea în casă? — Ileana. Era o dragoste ne mai pomenită. Intr'o dimineață însă, ea se sculă bufnind: nu vrea să vorbească nici cu mama nici cu tata; ei, ca părinți, văzând-o iar în țeane rele, o ocăriră! ea fugi în grădină. Aici s'apucă să se joace
25 ca de obicei cu Priian ăl mic: îl prinse să-l mângâie și, încleștându-și dinții, îl strânse tare de bot. Ori n'avea nici el chef de joc în dimineața ceea, ori îl supărase prea tare semnul ei de dragoste, animalul se smuci și se depărtă țifnind. Ea îl chemă — el n'ascultă... Merse după el, el
30 nu vru... Se răsti la el — Priian fugi... Și tot așa și iar așa... Incăpățânarea lui creștea potrivit cu stăruințele ei. Nu vrea și pace... Obosită, cu tot sângele 'n obraji, tremurând de ciudă, ea se duse, luă o bucată de mămăligă și o bardă și se 'ntoarse iar... Cum o văzu venind, Priian se 'nfipse în copite și bârligă coada... Ea se apropiă
35 binișor-binișor... cu mâna stângă întinsă, cu dreapta ascunsă la spate, spunând prietenului ei, care o necăjise,

vorbe mângâioase... El ținti asupra-i ochii mari și proști, și cu și fără încredere, aruncându-i din afundul nărilor umede duhoarea dulce de lapte... Stete nemișcat... Fata înaintă lin mâna... Priian întinse botul fraged, dar,

5 până s'apuce bucățica, Ileana îi trase una cu sete în stuful creț din frunte; tăișul se'nfipse adânc în osul încă necopt. Capul drăguț al lui Priian se 'nnecă în sânge... Sârmanul se tăvăli și începu să svâcnească grozav din picioare.

10 Mama o văzu venind întunecată și stropită de sânge pe obraz, pe mâini și piept.

— « Ce e? »

— Am tăiat pe Priian în fundul grădinii... Ai să-ți arăt! »

15 Când ajunseră, Priian se isprăvise de tot.

« Haină-haină! strigă mama... De ce? »

— Iac' așa! ».

— A bătut-o rău; ea a răbdat — nicio vorbă, nicio lacrimă. — Mama însă s'a văicărat mult de mâhnire și de

20 grije...

Dar când s'a supărat pe tat'său și i-a trântit candela din cui și a umblat fugară trei zile prin pădure, de nu mai știau unde s'o caute?... Dar mai târziu — fată mare! când, dintr'o vorbă de nimica, a înșfăcat în brațe pe

25 Stanca Rării, și nici una nici alta s'o arunce de sus de pe tăpșan, unde se făcea hora, de râpă?... Au trebuit doi flăcăi să lupte s'o scape pe Stanca... Păcat de așa frumusețe și mândrețe de femee să fie așa de cruntă și dârje!

Pe biata preoteasa Sultana a chemat-o Maica Domnului

30 de vreme... A plâns-o mult bărbatul pe blânda femee, pe care o iubise atâta pentru sufletul ei cel bun, pentru mila ei de sârmanul cules de pe drumuri.

Văduvul nemângâiat și-a măritat fata curând după moartea nevastii: nu mai era de traiu — trebuia odată

35 căpătuită.

È un om de treabă ginerele; dar e slab de înger... urît și moale de genuchi... vorbește peltic... pricepe greu... Bun om, cum se cade... dar nu e ce-ar fi să fie — mai ales pentru astfel de femee, alt bărbat trebuia.

Mitu a crescut mare și voinic... Astăzi el este învățător în Dobreni. Părintele Niță a dorit mult să-l aibă aproape și a isbutit să-l permute aici de acum șase luni, ca să-l poată însura și așeza.

5

II

Toate acestea trec acum prin mintea părintelui Niță, și de aceea bătrânul e foarte mâhnit. Zadarnic luptă să gonească gândurile care-l frământă, — cântecul de afară i le încurcă și mai tare: Ileana fata lui, nevasta lui Matache,
10 șade în curte cu bărbia rezemată în mână și cântă.

Ileana cântă frumos, e știută; dar acuma căldura cântecului este deosebită; glasul ei arde. Omul, care învățase atâtea, asculta mușcându-și buzele: el bănuia... nu, înțelegea bine ce putere a ridicat așa de înalt coardele
15 cântăreții.

O melodie simplă și monotonă, — dar câte înțelesuri, câtă pierzare de suflet, câte făgădueli fără margini și poftă oarbă! Fata cânta tinerețele lui. Cântecul acela îl lua în sus, ca pe niște aripi largi și puternice, și-l ducea
20 îndărăt cu treizeci de ani... Intorcându-se de-acolo 'ncoace către clipa de față, număra el unul după altul exact toate belciugele ce-i făcuseră lanțul vieții.

Cântecul Ileanii durea prea mult; nu mai era de suferit: trebuia năbușit. Tatăl ieși pe prispă și-o chemă brusc.
25 Ea tăcu și s'apropiă.

« Ileano-Ileano! zise popa muștrător și fulgerând-o cu privirea. E păcat!

— Taică!

— E păcat, adăugă popa și mai apăsător. Rușine și
30 păcat!» și ieși pripit din ogradă, fără să se uite înapoi.

El merse drept la învățător... Omul acesta scotea pe Ileana din minți... da, el!

Aci s'a urmat o scenă foarte neplăcută: amare imputări de nerecunoștință deoparte, de alta protestări călduroase de nevinovăție. Tânărul jura că n'au fost decât
35 poate glume umflate de gura răuvoitoare a oamenilor

sau mai bine a femeilor din sat, care dacă nu bârfesc, nu trăesc. Bătrânul ținea într'una, fără s'asculte, că un bărbat în toată firea nu se cuvine să se rătăcească după o minte slabă de femei, Și la urmă scurt: o voință hotărîtă până la sânge a împiedica rușinea și păcatul... Numai decât învățătorul trebuia să ceară permutarea în alt județ; preotul avea mijloace să capete aprobarea imediată. Ii dedit o sumă însemnată; îi găsea o fată bună să-l însoare... il iubea ca pe un scump copil al lui... cu mult mai mult decât pe Ileana... Ș'asupra cuvintelor din urmă bătrânul simțind că-i scade energia, se grăbi să plece fără a mai răspunde la observațiile tânărului, care nu se știa să merite această izgonire.

Preotul porni spre casă; dar deodată se opri... un moment nehotărît... apoi își întoarse pașii — nu vrea să vadă pe Ileana... să meargă la Cuțiteiu... Nu că doar avea să-i spue ceva, dar simțea nevoia să nu fie singur.

Primarul era acasă. Bătrânii prieteni se așezară pe pălimar... De mâncare n'avea părintele poftă; dar un pahar de vin bun e bun oricând. ...Cuțiteiu scose din beciu o cană cu spumă... Primarul era foarte vesel și fiindcă nu-i era somn, ca de obicei, avea poftă de lafuri.

Intre un om și altul este adesea ca dela o stea la alta. Arde colo un soare uriaș și dincolo altul. Printre învârtitoarea pulbere de lumi, un colos de flăcări d'abia zărește pe celălalt ca o scântee ce clipește pierdută în negura fără fund... Ba câți încă nu se mai zăresc deloc și unul de altul nici măcar nu bănuiesc. Adesea tot așa se pricep oamenii între ei și pot înțelege unul altuia sufletul.

Steteau aci față 'n față cei doi bătrâni și buni prieteni, dar era atât de nemăsurată depărtarea dintre ei! și aceasta reducea pentru Cuțiteiu la proporții ce nici nu mai merită socotite, spaimile părintelui. La urma urmelor, ce lucru mare și grozav?... E ceva să se 'ntâmple mai des și mai lesne?... Ce?... Se iubesc doi oameni tineri... Ei! ș'apoi?... Lume nu e?

« Eu știam dela 'nceput că o să fie 'ncurcătură, zise Cuțiteiu cu zâmbetul lui obișnuit... Nici că se putea altfel... Intâiu numai bănuiam — acu mi-aș pune capul... Stăi să vezi... Duminecă vre-o două săptămâni, nu știu ce roboteam pân grădină... Numa ce să-i vezi: veneau amândoi dinspre gărlă, trecea pe lângă gard încet și vorbea șoptit... N'am putut auzi mai nimic... Atâta doară mi s'a părut că zicea ea: « Nu te crez! » da el zice: « O să vezi! » Am sărit repede din grădină și până s'ajungă ei pe linie, cum umblau domol și se tot opreau pe loc, le-am ieșit înaintea la poartă... Se legăna alături par'că mergea pe o apă... Era să treacă pe lângă mine făr' să mă vază.

« Bună dimineața, fină », zic; zice: « Sărut mâna, nașule. — Da 'ncotro? — Mergeam și noi la biserică... Ne am întâlnit mai colea cu neica Mitu... » — I-am tras cu ochiul, și zic: « Cale bună, fină ». — El a tăcut și s'a făcut roșu ca ardeiu; da ea, diavoloaica, a 'nceput să râză; zice: « Sărut mâna, nașicule! » și-a plecat amândoi înaintea.

« M'am uitat lung după ei până a intrat în curtea bisericii... așa mândri!... Ei! ce să mai vorbim de geaba, taică? Dacă așa a făcut Dumnezeu lumea noastră... Am zis și eu: așa da, așa-mi place și mie!... »

...Ș'apoi, adică ce-ar fi — adăogă Cuțiteiu după o scurtă tăcere — ce-ar fi să-l lase pe pârlitul de Matache și să ia pe Mitu?

— Cât oiu trăi eu, asta nu se poate, zise Popa.

— Ce se potrivește!... De ce?

— Că nu voiu eu!... Și popa înghiți în sec și, simțindu-și gâtul uscat, bău două pahare unul după altul... ș'apoi încă unul.

— « Ei! asta-i... Or să te 'ntrebe ei pe tine!... Și dacă-i vorba, tot mai bine să-i fie nevastă decât țiuțoare... Uite popa cum se miră! par'că întâia oară a văzut d'alde astea... Ce, mă, tu n'ai fost tânăr nici odată? Nu ți s'a 'ntâmplat... Iacă mie, cum mă vezi, mi s'a 'ntâmplat... și încă la mine... a fost ca nelumea... Acuma pociu să-ți spui ca la un duhovnic, c'a trecut de mult... Eu mă 'ndrăgisem de cumnată-mea... »

Popa făcu o mișcare.

«Da, da, de nevasta lui frate-meu răposatul... Să murim și eu și ea și mai multe nu... Satul tot știa și frate-meu nimic... Bietul răposatul!... bun om, da
5 prost! Parcă-l împingea dracul să m'ajute el. Țiu minte odată zor-nevoe să mă duc eu la târg cu ea, că el avea treabă la deal... Bucuria noastră! Mă și suisem în căruță cu Smaranda, când iacătă maică-ta... Venise s'o luăm și pe ea cu noi. Ce să faci? Am luat-o... O zi întregă
10 n'a fost chip s'o rătăcim p'în târg...

«Taica mă dascălea pe-o parte, maică-ta pe alta... Și unul ș'altul o păzea pe Smaranda... Unde să te apropii? — Ce mi-a dat păcatu 'n gând? Să fug cu ea 'n lume... Cine să le fi spus... cum o fi aflat-o și p'asta... nu știu...
15 știu numai atâta că m'a vândut alde taica — să scape de mine și pe mine de păcat.

— Cum?

— Iaca lesne... M'am pomenit într'o dimineată cu larmă mare 'n sat, chiote, țipete de muieri și copii... Ce e? Ce e? Alergau aleșii cu ceaușii să prinză flăcării la miliție... N'apucasem să-mi puiu minteanul, și numa iacă Smaranda într'un suflet: «Fugi Costandine! după tine umblă... fugi că te ia!» Odată mi-a scăpărat p'în cap: «Tii! asta hoțul de taica mi-a făcut-o!» că-mi spusese
20 cu vre-o câteva zile mai 'nainte: «Mă, Costandine, tu ai fi bun de dorobanț... ce nu vrei tu să te bagi la miliție?» «Acu, zic, tot mă ia ei, încai...» Am apucat-o pe Smaranda ș'am smucit-o înăuntru 'n odae... Ți-ai găsit!... Nici n'am atins bine clanța, și iacă și taica
25 turbat cu toporul ridicat: «Ticăloșilor, vă trăsnește Dumnezeu! vă crăp capul ca la niște câini!...»

«Aia intraseră în curte... îi dau brânci bătrânului, — Dumnezeu să-l odihnească! — cât colo, ies pe prispă și puiu mâna la brâu pe prăsele: «Mă! zic: ăl d'întâiu de-o
30 pune mâna pe mine... îi vărs mațele!» ș'o iau la fugă spre pârleaz... Ei după mine. Un ceauș de dorobanți venea înainte mâncând pământul și invârtea peste cap ștreangul... parcă-l văz ș'acu nalt și spătos cât o namilă... Dă-te!... nu te da!... ține-aci!» Când să puiu piciorul

peste gard, mi-a și aruncat lațul de gât și m'a întors înapoi lat pe spate. M'am sbătut cât am putut... da'mi luase apa. Ce să mai lupti cu beregata strânsă 'n ștreang! M'a legat cot la cot... și m'a dus...

5 — Ei, și?

— Ei! și m'a dus. Cine era să mă plătească? taica?... M'a dus la tact și de acolo la oraș... Am fugit odată cu gândul să viu să iau pe Smaranda și să m'apuc de hoție. A pus mâna pe mine, m'a bătut și m'a închis... Am sărit
10 într'o noapte peste zid... A prins de veste straja, s'a luat după mine și m'a'mpușcat în picior — ș'acu am semnul... Mi-a tras o bătae strașnică... Am stat închis multă vreme până a venit să mă scape — și cu ce chel-
15 tuială! — cine te gândești?... Bietul neica, frăține-
meu!...

M'am întors acasă... Smaranda avea doi copii... fusese bolnavă... se făcuse urită... Când ne-am văzut, ne-a apucat și pe mine și pe ea o rușine...

— Pe urmă?

20 — Pe urmă m'am căsătorit ș'am trăit cum mă știi... Bodaproste lui bietu taica: el m'a mântuit de păcat... că după cum eram nebun, îl făceam — îl făceam și era făcut...»

Venise popa să caute chipurile liniște la cumnatul
25 Cuțiteiu! Nu cu vin, cu otravă-l cinstise. Și de aceea se întorcea părintele într'un târziu cam pe două cărări, cău-
tând o inspirație luminoasă și neputând apuca în min-
tea-i turburată calea spre o hotărîre. O oboseală nespuseă,
un fel de desgust mai sdrobitor decât chiar desnădejdea
30 apăsa greu pe amândoi umerii bătrâni.

Care va să zică el cerea o jertfă — știa deaminteri și
el asta tot așa de bine ca și Cuțiteiu — o jertfă care nu
se dă de bunăvoie, care trebuie luată cu de-asila... « Cu
de-asila!... » Și omul grăbi pasul... Ajunse acasă, luă
35 din fundul lăzii și vâri în sân un pachet învelit într'o
basma, încălecă și pojni... Când răsărea soarele era
departe.

Drumul a fost și scurt și lung, lung de neastâmpăr, scurt de gânduri... O să se'nvoiască prefectul?... Un învățător nu poate fi luat în armată... Cum să propue?

5 Dacă nu s'o putea?... Ei! numai să vrea prefectul și se poate....

Prefectul era o veche cunoștință — procurorașul de odinioară. Fost deputat, om bogat acuma, cu putere și influență nemăsurată. S'ar putea dacă ar vrea el... In mâna
10 omului acela stetea liniștea călătorului. Acesta și-aducea aminte cât de bun fusese acela cu el... Da, dar acu nu mai era tânărul vesel de p'atunci, trebuia să fie un om matur... Lucrul poate că n'o să meargă așa de ușor ca aldată.

15 Și astfel, bătându-se cu socotelile, călărețul se trezi înaintea-i cu sclipeala turnurilor de tinichea din oraș. Încă o fugă de cal... In sfârșit!

Intră pe aceeași barieră pe unde acu mai bine de douăzeci de ani ieșise ducând în căruță comoara găsită lângă
20 altarul lui Sfântul Ion... Călărețul ocoli cu dinadinsul stradele principale și piața, nevoind să mai vază locurile ce fusese odinioară teatrul talentelor micului bufon.

Prefectul locuia la marginea orașului într'o casă de jur împrejur cu o grădină mare... La prefect era lume
25 multă... Preotul așteptă în sală. D'abia se așezase cu sfială pe un colț de scaun și auzi deodată în o odaie de-alături un sgomot grozav: ceartă, palme, bușeli, țipete; ușa odăii se deschise smucit, o slujnică urită și lălie, răgind ca o bestie, cu nasul și gura pline de sânge, ieși zăpăcită;
30 după ea numai decât, o damă mititică și uscată, cu capul plin de funde de hârtie, fierbând și spumegând, cu un clește de sobă în mână, și strigând: « S'o puie la coteț! la coteț! » Una după alta pieriră într'o clipă pe altă ușe.

Popa se ridică 'n picioare mai mult de frică decât de respect. Până să-și dea bine seama de ce văzuse, auzi un
35 hohot de râs strașnic ș'apoi alte țipete, de astădată jalnice și sfâșietoare — o femeie se chinuia par'că să-și dea sufletul. Ușa se deschise înapoi, și un ungurean intră purtând în brațe pe dama cu capul înfășurat în hârtii...

Membrele-i erau înțepenite, gâtul și mijlocul strâmbe, fața ca varul, și din ochii ei mari deschiși peste măsură, se vedeau numai gogoșile albe... Gemea și scrâșnea din dinți. Slugoiul, ajutat de două femei, o duse în odaia ei. Peste

5 un moment, el ieși ștergându-se pe mâini — îl mușcase.

— Ce e? îndrăsni popa aiurit.

— Iacă niște păcate!»

Și fără multă stăruință, popa află cât e de rea și de bolnavă stăpâna casei, nevasta prefectului... O scorpie!... bate slugile până la sânge, le 'nțeapă cu ace, le frige cu fierul de frizat roșit în spirt... și când ostenește, o apucă: râde, plânge, țipă și rămâne ceasuri întregi țea-

15 pănă... Trebuie frecată cu perii aspre, bătută cu nuele subțiri și afumată cu niște doftorii tari până să-și vie iar în fire.

Popa își făcu cruce și se așeză la loc s'aștepte. Tocmai târziu, prefectul ieși să conducă până la scară pe un boer bătrân. Isprăvind, dete cu ochii de preot care sta umilit în picioare. Din două vorbe cei doi vechi cunoscuți se

20 recunoscără. Preotul zise încet:

«Aș vrea, să trăiți, domnule prefect, să vă spui un foc al meu... între patru ochi... dar între patru ochi».

Fiindcă mai avea doi musafiri, prefectul pofti foarte politicos pe popa, cu toate protestările de rigoare ale acestuia, în salonul de-alături, și intră în birou să expedieze

25 pe cei doi.

Popa trecu în salon și se opri un moment la ușe... De mult nu mai intrase în așa apartament! de mult nu-i mai lovise vederile așa combinație de forme și colori!

30 Era în adevăr minunat. Salonul da în grădină, și reflexul copacilor, trecând prin perdelețele de rățea, dădea și mai mult farmec acestui interior și bogat și de gust.

Omul făcu un pas, înaintând ca un călător într'o vale plină de încântătoare amintiri, pe care o revede deodată

35 după o îndelungată pribegire... Uimit, privi de jur împrejur; dar când ajunse cu privirea în colțul unde bătea 'n plin lumina verzuie dela trei ferestre mari, călătorul rămase trăsnit... Un strigăt i se 'necă în piept: ochii lui întâlniseră căutăturile unui portret mare...

Era o arătare din altă lume — mai dulce, mai bună... fericită! Zimbea cu acelaș zimbet neuitat, în care se amesteca multă blândețe cu multă patimă, atâta inteligență limpede cu atâta oarbă pornire... Bătrânul stete mult...
 5 mult înaintea ei, și, voind parcă s'aprinză cu privirea lui ochii nemișcați de sus și să-i facă să clipească odată măcar, măcar odată, cletină din cap și șopti:

« Ei!... să știi tu ce e acuma pe sufletul meu!

— Poftim, părinte », zise prefectul.

10 Bătrânul tresări:

« Cine e? întrebă el, întinzând mâna spre chipul din perete și fără să se uite la omul ce-l trezea așa de brusc din vis.

— Soacră-mea... mama nevastă-mii... O femeie nenocită: a murit tânără, sărmana! »

Bătrânul se întoarse machinal.

« Ei! ce e? spune-ți păsul, adăugă prefectul; poftim de șezi ».

Popa șezu și tăcu.

20 « Ai vreo pricină?... vreo daraveră... spune ».

Popa nu zise nimic.

« Suntem singuri, n'ai nici o sfială... Nu ne-aude nimeni... Spune, zise foarte binevoitor, deși cu oarecare nerăbdare prefectul. Dacă e posibil, te cunosc ce om ești, fac tot pentru sfinția-ta ».

Bătrânul alunecă de pe scaun și căzu mototol pe covorul moale... Polițaiul, care aștepta afară ordine, era din norocire aci, gata la chemarea superiorului, să ajute pe omul bolnav; l-a descheiat la gât, la sân, la brâu... l-a freat cu oțet la tâmple și la inimă... Când își veni în fire, preotul era întins în birou pe canapea... Se încheiă degrabă, își ceru iertăciune — era bolnav, bătăi de inimă și amețeli — simțise cum îl ia ca p' o apă, cum i se 'ntunecă tot împrejur și cum adoarme... Se ridică, salută și porni să plece.

35 « Bine, nu mi-ai spus nimic », zise prefectul, făcând semn polițaiului să iasă.

Polițaiul ieși foarte mulțumit de serviciul umanitar ce realizase... Popa se căuta mereu în sân, la brâu, prin

buzunare, fără să spuie o vorbă... Prefectul, obosit, zise:

« Ei! spune-mi odată...

— « Am pierdut-o! » răspunse popa naiv, salută și ieși grăbit.

Prefectul dete din umeri... Chemă pe polițaiu... Polițaiul lipsea, dar trebuia să se întoarcă la moment; plecase în fuga mare — « uitase raportul de noapte la canțilerie! »

10 Oricât era de tânără Ileana, înțelesese că taică-său citea în sufletul ei tot așa de bine ca'n cărțile lui dela biserică...

Dacă-i așa, care va să zică știe și el... Ș'apoi?... să știe! Cine ce treabă are?... Frică?... de cine? de ce?... De Matache?... tontul?... cârpa?... O să-l lase și pace
15 bună: traiu cu de-asila nu se poate. — Cinste?... Vorbe. — Rușine?... N'are. — Da, să știe tot satul!... I-ar părea rău să nu știe lumea toată!... Are să spuie chiar dânsa... Da, pentrucă nu mai poate ascunde focul ce-o arde; trebuie odată să-l dea afară... și cântecul și plânsul pe'n-
20 fundate nu-i mai ajung pentru asta. Are să iasă pe drum... nu; are să meargă la biserică, când o fi tot vileagul strâns, o să strige'n gura mare că-i plesnește inima de atâta chin mut, că fără omul ăsta înnebunește, omoară pe cine i-o ieși înainte și se strânge singură de gât cu ghiarele ca
25 o fiară nebună!

Și cu mâinile înfipte în păr, femeea își legăna ca de durere capul frumos într'o parte și'n alta... De din dosul caselor porni — așa de târziu! — semnalul cunoscut: fiara nebună dintr'o săritură fu de gâtul prăzii.

30 « Ci vino odată! gemu ea. De ce mă chinuești? Ce vrei? — să mor? Zi tu că vrei să mor... Pe sufletul mamii din groapă, — s'ajung să mă gunoesc la garduri până or fugi și câinii de mine! să-mi pice carnea putredă de pe oase! să mi se macine oasele până la măduvă! jigăniile pământului să mi se'ncuibe în coșul pieptului și'n țeasta capului:
35 zi tu că vrei să mor... acușica, acilea, mor! »

Ochii i se 'nchiseră, obrajii și gura îi înghețară, și căzu moale în brațele lui. Când de suflarea bărbatului femeea

își căpătă iar glasul, se puse să-i spuie cât de nedrept se supăraseră el pe ea, cât de copilărească și fără temei fusese cearta lor și cât suferise ea de lipsa lui.

5 ... Se sbăteau de mult unul în brațele altuia, când se auzi portița trântită: sosea părintele călare. Amândoi rămaseră nemișcați. Călătorul descălică, luă șaua și dete drumul calului să pască... De departe, din fundul grădinii unde erau ei, se văzu fereastra dela odaia bătrânului luminându-se.

10 « Să știe el că sunt aici, zise Ileana râzând înfundat și strângându-se ca de teamă lângă Mitu, m'ar omori! »

Preotul stinsese lumina și se trântise pe pat să-și adune gândurile și să facă un plan nou, altă socoteală.

15 Deși obosit de atâta drum călare, de-atâtea ș'atâtea, nu putea adormi... încet-încet însă p'aci să ațipească. Era tocmai să pășească hotarul fericit dincolo de care gândurile scapă din știrea noastră ca să alerge și să-și topăie libere danțurile bizare....

...El sări în sus.

20 ... Umblă cineva p'în curte... O ușe se deschide și se 'nchide în casele din față ale fie-sii... Vorbă tainică!... Bătrânul ieși repede... Nimic... S'auzea numai prin răcoarea nopții ronțaiala calului... Fusese o părere bolnavă... Ocoli împrejurul caselor... Iar nimic... Besnă...
25 Nici-o mișcare...

Bātu la fereastra Ileanii... încă odată... mai tare ... tare de tot... Nici un răspuns...

... Să spargă ușa!... Se duse, luă toporul și se 'ntoarse, dar când pipăi să găsească clanța, dete cu mâna de verigă:
30 era pusă și 'ncuiată cu lacătul... Nimeni!... Cu capul gol, cu pletele-i cenușii desfăcute și lăsate 'n voia vântului, bătrânul ieși pe poartă în goana mare... La școală încuiat cu lacătul... Indărăt!... Era lumină la Ileana: se desbrăca să se culce... Inapoi!... La școală lumină!

35 El sui dintr'un pas cele trei trepte ale prispei și se uită pe fereastră: Mitu sta la masă cu capul rezemat pe mână...

Frumusețea tânărului, privirile lui pierdute cine știe unde, aerul extatic care-i lumina capul încremenită pe omul de afară: acesta și-acoperi ochii să nu mai vadă spăimântătoare icoană. O clipă stete așa, apoi bătu hotărît în ușe,
 5 intră desfigurată, se înfipse în prag și isbucni:

« Ce ai tu cu mine? ce? om fără suflet, fără lege și fără Dumnezeu!... Nu răspunzi... ai?... Te-am strâns de pe drumuri, te-am încălzit la sânul meu, și tu vrei necinstea casei mele! tu vrei să mă omori pe mine? ce
 10 rău ți-am făcut eu ție? Cu ce ți-am greșit? Spune: să mă căesc și să mă ierți!... Iartă-mă!... Fie-ți milă de un biet păcătos de bătrân... Mitule, copilul meu!... »

Și bătrânul cu părul despletit se târa în genuchi și lupta să-i apuce și să-i sărute mâinile cu zorul...

15 « Părinte! zise tânărul tremurând și căutând să-și scape mâinile. Tu să mă ierți pe mine... Iartă-mă!... Eu nu uit ce-ai fost pentru mine: nu voi să-ți fac nici un rău, nici o rușine. Ea nu mai poate trăi cu bărbatu-său... ea dacă se desparte, eu... o iau ».

20 — S'o iei tu?

— Da, eu; nu mai pociu trăi fără ea...

— Omule, ți-e soră!

— Pentru că m'ai crescut.

— Nu!... ți-e soră bună!

25 — Cum?

— Tu ești copilul meu adevărat... Carnea mea!

— Părinte... vrei să mă amăgești...

— Nu, nu te amăgesc... Am greșit... am păcătuțit, și Dumnezeu a vrut să mă bată, și te-a trimis pe tine să
 30 mă bați... Trebuia de mult să-ți spuiau taina asta: erai tânăr și eu eram duhovnic... mă puteam eu spovedi unui copil?... Dar atâta dragoste câtă ți-am purtat eu ție... niciodată n'ai înțeles, n'ai bănuțit măcar că eu îți sunt tată cu adevărat?... Pentru că n'ai înțeles, iacă-tă viu
 35 eu, duhovnicul, la tine și mă spovedesc ție și te rog: nu-mi lăsa sufletul în frică de moarte!... Dacă simți că nu poți birui păcatul care te târaște, pleacă, fugi departe: aici e iad și pentru tine și pentru ea și pentru mine!... Să știu eu numai unde ești... Lasă... ție o să-ți treacă... o să

te 'nsori cu o fată frumoasă... o să ai copii... Lasă tot aici... și vine taică-tău bun să trăiască lângă tine și să moară fericit, fără buba asta grozavă care-mi roade inima!

5 Bătrânul se opri pentru că nu mai putea. Mitu ascultase galben. Fără să răspundă, sărută mâna preotului, care-l strânse ca și odinioară la piept stropindu-i capul cu lacrimi bogate și calde.

« Acu mă duc, taică, zise el; mă duc! »

Și se duse.

10 De două zile... Acu e a treia noapte de când părăsita anină la fereastră semnul știut, ștergarul înodat, de geaba... Nu vine. Ea geme în chinurile așteptării, nesiguranții, desnădejzii...

Bolnav pântre străini?... Răpus?... Cu altă femeie?...

15 Să-l caute? unde... Să aștepte? cât?... Să moară? cum?

Unde e?... Unde?

E aici foarte aproape... Se 'ntoarce din depărtări la locul lui... El a cugetat atâta vreme pe drumuri, și-a 20 ajuns să vadă că nu poate lăsa pe nenorocita în necăință fără să-i zică o vorbă, fără să plângă amândoi împreună păcatul săvârșit din neștiință... Dar dacă preotul pentru cuvinte de bigotism ori de eresuri sociale, o fi inventat o poveste de fantazie?... Caldă speranță! dragostea 25 lui atunci n'ar fi neiertată! Dar dacă ar fi adevărat?... Ei, și? La urma urmei, el strică? Ea? Soarta!... Și de aci o întregă filosofie păgână, în fața căreia orice convenție e eres, superstiție orice credință.

Așa filosofând a sărit pârleazul și trage cu urechia... 30 Nu poate pași înainte... i-e frică... Un moment voiește să se întoarcă și să plece... acu pentru totdeauna... Pune piciorul pe pârleaz... Dar se socotește mai bine... Coboară iar îndărăt și stă țintuit pe loc... Stă pe loc de mult între două căi, fără să poată intra nici pe una: 35 trebuie târît ca să se urnească... și are să fie târît.

Lumina dela fereastra părintelui s'a stins. Tânărul lasă să mai treacă timp, apoi face un pas într'o parte ca să vadă dacă la Ileana e aprins... Nu e... Se apropie

binișor. Câinele începe să latre... Omul îl chiamă șoptit pe nume; animalul se gudură și se potolește... Acum s'aprinde iar lumina la bătrânul. Tânărul se retrage lângă pârleaz. Preotul iese... merge la poartă... se 'ntoarce, și Mitu îl vede cum trece prin bătaia luminii dela fereastră și se 'ndreaptă după câine, ca după o călăuză, cercetând fundul grădinii. Ușor, învățătorul trece afară peste gard și se pitulă în dosul crucii mari de sub deal, la răs-pântie... Câinele sare și el și vine să dea din coadă pe lângă cruce... Preotul se 'ntoarce în casă și stinge iar. A început acu o luptă așa de 'ncordată, încât între svâcnelile repezi ale inimii nu mai încape nici un moment pentru căință... Câinele, gonit, ia drumul de ocol; omul sare înapoi în grădină... Ce face femeea? Să fie bărbatul acasă?... Nu e probabil... căruța nu e 'n șopron și 'n grajd nici un sgomot... Lumină deodată la fereastra Ileanii... ștergarul înodat... Il așteaptă... Inima 'n dinți!... și freacă cu mâna pe ușe foarte discret.

Un țipet năbușit înăuntru... Ileana suflă 'n lumânare și iese. Tremură scuturată din rărunchi de friguri... Ea îl târăște în grădină la locul știut, unde de-atâta vreme așteaptă velința întinsă. Femeea se acăță de gâtul lui... El o strânge 'n brațe cu putere și dă să-și apropie buzele de ale ei... dar îl cuprinde un fior de groază și o împinge departe.

Acum pornește potopul ei de vorbe — jurăminte, blesteme fără șir, dar pline de înțeles; bănueli de necredință... teama de sațiu... amenințări de crimă și sinucidere... plânsete și rugăciuni de milostivire. El rătează grav cu-vântarea ei monstruoasă... și-i spune tot, tot... Ea rămâne 'ntâi înlemnită... apoi începe să răză înneecat și din ce în ce mai nervos și mai nervos, până când izbucnește cu hohot și, lovindu-l brutal peste brațul vânjos, pe care i-l apucă și-l strivește sub degete:

«Prostule! A răs de tine!... Ai crezut? Nu-i adevărat! Minte!»

Și se năpustește asupra lui și-l înghenunche jos la pământ...

O sprinceană alburie se ivește pe coama dealului de către răsărit... Pe lângă crucea din răspântie scârție roatele căruțelor ce pleacă din vreme să nu le ajungă zăduful pe drum... Mitu tresare din somn.

5 « Se face ziuă, Ileano! scoală degrab! »

Sprinceană albă crește și alte roate venind din deal la vale se aud apropiindu-se... o doină din frunză, cântec de drumet, fără griji... și vorbă... Tânărul ridică femeia de jos ș'o ajută, cum era ameuțită, să ajungă până la ușa casei...

10 E grea despărțirea... O să fie chiar peste puțină!

... Bătrânul a dormit rău: bătăile inimii l-au deșteptat prea de multe ori... Se ridică năbușit din pat; îi trebuie aier: merge să deschiză fereastra, dă perdeluța într'o parte, și i se năzărește că vede în pragul din față
15 două umbre albe ce vor par'că să se topească una 'ntr'alta... Se șterge la ochi și se uită mai bine... Da!... Ia pușca din cuiu și iese 'n prag:

« Cine-i? »

20 O flacăra roșcată, un trosnet, la care răspunde împrelung deal după deal — Mitu a picat fulgerat.

« Ce-ai făcut, nebunule?! » răcnește femeia și pornește un pas.

A doua țevă! Ileana cade în genuchi... se sbuciumă în zadar să se scoale... Vrea să strige... o gălgăitură de
25 sânge o podidește pe gură... Se moaie dela junghietură și târîndu-se cât colo, se așează de-a binele.

Popa aruncă jos pușca, a cărei guri tot fumegă mirosul necăcios de silitră... Trece gardul, sue în clopotniță, se atârnă cu amândouă mâinile de funiile de tei și 'ncepe
30 să le smucească cu o înaltă energie: cele trei clopote mici și sărace se pornesc deodată să țipe și să se vaiete cu o jale nebunească...

Se strânge multă lume.

35 Popa ia de mână pe Cuțiteiu și pornește urmat de obștea satului. El merge cu toți la locul unde zac cei doi copii nenorociți... Sprinceană mică alburie câtă vreme s'au jelit clopotele s'a făcut trandafir și mare.

« Eu i-am împușcat, zice bătrânul liniștit... întâiu pe el și pe urmă pe ea... Da, eu! »

Și se 'ntoarce să-i privească... Ileana a adormit, strângând în brațe genunchii lui frate-său... Popa se apleacă la ea:

« Nu așa, cățea! zice el zâmbind crud... Nu așa, că-i păcat! »

Și descleștându-i mâinile calde încă o dată greoiu mai la o parte. A sburat în sfârșit surâsul înțelept de pe chipul prietenului Cuțiteiu... Omul își acopere prostește buzele învinețite cu o mână, cu alta ochii uzi... Toți stau cu capul gol.... Nici o suflare...

Popa se ridică, se 'ntoarce spre mulțime cu privirea țintă și 'nfricoșat de 'ngrijată.

« Inima!... zice el. I...! » și se culcă să doarmă somnu-ăl bun lângă copiii săi.

O FĂCLIE DE PAȘTE

Leiba Zibal, hangiul dela Podeni, stă pe gânduri la o masă sub umbrarul de dinaintea dughenii, așteptând diligența, care trebuia să fi sosit de mult; e o întârziere de
5 aproape un ceas.

Este lungă și nu prea veselă istoria vieții lui Zibal; dar așa cum e prins de friguri, tot e o petrecere pentru el să ia pe rând una câte una fazele ei mai însemnate...

Precupeț, vânzător de mărunțișuri, samsar, câteodată
10 și mai rău poate, telal de straie vechi, apoi croitor și ștergător de pete într'o ulicioară tristă din Ieși — toate le încercase după accidentul care-l făcuse să-și piarză locul de băiat într'o mare dugheană de vinațuri. Doi hamali coboriseră în beciu un boloboc sub privigherea băiatului
15 Zibal. O neînțelegere se ivi între dânșii la împărțeala câștigului. Unul din ei luă un crâmpeiu de lemn ce-l găsi la îndemână și lovi în frunte pe tovarășul său, care căzu amețit și plin de sânge la pământ.

Băiatul, văzând sălbăticia, dete un țipăt de alarmă,
20 dar mizerabilul se repezi să iasă din ogradă și, trecând pe lângă băiat, ridică mâna asupra-i... Zibal pică leșinat de spaimă. După o zăcere de câteva luni, când se întoarse la stăpân, locul lui era ocupat.

Atunci începu lupta grea pentru viață, care se îngreună
25 și mai tare prin căsătoria lui cu Sura... Răbdarea însă ostenește soarta rea. Fratele Surei, hangiu la Podeni, muri, și hanul rămase lui Zibal, care urmă negoțul pe seama lui.

Aci se află el acuma de cinci ani.

Are strânsă o avere bunicică în bani și vinațuri bine îngrijite, o marfă care totdeauna face parale. De sărăcie a scăpat Leiba, dar sunt toți bolnavi, și el și femeia și copilul — frigurile de baltă.

5 ...Și oamenii sunt răi și pricinași în Podeni!... Ocări... batjocuri... suduituri... acuzări de otrăvire prin vitriol... Dar amenințările!

Amenințarea este mai grea pentru un suflet ce se clatină ușor decât chiar lovitura. Ceeace muncește acum pe
10 Leiba mai mult decât tremurătura frigurilor este o amenințare.

« A! goi ticălos! » gândește el oftând.

Ticălosul este badea Gheorghe — pe unde o fi! — un om cu care Zibal a avut o daraveră foarte neplăcută.

15 Gheorghe venise într'o dimineață de toamnă la han, obosit de drum; ieșia din spital — zicea — și căuta de lucru. Hangiul l-a luat în slujbă. Dar Gheorghe s'a arătat a fi un om prea brutal și prea ursuz... suduia mereu și mormăia singur prin ogradă. Era o slugă rea, leneș și
20 obraznic... și fura.

Intr'o zi a amenințat pe balabusta îngreunată, care-l ocărise cu drept cuvânt, s'o lovească în pânțele... altădată a asmuțit un câine asupra lui Strul cel mic.

Leiba i-a făcut numaidecât socoteala și l-a trimis. Dar
25 Gheorghe nu voia să se ducă; el pretindea cu violență că s'a fost tocmit pe un an. Atunci hangiul a spus că merge în deal la primărie să ceară vătășei ca să-l alunge.

Gheorghe a vârit repede mâna în sân strigând: « Iudă! » și a voit să se năpustească asupra stăpânului.

30 Din norocire, sosia atunci o haraba încărcată cu mușterii. Gheorghe a început să rânjească zicând:

« Ce te-ai spăriet, coane Leiba?... Iaca mă duc ».

Și apropiindu-se crunt peste tarabă de Léiba, care se dete cât putu înapoi, îi șopti:

35 « Să mă aștepți în noaptea Paștelui, să ciocnim ouă roși, jupâne... Să știi că ți-am făcut și eu socoteala! »

Atunci intrară mușterii în dugheană.

« Să ne vedem sănătoși la înviere, coane Leiba! » adăugă Gheorghe depărtându-se.

Leiba a mers la primărie, apoi la subprefectură, să denunțe pe amenințător, cerând să fie păzit. Subprefectul, un tânăr foarte vesel, a primit întâiu peșcheșul « modest » adus de Leiba, pe urmă a început să rază de jidanul fricos și să-l batjocorească. Leiba a stăruit călduros să-l facă a înțelege gravitatea lucrului, cum era hanul izolat departe de sat și chiar de șosea. Dar subprefectul, cu un aer mai serios, l-a povățuit să fie cuminte; nici să nu mai pomenească de așa ceva, ca să nu deștepte în adevăr, într'un sat unde oamenii sunt răi și săraci, pofte de călcare.

Mai târziu, peste câteva zile, îl căutară pe badea Gheorghe un pomojnic și doi călărași: era bănuț pentru o pricină.

Ce bine era să-l fi mai răbdat Leiba măcar până la sosirea acestor oameni!... Dar Gheorghe era acu cine știe unde...

Deși asta se petrecuse de mult, totuși, în mintea omului prins de friguri, se repeta bine impresia figurii lui Gheorghe, a mișcării lui vrând să scoată ceva din sân și a cuvintelor lui amenințătoare. Cum se deștepta așa de limpede acea amintire?

Era Sâmbăta Paștelui.

Sus pe deal, în satul depărtat ca la doi kilometri printre bălți, se auzeau clopotele bisericii... Și se aude așa de ciudat când ai friguri: aci foarte tare, aci aproape deloc... Noaptea care venea, era noaptea Paștelui: scadența făgăduelii lui Gheorghe...

« Dar poate că l-au prins până acuma! »

... Oricum, Zibal mai stă la Podeni doar pân'la câștiul viitor. Cu capitalul lui se poate deschide un negoț frumos în Ieși... În târg, Leiba o să fie sănătos, o să șază aproape de comisie... O să cinstească pe comisar, pe ipistat, pe sergent... Cine plătește bine, este bine păzit.

Intr'un târg așa mare, noaptea e sgomot și lumină, nu întuneric și tăcere ca în valea singuratică a Podenilor. E un han în Ieși, — acolo în colț, ce loc bun pentru o dugheană! — un han unde toată noaptea cântă fetele la *Café Chantant*. Ce viață sgomotoasă și veselă! Acolo

găsești la orice ceas, zi și noapte, pe domnul comisar cu fetele și cu alți *porefi*.

Ce mai trebuie multă bătae de cap aici, unde, mai ales de când cu drumul de fier, care ocolește foarte de departe

5 mlaștinele, *gheseftul* scade mereu?...

« Leibă, strigă Sura din năuntru, sosește diligența, s'aud zurgălăii ».

Valea Podenilor este o văgăună închisă din patru părți de dealuri păduroase. În partea despre miazăzi, mai cu-

10 fundată, se adună, din șipotele ce izvorăsc de sub dealuri, niște băltae adânci, deasupra cărora se ridică ca niște perii stufiguri dese de rogoz. Între partea băltoasă și partea mai ridicată despre miazănoapte, în mijlocul văii, stă hanul lui Leiba: e o clădire veche de piatră, sănătoasă

15 ca o mică cetățue; deși terenul e mlăștinos, hanul are zidurile și beciurile bine uscate.

La glasul Surei, Leiba se ridică greoiu de pe scaun, întinzându-și membrele obosite; el cată lung în zare către răsărit; nici pomeneală de diligență.

20 « Nu vine; ți s'o părut... » răspunde el balabustei, și se lasă iarăși jos.

Foarte trudit, omul își încolăcește brațele pe masă și-și așează pe dânsele capul, care-i arde tare.

La căldura soarelui de primăvară, care începuse să

25 încingă fața mlaștinelor, o moliciune plăcută cuprinse nervii omului, și gândul începu să depene pe fusul conștiinței bolnave mai rar și tot mai rar, înmuind treptat formele și colorile închipurilor...

Gheorghe... Noaptea Paștelui... Tâlhari... Ieșii...
30 O crâsmă în miezul târgului... O dugheană veselă, care merge bine... Sănătatea.

Și ațipi...

...Sura lipsește cu copilul de mult d'acasă.

Leiba iese în ușa dughenii să se uite în calea ei.

35 Pe ulița mare e o circulație vie, o ne'nteruptă fâșiitură de roate pe răzoare, acompaniată de ciocăniturile ritmate ale trapătului de potcoave pe luciul asfaltului.

Deodată însă circulația se oprește, și dinspre Copou se văd venind o grămadă de oameni, gesticulând și strigând foarte mișcați. Mulțimea pare că escortează pe cineva: militari, o streajă și fel de fel de public. La toate ferestrele caselor, la toate ușile dughenelor se înghesuiesc privitorii curioși.

« Aha! gândește Leiba, o pus iar mâna pe un tâlhar! »

Cortejul se apropie. Sura se deslipește din mulțime și urcă lângă Leiba pe treptele crâșmii.

« Ce e, Sură? » întrebă el.

— « E un nebun scăpat dela Golia.

— Să închidem dugheana, să nu deie peste noi... »

— E legat acuma bine; dar adineaori scăpase. S'a bătut cu toți soldații... Pe un jidan, pe care un *goi* răutăcios din mulțime l-a îmbrâncit peste nebun, nebunul l-a mușcat de obraz ».

Leiba de pe trepte vede bine; cu o treaptă mai jos privește Sura cu copilul în brațe.

Este în adevăr un nebun furios pe care-l țin câte doi oameni de fiecare parte; pumnii îi sunt strâns legați unul peste altul cu o curea tare. E un om cu o chereștea uriașă: un cap ca de taur, părul negru, des, barba și mustățile aspre și împâslite. Prin cămașa-i, sfâșiată de luptă, se vede pieptul lat, acoperit ca și capul de un stof de păr.

E cu picioarele goale; gura i-e plină de sânge și stupește mereu firele pe care le-a smuls cu dinții din barba jidanului.

Toată lumea s'a oprit... De ce?

Jandarmii desleagă mâinile nebunului. Mulțimea se dă într-o parte făcând un loc larg împrejurul lui. Nebunul dă un ocol cu ochii și-și oprește privirile care ard spre ușa lui Zibal; scrâșnește din dinți, se repede țintă pe cele trei trepte, și într-o clipă, apucând în palma dreaptă capul copilului, în cea stângă pe al Surei, le izbește pe unul de altul cu atâta putere că le confundă ca pe niște ouă moi...

Un zgomot s'auzi, o trosnitură care cu nimic nu se poate compara, la întâlnirea celor două titve smăcinate una de alta.

Leiba, cu inima înodată, ca un om ce cade dintr-o nemăsurată înălțime, dete să țipe:

« O lume întreagă mă lasă cu dinadinsul pradă unui nebun! »

Dar glasul mut nu se supuse voinții.

« Scoală, jidane! » strigă cineva trosnind tare cu o nuia
5 pe masă.

— « Proastă glumă! zice Sura din pragul crâșmei; să sparii așa omul din somn, țărănoiu mojić! »

Leiba sări drept în picioare.

« Te-ai spăriet, jidane? » întrebă râzând glumețul. Dormi
10 la nămieț, ai?... Scoală că-ți vin mușterii... sosește harabaoa poștei ».

Și, după prostul său obicei, care irita rău pe jidan, voi să apuce pe Zibal în brațe să-l gădile.

« Lasă-mă 'n pace! strigă hangiu, smucindu-se și îmbrâncindu-l cu toată puterea. Nu vezi că sunt bolnav?
15 Lasă-mă 'n pace! »

Diligența sosește în sfârșit cu aproape trei ceasuri de întârziere. Sunt doi călători, care se așează împreună cu conductorul, poftit de ei, la aceeași masă.

20 Din convorbirea călătorilor se lămurea bine împrejurarea. La tactul de mai sus al poștii, se întâmplase peste noapte o călcare cu omor în hanul unui jidov. Hangiu omorît ținea și schimbul cailor. Tâlharii îi furaseră, și până să se găsească alții în sat, călătorii curioși putuseră
25 cerceta în voie teatrul crimei.

Cinci victime. Dar amănuntele! Dacă nu s'ar fi găsit casa prădată, s'ar fi crezut că a fost o cruntă răsbunare, sau fapta nebuniei religioase. În anecdotele despre sec-
30 tarii iluminați, se povestesc câteodată executări de așa absurdă sălbăticie.

Leiba tremura scuturat de un puternic acces de friguri și asculta aiurit.

Apoi urmă ceva, care trebuia neapărat să umple de respect pe conductor. Tinerii pasageri erau doi studenți, unul în
35 filosofie, altul în medicină; mergeau să petreacă sărbătorile în orașelul lor natal. Intre ei se încinse o înaltă dezbateră academică despre crimă și cauzele ei, și dacă trebuie să fim drepți, medicinistul era mai bine preparat decât filosoful.

Atavismul... Alcoolismul cu urmările-i patologice...
 Vițiul de concepție... Deformarea... Paludismul... Apoi
 nevroza! — Atâtea și atâtea cuceriri ale științei moderne...
 Dar cazul de reversie!

5 Darwin... Haeckel... Lombroso...

La cazul de reversie conductorul face niște ochi mari,
 în cari strălucește o profundă admirație pentru cuceririle
 științei moderne.

10 « Este evident, adăugă medicinistul. De aceea, crimi-
 nalul propriu zis, luat ca tip, are brațele peste măsură
 lungi și picioarele prea scurte, fruntea îngustă și tur-
 tită, occiputul tare desvoltat; chipul lui de o caracte-
 15 ristică asprime și bestialitate, bătătoare la ochii deprinși:
 e un rudiment de om: e, cum am zice, fiara, care de-
 abia de curând a reușit să stea numai pe labelle dinapoi
 și să-și ridice capul în sus, spre cer către lumină! »

20 La vârsta de douăzeci de ani, după atâta emoție, după
 o bună ospătare cu un vin așa de bine născut și așa de
 bine crescut ca vinul lui Zibal, o frază de o nuanță lirică,
 fie chiar din partea unui medicinist, șade bine.

Entusiastul tânăr, între Darwin și Lombroso, găsisese
 vreme să miroasă și puțin Schopenhauer — « spre cer,
 către lumină! »

25 Zibal era departe de a fi priceput « luminoasa » teorie.
 Pentru întâia oară poate, în aerul umed al Podenilor, se
 rostogoleau așa de înalte vorbe, așa de nobile subtilități
 de gândire.

30 Ceea ce pricepuse însă Leiba mai bine decât oricine,
 mai bine decât chiar conferențiarul, era ilustrația izbi-
 toare a teoriei; cazul de reversie el îl cunoștea în carne
 și în oase: era portretul lui Gheorghe. Acest portret, din
 care până mai adineaori păstra numai trăsăturile funda-
 mentale, i se redeștepta acum în spirit cu o perfectă pal-
 pabilitate până în cele mai ne'nsemnate amănunte.

35 Diligența era departe. Leiba o urmărise cu privirile
 până ce, cotind la stânga, ea se pierduse pe după deal.
 Soarele scăpătase și el după coasta dela apus, și seara

începea să 'mpăenjinească dulce formele din valea Podenilor.

Hangiul, posomorît, se puse să rumege în minte tot ce auzise...

5 ... În tăcerea nopții, pierduți în întuneric, un bărbat, două femei și doi copii fragezi, smulși fără veste din brațele binefăcătorului somn de mâna fiarei cu chipul omenesc și jertfiți unul câte unul... Țipetele nebune ale copilului retezate de junghiul care-i despică pântecul... 10 Gâtul spart de secure, prin deschizătura căruia iese, după fiece gâlgâitură de sânge, o horcăială surdă... Și cea din urmă jertfă, care, năucită într'un colț asistă la toate astea așteptându-și rândul... Procesul mai grozav decât execuția, jidanul fără apărare în mâna *goilor*... 15 Țestele prea slabe pentru mâinile năprasnice ale nebunului de adineaori.

Buzele lui Leiba, fripte de friguri, urmau machinal gândul tremurând repede. O scuturătură puternică îl apucă dintre spete; el intră cu pasul împleticit în gangul hanului.

20 Fără îndoială — gândește Sura — Leiba nu e bine de loc, e tare bolnav; Leiba are «idei la cap»... Căci ce înțeles poate avea tot ce face el de câteva zile și mai ales ce a făcut astăzi?

Crâșma a închis-o înainte de aprinsul lumânărilor, tocmai 25 când se isprăvea *șabăsul*. De trei ori au bătut mușterii în ușa dughenii, strigând cu glasuri cunoscute să le deschiză. La fiece bătae, el a tresărit și a oprit-o încet, și cu ochii sperioși:

«Nu te mișca... nu voiu să între *goi* aici».

30 El a trecut apoi sub gang și s'a pus s'ascută pe treapta de piatră a pragului securea de tăiat lemne. Tremură de nu se poate ține pe picioare, și nu vrea să se odihnească. Ce e mai îngrijitor decât toate, el, Leiba, la întrebările ei stăruitoare, a răspuns aspru și a trimis-o să se culce, poruncindu-i să stingă numaidecât lumina. Deocamdată, ea s'a împotrivit; dar așa de scurt i-a repetat omul porunca, încât dânsa, cu toată obida, a trebuit să se supună, resemnându-se să amâne pentru mai târziu 35 lămurirea acestor împrejurări.

Sura a stins lampa, s'a culcat și acuma doarme alături de Strul.

Femeea avea dreptate... Leiba e în adevăr bolnav.

*

E noapte deplină. Zibal șade de mult pe pragul ce dă
5 în gang și ascultă...

Ce?

Sgomote nehotărîte vin din depărtare... Par'că sunt
tropote de cai, bubuituri de maiu înfundate, convorbiri
misterioase și agitate. O încordare înaltă a atenției ascute
10 simțirea auzului în singurătatea nopții; când ochiul e
dezarmat și neputincios, auzul pare că luptă să și vază.

Dar nu e o părere... Pe drumul care abate din șosea
se aud venind pași de cai. Zibal se scoală și vrea să se
apropie de poarta mare a gangului. Poarta este bine
15 închisă cu o bârnă grea d'a-curmezișul, ale cărei căpătaie
stau în câte-o bortă în ziduri. La întâiul pas, nisipul
strivit sub papucul lui face o scârțâitură prea indiscretă.
Zibal scoate picioarele din papuci și rămâne în colțuni.
Așa, fără vreun sgomot aprețiabil de o ureche neprevenită,
20 el merge la poarta gangului tocmai când călăreții trec prin
dreptul ei în pasul cailor. Dâșii vorbesc încet de tot, însă nu
atâta încât Leiba să n'apuce foarte bine aceste câteva vorbe:

— « S'a culcat devreme... »

— « Dar dacă o fi plecat? »

25 — « I-o veni rândul altădată... Da eu aș fi vrut »...

Nu se mai poate înțelege nimica; oamenii aceia s'au
prea depărtat.

De cine era vorba?... Cine să se fi culcat sau să fi
plecat?... Cui o să-i vie rândul aldată?... Cine e acela
30 care ar fi vrut altceva?... Și ce altceva vrea acela?...
Și ce căutau pe drumul de lături, un drum pe care nu
intră cineva decât anume ca să se abată la han?...

O osteneală sdrobitoare se lăsă pe cerbicea lui Zibal...

« Să fie Gheorghe? »

35 Leiba simți că i se sting puterile și se așeză la loc pe
prag. Intre frânturile de gânduri ce se rostogoleau în

capul său, el nu putu prinde un gând întreg, o hotărîre... Aiurit, intră în dugheană, trase un chibrit, și aprinse o lampă mică cu petrol.

5 E o idee de lumină; fitilul e așa de jos lăsat încât flacăra stă ascunsă în interiorul capsulei de alamă; numai prin gratia mașinii apar de jurîmprejur niște bendițe verticale foarte subțiri de-o lumină aproape cu totul moartă... Dar este destul pentru ca să vadă bine în ungherele cunoscutute ale dughenii... A! e cu mult mai mică deosebirea
10 între soare și cea mai de nimic scânteie, decât între aceasta și întunericul orb!

Ceasornicul țacănea în perete. Sgomotul acesta monoton supăra pe Zibal. Omul nostru puse mâna pe limba ce se legăna și-i stinse mișcarea.

15 Gura lui era uscată. Ii era sete. Spălă un păhăruț în cada cu trei picioare de lângă tarabă și voi să-și toarne rachiul bun dintr'un șip; dar gâtul șipului începu să clănțanească tare pe buzele paharului. Aceste sunete erau și mai supărătoare. A doua încercare, cu toată voința lui
20 de a-și birui slăbiciunea, nu avu mai mult succes.

Atunci, renunță la pahar, lăsându-l să cază domol în apă, și înghiți de câteva ori din șip. Puse după aceasta la loc șipul, care atingând scândura produse o ciocnitură de speriat. Un moment, se opri înecat de această im-
25 presie. Apoi luă lampa și o puse pe firida ferestrii, care da în gang; pe poartă, pe paveaoa și pe zidul dinpotrivă al gangului se zugrăviră niște bande late de-o lumină cu prea puțin mai deasă decât o închipuire.

Zibal se așeză iar pe prag întinzându-și urechea la
30 pândă...

Clopotete în deal... Toacă pentru Inviere... Care va să zică a trecut de miezul nopții; ne apropiăm de ziuă... A! dacă ar trece și restul acestei lungi nopți ca jumătatea întâia!

...O trosnitură de nisip strivit sub talpă! Dar el e în
35 colțuni și nici n'a mișcat măcar piciorul... A doua trosnitură... Mai multe... E de sigur cineva afară, aci, foarte aproape. Leiba se scoală apăsându-și pieptul cu mâna și căutând să întoarcă înapoi un nod rebel ce i se ridică în gât.

... Sunt mai mulți oameni afară... Și Gheorghe!...
Da, el e; da, a bătut în deal ceasul Invierii.
Vorbesc încet:

— « Dacă-ți spun eu că doarme. Am văzut când a stins
5 lumina.

— « Mai bine; prindem cuibul întreg.

— « Poarta o deschiz eu; îi știu meșteșugul. Să-i croim
ferestruica... Bârna trece pe aici... »

Și se simțiră pipăiturile cu care omul de afară măsura
10 distanța pe lemn....

Un sfredel mare se aude rozând țesăturile uscate ale
blânii bătrâne de stejar... Zibal are nevoie să se rezeme:
el se sprijinește în palma stângă pe poartă și cu dreapta
își acopere ochii.

15 Atunci, printr'un caprițiu neexplicabil al intinelor
jocuri, se produse în urechea omului din năuntru foarte
tare și lămurit:

« Leiba! sosește diligența! »

Era neîndoios glasul Surei... O caldă rază de speranță...
20 un moment de fericire... este iar un vis!... Dar Leiba
își trage repede mâna stângă: vârful instrumentului, pă-
trunzând de partea asta, l-a înțepat în palmă.

A mai gândi la scăpare?... Absurd!

In creerul care ardea, imaginea sfredelului lua niște
25 dimensiuni ne-mai-închipuite. Unealta, învârtindu-se me-
reu, creștea la infinit, și borta devenea tot mai mare și
mai mare, așa de mare însfârșit, încât în cadrul ei rotund,
monstrul putea să apară în picioare fără să se aplece. Ceeace
se petrecea în acel creer ieșea din sfera gândirii umane:
30 viața se ridicase la o treaptă de exaltare din care toate
se vedeau, se auziau, se pipăiau enorme, de proporții
haotice.

... Lucrarea din afară urmează cu metodă și stăruință.
Leiba a văzut acuma de patru ori pe rând dintele răsucit
35 de oțel pătrunzând în partea lui și trăgându-se înapoi afară.

« Amu, adu heresteul... » zise Gheorghe.

O limbă îngustă de herăstrău trece prin borta întâia și
începe să ronțăie în mișcări dese și regulate... Planul era

ușor de înțeles: patru borte în patru unghiuri ale unui pătrat; între ele herestrăul trage liniile; în centrul pătratului s'a înfipt sfredelul mai dinainte; când bucata va fi cu totul deslipită de trupul întreg al lemnului, se trage

5 afară; prin golul rămas, o mână puternică se introduce, apucă bârna, o dă 'ntr'o parte și... *goii* sunt la Leiba în casă.

Și acelaș sfredel, peste câteva minute, are să fie instrumentul casnei lui Zibal și a tuturilor ai lui... Doi găzi or să țină victima răstignită jos, și Gheorghe, cu călcâiul pe

10 pânțelele ei, o să vâre încet, ca în blana de lemn moartă, sfredelul în osul viu al pieptului, adânc, mai adânc, până să atingă inima, pe care s'o oprească din svâcniturile-i nebune și s'o țintuiască pe loc!

O sudoare de moarte scăldă tot trupul lui Zibal; omul

15 se 'nmuiă din încheeturi și încet se lăsă să cază în genunchi, ca o vită ce-și pleacă sub lovitura din urmă grumazul, pătrunsă că de acuma ea însăși trebuie să se părăsească pe ea însăși.

« Da! s'o țintuiască pe loc!... gândi el pierdut... da! s'o țintuiască pe loc! »

20

Și rămase timp cu ochii holbați pe lumina dela fe-reastră... Câteva momente el stete astfel încremenit pe altă lume, dar deodată:

« Da, repetă el surâzând cu o clipire feroasă; da! s'o țintuiască pe loc! »

25

Se petrecu atunci în această ființă un fenomen ciudat, o completă răsturnare; tremurătura lui se opri, abaterea dispăru și figura-i, descompusă de-o atât de îndelungată criză, luă o bizară seninătate. El se ridică drept, cu siguranța unui om sănătos și puternic, care merge la o țintă

30 lesne de ajuns.

O linie între cele două puncte superioare ale pătratului, era pe sfârșite. Leiba se apropiă curios să vadă jocul uneltei. Surâsul său se caracteriza acum și mai tare. Mișcă

35 din cap, ca și cum ar fi zis:

« Mai am încă vreme ».

Herăstrăul roase cele din urmă fibre de lângă borta către care tinsese, și începu între bortele inferioare.

« Mai sunt trei », gândi Leiba, și cu precauția celui mai încercat vânător intră binișor în dugheană. Căută sub tarabă, luă ceva, ieși înapoi cu acelaș tact, ascunzând obiectul ce-l ținea în mână, ca și cum se temea de indiscreția zidurilor, și se duse în vârful deștelor la poartă.

Dar ceva grozav! lucrarea de afară s'o oprit cu desăvârșire... nu se mai simte nimic.

« Ce-i asta?... Să fi plecat?... S'a dus? » fulgeră prin mintea omului din năuntru. Și la această închipuire, el își mușcă buza de jos, cuprins de-o nepomenită dezolare...

« Haha! » fusese o urită amăgire: lucrarea începe din nou, și el se pune a o urmări cu bătaile de inimă a celui mai cald interes. Hotărît, omul nostru era muncit de-o neînțeleasă dorință de a vedea lucrul cât mai de grabă sfârșit.

« Mai iute! » gândi Leiba cu nerăbdare... mai iute! »

Acum se auzeau iar clopotele în deal.

« Mai iute, bre, ne-apucă ziua! » zise un glas de afară, îmboldit par'că de voința omului din năuntru.

Lucrătorul porni cu multă activitate. Încă puține mișcări, și toate punctele pătratului sunt unite.

Insfârșit!

Sfredelul trage încetinel în afară' bucata în patru colțuri... O mână mare și vânjoasă intră... Până să n'atingă însă bârna pe care o căuta, se aud două răcnete, pe când Zibal înfășură cu putere capătul liber al lațului de butucul fix dela ușa gârliciului...

Lațul era ingenios combinat: o frânghie lungă legată cu un căpătâiu de un butuc: la o lungime potrivită, pe locul unde era să dispară pătratul scobit, un ochiu pe care Leiba îl ținea deschis cu mâna stângă, în timp ce cu mâna dreaptă ținea strâns celălalt căpătâiu. La momentul cerut, Zibal dete drumul ochiului și apucând repede cu amândouă mâinile căpătâiul liber cu o smucitură supremă trase înăuntru brațul întreg.

... Intr'o clipă operația fusese gata... Două răcnete o însoțiseră, unul de pierzare, altul de triumf: mâna era « țintuită pe loc ».

Se auziră apoi pași depărtându-se grabnic. Tovarășii lui Gheorghe părăseau lui Zibal prada prinsă cu atâta isteție.

Jidanul se repezi în dugheană, luă lampa și cu o învârtitură sigură ridică fitilul sus de tot: lumina, captivă
 5 între gratii, ieși d'asupra veselă și victorioasă, redând viață hotărîită formelor nebuloase din preajmă-i.

Zibal trecu cu lampa în gang. Tâlharul gema greu; după încordarea brațului se vedea că renunțase la o inutilă sbuciumare. Mâna era umflată și degetele încovoiate...
 10 părea că vrea s'apuce. Jidanul apropiă de ea lampa... — Un fior: frigurile se întorceau iar. — Aplecă lumina prea aproape, încât, tremurând, atinse mâna tâlharului cu sticla fierbinte: o crispație violentă a degetelor se produse urmată de un vaiet surd....

15 La vederea acestui fenomen, Zibal tresări... prin ochii lui scăpărase o inspirație excentrică. Incepu să rază cu un hohot care sgudui bolta gangului, și intră repede în dugheană.

Mijea de ziuă.

20 Sura se deșteptă deodată... par'că auzise prin somn niște ragete îngrozitoare... Leiba nu era în odaie. Toate cele din ajun îi reveniră în minte. Se petrecea ceva rău. Sări jos din pat și făcu lumină. Patul lui Leiba era nedesfăcut. El nu se culcase deloc.

25 Unde era?... Femeia își aruncă ochii pe fereastră: pe dealul din față se plimba un stol de lumini mici și vioaie, care se mișcau, săltau, aci ascunzându-se, aci ivindu-se iarăși... Ieșiau dela Inviere. Sura deschise o leacă fereastra; atunci auzi gemete înfundate la poartă.
 30 Infiorată, coborî iute pe scăricică. Gangul era luminat. Ieșind pe prag, femeia fu izbită de o grozavă priveliște.

Pe un scaun de lemn, cu coatele pe genuchi și cu barba rezemată în mâini, sta Zibal. Ca un savant care, în amestecul unor elemente, ar căuta să prinză un secret
 35 subtil al naturii, ce de mult îi scapă și-l necăjește. Zibal ține ochii ațintiți asupra unui lucru spânzurat, negru și inform, sub care, pe un alt scaun, la o potrivită înălțime, arde o făclie mare.

Zibal privește fără să clipească procesul de descompunere a mâinii ce de sigur nu l-ar fi cruțat pe dânsul. — El n'auzise urletele de afară ale nenorocitului: era acum prea interesant ce vedea ca să mai și auză. Zibal urmărise
 5 cu nesațiu toate contorsiunile, toate crispațiile stranii ale degetelor, apoi amorțeala cuprinzându-le încet unul câte unul — erau par'că labele unui gândac, care se sgârcesc și se întind, se agită în mișcări extravagante, tare, mai încet, încet de tot și apoi înțelenesc sub jocul unui copil
 10 crud.

Era sfârșit. Mâna cocea și se umfla încetinel fără mișcare.

Sura dete un țipăt.

« Leiba! »

15 Zibal îi făcu semn să nu-l deranjeze... Un miros gras de carne arsă se răspândea în gang; o fășiitură se auzi și mici plesnituri.

« Leiba! ce e? » repetă femeia.

Se făcea ziuă bine... Sura se aruncă și trase bârna.
 20 Poarta se deschise de perete târînd trupul lui Gheorghe spânzurat de brațul drept. Mulțimea sătenilor, toți cu făcliuțele de Paște aprinse, năvăli înăuntru.

« Ce e? ce e? »

Indată înțeleseseră ce fusese.

25 Zibal, care stătuse până aci nemișcat, se ridică grav în picioare. El își făcu loc să treacă, dând cu liniște lumea la o parte.

« Cum a fost pricina, jidane? întrebă unul.

— Leiba Zibal, zise hangiul cu tonul înalt și cu un
 30 gest larg, merge la Ieși să spună rabinului că Leiba Zibal nu-i jidan... Leiba Zibal este goi... pentrucă Leiba Zibal a aprins o făclie lui Christos! »

Și omul plecă încetinel spre răsărit la deal, ca un călător cuminte, care știe că la un drum lung nu se pornește
 35 cu pasul pripit.

OM CU NOROC!

Amicul meu, domnul Manolache Guvidi, este o persoană cunoscută în societatea noastră; e un om cu o avere însemnată, câștigată printr'o muncă onorabilă; e un om inteligent și serios, un bun soț și un bun tată de familie. Cu atâtea calități trebuia să reușească în lupta pentru viață: invidioșii, cu toate clevetirile lor, n'au putut nimic în contră-i.

Odată, în vremea primei sale căsnicii, el avea o mare întreprindere publică, — aceea a fost începutul prosperității lui, deoarece din câștigul acelei afaceri a ieșit chiagul averei frumoase de care se bucură astăzi. Invidioșii intriganți căutară să-l sape și, după o campanie înverșunată prin graiu și prin presă, reușiră să producă în cercurile înalte un curent defavorabil amicului Manolache.

Alergături, protestări, plângeri fură zadarnice din parte-i. Atunci ca să nu se dea bătut și totuși să nu mai meargă fără folos la locurile oficiale, unde fusese bruscat și amenințat cu rezilierea contractului și cu un proces ruinător, el trimise pe nevastă-sa să parlamenteze cu un personaj de mare influență, care oarecând îl ajutase la nevoe, arătându-i multă bunăvoință.

Domnul Guvidi se cunoștea pe sine; el știa că, cu caracterul său « neîncovoiat și mândru », n'ar fi putut conduce așa de bine ca soția sa această daraveră delicată. Doamna Guvidi, deși foarte tânără, sub înfățișarea și manierile ei copilăroase, ascundea mai mult tact diplomatic. În adevăr, bărbatul socotise cuminte: ceeace omul « tare și aspru », cum se știa el, ar fi putut compromite, femeea a scos-o cu blândețe la un fericit capăt.

Gurile răuvoitoare au trebuit în sfârșit să tacă ostenite; iar amicul nostru, luat în deaproape de tot sub puternica protecție a înaltului personaj de care am vorbit, și-a putut urma înaintea treburile și realiza câștigul însemnat pe care-l
5 merita munca lui inteligentă și neobosită.

Și nu numai atâta: dela aceasta împrejurare s'a stabilit între familia Guvidi și protectorul său o prietenie din cele mai călduroase, care a plutit într'un senin ne-
10 întrerupt atâția ani — până când moartea crudă a răpit în floarea vârstei pe doamna Guvidi.

Sărmana femeie! așa de tânără, așa de frumoasă și atât de iubită! Cine-și putea închipui! Și ce gol a lăsat ea în urmă!

15 «IREPARABILĂ PIERDERE PENTRU CEI CE RĂMÂN
NECONSOLAȚI!»

Acestea sunt cuvintele negre și pline de durere ce le-am citit cu toții pe panglica lată a celei mai frumoase cunune de violete de Parma, când am urmat tristul convoi. Iar pe cununa depusă de jalnicul soț era o vorbă și mai
20 scurtă, și mai sfâșietoare:

«MEMORIE ETERNĂ: GUVIDI DEZOLAT»

Mult a trecut de atunci și timpul, ca mai totdeauna, a alinat «eterna» durere, umplând încet-încet cu uitare golul ce-l lăsase în urmă-i încântătoarea pierdută.

25 Când golul a fost cu desăvârșire umplut, amicul nostru Manolache s'a însurat a doua oară.

Om cu noroc!

Aceasta, soția a doua, este tot așa de tânără și de frumoasă cum era odinioară răposata; iar despre tactul diplomatic, atât de necesar când are cineva daraveri mari și multiple, putem spune că o întrece.

30 Și deaceea afacerile casei Guvidi & Co. sporesc mereu și merg din ce în ce mai bine: succesul este robul amicului nostru; norocul umblă după omul acesta ca un câine ascultător și credincios.

Mă gândeam tocmai ce roman bogat și senin s'ar putea face din studiul vieții acestui tip de om fericit, pe care-l cunoaștem toți așa de bine în societatea noastră, când iată că primesc prin poștă următoarele:

- 5 « Domnul și Doamna M. Guvidi au onoarea a vă ruga să petreceți ziua de Duminecă la moșia lor Moara-de-Piatră.
 « Adunare restrânsă de intimi.
 « Ținută absolut fără pretenție: où il y a de la gêne, il n'y a pas de plaisir.
 10 « Nota. La gară v'așteaptă trăsura ».

Stilul e femeea. Grațioasa doamnă Guvidi! Ii cunosc scriptura și dictonul favorit, pe care-l spune așa de des și cu atât de fermecătoare clipire de ochi!

*

- 15 Moara-de-Piatră ca moșie e o moșie mică, da, dar ce raiu mic!

E așezată la distanță de douăzeci de minute dela gara ** Un parc măreț și un *cottage* englezesc cum se găsesc rar la noi.

- 20 Cu cât socotiți că a cumpărat moșia asta? — N'o să credeți, căci în adevăr eu însumi n'aș crede, dacă n'aș ști pozitiv. Cu cât?... Cu o pereche de cai roibi... atât! Frumoși cai, ce e drept: dar, oricum, să capeti o moșie, care face două sute cincizeci de mii de lei ca o pară, pe
 25 o pereche de cai, care mult-mult să facă cinci mii, cinci mii cinci sute! Aci însă a lucrat alt factor mult mai puternic decât interesele — patima.

- Fostul proprietar al Morii-de-Piatră era mult cunoscutul N... distinsul *sportman*, un flăcău destul de copt,
 30 putred de bogat, și care, cum îl știm toți, are o pasiune neînfrânată pentru cai. A văzut odată la șosea pe doamna Guvidi cu roibii, — îi mâna singură, — în cine știe ce dispoziție de spirit se află omul — se zice că jucase toată noaptea trecută la « Jockey » și pierduse mult — și de
 35 atunci n'a mai avut pace nici somn.

Astea le povestește însuși amicul nostru comun, Guvidi.

Caii aceia au devenit pentru N... o marotă, o idee fixă, o boală, cum vreți s'o numiți. Ce n'a făcut ca să-i capete? I-a urmărit pretutindeni; a legat cea mai strânsă prietenie cu Guvidi, a stăruit, s'a rugat, s'a umilit...
 5 în zadar toate. Deși bărbatul stăruise să-i facă hatârul noului prieten, nevasta nu voia cu nici un preț.

« Nu fac târgul pe bani! a zis ea odată cu hotărîre.

— Atunci, pe ce? a întrebat N... cu tonul omului gata la toate.

10 — Pe... N'o să vrei...

— Orice!

— Pe Moara-de-Piatră! a răspuns scurt femeea, care era acuma par'că mai frumoasă ca totdeauna.

— Ei! prea exagerat! a întrerupt Manolache, amestecându-se și el în vorbă din fundul salonului, unde-și cetea
 15 gazeta.

— Ce te-amesteci dumneata în tocmeala noastră?... nu te privește!» i-a obiectat doamna încruntându-se ca un copil răsfățat.

20 Domnul Guvidi dete din umeri și-și urmă înainte cetirea.

« Ți place mult?... mult? a întrebat N...

— Mai mult de sigur, decât îți plac dumitale... caii mei, a zis ea zâmbind cu un fel de răutate sceptică.

25 — Asta este peste putință! a răspuns N... încet și înneecat, și ochii lui, care văzuseră multe, ațintiți în ochii femeii tinere, sclipiră într'un chip foarte ciudat.

— Nu crez până nu mi-ei dovedit-o!» zise ea și mai încet, accentuându-și bine zâmbetul răutăcios.

30 Târgul s'a făcut... Nici nu se putea altfel — altfel nu căpăta N... ceeace dorea cu o atât de adâncă pornire... Roibii au fost ai lui.

Și astfel, de vreo șase ani acuma Moara-de-Piatră este proprietatea Guvizilor.

35

*

Am ascultat de gentila invitație și nu mi-a părut rău. E în adevăr un loc încântător, și am petrecut în sânul acestei familii model cum nu se poate mai bine.

Dar nu era o petrecere ordinară: se rupea turta Nicuții — copila unică împlinea cinci ani.

Câte și ce daruri — o avere!... între altele o fotografie recentă, — încadrată în patru vergele de aur masiv, prinse la încheeturi cu ținte de diamant ca boabele de năut, —
5 nașul ținând în brațe cu dragoste pe mica fină, care-i râde cu nevinovăție.

Nașul a făcut o frumoasă surpriză oaspeților: a adus din București muzica roșiorilor.

10 Ospățul a fost strălucit și balul pe iarbă verde foarte animat și vesel.

A doua zi, luni, având fiecare dintre invitați afaceri de dimineață, am trebuit toți să luăm trenul care trecea la unu noaptea.

15 O noapte de Septemvrie limpede ca sticla curată... vreme dulce și lună plină... zece trăsuri mergând la pas și banda roșiorilor cântând un marș triumfal în frunte — de neuitat.

Familia Guvidi cu nașul ne-a condus până la gară.

20 Ne-am suit în vagon cu toții, după ce am mulțumit gazdelor și îndeosebi doamnei, care făcuse onorurile cu grația ei obișnuită, etc.

N... care n'avea ca noi treabă, a rămas pentru o noapte la Moara-de-Piatră. Guvidi, așteptat a doua zi
25 negreșit în orașul P... unde-l chemau niște afaceri urgente, a rămas în gară să apuce trenul ce venea din București și cu care noi ne încrucișam la întâia stație.

Se'nțelege că în tren am vorbit toată vremea numai despre petrecerea minunată de cu ziuă, și am fost unanimi
30 în a fericii, cu mai multă sau mai puțină invidie pe amicul Manolache de cât noroc a avut și are.

Doamna Z... una dintre invitate, o văduvă respectabilă, care știe toate câte se petrec în societatea noastră și chiar mai multe, ne-a afirmat pe drum — «contând,
35 se'nțelege, pe discreția noastră», — că N..., cum e cam bolnăvicios, și-a făcut testamentul și lasă aproape toată averea sa copilei lui Manolache, pe care o iubește la nebunie.

Și toți, firește, am trebuit să zicem iarăși:

« Mare noroc pe Guvidi! »

GRAND HÔTEL „VICTORIA ROMÂNĂ“

Eram ș'așa indispus de neodihnă. Toată noaptea trecută moțăisem ghemuit în unghiul unui vagon de clasa a doua, înghesuit de o companie veselă de bucureșteni cari se 'ntorceau dela expoziție — un potop de impresii și amintiri. . . Mă despărțisem de ei de dimineată, ș'acu pe'nserate intram în orașelul meu natal, unde nu mai fusesem de copil. . . Trebuie să mărturisesc că n'am simțit « acele palpitări », cari se simt la orice revedere de acest fel; ce-i drept, nici pomii și altele n'au manifestat față cu « vechiul lor prietin » vre-o deosebită emoție. Dela gară trec prin niște uliți triste: miroase a scăpătate și părăginire. Asta mă indispuce și mai mult. Să plec cu trăsura 'nainte, pe'ntuneric și pe un drum necunoscut? Nu! mai bine să rămân aici o noapte; am nevoie de repaos; să dorm fără cletinătură, fluere, clopote și mai ales fără impresii mirifice dela Paris. Tocmesc trăsura pe a doua zi la patru și trag la « Grand Hôtel Victoria Română », în centrul orașului.

Otelul meu are două caturi. Jos e la mijloc gangul, de o parte « *Restaurant et Berărie* », de alta « *Cafenea et Confiserie* ». Dinaintea « confiseriei » sunt așezate mese și scaune până în mijlocul stradei: aci se strânge seara societatea aleasă. Acum e plin de lume. Sosirea mea produce senzație. Toți ochii se pironesc asupra-mi. Opresc o cameră și stau la o masă în partea restaurantului să beau o bere. . . Privirile mă săgetează; pe lângă cei dela mese, ies acuma să se uite la mine și cei din cafenea. . . Un băețel ca de vre-o cinci ani se scoală dela locul lui, vine binișor la masa mea și se pune, mâncând dintr'o prăjitură,

să mă studieze de aproape. « Nicule! vin la mama! » strigă o damă. În zadar; copilul, numai ochi, n'aude. Am rezistat până aci, înfruntând ploaia de săgeți; privirile copilului mă biruesc. Mă gândesc la bestiiile din menajerii; ele, afară de chinul dureros al captivității, mai sufăr unul, care acuma văd eu cât e de neplăcut — să rabzi, fără să le fi solicitat, privirile persistente ale unei mulțimi curioase. Dar dacă ar fi numai privirile! Exemplarele din menagerie, publicul este rugat să nu le atingă; pe mine, băiatul, cu mâna plină de spumă de zahăr, mă și pipăe! Imposibil de răbdat... O sfortăre... Mă scol în sfârșit, evitând privirile copilului, plătesc și intru pe gang... Bătețul se ține după mine până la scară și stă locului să se uite cum mă suiu, până când, făcând cotul scării, îi ies din bătaia ochilor. Am scăpat, dar m'a apucat capul...

... Numărul 9 — Odaea mea... E o căldură năbușitoare înăuntru și miroase a vopsea cu terpenin proaspătă... Să deschiz... Ferestrele dau în uliță. În față e o răspântie. În fund se vede foișorul de foc d'asupra casei orașului. Pe sub ferestre trece strada « Independenții », care la dreapta dă în strada « Regală », — strada principală din fața otelului. Aceste lămuriri topografice le dătoresc chelneriții, care, manifest indispusă c'am deranjat-o, mi le dă scurt, îmi aprinde lumânarea și pleacă bufnind ușa. Deabia acuma încep să recunosc locul. « Grand-Hôtel » stă pe maidanul unde ne jucam în copilărie. Par'că văz încă maidanul plin de popor înghesuindu-se la o masă, pe care o săptămână a stat zi și noapte o condică enormă deschisă. Era după 11 Fevruarie. De câte ori ieșeam dela școală, iscăleam toți *da*, și fiecare de mai multe ori... De mici aveam sentimente civice în orașul meu natal!

Ulițele din dosul « *Victoriei Române* » au rămas cum le știam odinioară. În cele două colțuri ale răspântiei din față, este de-o parte un birt și de alta o cafenea mică. Dela fereastra mea văd bine ce se petrece peste drum. În cafenea, un individ, aplecat cu pieptul pe biliard, cește o gazetă deschisă mare pe postavul verde; într'un colț, doarme altul cu capul pe masă. Dincolo, în birt,

sunt două femei și doi tineri; beau și râd; lângă ei pe o laviță cântă doi lăutari. După gesturile și grimasele cobzarului, după mișcările ce le face cu pântecul, pare a fi un cântec obscen. Dacă n'ar fi trăsurile, cari se'nvârtesc

5 mereu pe dinaintea otelului, aș auzi tot...
 Zece ceasuri... Să mă culc... Las ferestrele deschise și lumânarea aprinsă și mă așez în pat... Mă doare capul... Băiatul cu prăjitura... Ce ochi!... Oare să fi existând deochiul?... Un neastâmpăr nesuferit îmi furnică din talpă până 'n creștet... Insecte!... Iute jos din pat!... Iau lumânarea să văd de aproape... E grozav!... Un popor întreg, ca la un plebiscit... și umblă și aleargă pe cearșaful alb încoace și încolo uimite de lumină! Ce să fac?... Trebuie să dorm!... In pat, imposibil... Trag cearșaful, îl scutur bine pe fereastră și-l întind pe covor în mijlocul odăii; desfac un pachet de tutun, presăr pe cearșaf și mă culc pe jos... Imi arde toată pielea; nu pot adormi; sunt amețit, nervii iritați — simt enorm și văz monstruos. Lumânarea îmi dă drept

20 în ochi... Mă scol s'o mut și apoi m'așez la loc.
 ...Deodată sar în picioare... Sgomot mare în uliță! Merg degrab la fereastră... O sùflare răcoroasă de afară mă înviorează... Cadranul transparent de pe foișorul de foc arată unu ș'un sfert. — Când au trecut trei ceasuri?... Am ațipit, prin urmare?... Ce e în stradă?... Măturătorii orașului... Au prins un câine la mijloc.

Știu... Asta e o petrecere populară la noi; am văzut-o de atâtea ori... Câțiva inși se pun la pândă de-o parte și de alta a uliței. Un câine flămând rătăcește căutând dosurile

30 bucătăriilor și unghiurile unde se aruncă gunoaiile. La un semnal, toți se ridică și-l împresoară din toate părțile. O clipă, animalul se oprește înghețat; sângele-i dă năvală la inimă, care începe să svâcnească de coaste... E pierdut!... Părul i se sbârlește pe coamă. Un fior îi fulgeră d'alungul prin șira spinării și-i încovrigă coada d'a'ndăratele

35 până-i înfige vârful în pântece. Ochiul turburi caută încotro-va un punct de scăpare; dar abia se pune problema în mintea aiurită, și o piatră l-a isbit peste bot, alta la o încheietură, un lemn peste șale... și altele plouă... El

își iese acum din sine: mașina cea vie dă drumul rezervei de energie — pentru așa moment o păstra, — nici un gând de economie... trebuie cheltuită toată! Opintindu-se din fundul rărunchilor, animalul s'avântă orbește în fața loviturilor... Un răcnet suprem! sparge rândurile vrăjmașilor, le scapă printre picioare și fuge uitându-se drept și numa'nainte, fuge mereu până dă de un loc singuratic. Aci s'așează, stins de oboseală, să-și liniștească cutremurul membrelor, să-și lingă rănile și să se vaiete discret de durere. Somnul se capătă mai eftin decât hrana și deocamdată i-e mai trebuincios: truditul trup se încolăcește binișor, închide ochii triști și adoarme oftând greu din afund.

Toată intervenirea mea acum în favoarea animalului este zadarnică. Degeaba raționez eu de sus de la fereastră că nu le e permis unor oameni ai autorității să turbure liniștea nopții și somnul contribuabililor. Pot eu striga mult și bine: cine m'aude? Huiduiturile și râsetele acoper chiar glasul celui mai interesat, chelălăiturile animalului. Il mai văd doar cum se sbate sub loviturile măturoaielor, ridicând cu contorsiunile lui un nor gros de praf... Sunt nervos; nu mai pot privi; dar tot ascult... De mirare... câinele nu mai țipă de loc. A fugit!... Urmează râsete... Mă uit iar. Măturătorii stau tolăniți pe trotuar; iar la lumina felinarelor din colțuri se vede în mijlocul stradei victima lungită — e un câțel mic, alb și lățos... Mă culc supărat la loc. Mai am două ceasuri și scap... Bietul dobitoc!... Acu încep vâjiiturile măturoaelor... Dacă ar fi câțelul favorit al vre-unei dame, — par'c'am văzut una adineaori la « confiserie » cu un câțel în brațe, — și ea ar fi amica vre-unui om influent din localitate, atunci măturătorii...

Ceartă jos în cafenea.. S'a spart ceva... par'că o ușă cu geamuri trântită cu violență... Țipete de femei, strigăte de bărbați, fluerături febrile de gardiști... Aha! a venit stăpâna câțelului. Alerg la fereastră. Nu se mai văd ceasurile la foișorul de foc; lumina de'ndărătul cadranelui s'a stins; dar mai sus de foișor, arde clipind în cadență steaua dimineții — se face ziuă... E o grămădire dina-

intea birtului din colț precupeți, cari merg cu coșurile încărcate la piață . . . Ce să fie? . . . O femeie numa 'n cămașă, cu picioarele goale, cu părul desprins, ține strâns de piept pe un om îmbrăcat în uniformă de poliție. El
 5 luptă să scape — ea nu-l lasă. Femeea începe să sbiere răgușit făcând gesturi extravagante:

— Ce, domnule! care va să zică, dacă sunt o nenorocită, să-și bată joc de mine dumnealui, pentrucă e dela poliție? . . . Și mai întâiu, cine ce treabă are? dumnealui
 10 a fost amantul meu?

Comisarul, îndreptându-și mondirul boțit la piept:

— Sergent! e beată . . . la arest!

Doi inși o înhață; ea se smucește și dă să se repează iar; dar un sergent voinic o apucă de braț și o'nvârtește'n
 15 loc:

— Nu sbiera și mergi! strigă el scrâșnind și lovind-o greu cu palma peste gură.

Aud atunci o horcăială 'nnecată și, în cadrul luminat al birtului, văd silueta albă a femeii ridicând în sus brațele goale cu pumnii încleștați și dând capul cu părul
 20 despletit pe spate ca și cum i s'ar fi frânt gâtul. Un moment se răsucește de mijloc, apoi cade țeapănă pe spate în prag . . . Pun mâinile la ochi și mă dau înapoi . . .

Lumânarea arde 'n fundul sfeșnicului cu flacăra din urmă. Cobor iute, scol pe portar și plătesc. Patru ceasuri . . . Luceafărul se stinge și el încet-încet: vine soarele . . . Trăsura m'așteaptă. În câteva minute sunt afară la câmp. Ce dimineață! ce răcoare! și ce singurătate!

Uf! . . . Niciodată n'am să uit ce bine m'am odihnit o
 30 noapte în orașul meu natal, la No. 9, «Grand Hôtel Victoria Română!»

25 DE MINUTE...

«... Fiți toți Joi în gară la'nălțimea patriotismului vostru, care nu s'a desmințit niciodată, mai ales în așa plăcute, putem zice chiar fericite ocaziuni!

5 « Cetățeni!!! »

« Săptămâna viitoare este o zi solemnă pentru orașul nostru!!! »

Astfel se 'nceia proclamația adresată de câteva zile de părintele orașelului Z., către administrația săi, afișată
10 pe cale publică și reprodusă în capul ziarului oficios « Sentinela Ordinei » cu acest frumos motto:

« *Evenimentele mari fac totdeauna să tacă micile pasiuni!* »

Toată lumea era în adevăr plină de entuziasm, deși
15 « Drapelul Libertății », dirijat de decanul avocaților, își termina articolul său de fond cu cuvintele:

«... Vom căuta să fim cât se poate mai parlamentari. In zadar mișeii dela Primărie convoacă lumea la gară!
Declarăm sus și tare că Joi nu va fi entuziasm, ci numai
20 o meschină și desgustătoare paradă oficială. Să înceteze dar cu infamele lor mistificațiuni!... Săptămâna viitoare nu poate fi o zi solemnă; ea nu va fi decât un moment trist pentru concetățenii noștri! »

Directorul, care era însărcinat a gera afacerile prefec-
25 turii, — districtul neavând deocamdată titular, — la cetera acestor șiruri răutăcioase, a șoptit cu zâmbetul său diplomatic:

— Om vedea!

Joia mult așteptată a sosit. Vodă și Doamna, plecând în străinătate, trebuie să se oprească douăzeci și cinci de minute în gara din marginea orașelului Z... De dimineață, peronul gării, decorat cu împletitură de brad, cu marca județului, stegulețe tricolore și covorul cel roșu al Primăriei, este înțesat de lume — garnizoana, garda civică, școalele, autoritățile, notabilii și cât public a mai putut încăpea.

Directorul a plecat dela șapte de-acasă spre a lua, împreună cu primarul, cele din urmă dispozițiuni la fața locului. Nevasta lui a rămas să se gătească și să vie mai târziu la gară cu copiii și cu amicul. Amicul este un profesor foarte tânăr, care locuiește la directorul de un an de zile; el dă și lecții la copii și redijează «Sentinela Ordinei»; e băiat bun și scrie minunat: se dă ca aproape pozitiv că tot el a scris și proclamația.

Acum tot e gata... Directorul se duce la o extremitate a peronului și-și aruncă privirile la mulțimea adunată până în cealaltă extremitate... Atunci îi clipesc de departe în minte cuvintele «Drapelului» și-și mângâie favoritele cu mulțumire.

Dar sunt zece fără zece... și cocoana nu mai vine... Ce să fie? Trenul domnesc s'a anunțat dela stația apropiată... În patru minute trebuie să fie aici... Toți ochii joacă între ceasornic și capătul liniei... Încă trei minute... Două... Un minut... S'aude șuerul cald...

— La o parte, domnilor! zice grav șeful gării potrivit-
du-și bine șapca roșie.

Iată-1! Pieptul lat al locomotivei s'arată la cotitura liniei. Arătarea crește, crește mereu, sforăind semeată și alunecând cu eleganță maestoasă către peron. Cazanul fierbe, fanfara țipă, școlarii intonează imnul — un concert monstru... Vagonul domnesc intră la peron. Un freamăt furnică de colo până colo prin mulțime. Deodată, și glasurile copiilor și țipetele trâmbiților și clocotitura norului fierbinte care se smacină captiv în pânțele mașinii sunt acoperite de urale sguduitoare... Trenul se oprește, conform programei oficiale, la zece ore precise; suveranii cobor din vagon cu suita, iar consoarta directorului n'a sosit încă!

Se face prezentarea autorităților și notabililor, după care Vodă trece între bărbați, iar Doamna între dame.

Intâiul clopot! Directorul, foarte nervos, mână un vătășel călare s'aducă numai-decât pe cocoana, pe copiii și pe domnul profesor.

Măria-Sa Doamna e foarte veselă de conversația damelor; dar dumnealor o iau repede și se 'ntind la vorbă... Una o povățuește pe Doamna să se păzească pe drum de răceală:

— Nu te juca, soro! boala n'alege.

Doamna mulțumește de binevoitoarea povață și asigură că s'a îngrijit bine, a luat haine d'acasă... In acest timp, directorul tremură de neastâmpăr.

Al doilea clopot! Măriile-Lor fac un pas înapoi pregătindu-se să se suie... Directorul asudat și înecat de emoție, s'apropie să ție un discurs. Lui Vodă:

— Măria Ta!... nu plecați... nu trebuie să plecați!... D'abia al doilea clopot a sunat; n'a sunat nici măcar al treilea!... A! dacă ar fi sunat al treilea, atunci aș înțelege să vă grăbiți... Dar nu! Și chiar să fi sunat al treilea... să zicem!... n'aveți grije: nu pleacă trenul fără Măriile-Voastre... s'a dat ordin în consecință!...

Așa dar, având aceasta în vedere, cu onoare sunteți invitați să binevoiți a lua în considerațiune... că acest district, acest oraș, în fine toți concetățenii noștri v'au iubit atât și au făcut sacrificii!

Apoi, cu mai multă căldură, Doamnei:

— Să nu plecați măcar Măria Voastră!... N'a venit încă toată lumea!... mai sunt dame, mai sunt copii, mai sunt amici, care ar dori să vă vadă ca pe o mamă!

Vodă, zâmbind foarte bucuros, zice:

— Mai stăm, mai stăm, domnule Director.

— Mersi! răspunde acesta în culmea emoției.

Și lăsând pe suverani, aleargă la capătul peronului, se sue în picioare pe o bancă și se 'naltă în vârful deștelor, făcând către șoseaua dinspre oraș semne violente cu bătista. In adevăr, pe șosea vine o trăsură în goană, urmată de un vătășel călare.

— Aide, soro! aide, nene, pentru numele lui Dumnezeu! că m'ați omorît!

— Vezi! nu-ți spuneam eu că-i târziu! zice palpitând cocoana către profesor.

Directorul își introduce pe peron familia și strigă sever către macagiul care stă drept, cu mâna gata pe cureaua clopotului:

— Să nu tragi!... Nu e voie să suni! Măriile-Lor n'au isprăvit încă: mai au treabă aici!

Apoi către Suveranul:

— Măriile-Voastre, am onoare pentru ca să vă recomand familia mea: consoarta mea, copiii mei, amicul meu!

Și pe urmă către copii:

— Sărutați mâna!

Copiii se aruncă și execută ordinul. Măriile-Lor sunt din ce în ce mai veseli.

— Am auzit, dragă, zice Doamnei nevasta directorului, că ați fostără cam bolnăvioară! Mi-a părut grozav de rău... Incă-i ziceam lui dom' profesor, amicul nostru, zic: vezi dumneata, dacă o prințesă și tot nu se poate pune cu voia lui Dumnezeu; dar noi ăștia!... Dar acu te-ai făcut bine... Se vede... Fie că frumoasă ești! să nu-ți fie de deochi! să trăiești!...

Totdeauna unul dintre copiii domnului director, cari privesc foarte curioși pe suverani, își scobește o nară cu degetul. Mama îi dă o palmă peste mână.

— Nu ți-e rușine să bagi mâna 'n nas!... șezi frumos! te vede Madam' Carol!

Copilul plânge. Domnul profesor îl smucește de mână și-l bagă la arest în sala de așteptare clasa a doua. Măria-Sa Doamna intervine pe lângă domnul director în favoarea micului vinovat, care urlă tare în arest. Tatăl cedează înaltei influențe și dă drumul băiatului:

— Taci din gură, măgarule! și sărută mâna Măriei Sale; dumneaei s'a rugat să te iert!

Suveranii s'au urcat și se arată plini de veselie la fereastra vagonului. Directorul se hotărăște în sfârșit, după stăruința șefului gării, să permită a se suna al treilea. Trenul se pune în mișcare. Urale și muzică. Bărbații fac semne de adio cu pălăriile, damele bezéle călduroase; di-

rectorul se șterge de sudoare obosit, iar nevasta lui strigă cât poate către Doamna:

— La revedere! *bon amusement!* Nu ne uitați p'acolo! la revedere!

5 Când trenul a pornit bine, o altă trăsură sosește în goană mai turbată. Decanul avocaților coboară trăgându-și după dânsul cocoana, care trage după dânsa o interminabilă rochie de catifea verde cu funde bogate de *satın rose*. Amândoi își fac loc cu furie prin mulțime, care acum a rupt rândurile și iese în dezordine.

10 — A plecat? zice dezolată cocoana.

— Da, a plecat, i se răspunde.

— Cum se poate? trenul stă totdeauna treizeci și cinci de minute!

15 — Țsta era tren domnesc, *ma chère*, zice nevasta directorului.

— Ce? era să v'aștepte Vodă și Doamna pe d-voastră? adaugă profesorul cu un zâmbet răutăcios de superioritate.

20 — Așa? vociferează decanul. Am înțeles!... Astea sunt iar intrigile lui dom' director: care va să zică numai dumnealui și familia și... amicul dumnealui să vază pe Măriile-Lor!

Pe urmă, întorcându-se la lumea care se duce:

25 — Iată, fraților, o probă mai mult că astăzi opozițiunea este considerată ca afară din națiune... Foarte bine... Vom lua act și de aceasta și vom protesta!

Decanul și familia sa au fost multă vreme la cuțite cu directorul și cu familia acestuia, deși damele erau surori. Chiar o polemică, «cât s'a putut mai parlamentară», s'a urmat cu privire la aceasta, între cele două hebdomadare locale, «Drapelul» decanului și «Sentinela» amicului.

35 Tocmai la niște alegeri, o persoană de 'naltă influență, aflând despre vrajba celor doi cumnați, a stărui de i-a împăcat, promițând serios că și anul viitor va fi o zi solemnă pentru orașelul Z... și atunci trenul domnesc o să se oprească acolo un ceas... și douăzeci și cinci de minute.

JUSTIȚIE

Judele de ocol. — Care va să zică, d-ta Leanca văduva, comersantă de băuturi spirtoase...

Leanca. — La Hanu-Dracului...

5 *Jud.* — Știu... Lasă-mă să 'ntreb.

Leanca. — Plătim licența, dom' judecător...

Prevenitul. — Oleo!

Jud. — Tăcere!

Leanca. — ...E păcat pentru mine, dom' judecător...

10 *Jud.* — Lasă-mă să te 'ntreb...

Leanca. — Te las...

Jud. — Care va să zică, d-ta Leanca văduva, comersantă de băuturi spirtoase, ce reclami dela prevenitul Iancu Zugravu?

15 *Leanca.* — (cu emoțiune treptată). — Eu să trăiți săru' mâna, dom' judecător, eu sunt o fomee sărmană, Dumnezeu mă știe cum mă chinuesc pentru o pâine... De aia și pusesem de gând dela sfântu Gheorghe să las prăvălia, care nu mai
20 poate omul de atâtea angarale pentru ca să mai mănânce o bucățică de pâine, și nu ne mai dă mâna să plătim licența.

Prevenitul. — Licența o plătește dom' Mitică.

Leanca. — Dom' Mitică?... să fie al dracului care minte?

25 *Jud.* — Tăcere! Nimeni n'are voe să vorbească până nu-l întreb eu.

Leanca. — Dacă zice dumnealui că dom' Mitică!.. Eu, dom' judecător, săru'mâna, poci să jur că sunt curată la sufletul meu!

30 *Jud.* — Nu e vorba de asta!.. Spune cum s'au petrecut lucrurile și ce reclami de la prevenit?

Leanca. — Eu, dom' judecător, reclam, pardon, onoarea mea, care m'a 'njurat, și clondirul cu trei chile mastică prima, care venisem tomn' atunci cu birja dela dom' Marinescu Bragadiru din Piață, încă chiar dom' Tomița

5 zicea să-l iau în birje...

Jud. — Pe cine să iei în birje?

Leanca. — Clondiru... că zicea...

Jud. — Cine zicea?

Leanca. — Dom' Toma... se sparge...

10 *Jud.* — Cine se sparge?

Leanca. — Clondirul, dom' judecător!

Jud. (impacientat). — Femeie, ce tot bârâi!.. Răspunde odată lămurit la ce te 'ntreb eu! Ce pretinzi d-ta acum dela prevenit?

15 *Leanca* (cu volubilitate). — Onoarea mea dom' judecător, care m'a 'njurat dumnealui, pardon facu-ți și dregu-ți, și mi-a spart clondirul, că nu vrea să-mi plătească... (cu obidă) Că eu sunt o fomee sârmană, și e păcat! Vine dumnealui gol pușcă și bea până se face tun, și pe urmă, dacă am vrut să chem

20 vardistul, dumnealui zice că mă sulemenește cu chinoroz și vrea s'o tulească, ș'a căzut peste tarabă și s'a făcut praf?

Jud. — Ce s'a făcut praf?

Leanca. — Clondirul cu mastică; și pe urmă vrea să fugă.

Jud. — Cine?

25 *Leanca.* — Dumnealui.

Jud. — Ei, ce pretinzi?

Leanca. — Onoarea mea și trei chile de mastică prima...

Jud. — Bine; șezi și taci.

Leanca. — Care vine dumnealui...

30 *Jud.* — Taci!

Leanca. — Tac, da'...

Jud. — Taci odată!

Leanca. — Am tăcut.

35 *Jud.* — Iancu Zugravu! Ce ai d-ta să răspunzi la pretențiile reclamantei?

Prevenitul. — (e afumat și pronunță foarte îngălat). Eu, dom-nule judecător, dumneaei zice, pardon, iar ai venit, mă porcule? că dumneaei n'are nici odată o politică vizavi de mușterei. Eu zic... dacă dom' Mitică...

Jud. — Cine-i dom' Mitică?

Leanca. — Dom' judecător? uite, săru' mâna, ș'acuma e beat...

5 *Jud.* — Taci! nu te 'ntreb pe d-ta (căt're prevenit) Cine-i dom' Mitică?

Prev. — Dom' Mitică?... nu-l cunoști pe dom' Mitică? (râzând ironic) al dracului dom' Mitică!

Jud. — Vorbește serios! Cine-i dom' Mitică?

10 *Prev.* — Care va să zică dom' Mitică dela pricepție, (cu un zâmbet de fină intenție) pricepi dumneatale acușica cum vine vorba noastră (face cu ochiul).

Jud. — Ce are aface dom' Mitică?

Prev. — Dacă i-a plătit licența.

Leanca. — Să fie-al drac...

15 *Jud.* — Taci! (prevenitului) Nu e vorba de licență; e vorba de clondirul cu mastică.

Prev. — A căzut depe tejghea, dom' judecător; era pe margine.

Jud. — Cine l-a 'mpins?

20 *Prev.* — Piaza rea, fiindcă zicea că chiamă vardistul... Eu nu vream, că sunt comersant...

Leanca. — (dându-i cu tifta). Comersant de piei de cloșcă.

Jud. — Te invit să fii cuviincioasă aici! aici nu-i permis să dai cu tifta!

25 *Prev.* (vesel). — Bravos, dom' judecător! Ai văzut și dumneatale acușica ce pramatie e dumneaei?

Jud. — Nu-ți permit să fii necuviincios aici!.. (aspru) m'ai înțeles?

30 *Leanca* (veselă). — Hahaha! bravos, dom' judecător!.. să spue ce comerț învârtește...

Jud. (mai aspru). — Taci, că te dau afară!

Prev. — Hahahaha! Brav...

Jud. (foarte aspru). — Răspunde! ce comerț faci d-ta?

35 *Prev.* — Am fost zugrav de case român, dom' judecător... Dacăm văzut că mă omoară concurența străinilor, am deschis tombolă cu obiecte la Moși.

Jud. — Da, de chinoroz cum a venit vorba?

Prev. — Am vrut numai s'o speriu c'o stric (face cu ochiu) pardon, la ficsonomia obrazului...

Leanca. — Să mă sperii? N'ai venit odată cu căciula umplută cu chinoroz...?

Prev. — Las'o p'ايا! Aia-i altă căciulă! (judelui) aia a fost la politică..., nu 'nțelege dumneei... fomee...

5 *Jud.* — Bine, toate bune, dar de ce vii beat la judecătorie?

Prev. (obidit). — Dacă n'am aminteri coraj, dom' judecător!..

Jud. — Destul!

10 (Condamă pe prevenitul Iancu Zugravu la șapte lei despăgubire civilă și doi lei cheltueli de judecată).

Leanca. — Da, dom' judecător, onoarea mea, săru' mâna nereperată cum rămâne?

Prev. (malițios). — Las'că ți-o reperează dom' Mitică!

UN PEDAGOG DE ȘCOALĂ NOUĂ

D-l Mariu Chicoș Rostogan, distinsul nostru pedagog absolut, și-a început cariera printr'o memorabilă conferință didactică.

Vom da aci mai la vale conferința în rezumat, apoi câteva note, luate după natură, despre activitatea în *praxă* a eminentului pedagog.

Trebue prealabil să spunem că d-sa, totdeauna înainte de *e* și *i*, pronunță pe:

10 *n* ca *gn* franțuzesc,
 t ca *k*,
 d ca *gh*,
 g ca *j*,
 c ca *ș*.

15 Aceasta pentru ușurarea cetirii citatelor din vorbirea d-sale, pe cari voim să le transcriem pe cât se poate cu pronunțarea lor originală. Cetitorul va suplini părțile din cale afară originale, pe cari ne-a fost prea greu să le transcriem exact, ca de ex.: *gn* și *ș*.

1. CONFERINȚĂ

« Onorat aughitoriu,

20 « Vom căuta să ne roschim astăzi ghespre metoda ghe a prăda grămakica în jenere și apoi numai doară ghespre metoda intuikivă și ghespre răspunsurile neapărake, neșesitate ghe lojica lucrului, amăsurat inkelijinții școlerului! »

25 Așa începe d-l conferențiar. Cui nu a asistat la conferința aceasta trebue să-i spunem că pedagogul pune întrebările și presupune și răspunsurile. Așa că urmarea, deși s'ar părea o conversație între pedagog și școlar, este însuși corpul conferinții. Iată rezumatul acestei superioare opere didactice.

Urmează conferențiarul:

Pedagogul. — No! ce-i grămakica?

Școlerul. — Grămakica iaște...

Pedagogul. — No că-z ce iaște? că-z doar nu iaște vun lucru mare.

5 *Școlerul* numai apoi se răculeje și răspungh: grămakica iaște o știință ghespre cum lucră limba și lejile mai apoi la cari se supune aceea lucrare, ghin toake punturile ghe veghere.

Pedagogul. — Bravo, mă! prostovane! (ți zic așe doară nu spre admonițiune, ci spre inghemn și încurajare). No, acuma, spune-ne tu
10 numai cum se împart substankivele? Școlerul la întrebarea aceasta a mea doară, musai să răspunză, nețăsare, amăsurasat priceperii și rățiunii sale:

Școlerul. — In substankive care se vād și substankive cari nu se vād, — reșpeckive concreke și abstracke!

15 *Pedagogul.* — Apoi merem mai gheparte pe ogorul pedagogic și punem chestiunea doar:

Ați auzit voi, copii, ghespre jän? Ce iaște jänul?

Școlerul răspungh: Jänul e cumu-i lucru: masculin, feminin și ekerojen au neutru, reșpeckive ghe bărbat,
20 ghe femee și ghe ce nu-i nici bărbat nici femee.

Pedagogul. — Exemple doară...

Școlerul apoi musai se exprime ast-fel:

Calul îi substankiv masculin; iel se schimbă în iapă, ș'apoi ghevine feminin.

25 *Pedagogul.* — No! dar neutru?

Școlerul (inoțent cumu-i, el nu poake da exemplul aghecvat; eu, pedagogul, atuncea-s gata să-i dau ilustrațiunea keoriei)...

Pedagogul. — Neutru! Neutru mai apoi, dacă-i calul masculin și iapa feminină, neutru-i catârul, carele nu-i
30 nici cal, nici iapă, nici măgar nici cal: e catâr, aghică corșitură, ghe îmbele jenuri, și mai gheparke pentru aceea se konzultă zoologia care-i o altă știință naturale, și doară *naturalia non sunt turpia!*..

După aceea doară, școlerul musai să fie, în rățiunea sa
35 puerilă, eghificat pe gheplin ghe jänurile tuturor substankivelor.

Vine numai dup' aceea cheskiunea makemakică... Spune-ne tu doară, Bârsăscule! (zic eu școlerului) ce înțăleji tu prin curbă, o linie curbă?

Școlerul. — Care nu-i ghireaptă...

Pedagogul. — (zâmbind cu bunătațe). No! care nu-i ghireaptă, bine! da cumu-i, dacă nu-i ghireaptă?

Școlerul — mai apoi vine la aceea înduplecare a rațiunii că musai va să răspundă minken:

E o linie oablă, oablă, care mere și mere și mere și iarăși se 'ntoarnă ghe unghes o purces.

Pedagogul (jucându-și serios rolul). Bine! răspuns limpeghe! chiar! reșpeckive esact... No acuma, spune-ne cine au învățat numerele?

Școlerul acuma, după memorare numai, căci memoria e, cum zice Tubinghen, pur animală, răspunghe ca animalul: numerele pare, reșpeckive cele cu soțiu, le-au învățat Pitagora, iar mai apoi cele impare, reșpeckive cele fără soțiu, le-au învățat Eratoskenes!

Bravo!

Cum veghe onoratul aughitoriu, toake răspunsurile școlerului după metoada intuikivă moghearnă sunt neșesitate prin lojika lui, proprie vorbind născândă, dar completaminke formată printr'o educațiune aghecvată cercustanțelor, probăluike ca gherivând ghin natura noastră, carea lucră pe cum e mânată mai gheparke.

Intr'o viitoare conferență, vom cuvînta apoi ghespre această natură iarăși în aplicățiunile sale în raport cu pedagogia, cu beserica și cu ișcoala!

(Aplauze. A doua zi, pedagogul nostru este numit în slujbă, profesor « ghe pedagogie în jenăre și ghe limba makernă în șpețial ». Să-l vedem la lucru).

2. O INSPECȚIUNE

Profesorul. — Că-z onorat domnul Inspector va bine-voi doară un momînt să asculke aplicățiunea metoaghii intuikive.

Inspectorul (se așează, scoate carnetul și condeiu și ascultă).

Profesorul. — Mă! prostovane! tu ala ghe colo... Spune-ne tu doară: ce iaște ființă și ce iaște lucru, mă?

Elevul. — Lucrul, dom'le, este care nu mișcă, și ființă pentru că mișcă!

Profesorul. — No! dar ornicul meu... prostule! ființă-i ori lucru?

Elevul. — E lucru, dom'le!

Profesorul. — Că-z doar mișcă, mă! auzi-l (bagă ceasul în urechea elevului).

Elevul (ferindu-se). — Da, dacă nu-l întoarcem, nu mișcă.

Profesorul (satisfăcut). — Bravo! (cătră domnul inspector). Ș'apoi doar ăsta-i ghintre cei meghiocri... Bine! (Elevul trece la loc). Tu, mă! ălălant ghe lângă el... Câte picioare are boul, mă?

Elevul. — Patru, dom'le!

Profesorul (vesel). — Ei, pe dracu! că-z doar n'o să aibă șapke!.. Și ce e boul cu patru picioare? lucru ori ființă? Hă?

Elevul. — Ființă, dom'le!

Profesorul. — Dar masa ființă-i?

Elevul. — E lucru dom'le!

Profesorul. — No! că-z n'are și ea patru?

Elevul. — Da, dar nu se mișcă, dom'le!

Profesorul (și mai vesel). — Ei! pe dracu! să se miște... poake doar că cu șpirikismus!

Inspectorul (tușește tare și caută să schimbe vorba). — Mă rog, cum îl chiamă pe elevul acesta?

Profesorul. — Anibal Ioanescu.

Inspectorul. — Răspunde bine.

Profesorul (cu siguranță). — Că-z ăsta-i ghintre cei bunișori!.. No! la Gheografie acuma... Mă! tu ghe colo... Spune-ne tu doară toake Ștakele Europei.

Elevul. — Franța, dom'le.

Profesorul. — Franția, bine!

Elevul. — Anglia, dom'le.

Profesorul. — Iaște!

Elevul. — Germania, dom'le.

Profesorul. — Ghermania.

Elevul (se pornește repede). — (Profesorul dă din cap afirmativ la fiecare nume de Stat cu satisfacție și cu mândrie). — Elveția, Rusia, Suedia, Italia, Belgia, Olanda, Turcia, Bulgaria, România, Serbia, Muntenegru și Grecia... dom'le!

Profesorul (incrustându-se). — Și apoi mai care, mă?

Elevul. — Atâtea, dom'le!

Profesorul (începând să scrâșnească). — Dar Șpania, mă?

Elevul (intimidat). — Și... Șpania, dom'le!

Profesorul. (mai aspru). — Dar Șpania, ungh-e-i Șpania?

Elevul. — ...!?

5 *Profesorul* (magistral). — Șpania-i lângă Portocalia, mă boule, și viță-verșa!

Elevul (aiurit). — Și... Șpania și Portocalia, dom'le!

Profesorul (din ce în ce mai sus). — Și mai care?

Elevul (pierdut). — Vițăvercea dom'le!

10 *Profesorul* (indignat). — Nu Vițăvercea mă! Danimarca, mă! Dania mă! (șoptind amenințător printre dinți) Dania tătă-nă-tău! (energic). Merji la loc, boule!

Elevul (pleacă obidit la loc).

Inspectorul (conciliant). — Ei! ori cum, tot a știut des-
15 tul de bine.

Profesorul (încă fierbând de ciudă). — Pe dracu! știut! Traiane Ghiorghiescule! Vină tu... Spune-ne tu doară, s'audă și onorat domnul inșpector: dacă sunt în lume apoi căke le veghem doară, cine le-au făcut pe toake?

20 *Elevul* (sigur). — Natura, dom'le!

Profesorul (zâmbind cu bunătate filosofică). — Ei, pe dracu, Natura!.. Dar pe Natura aia cine au făcut-o, mă prosto-vane?

Elevul. — Dumnezeu, dom'le!

25 *Profesorul*. — Dar vezi bine că Dumnezeu, că-z doar nu tată-tău și mumă-ta!.. No! acuma... noi, Românii, musai doară să șkim pe cum că: ghe ungh-e ne trajem noi?... ghe ungh-e?... spune!

Elevul (energic). — Dela Traian dom'le!

30 *Profesorul* (făcând cu ochiul Inspectorului, care stă în admirație). — Și cine era Trăian?

Elevul. — El era un om bun!

Profesorul (emoționat). — Bun, drăguțul ghe el, zic zău lui Dumnezeu, bun... Și cu cine s'au bătut el?

35 *Elevul* (brav) — Cu Turcii!

Profesorul (râzând cu mult chef). — Pe dracu! Că-z ungh-e erau Turcii până' atunci în Europa... Mai târziu doară apoi s'or ghesco-perit Turcii... (puternic). Cu Dacii, mă!

Elevul (mai brav). — Cu draci!

Profesorul — Că zău lui Dumnezeu că cu draci s'o bătut!.. Dar mai apoi, Ștefan cel Mare și Michaiu-Bravul, cine au fost?

Elevul (mândru). — Ei erau oameni buni.

5 *Profesorul* (aproband cu tărie). — Buni mă!.. și s'au bătut...

Elevul (cu multă mândrie națională). — Cu draci!

Profesorul (entuziast). — Cu draci! zic zău lui Dumnezeu!.. Merji la loc!.. Bravo, prostovane! (către inspector care e transportat). Că-z ăsta doară iaște un școler emininke!

10 *Inspectorul*. — Are și mult talent!

Profesorul (cu siguranță). — Ei! pe dracu, talent!... că-z talent nu-i doar ghe vreo samă! asta-i lucru anticvat... Cu metoaghele mogherne doară, totul zace numai în aplicațiune!.. No! la muzică acuma... Spune-ne, Popăscule: ce-i muzica?

Elevul. — Muzica este care cântă dom'le.

Profesorul (nemulțumit). — Nu așa, loază! Nu cuvânta doară ca ritanii... vorbește ca școlerii. Dă-ne tu numai-ghecât ghefiniția chiară și aghecvata!

20 *Elevul*. — Muzica este...

Profesorul. — Ce?

Elevul. — Este când...

Profesorul (foarte nemulțumit și repetând definiția). — Muzica iaște aceea care ne gâghilă urechile într'un mod plăcut... (pîntre dinți aparte școlarului). — Ia sama doară să nu ți le gâghil eu ție într'un mod neplăcut! (Se aude clopotul de ieșire).

25 *Inspectorul* (se ridică; copii fac și ei ca Inspectorul). — Domnule profesore, sunt foarte mulțumit. Metoda dumitale e admirabilă...

30 *Profesorul* (tăindu-i vorba cu mândrie). — Că-z asta doară e metoda lui Peștaloțiu!

Inspectorul (urmând). — ...și zelul dumitale vrednic de laudă... (către elevi). Voi, băieți, căutați a profita de știința bunului vostru profesore și nu uitați că dela voi așteaptă mult patria, România, pentru viitor!

35 *Profesorul* (conducând cu multe reverențe pe inspector și încântat de rezultat). — Că-z eu ce le tot spun boilor, onorat domnule Inspectore?... Apoi dacă-s porci și n'au ghestulă aplicațiune!

3. AJUNUL EXAMENELOR

Profesorul. — No! mâne apoi începem doară! Câți ghintre voi au ștuduit, or mere mai gheparte; câți au fost putori și n'au ștuduit, trebuie că rămân repekinți.

5 Acuma doară numai să vă muștruluesc că cum să fiți la aceea înălțime la care caută a fi școlerul întru cât privește educațiunea prințipială, respekive la o conduită exămplară față ghe azistenții cari vor fi ghe față. (Către un școlar din fund). Inchighe gura, boule, că'ți intră musca... (Băeții

10 rād). Silențium!.. Școlerul caută să fie curat îmbrăcat...
Școlarul Ionescu. — Mie mi-a făcut mama haine nouă, dom'le.

Profesorul. — Ei! mă-ta! că-z doară nu era să ți le fac eu! (Răsete). Silențium, măgarilor! Educațiunea prințipială

15 mai apoi ne obligă la respect cătră cei mari, și la înfățișare moghestă, carea iaște ca un *ghecorum* al juneții... (răspicat și sever). Că pe carele îl voi veghè că rânjaște, ori se sbenguiaste, apoi minken acelui măgar i-oiu lunji eu urechile... măcar de-ar fi ficior ghe Erzherzog!..

20 *Școlarul Popescu.* — Dom'le, tata a zis că să-i spui de câte ori ne tragi de ureche, ca să vorbească la Cameră.

Profesorul (cu ton de mângâiere). — Că-z astea nu le-am spus pentru kine. Pe kine doară ke cunosc ca un școler emininke... Le-am spus numai pentru porcii

25 eilanți!.. No! acuma să probăluim căke o țără ghin markerie... Popăscule! (O plesnitoare și-apoi alta și 'ncă una pocnesc în zidul din spatele profesorului; acesta sare în sus speriat). *Hoghi o fène eghemek!* Cine a fost porcul și măgarul? (toată clasa råde). Cine?.. Minken musai să aflăm cine nu a știut respectul?

30 (fierbe de ciudă).

Mai mulți școlari. — Popescu, dom'le!

Profesorul. — Popescu? Nu se poake... Popescu doară-i un școler emininke.

Școlarii. — Popescu, dom'le!

35 *Profesorul.* — Acela care mai face asta, lasă-l apoi doară... Popăscule... dacă cineva ke'ntreabă să-i spui numai căke operațiuni avem în Aritmekică, cum vei răspunghe?

Popescu. — Trei, dom'le.

Profesorul. — Nu-s mai mulke?

Popescu. — Cinci.

Profesorul. — Nu-s mai puține?

5 *Popescu.* — Două.

Profesorul. — La ghereptu vorbind, sunt numai două în
prințipiu, sporire și scăghere ghe unitake; numai doară
după diferanțiarea lor în praxă, ghevin că-s patru; aghi-
țiunea, substracțiunea, multiplicățiunea și ghiviziunea. No!
10 bine! meri la loc... Spune numa lui tată-tău să vină
mâne să ne onoreză. (Altă plesnitoare)... *O fêkete kukio!*
Cine-i porcul și măgarul?

Toți. — Popescu, dom'le!

15 *Profesorul.* — (necăjit). Silențium! Ioanescule! Dacă cine-
va ke întreabă că-s căke-s emisfererele pământului, tu
ce vei răspunghere?

Ionescu. — Două, dom'le!

Profesorul. — Nu-s mai mulke?

Ionescu. — Nu, dom'le!

20 *Profesorul* (iritat). — Ba da loază!

Ionescu. — Care, dom'le?

Profesorul. — Acele care sunt, boule! emisferul austral,
emisferul boreal, mai gheparte apoi emisferul oriental și
emisferul occidental, măgarule! Meri la loc, vită! Vine
25 mâni-ta mâne?

Ionescu. — Nu, dom'le, că spală la mama lui Po-
pescu.

30 *Profesorul.* — No bine, că-z tot n'avea ce procopseală
să vază. (Un pumn de plesnitori; profesorul sare cât colo). *O fêne*
ș'o fêkete kukio! (turbat)... Care e iar măgarul și porcul
care n'are respect?

Toți. — Popescu, dom'le... (râd).

35 *Profesorul* (potolindu-se). — No! Silențium! Luați aminke
doară la muștruluiala care v'am făcut... Mâne este ziua
când pukem zice, pedagoji și școleri, față cu onorata
azistență care va fi ghe față: *finis coronat opus!*.. *In*
educatione et virtuke... (Copiii fac sgomot... Popescu se caută
să mai găsească o plesnitoare. Profesorul iese repede, injurând teribil
ungurește).

4. EXAMENUL ANUAL

Două mahalagioaice asistă la examenul copiilor lor.

Profesorul, pedagogul nostru absolut, ascultă pe copiii mahalagioaicelor.

5 E foarte aspru și fără chef.

Mamele stau înțepate pe scaune, unde s'au așezat fără să fie poftite.

Profesorul (către elevul Popescu, care n'a răspuns la trei întrebări).

10 — No! prostule, dacă nu știi pe estea, care-s ghe tot simple și jenărale, apoi spune-ne rățiunea pîntru carea României au kins să urmeză o polikikă jermână pe timpul lui Mihaele Bravul?

Popescu. — ..?

Profesorul. — No! spune odată!

15 *Popescu.* — ..?!?

Profesorul (energic). — Meri la loc, boue! (către mama lui Popescu care este foarte mahnită). Că-z prost l-ai făcut, cucoană! Apoi ăstua doară numai paie să-i dai să mănce. (Mama lui Popescu plânge). Că-z geaba te mai bocești acum! nu-l mai dreji. Are să mai stee încă șăpke ani repekinke...
20 Ionescule! (Mama lui Ionescu tușește foarte mișcată). Cumu-i pământul, mă?

Ionescu. — Mare dom'le!

Profesorul. — Pe dracu mare! L-a măsurat mâni-ta să
25 vază mare-i. Pe lângă alke astre, bunăoară Saturnus, au Neptunus, au Iupităr, pământul nostru doară-i o scârbă! nici cât să chiorăști un șoarece... Nu-i vorbă ghe mare, mă prostovane! e vorba cumu-i?

Ionescu. — Se'nvârtește, dom'le.

30 *Profesorul* (răstindu-se puternic, mama lui Ionescu se sperie). — No! apoi? dacă se învârke, cumu-i? în trei colțuri, animale?

Ionescu. — Nu, dom'le!

Profesorul. — No, dar?

35 *Ionescu.* — Rotund.

Profesorul. — Vezi așa, loază!

(Se face un zgomot la ușe. O doamnă din înalta societate, doamna Ftiriadi, intră împreună cu un mops gras, care vine să se gudure pe lângă pedagog).

Profesorul (întâmpinând-o foarte emoționat). — Onorată doamnă, eu încă mă recomand! (ia cățelul în brațe).

Doamna Ftiriadi (foarte volubil și pe un diapason mult mai nalt). — Am venit pentru băiat... Să-ți spun drept că nu vream să-l aduc să dea examen la școala publică, nu vream să se amestece cu fel-de-fel de băeți rău crescuți... Dar a stăruit tată-său... zice că e ordin dela minister... Și de-aia l-am trimis la d-ta, care-i cunoști caracterul lui ambițios, de când îi ești meditator.

10 *Profesorul*. — Binevoiască numai onorata doamnă să iee loc. (cătore Ionescu, care așteaptă în picioare). Tu meri la locu-ți... De hatârul mâni-tii, pe kine nu ke las repekinke! No! meri! (Ionescu merge la loc).

Ioneasca (ridicându-se). — Sărut mâna!

15 *Profesorul* (demn). — No bine! poți mere, (ia scaunul Ioneaschii și-l pune lângă doamna nou sosită, și așază cățelul pe el; mopsul, mulțumit, îl linge pe nas. Mahalagioaicele ies foarte umilite). No, acuma tânărul Ftiriadi! Spune-ne, s'audă și ilustra matronă, onorata ta mamă: nu'i așa că pământul se 'nvârke în jurul soarelui trei ani câte 365 ghe zile și mai apoi în al patrulea în 366 ghe zile.

Micul Ftiriadi. — Da, dom'le.

Profesorul (face semne de aprobare doamnei Ftiriadi care, foarte satisfăcută, se scoală dela locul ei, drege cravata băiatului, îl sărută și se așază iar la loc). — No, nu-i așa că presiunea se ghemonstră suficientă prin ele două emisfere (Doamna Ftiriadi tușește tare) ghe Maggheburg?

Micul Ftiriadi. — Da, dom'le.

30 *Profesorul* (cătore clasa întreagă). — No, boilor, vegheți nu mai exemplu ghe aplicățiune! (cătore micul Ftiriadi). No, încă una ș'apoi basta! Spune-ne: nu-i așa că Ioane Corvin ghe Huniaghe, și Makiaș Corvin, și-apoi dup'aceia doară toți magnații maghiari fost-au Români ghe-ai noști?

35 *Micul Ftiriadi*. — Da, dom'le.

Profesorul. — Bine! Bravo! Emininke!!

Doamna Ftiriadi. — Mersi, domnule profesor... Sunt foarte mulțumită... O să-i spui și lui Ftiriadi câtă osteneală-ți dai cu copiii...

Profesorul. — Ilustră doamnă, că-z asta ni-i misiunea. Datoria ni-i să luminăm jenărațiunile june; că-z fără instrucțiune și educațiune, un popor doară e învins astăzi în lupta pentru existență, și cine-i învins, apoi acela dă-l dracului! vorba lăkinească: *una salus vickis, nullam sperare salukem!*

DESPRE COMETĂ

PRELEGERE POPULARĂ

D. Mariu Chicoș Rostogan, distinsul nostru pedagog și director al școlii model « Ulpiu Traian », este destul
5 de cunoscut tuturor acelor care se interesează de mișcarea noastră culturală, așa ca să ne scutim de a-i mai face vreo reclamă. Ne mărginim dar să dăm aci, cu sfințenie, prelegerea pe care d-sa a ținut-o, în fața școlii săi, asupra cometei de luni 1, marți la 2 Noembrie.

10 Iată prelegerea d-lui Mariu Chicoș Rostogan:

Profesorul. — Am primit ghela onoratul Ministeriu următorul țircular:

Domnule Director,

15 « În apropierea zilei de prima Novembre, lumea toată și mai cu seamă masele populare sunt adânc mișcate de profetia savantului Falb asupra sfârșitului lumii prin înțelnirea pământului cu cometa lui Biela.

« Ministerul vă invită dar cu onoare a face copiilor din școala dv. o prelegere populară despre comete în genere
20 și despre falșitatea prevederilor sinistre, adică despre imposibilitatea unei ciocniri a planetei noastre cu un alt corp ceresc.

« Știm cu toții că influența generațiunilor cari trăesc
25 simultaneu este reciprocă. Astfel, copiii, mergând pe la căminurile lor, ar aduce părinților îmbărbătarea de care au astăzi atâta nevoie masele populare ignorante, a căror imaginație este totdeauna pornită la superstițiuni și la credință în supranatural.

« Primiți, domnule director, distinsa noastră considerațiune ».

No! auzit-ați numa cum se esprime onoratul Ministeriu cătră migne, mă?... « cu onoare! » și... « ghischinsa noastră considerațiune!... » Numa voi, niște râtagni, nu cunoașteți rășpectul și doar ghestul vă muștruluesc...

Ne vom îngheplini aședar misiugnea și vă vom face o prelejere ghespre comeată.

Școlarul Ionescu. — Apăi, a trecut...

Profesorul (aspru). — Nu fă larmă, spurcăciune!.. Silențiu și atențiune, că-z intrăm în makerie!

Numele « comeată » iaște ghe jănul femenin: o comeată, două comeake, și gherivă ghela coma, coamă, capelură, pleate lunji, reșpective: comată, comeată, astru pletos, *vulgo* stea cu coadă.

Apărițiunea comeakelor au esărțitat togheauna înrâu-rire asupra maselor populare, asupra prostimii, cu atâta mai mult că aceea apărițiune au fost preșesă ghe bolizi, mecheori, așteroiizi, cari se arată ca o ploaie ghe steale și cari...

Școlarul Olopeanu (ridicând mână 'n sus). Domle!..

Profesorul. — No! ai vreo observațiune ghe făcut?..

Școlarul Olopeanu (în picioare). Domle, mama 'ntr'o seară, iarna trecută, a văzut ploaie de stele afară...

Profesorul (impacient). — He!.. că-z doară nu era să le vază 'n bordeiu...

Școlarul. — Și eu și cu taica eram culcați, și când a intrat mama în casă și ne-a spus să ieșim afară să vedem, taica n'a vrut.

Profesorul (mai impacientat) — Ha!

Școlarul. — Zice taica: nu ies din plapumă pe gerul ăsta, să știu de bine că plouă și cârnați... (Școlarii rād).

Profesorul (foarte impacientat). — Tată-tău este un azin, carele nu știe să-ți ghea o educațiune zolidă. (Copiii rād mai tare; profesorul foarte aspru):

— No! basta!..

Merem mai gheparte și intrăm în ghemonstrățiune. (coboară la tablă, ia tibișirul și desinează, nu tocmai exact, o elipsă cu focarele foarte depărtate). No, acuma, Bârsăscule, tu carele ai mai

multă aplicățiune la machemachică, spune-ne doară ce am vrut eu să prezent aici?

Școlarul Bărsescu. — Un... castravete, domnule.

Profesorul (stăpânindu-și un zâmbet simpatic). — Mâncă-l cu
5 mumă-ta! (schimbând repede tonul). Tot la foale ți-i gândul, să
le 'ndopi!.. Nu-i castraveche, mâncăule!.. e o elipsă, o
curbă lunguiață, care are dublu țentrum; unul aici în
punctul omicron, și alt țentrum togma dincoace, la cei-
lantă estremiteake, în punctul omega. Aceasta'i calea co-
10 meatei.

No, acuma pornim, mă rog, cu comeata de dincolo de
punctul omicron pe calea ei, și merem, merem, mereu
merem către soare, carele iaște în primul țentrum, omega.
(Urmând, după metoda intuitivă, cu creta pe linia elipsei, profesorul simulează
15 creșterea și descreșterea mersului cometei).

Cu cât se apropie ghe soare, astrul pletos își acțelă-
rează amăsurat mersul său nețăsare creștendo, simțind
acea atracțiune puchearnică, ca un școler diliginke când
se apropie de focarul luminii intelectuale și morale, de
20 școala și de profesorele său. Apoi, cu cât se depărkează
dela primul țentrum și mere cătră al doilea țentrum, se
leneveaște amăsurat și îmblă 'ncet și tot mai încet, des-
creștendo ca un școler puturos și fără aplicățiune, (cu
desgust) carele preajetă la datorință.

Exempla doțent: bunăoară, întâiu ca Bărsescu Ști-
piogne, și a doilea ca Ioanescu Agnibal *alias* agnimal!
(Răsete). Silențium!..

Pentru aceea doară, cu toate calculățiunile și operă-
țiunile algebraice asupra proțesului mehanic, că a plus
30 b musai că este, mă rog, ecval cu τ , comeata nici ghecât
nu vine prețize.

Școlarul Ionescu. — Zicea că vine ieri seara, domle.

Profesorul. — Au zis tată-tău...

Școlarul. — Nu, domle; Falb...

Profesorul. — Ai văzt tu pe Falb...

Școlarul. — Nu, domle, era în « Universul » și'n toate
gazetele...

Profesorul (grav). — « Ugniverzul » doară și toate gazetele
cvotighiene nu sunt compekenke în cauză; pântru așa

un lucru trubue să conzultăm publicațiunile șpețiale, cum e bună-oară *Mundus* oder *Todiatcon*, « Univerza tranșdental-cosmologhișe-astronomișe-meteorologhișe Flighende Bleter », acea publicațiune de fală care apare odată la lună și în care se arată țalebritatea erughitiunii germâne, pântru carea, ca s'o poată cineva pricepe, musai să aibă știință ghespre rățiunea pură, musai să știe jugheca ca Kant. (Școlarii rād tare).

Faveke lingvis! vitelor și grobianilor, când caut să vă scot din acele credințe rătăcite, a căror consecvenție este ignoranția și imbetilitachea!.. Căci au fost proști și neghiobi, *stultorum numerus infignitus!* cari au crezut cumcă orice comeată iaște un sămn, o amenințare, o piază rea...

Școlarul Olopeanu. — La noi, la Otopeni, spune, domle, tata, că s'a stârplit toate vacile când a venit cometa ailaltă.

Profesorul. — Dar mumă-ta de ce nu s'au stârplit, boule?..

No, merem mai gheparke... fără *collocvium!* Să veghem numa care este posibilitatea ghe o întâlnire a globului terestru cu comeata lui Biela... (hotărit) Apoi asta nu'i slobod, asta nu se poake, ghe oarece toți erughitiții au proboluit negativa! (cu siguranța). *Natura non fațit zaltus*, mă prostovanilor! Ea au pus doară ghestul spaț, ca să aibă loc corpurile cerești să îmble care 'ncătrău în univerz, fără coliziune, fără craval: să aibă fiecarele pântru truibințele respeckive comoghitakea lui!

(Școlarii rād foarte tare și fac sgomot).

Profesorul. — Nu larmă, rătanilor inconștii! nu rādeți ca ruralii, cari n'aveți decât inștincturi chelurice și nu simțiți penetrățiune la contâmplățiunea naturii carea, (cu multă elevațiune) după cum lucră iaște, mă rog, pântru șpectatorul cu perspicătitache, un șpectacl plin de admirățiune și venerățiune!..

No! acuma văzt-ați că ieri nu s'au întâmplat nimica... De ce n'ați vint la școală ieri, să azistați împreună cu profesorele vost?..

Școlarul Bârsescu. — Ni-era frică de cometă...

Profesorul. — Frică, ha?.. No du-che!

Școlarul Ionescu. — Eu am venit, domle, cu Popescu Ion și cu Otopeanu Marin și am stat dela două până la patru, și d-ta n'ai venit.

Profesorul. — Ha!

5 *Școlarul.* — Și când i-am spus mamei, a zis că n'ai venit de frica cometii.

Profesorul (supărat, cu humor amestecat cu dispreț). — Pe mine să mă 'nvățați corajul, tu și cu mumă-ta, niște loaze! pe mine? care, în cătane, la Zolfărino, unde au fost și cu
10 franțozul și cu talianul, am avut un frache mai mare undrofițir în gavaliri și un unchiu de pe mama fetfeb la granatiri!.. și cari or mâncat acolo, mă'roc, ghimpreună cu drăguțul ghe'mpărat o paparadă ghe așele, mă rog. Voi! pe migne... Corajul?

15 *Vezi numa!* (transportat, cântă cu mult avânt eroic):

La Zollfărino ghe vale,
Mere-un ghenearal călare
Și tot strigă 'n gura mare:
Împărache înălțache!
20 Cu răcuke gnenvătake
Pugne pașe, nu che bache,
Că'ți perzi cătagnele toake!
. und zo vaiter...

(Copiii aplaudă și râd).

25 *Profesorul.* — Nu larmă, vitelor cari n'aveți respect ghe istoria neamului!..

Merem acu mai departe, să vorbim de temp'ratura comeatii și apoi de conzistenția ei, pentru ca mai apoi, la urmă, s'ajungem, mă rog, la concluziunea aceea, cumcă
30 nici când n'avem să ne temem de sfârșitul lumii, carele nu se poate.

No! temp'ratura! (cu multă volubilitate).

Vreamea, mă rog, se 'mparte, după cum au proboluit Țelzius, în două părți, cari se despart una de alta la acel
35 fixum, carele se cheamă zero-graduri sau *nul*... De-acolo, aceea care mere 'n sus — Bârsescule, fii atent! — este partea călduroasă, și aceea care mere 'n jos — Ioanescu, nu căsca gura, că intră musca! — este partea friguroasă, iar la nul, mă rog, apa — Popăscule, vrei să
40 mânci bătae! — apa prinde pojghiță.

De aceea, iaște iarnă și vară, dupe cum arată la termometerul lui *Țelzius*, respective *țentigrad*, iar acei cari știu carte, iar nu ca poporul de rând, numesc căldura plus și frigul minus. Prin urmare, e proboluit cu metoaghele moghearne cumcă comeata este totdeauna în minus: 5 despre o înflămățiune dară nu poate fi vorba.

No! acum conzistenția (și mai volubil).

Conzistenția comeatii conzistă din materia cea mai faină din toate puncturile de vedere a senzurilor noastre; 10 *mutachis mutanghis*, mai faină decât o beșică de săpun, mă rog!

Materia în jenăre e doar ceva, mă rog, carele nu există, ci e mai apoi numa o însușire a lucrului în sine, carele iaște o energie, carea nu se știe și pe carea *semper ignorabimus!*.. Aceea apoi nu-i ghe nasul vost, niște mucoși! 15 că e prea înalt; aceea o veți ștudui când veți îmbla la Universitache, cum am îmblat și eu. De nasul vost este doar aceea care vă spun eu, cumcă destulu-ți-i vorba măiastră a marelui jeniu Neftone, că o comeată cât de mare, măcar ca de-aici pân'la Budopeșta, prin condensățiune, o poate vîrî într'un... într'un... fîngerhut... 20 pălăria ghejetului... ghejătar... *vulgo* năpărstoc.

No, acuma concluziunea.

Mereți acasă și spuneți tată-tău și mumi-ti respective 25 părinților voștri ignoranți, să nu mai fie neghiobi să aibă frica ghe *fignis munghi*, că cine crede în superstițiuni devine ridiculos față cu știința și merită ghespretăluit.

(Școlarii rād, Ionescu mai tare ca toți).

Profesorul (dând din cap cu dispreț către Ionescu) Las pe alții să 30 rādă; nu rāghe tu, urechiatule, că eu che urechesc înc'o toană; che fac numa apoi să vezi steale și comeache ziua miază mare! înțălesu-m'ai?

(Copiii devin din ce în ce mai impacienți și mai sgomotoși).

Profesorul. — De aceea trubue ca să avem pântru 35 știință cel mai nalt respect, dar totdeodată cu cea mai profundă moderățiune, mă rog. Că-z știința nu trubue tratată în mod exclusivist, nici ca pe o zeiță ce stă în ceriu, cum spune Schiller, nici ca pe un dobitoc ghe muls!

(Copiii devin și mai impacienți și mai sgomotoși).

Profesorul (ridicând emfatic tonul pe măsură ce crește sgomotul școlărilor). — *Aignem ist ghi visenșaft, ghi hohe, ghi himlișe Ghiotin...* măgarilor! *ghem anghern, ghi tiuhtighe Kuh...* boiler! *ghi in mit Buter fersorct...* porcilor!

5 (Profesorul iese cântând) «La Zolfărino ghe vale»; copiii ies foarte veseli după el, făcând un sgomot strașnic, mă rog.

EMULAȚIUNE

Două zile întregi, 10 și 11 Maiu, vechea noastră cunoștință, d. Marius Chicoș Rostogan, pedagogul absolut, a urmărit cu cel mai viu interes, pas cu pas pe elevii liceului Traian dela Severin cari au fost aceea ce se numește *le clou* (cuiul) cu ocazia festivităților naționale în anul acesta.

Prin multe emoțiuni a trecut ziua eminentului pedagog, și cece vedea ziua nu-l lăsa să doarmă noaptea. Acel cuiu al sărbătorilor regale i-a rămas la inimă.

După două zile de emoțiuni adânci și de gânduri înalte, după două nopți de insomnie, d. M. Ch. Rostogan intră Vineri, 12 Maiu, dimineața, în clasă foarte posomorît.

Se vede bine, după fisionomia și după mișcările eminentului profesor, că sufletul i-e încărcat.

De ce, oare?

Vom vedea îndată ce-l vom asculta.

Cetitorul știe, fără să mai alterăm modul normal de a scrie româneasca, micile particularități de pronunțare ale eroului nostru național-cultural.

Profesorul intră, cum am zis, posomorît, se uită lung la școlari, clatină din cap considerându-i, apoi începe solemn.

Să-l ascultăm cu atenția cuvenită.

Profesorul. — No!.. care dintă voi au fost ieri și alantăieri la paradie?

Școlarul Ionescu. — Am fost toți, domnule...

Profesorul. — Toți?.. bine! Văzt-ați numa la paradie pe colegii voștri din gimnazium Traian dela Turnu-Severin, cari au vint...

Școlarul Georgescu. — Numa după ei ne-am ținut toată ziua, domnule; d'aia n'am venit eri la școală.

Profesorul. — N'ați vint eri la școală, ha?..

Școlarul Otopeanu. — Nu, domnule, că te-am văzut și
5 pe dumneata că umblai după ei, și... .

Profesorul. — No!.. văzt-ați numa?..

Școlarul Ionescu. — Dumitale ți-era cald, domnule...

Profesorul. — Ha!

Școlarul Otopeanu. — Te ștergeai mereu cu basmaua...

10 *Profesorul (impacientat).* — Tu închide-ți râțul!.. No!..
văzt-ați numai eri ș'alantăeri la paradie cum au fost cu-
nunate cu lauri și înaltă aprobățiune distiplina aceea și
aplicățiunea aceea, m'rog, pe carea au arătat-o școlerii
aceia?

15 *Otopeanu.* — Păi?

Profesorul. — No!.. văzt-ați numa ce iaște lucrul acela,
m'rog, carele se chiamă respectul dătorinții (cu elevațiune),
carele este fundământul acelui lucru, m'rog, carele se
chiamă adevăratul romăgnism?.. Că-z eu ce vă spun în
20 toate zilele, măgarilor! și vă muștruluesc (foarte sentimental)
cu aceea dragoste, cu acel devotământ ca un adevărat
părinte pîntru copiii lui, m'rog! ca să scot și din voi,
oameni... și voi (foarte măhnit) n'ascultați!

25 *Școlarul Otopeanu (afectat de măhnirea profesorului).* — Ba, as-
cultăm domnule!

Profesorul (schimbând tonul, foarte aspru). — Ba n'ascultați
râtanilor! că dacă ați fi ascultat, în atâta vreme de patru
ani, de când fac cu voi rotățiune, mi-ar fi sucțes și mie
să vă scot odată la un defilir în paradie; să capăt și eu
30 acea înaltă aprobățiune, carea este ca o recompenză, m'rog.

*Școlarul Anibal Ionescu (făcând șgomot în bancă, cu tonul infun-
dat către camaradul său Otopeanu).* — Astâmpăr'te, dom'le!

Profesorul (tunător). — Ce-i acolo, animale? (ia rigla dela tablă
și o joacă în aer).

35 *Ionescu.* — Domnule! Otopeanu nu mă lasă 'n pace.

Profesorul. — Otopene! socotești că nu ți-s urechile
destul de lunji?

Otopeanu. — Nu... domnule! nu i-am făcut nimica...
el nu mă lasă pe mine.

Ionescu. — Nu, domnule!

Profesorul (cu toată asprimea). — Silențiu! No!.. uitați-vă numa vitele, cum nu știe asculta cu atențiune când le vorbesc de un așa lucru, m'rog, care ar trebui să provoace o enulațiune... Pintru aceea, toate ostenele mele cu cele mai din urmă metoade nu mi-au sucțes! (se emoționează treptat). Pintru aceea doară ieri ș'alantăieri am simțit acel simțimânt carele se numește, m'rog, penetrățiune, când am văzut aceea mândreță de școleri ca o lejiune din acelea cari au vint cu divul Traian și au trecut întâiu pe la Viminacium — Ionescule! — și a doilea pe la Egreta-Drubetis — Ghiorhiescule! — pe podul lui Apolodor — Otopene!!!.. — aceea mândrețe de școleri, cu peptu 'nainta, cu capu 'ndărăpt, cu pas amăsurat pe muzică! (ridică linia ca o sabie, scoate pieptul, înalță fruntea). Așa școleri să fi avut ca să fac cu ei, m'rog, un defilir! (pornește) Links! rechts! links! rechts! rechts! links rechts! (defilează pe dinaintea băncilor cu mult soldatesc).

Școlarii aplaudă foarte veseli.

Profesorul (oprindu-se ostenit). — Așa școleri romani îmi trebuia mie! da nu niște loaze levantine ca voi, cari nu știți decât numa doară să vă rânjiți și nu aveți respect pentru dătorință!

Școlarul Ionescu. — Domnule, tata spunea aseară c'a cetit la gazetă, că zice că e acolo la Severin un profesor mare, l-a decorat Regele, că zice că el...

Profesorul (cu humor). — Ce e tată-tău?

Ionescu. — E de aici domnule!

Profesorul. — Nu te 'ntreb de unde-i, prostule! te 'ntreb, ce-i.

Ionescu. — Ce să fie, domnule!

Profesorul. — Ce meșteșug are, boule? Ce-i? popă? negustor? hengher?

Ionescu. — Nu, domnule... pantofar... zice că-l cheamă d. Costescu.

Profesorul. — Pe cine-l cheamă d. Costescu? pe tată-tău?

Ionescu. — Nu, domnule; pe profesorul dela Severin; zicea tata: așa profesor, halal să-i fie!

Profesorul. — Spune-i tată-tău, șușterului, așa dela mine: *ne, sutor, ultra crepidam*, că-z doar nu toți șuștării or să aibă compektența să se pronunțe obiectiv asupra metoagheilor de pedagogie care iaște cea mai înaltă știință.

5 Înțelesu-m'ai?

Ionescu. — Nu, domnule!

Profesorul. — Vina tată-tău și mumii-ti, că te-or făcut prostovan!

10 *Școlarul Georgescu.* — Domnule, pe mine a zis tata că mă trimete la Severin în gimnaziu... la d. Costescu.

Profesorul. — Da tată-tău ce-i?

Georgescu. — Avocat și deputat...

15 *Profesorul.* — Te poate trimite și la Kecikemet! tot de jaba! daca n'ai aplicățiune, n'are ce-ți face, să fie nu d. Costescu, să fie, m'rog, și cel mai emininke pedagog, m'rog, să fie măcar și Peștaloțiu! că-z doară te-am proboluit de atâta vreme, de patru ani, de când fac cu tine rotățiune!

20 *Otopeanu.* — Și eu o să rog pe taica să mă trimeată tot la d. Costescu...

Profesorul. — Da trimeată-te și la furci!.. (schimbând tonul). No! basta cu colocvia! Nu vreau să vă las să mereți mai departe în gimnazium fără să aveți și voi o disciplină. Curând acuma va veni finele anului, când vom arăta cu toții onoratului ministeriu cum am știut să ne împlinim dătorința, ca să căpătăm și noi o înaltă aprobățiune.

25 Pântru aceea dar, m'am hotărît ca de astăzi o oară pe zi să aibă o destinațiune hotărîtă pîntru muștruluială, ca să proboluim m'rog, spiritul nostru de emulațiune. De
30 astăzi, vom începe să facem până la împărțirea premiilor eceserțir. Aceia dintă voi, cari voș avea mai multă aplicățiune, vor fi amăsurat, corporali și undrofițeri, iar acele loaze, cari vor fi proști, vor rămâne cătane proaste. Trubue ca să arătăm și noi, m'rog, onoratei azistențe, care
35 va fi de față ca să ne onoreză la un defilir, că ne-am dat osteneala, așa că toți musai să strije cu patriotism: *virtus romana rediviva!*

No!.. acum să vă văz! toți după mine la exerțir, ca o lejiune traiană!

(Merge la ușă, o deschide de perete; apoi se 'ntoarce, ia rigla ca o sabie, așază pe copii în linie de companie, și pornește urmat de micii legionari, comandând):

Peptu 'naintre! capu 'ndărăpt! forverț! marș! Links! rechts! links! rechts!

5 (Iese pe ușă. Copiii urmează foarte mândri pe comandantul lor. Ajung în curte).

Profesorul se oprește și comandă. — Halt!

Școlarii se opresc în repaos pe loc.

Profesorul asudat, se șterge cu basmaua. — No!..
 10 văztați că nu e v'un lucru mare, dacă aveți o țâr de atențiune și de aplicațiune?.. Gândiți-vă numa la reușita aceea măreață — când onoratele matroane romane ale soțietății (cu mândrie prospectivă crescândă) vor arunca cununi de flori asupra voastă, și feld-marșalii și ghegeneralii, și
 15 onoratul ministeriu, și toți șpectații inșpectorii, și Rejele și Rejina, și cronprinții, cari sunt, m'rog, mai mari ca un erțerțoc, vă vor da înaltă aprobățiune, și mie, profesorelui vost, pîntru împlinirea dătorinții după metoada mea, o distințiune, m'rog, o decorățiune până să mă
 20 pună în penziune, cum i-or dat și Costescului, m'rog! — gândiți-vă numa la reușita aceea măreață, care, neam de neamul vost, niște râtani! nu s'au învrednicit, mă rog!

25 *Ionescu.* — Da!.. da' noi n'avem ca băeții lu Costescu, muzică.

Profesorul. — Muzica nu-i de lipsă!.. Destulu-ți-i un trombetaș și un dobaș la o mică lejiune romană!

Otopeanu. — Eu bat toba, domnule!

30 *Profesorul* (obosit). — S'o bați pe pielea tată-tău, măgariule! No!.. destulu-i pîntru astăzi. Mereți acas cu mândrie la mamele voastre, și mâne cu toții iar la ecsertir!

Copiii vor să iasă în neregulă. Profesorul sbiară: halt! Ei se pun în rând și es pe poarta școalei, militărește, pe când profesorul le comandă cadența pasului: links! rechts!

PREMIUL ÎNTÂIU

O REMINISCENȚĂ DIN TINERETELE PEDAGOGULUI

Era la școala No. 1 de băieți « Decebal », din Urbea G... Trei ani dearândul, din clasa întâia primară și până'n a treia, doi școlari eminenti și-au disputat cununa de merișor, smulgând admirația profesorilor, revizorilor, inspectorilor și tuturilor autorităților.

Acești doi școlari sunt Artur Ionescu și Ioniță Păunescu.

Cel dintâiu este fiul unic al d-lui Mandache Ionescu, mare proprietar, omul cel mai influent și mai cu greutate din tot județul și stâlpul oricărui guvern. Asta e bine; căci fără d-l Mandache cu greu s'ar putea governa în acel județ.

Cel d'al doilea este copilul natural al Păunii văduvei, menajeră care trăește cu lucrul pe la case boerești.

In clasa întâia au obținut:

Artur Ionescu media 9 și fracția 97 și trei sferturi;

Ioniță Păunescu media 9 și fracția 98 și un sfert.

Premiul întâiu cu cunună: Ioniță.

In clasa a doua:

Artur Ionescu, media 9 și fracția 98 și jumătate;

Ioniță Păunescu, media 9 și fracția 99 și un sfert.

Premiul întâiu cu cunună: iar Ioniță.

In clasa a treia:

Artur Ionescu, media 9 și fracția 99 și jumătate.

Ioniță Păunescu, media 9 și fracția 99 și $\frac{3}{4}$

In sfârșit, acuma termină acești doi eminenti școlari clasa a patra.

D-l Mandache Ionescu a zis scurt lui Artur:

— Dacă iei premiul întâiu cu cunună, te duc la expoziție, dacă nu, mergem la țară.

Și când d-l Mandache zice ceva scurt, apoi e lucru zis.

Toată urbea așteaptă cu încordată nerăbdare să vină
5 rezultatul examenului anual și împărțirea premiilor.

Cetățenii de marcă încep să facă prinsori: reacționarii pariază pentru Ioniță, progresiștii pentru Artur.

La cafeneaua centrală, sunt în prinsoare peste treizeci
10 de dulceți și cam tot atâtea cafele, plăcinte, brânzoaice și mișmașuri.

Numai d-ta iubite cetitor, numai d-ta care încă n'ai fost mamă nu vei putea înțelege emoția și neastâmpărul din ce în ce crescânde ale mamei lui Artur, grațioasa madam' Aglae Ionescu.

15 Madam' Ionescu stă, umblă, mănâncă, doarme, face ori-și-ce, fără să poată părăsi un moment gândul că și'n anul acesta fracțiunea lui Artur are să fie covârșită de a lui Ioniță; căci se 'nțelege nu poate fi vorba decât de o mică diferență de fracție a fracției, amândoi concurenții
20 fiind eminenti.

Chinuită de gândul ei, mama lui Artur întâlnind în stradă pe d-l Tiberiu Bumbes, institutorul, care o salută până la pământ, se hotărăște să-și calce pe inimă, oprește caleașca și strigă:

25 — Pardon, domnule Bumbes! un cuvânt...

— Cu tot respectul! zice foarte unsuros tânărul Tiberiu și se apropie cu capul gol de scara trăsorii.

— Aș dori să vă vorbesc ceva... Puteți dacă nu vă aduce prea mult deranj, să poftiți chiar astăzi pe la
30 mine...

— Doamna mea... zice d-l Tiberiu încântat.

— ...Pe la ceasurile unu și jumătate după amiază...

— Cu plăcere, doamna mea... cu mare plăcere...

— Atunci la unu și jumătate negreșit... Să vă aștept?
35 Veniți.. ?

— Nesmintit, doamna mea!..

O salutare grațioasă!.. Trăsura pornește... D. Tiberiu se acopere și merge la bărbier, să-și potrivească ciocul, mustățile și părul, pe care-l peaptână drept în sus.

— De ce adică, se 'ntreabă cetitorul, madam Ionescu trebuie să-și calce pe inimă, când oprește trăsura spre a vorbi d-lui Bumbes.

5 — O! răspunz eu; este un lucru intim pe care am uitat să-l spun mai dinainte. Iată:

D-l Tiberiu este tânăr, și este un secret public în tot orașul că acest tânăr adoră 'n tăcere pe grațioasa Aglaia, care nu poate să sufere pe tânărul Tiberiu, fiindcă acesta se uită foarte cruciș.

10 De câte ori în treacăt îl vede aruncându-i ochiade galeșe pe sub ochelarii lui albaștri, fiindcă poartă ochelari albaștri, o apucă un fel de leșin la inimă cu dureri de cap; începe să caște, și cască, și cască și trebuie să meargă numaidecât acasă, să puie să-i descânte de deochiu.

15 La un bal de binefacere, iarna trecută, d-l Bumbes, sta într'un colț al salonului și privea pe grațioasa Ionescu dantând. A privit-o mult; ea a început să caște, a căscat mult, până când, în mijlocul unei figuri de cadrul, a dat un țipăt năbușit, i-a venit rău, a vrut să cază, și au trebuit s'o scoată pe brațe afară la aer și să-i descânte.

20 Dacă'n treacăt și de departe, ochii șaii ai d-lui Tiberiu exercită așa influență asupra nervilor acestei dame, firește că pasul ce s'a hotărît ea să-l facă, trebuie să-l fi făcut călcându-și pe inimă. Trebuie să aibă mult curaj această persoană ca să se supună de bună voe maleficiului, așa de aproape, piept în piept.

E unu și douăzeci și cinci de minute...

Iată că sună cineva... Doamna Ionescu simte că'n-cepe să-i svâcnească în partea stângă a corsetului.

30 E omul cu ochelari albaștri.

Jupâneasa-l introduce în salon.

25 Tânărul institutor poartă o redingotă neagră foarte lungă 'n poale; în schimb pantalonii tot negri sunt destul de scurți; jiletca albă deschisă; o fundă mare *rose-pâle* la gât, ale cărei capete fâlfâie la fiecare mișcare pe mnișca egretie ca porțolanul; în picioare pantofi galbeni și ciorapi *crème*, în mâini mănuși *gris-perle*; o pălăriuță canotieră de paie de deosebite fețe, cu panglica *ecoseză* asortată și umbrelă cenușie de soare. Fiindcă-i vânt afară,

pălăria este garantată cu șiretul petrecut printr'un nasture al redingotei.

În salon nu este nimeni.

D-l Bumeș își scoate pălăria pe care o ține în mâna
 5 stângă, pune umbrela lângă un scaun, apoi trece drept
 la oglinda din față, își potrivește cravata și manişca
 egretie, care tot iese afară din jiletcă, își scoate bine man-
 șetele și așteaptă 'n picioare.

O ușă se deschide... E stăpâna casii, mai străluci-
 10 toare ca totdeauna, sorbind pe nări dintr'o batistă în-
 muiată în triplu extract de vervenă. Femeea se oprește
 palidă 'n ușă, ca sub puterea unei fascinațiuni.

D-l Bumeș încă se recomandă.

După salutările obligatorii în așa circumstanță, doamna
 15 face, cu o sfortare eroică, doi pași, și poștește pe tânărul
 să ia loc, apoi șade și ea, ștergându-se cu batista udată.

Tânărul ia cu precauțiune dela spate poalele redin-
 gotei, le aduce bine în față și se așează.

— De mult nu am avut plăcerea a vă vedea, domnule
 20 Bumeș...

— Ei! doamna nu m'a văzt; dar eu am văzt pe doamna
 de multe ori, când umblă, mă rog, în promonadă și prin
 bolți...

— Eu, drept să spun, nu v'am văzut dela balul de
 25 astă iarnă...

— Iè!(răspunde tânărul, privind galeș sub ochelari și zâmbind foarte ciudat)
 Iè! când tonțolea doamna așa delicat și eșpanzibil... și
 i-au vint un acșes... cu doi ofițeri, mă rog...

— Știți pentru ce v'am chemat, domnule Bumeș?

30 — Ba!

— ...Să vă rog de un lucru.

— De un lucru? să-l știu numai cum că... carele-i
 acela, mă rog frumos la doamna.

Și zicând acestea, se uită grozav de adânc pe sub ochelari.

35 Doamna tace un moment, apoi cască și se șterge pe
 frunte.

— No! numai doamna să spună, mă rog, apoi eu sunt
 gata la comando, mă rog. No! ce poruncește doamna,
 mă rog?

Și iar se uită...

Doamna cascadează grozav, apoi, mirosind batista și aplecând ochii în jos:

— Ași dori ca Artur al meu să ia și el odată premiul întâiu; destul l-a tot luat feciorul Păunii. Până când atâta persecuție pentru copilul meu?

— No! că'z asta, mă rog frumos la doamna, nu-i persecuțiune; asta, mai apoi se conzidărează după coefițenturi, mă rog.

Doamna ridică ochii și, întâlnind privirile de sub ochelarii albaștri, înghite în sec și iar și-i pleacă.

— Eu tocmai de asta am ținut să vă vorbesc, ca să vă rog... ca să vă rog să fiți mai indulgenți cu Artur... Ce D-zeu, pentru un punct la sută!

— Ei! ei! un punct... Apoi aia trubue ca să fie conziderat, mă rog frumos la doamna.

— Ei!... dacă ai vrea d-ta!

Se aud trosnind falcile doamnei.

— No! că-z aia alt-cum nu depândă de la voința mea, mă rog; aia s'a hotărît în conziliul inștitutorilor.

— Cum, s'a hotărât deja?

— Iè! s'a hotărît, mă rog, de aseară după călcuțiuena coefițentelor.

— Și... cât a avut feciorul Păunii?

— Apoi, mă rog frumos, putem să spunem la doamna prețize.

D-l Bumbescu scoate o hârtie din buzunar și cetește:

— Păunescu Ioanițiu, media 9 și fracțiunea 99 și jumutate, mă rog.

— Și... Artur?..

— Apoi, mă rog frumos, putem să spunem și aia la d-na prețize... Ioanescu Artur, media 9 și fracțiunea 99 și un sfert, mă rog.

Doamna se scoală, și hotărîtă:

— Și pentru atâta diferență, nici în anul ăsta, Artur să nu ia premiul întâiu?... Atunci pentru ce ai venit aici?

D-l Tiberiu, foarte afectat, ridicându-se și potrivindu-și poalele:

— Apoi pentrucă m'au chemat d-na, mă rog. Că-z eu dacă nu mi-ar fi făcut onoare doamna să mă cheme, eu apoi n'aș fi cutezat altcum să mă prezentez la doamna, mă rog frumos... Zic zeu lui Dumnezeu!

5 Doamna sună. Jupâneasa intră.

— Să-l dați afară pe domnul.

— Să am iertare, mă rog...

— Afară!

Doamna iese pe unde a venit, foarte nervoasă.

10 — No! că-z nu trubue să fie grobiană doamna! mă duc, mă rog... Cu tot respectul și conziderățiunea... am onoare...

Jupâneasa îl împinge... D-l Tiberiu pleacă înjurând ungurește.

15 De prisos a mai spune că seara, la d-l prefect al județului, unde era de față și d-l Mandache Ionescu, s'a petrecut o scenă foarte penibilă, când d-l prefect, în vreme ce d-l Mandache cetea o gazetă, i-a zis d-lui Bumbăș cu toată asprimea:

20 — Și, în sfârșit, alege! vrei să rămâi aci la noi, ori vrei să pleci mâine? Ai înțeles?

La acestea, d-l Bumbăș a avut curajul să răspundă:

25 — Iè... Că-z asta nu-i greu lucru de ales!.. Să am iertare, nu trubue să se supere d-l prefect și să fie grob, mă rog frumos... Facem apoi la fracțiune o micuță rectificățiune...

Și, scoțând catalogul:

30 — ...Păunescu Ioanițiu, media 9 și fracțiunea 99 și jumutate; apoi, Artur Ioanescu, mă rog frumos media 9 și fracțiunea 99 și trei firtale... No! vezi numa!

POVESTE

IMITAȚIE

A fost odată un împărat ș'o împărăteasă, care aveau
trei feciori: ăl mai mare să fi avut șapte anișori, ăl mij-
lociu vreo șase și Prâslea vreo patru. Și erau frumoșei
și cumiți de-ți era mai mare dragul să-i vezi.

Odată, pleacă împăratul la vânat după fiare, cu o su-
medenie de curteni; și merg ei cât merg călări p'în pă-
duri, p'în munți, și numa 'ntr'o livede răcoroasă, când
se opresc să mai răsuflă caii de atâta urcuș, aud niște
miorlăituri, să fi zis că e vreun cotoiu sălbatic, ori cine
știe ce lighioană.

Au început să sforăie caii și să-și ciulească urechile
în spre partea de unde venea sgomotul. Impăratul zice:
« Ce să fie ? » că nu se vedea nici o mișcare în iarba înaltă
a pajiștii și miorlăiturile îi dedeau zor înainte.

Un curtean tânăr, mai îndrăzneț, zice: « Nu dați dru-
mul câinilor ! » sare jos de pe cal și, pășpăș p'în iarbă,
merge binișor cu arcul gata către locul bănuit. Aproape
de tot, se oprește și 'ntinde arcul. Altă miorlăitură...
Trage, săgeata vâjâie și se pierde în desişul ierbei care
se clatină încet din vârf... Altă miorlăitură tot pe loc.
În sfârșit, vânătorul mai face un pas, doi, se uită bine
și rămâne încremenit.

În iarbă, la un loc bătătorit într'adins, o copăiță și
în copăiță un copilaș — el miorlăia așa. Cine-l lăpădase
tocmai aici? Norocul lui... A vrut el împăratul să meargă
'nainte la vânat, că la asta plecase, da unde a fost chip
de țipetele broscoiului, că făcea o gălăgie, un tărăboiu
de nu-l încăpea pădurea.

Așa, zice întâiul sfetnic, ăla era un prieten vechiu și bun al împăratului: .

« Măria Ta și boieri dumneavoastră, eu zic să ne mulțumim cu atâta pe ziua de astăzi. Hai să ne întoarcem acasă, să dăm poșândicul ăsta pe mâna unei femei, că cu așa trâmbiță nu mai întâlnim noi vânat cât am umbla ».

S'au întors cu copilul încet la pas, și, ori de osteneală cât țipase, ori de zângănitul armelor, ori de legănătura mersului domol călare, copilul a adormit în brațele sfetnicului, care i-a cântat tot drumul.

Insfârșit, ce s'o mai lungim degeaba! pune-te biata împărăteasa, biată să nu fie! cu cocoanele din casă, ia-l pe copil, desfașă-l, spală-o — că era fetiță — premenește-o, aleargă de-i caută sân... mă rog, toate celea multe câte trebuesc la un puiu de om. Și feciorii împăratului, bucuria lor, că aveau acuma o păpușe vie să se joacă cu ea!

Hrănită, îngrijită, alintată ca o fată de 'mpărat, cum nu era să crească bine? Creștea mare și frumoasă, dar frumoasă, nu așa — frumoasă! Au crescut feciorii și fata până a ajuns ea de vreo optsprezece ani și ei care de câți era.

O iubeau împărăteasa și împăratul pe fată de-o pierdeau din ochi, cât era de mlădioasă când umbla de colo până colo pe covoarele moi, de nu s'auzea pășind, și cu trandafiri în păr și râdea de toate celea, par'că era, când s'arăta în fața bătrâneților lor, ca un luceafăr strălucitor și vesel în fața unui drumeț ostenit.

Și erau toți fericiți. Da' numa, ce să se pomenească odată împăratul și 'mpărăteasa, tocmai când ședeau amândoi de vorbă și puneau la cale că ce rost să-i facă fetei ăsteia, să-i găsească un voinic, un om de neam pe po-triva ei, ca fată de suflet a unei case împărătești — ce să se pomenească? Vine feciorul ăl mai mare și zice cu glasul tremurat:

« Măriile Voastre, taică și maică, vă sărut mâinile, vreau să vă spui o vorbă și să vă fac o rugăciune mare! »

Zice împăratul: « Ce e, fătul meu? Spune ».

Băiatul zice: « Sărut mâinile Măriilor Voastre, am venit... să îndrăznesc... dacă nu vă e cu supărare... »

să-mi... să-mi dați mie pe Ileana de nevestă... că... mi-e dragă și fără ea nu pot trăi ».

Impăratul răspunde: « Fătul meu, asta nu se poate. Ești fecior de împărat și ai să fii împărat. Nici inima
5 ta n'are voe să bată cum îi place și nici tu n'ai voe s'o ascuți cum bate. Dacă vrei s'o iei pe Ileana, lapadă-te de tronul 'mpărătesc, pe care ar fi să mi-l moștenești tu când o vrea Dumnezeu să mă cheme de aici; lapadă-te de tron, și atunci, rămâneți: tu bărbatul Ileanei și frate-
10 tău al mijlociu împărat pe bun drept în locul tău la vremea sa... Gândește-te bine toată noaptea și mâine să-mi dai răspuns! »

Dar când a zis vorbele astea, împăratul s'a posomorît rău de tot — adică: să nu te socotești că-i glumă ce-ți
15 spui eu. A plecat tânărul pe gânduri. N'apucă împăratul să se întoarcă spre împărăteasă, s'o întrebe ce zice de asta, și iacă-tă feciorul al mijlociu intră, se'nchină pân' la pământ, sărută mâna tații și mamei și zice:

« Taică și maică, Măriile Voastre, am venit să vă fac
20 o rugămintă: eu vreau să mă'nșor și vă rog să-mi dați pe Ileana, că fără Ileana eu mor ».

— « Fătul meu, zice împăratul supărat, asta nu se poate.

— De ce, Măria Ta?

— De ce, de ne-ce... Uite pentru că nu vreau eu! zise
25 împăratul răstit! Ieși afară! ieși, că se 'ntâmplă nu știu ce!

— Ai văzut, Măria Ta? zise împărăteasa, după ce a plecat flăcăul mahnit.

— Am văzut, răspunde împăratul încrunțat,

30 — E un lucru mare, Măria Ta, zice împărăteasa, și încă mie mi-e frică și de altceva ».

Și cum zice vorba asta, hop și Prâslea, de douăzeci și doi de ani, deabia cu câteva tulleie în bărbie, iar: « Ileana și Ileana, că de unde nu, îmi fac seamă singur » și'ncepe
35 să plângă și să cază în genunchi la părinți, că-i era mai mare milă mă-sii de el.

Se scoală împăratul necăjit foc și șart! o palmă lui Prâslea de a răsunit tot palatul:

« Ieși afară, mucosule! »

Plângi Prăslea și fugi! Impărăteasa plânge, și împăratul turbat trimite să cheme numaidecât pe întâiul sfetnic. Cum sosește bătrânul, împăratu-i spune tot.

« Măria Ta, zice sfetnicul, nu trebuie să te superi așa
5 de tare. Cine n'a trecut prin asta? La tinerețe e boală cu leac. Să-i trimetem pe copii să se plimbe p'în lume un an; un an să n'aibă voie nici unul să puie piciorul pe pământul împărăției noastre, și peste un an să mai vorbim: boală trecătoare. Ochii cari nu se văd se uită ».

10 Impăratul chemă pe unul câte unul dintre feciori, și fiecăruia le spuse porunca hotărîtă, scurt și apăsător, așa că nu mai era chip să mai zică băiatul nici cărc.

— « Ai înțeles? »

— Am înțeles, Măria Ta! »

15 Și au sărutat fiecare mâna taichii și maichii și și-au luat rămas bun dela Ileana, și-au plecat tustrei călări tot uitându-se 'napoi, cât au putut să mai vază, cum fluturau în vârful turnului, de departe, două năframe albe. S'au despărțit la orăspântie și au apucat care pe unde.

20 Au umblat ei cât au umblat, așa hoinari, multă vreme p'în lumea largă de colo până colo, și ce să vezi? Când mai erau vreo trei luni până să li se îplinească termenul, ajung ei, fără să se caute, într'un târg mare, unde se ținea iarmaroc vestit odată la zece ani. Și ținea iarmarocul
25 ăsta o sută de zile în cap. Se strângeau acolo la vreme toate bogățiile de mărfuri din patru părți ale lumii, bunătățile și leacurile pământului, și minunile iscodeniilor toate, și comedii și solomonii, ghicitori, cântăreți și panglicari și paiatele, ai mai d'întâi: veneau toți să-și arate
30 care mai de care meșteșugul... și lume... lume de toate neamurile și limbile din depărtări.

Umblând așa p'în iarmaroc, feciorul nostru ăl mai mare
dă peste un negustor care vindea un plocat frumos cu
părul creț și dulce ca mătasea porumbului fraged. Plocatul
35 acela era vrăjit, că cine ședea pe el, până să stingă o scântee, ajungea unde gândea. Ce mai încape tocmeală multă? — I-a cumpărat.

Tot în vremea asta, al doilea frate găsește pe un pustnic dela Sfântul Munte, ori de unde o fi fost, care vindea

o iconiță făcătoare de minuni a Maichii Precistei; și iconița aceea avea puterea că cine ar fi fost pe moarte dacă o atingea cu credință de buze, fi trecea boala și se ridica 'n picioare bun zdravăn, par'că nu l-ar fi fost durut nici
 5 în călcăe măcar.

— « Câte parale? »

— Atâtea.

— Poftim.

A luat iconița ș'a plecat.

10 La o înghesuială nerășbită, cum e la orice iarmaroc, iacă se întâlnesc cei doi frați și nu le vine să crează ochilor, și se iau în brațe — că pasă-mi-te își tănuise unul altuia șiretenia de-acasă. Când să-și spue câte toate le văzuseră și cât li-e dor de maica și de taica de-acasă,
 15 iacătă un zgomot grozav: un tânăr alerga p'în iarmaroc plângând și căutând cai să sboare ca vântul și ca gândul, că el trebuie numaidecât să plece acasă. Fuga și ei, să vază ce e. Când colo, era chiar Prăslea. Cum îl vede, dă un țipăt:

20 — O, frații mei iubiți, ia uitați-vă în oglinda asta, gândiți-vă la părinții noștri acasă și să vedeți grozăvie! Doamne! Doamne! ce să facem?

Și cum se uită ei în oglindă și se gândesc acasă, ce să le vază ochii? Văd aevea pe Ileana culcată 'n pat cu
 25 părul despletit, albă cum fi varul, cu ochii ca sticla duși în fundul capului fără o rază de viață — broboane mari de sudoare pe frunte — stârlici la 'ncheetura mâinilor încrucișate pe piept — și sughite rar — sfetnicul bătrân fi ține lumânarea, și mitropolitul în sfită de aur s'apleacă
 30 și apropie de buzele ei fripte lingurița cu grijanie; și la o parte și alta a patului, în genunchi, plâng înfundat împăratul și împărăteasa cu capetele lor bătrâne pe picioarele răcite ale bieteii fete.

Repede, flăcăi! toți pe plocat!...

35 Au ajuns...

Iconița la buzele moartei...

Se mișcă fata... clipește din ochi... își ridică mâna la frunte... își dă frumos părul într'o parte... zâmbește... se scoală...

E sănătoasă... sărută pe părinții și pe frații ei, și 'ncepe iar să rîză ca mai 'nainte și să umble de colo până colo; fuge 'n grădină, taie trandafiri, și-i pune 'n păr și spune la copilării și râde de par'că s'a sculat o ciocărlie
 5 din somn și-și cântă cântecul de dimineată.

A pus împăratul să clădească o biserică mândră cum nu mai fusese pân' atunci în toată împărăția, spre lauda Fecioarei, care făcuse o așa minune. Și a mâncat și băut la sărbători mari trei săptămâni lume după lume, pe
 10 socoteala curții împărătești.

Acu, toate bune: fata a scăpat; să fie sănătoasă, să trăiască, și Maica Domnului Buna, care a păzit-o, să-i dea noroc!.. Da... fata ca fata; ce te faci cu flăcăii? că de a doua zi au început iar să vie unul câte unul la
 15 împăratul să-și spue păsul.

Cui s'o dea?

Care are mai mult drept s'o ia?

Fără oglindă n'ar fi văzut-o în ce hal era și n'ar fi îndrăsnit să calce porunca împăratului, să vie înainte de
 20 termen.

Fără plocat, n'ar fi sosit la vreme.

Fără iconiță ar fi dus-o toți la groapă.

Au stat seara la sfat împăratul, împărăteasa și sfetnicul cel bătrân, și până 'ntr'un târziu n'au putut să se înțe-
 25 leagă cei doi bătrâni cuminți, cui trebuie dată fata: ba unuia, ba altuia, ba lui Prâslea; ba să se tragă sorti, norocul s'aleagă!

Împărăteasa, dacă văzu și văzu că nu se mai ispră-
 vește vorba și ea cam picotea de somn, zice:

« Doamne! Măria Ta, cum sunteți dumneavoastră băr-
 30 bații! vă pricepeți la împrejurări mari, și la ale mici vă pierdeți cumpătul și rostul... Răsboiu mare să fi fost de făcut și până acu îl puneți la cale. Stau și v'ascult de-atât amar de vreme... am căscat de mi-a trosnit fălcile. Ce mai tura-vura... vorbă lungă de geaba? Iacă, o
 35 s'o ia ăl de l-o iubi fata, că dreptul lui e! »

— Ei? întreabă cine a ascultat povestea, care dintre flăcăi a luat-o pe Ileana?

— Nu știi dumneata, răspunde povestitorul, cum se isprăvesc toate poveștile cu Trei-feți-logofeți? Pe cine are să iubească fata?... pe Prâslea.

— Dar ceilalți cum au rămas?

5 — Au rămas destul de bine. Al mare a rămas cu to-
puzu 'mpărătesc; al mijlociu cu iconița... Puțin lucru
e să împărățești? Nu-i destul să nu mori niciodată? Dar
era și drept să fie a lui Prâslea, pentru că el dacă nu o
lua pe Ileana, rămânea cu oglinda, și s'ar fi tot uitat
10 în ea, ar fi văzut-o pe fată mereu cu altu 'n brațe și s'ar
fi prăpădit băiatul... Și dacă se prăpădea el, se pră-
pădea și fata, se prăpădea și mă-sa, împărăteasa, care
tot pe el îl iubea mai mult, că era Prâslea, și ar fi fost
15 o biată dragoste de tinerețe.

INTRE DOUĂ POVEȚE...

SCHIȚĂ

Cu tot uetul balului, am auzit șoptindu-mi clar la urechea dreaptă: «Trebuie să fii prea sec de spirit, ca să te lași amețit de un drăcușor așa de tânăr!» Era o povăță foarte cuminte, pe care desigur aș fi urmat-o, dacă aveam numai o ureche; însă de-abia își termină consilierul înțelept propoziția, și, la urechea stângă, altul îmi șopti și mai clar: «Trebuie să fii prea sec de spirit, ca să nu te lași purtat de atâta farmec...» Nu m'am uitat
10 împrejur, să văz cine sunt cei ce-mi șopteau. Îi știam. Erau cei doi consilieri intimi ai mei, care nu mă părăsesc nici un pas, nici-o clipă; nici ziua nici noaptea, nici deștept, nici în somn. Îi cunosc bine pe amândoi, mai bine
15 de cum mă cunosc ei pe mine. Eu sunt sigur de caracterul lor; ei nu se pot niciodată bizui pe al meu. De câte ori nu i-am amăgit, urmând, cu toată povățu stăruitoare a unuia, — pe care mă făceam că o ascult cu tot interesul, — îndemnul celuilalt. Dar e și vina lor: unul mă
20 trage la dreapta, altul la stânga; când unul îmi zice da, altul îmi zice ba, așa că eu, sau trebuie să stau pe loc, așteptând în zadar o împăcare a lor imposibilă, sau trebuie numai decât să urmez pe unul, și astfel să contrariez pe celălalt. Însă, ce e regretabil pentru mine, e că
25 totdeauna, după ce am urmat pe unul departe pe o cărare, când mă uit înapoi, mă căesc, că n'am urmat povățu celuilalt.

Acum, stam singur după perdelele unei ferestre, pitit într'adins în întunec, pentru a scăpa un moment de
30 persecuția unui drăcușor de cincisprezece ani și a-mi cu-

lege mințile. Înțelege bine cititorul că, nu în ironie, numesc pe domnișoara Nina « un drăcușor »: la grandiosul bal, ea venise costumată așa ca s'adeverească zicătoarea că puiul, și de drac, e frumos... In costumul de mătasă neagră, cu clinuri și bendițe stacojii; cu manteluță de catifea, care-i împlinea talia micuță încă neformată bine, mititelul Mefisto avea niște mișcări de o mlădiere diabolică: asta îmi amintea vorba că un drăcușor se poate strecura prin cea mai îngustă crăpătură. Ceeace mai ales se potrivea de minune cu atributele personajului erau cei doi ochi negri, cari aruncau de sub tichia de catifea niște priviri câte odată insuportabile. In totul era, simțeam bine, o arătare primejdioasă, un prilej de pierzare, de care trebuia să fug, făcându-mi cruce.

Din ascunzătoarea mea de după perdele, unde mă refugiasem scăpându-i pe înșelate, o urmăream cu privirile cum aluneca de colo până colo, ca argintul viu, prin mulțimea pestriță, cu un neastâmpăr febril după ce, dela categoric până la brusc, refuzase orice invitație la danț. O clipă, o perdui din ochi; și clipa aceea, în care se stinse, între atâtea colori strigătoare, delicioasa siluetă neagră, mi-a fost, trebuie să mărturisesc, foarte penibilă. Atunci, la urechia stânga auzii călduros: « Pe tine te caută! »; iar la urechea dreaptă batjocoritor: « Ei așa! » Această replică răutăcioasă m'a ofensat... Așa? am zis; și, dând cu amândouă mâinile perdelele într'o parte, am intrat în lumina balului.

O frumoasă Domniță din veacul XVI-lea îmi ieși drept în față. Era o veche cunoștință a mea, care-mi ceru brațul s'o conduc la bufet. Domnița era una din cele mai mândre frumuseți ale societății noastre — și văduvă. Deși favoarea ce-mi făcea era destul de prețioasă, o favoare de care nu se bucurau decât foarte puțini intimi, am fost grozav de contrariat de întâlnirea aceasta prințiară. Dar nu era chip să scap... A trebuit să mă execut. Am pornit cu ilustra mea tovarășe pe latura vastului salon, căutând calea mai liberă, și, pe când îmi spunea că a doua zi e hotărîtă să plece pentru câteva luni în Italia, și că i-ar face mare plăcere să fie însoțită de un om de spirit,

amuzant și iubitor de artă, eu căutam, distrat, în toate colțurile, nu cumva voiu mai găsi cu ochii norocul ce mi se părea pierdut pentru totdeauna...

Să fi plecat?... Aș fi fost dezolat!

5 Am ieșit din salon pe ușa cea mare și am pornit să coborîm pe scara de marmură către splendidul bufet din catul de jos. Dar, când păseam a doua treaptă, îmi apărui jos, pe spalierul de mijloc al scării de onoare, între ghirlandele de flori luminoase, domnișoara Nana, care suia
10 în fugă din bufet. Cum ne-a văzut, s'a oprit pe loc, în timp ce eu am făcut o mișcare, pe care Domnița, cu gândul la călătoria proiectată, probabil, a trecut-o neluată în seamă. Am coborît încet-încet! Nina sta înfiptă în călcăie dinaintea noastră, așteptându-ne să sosim. Mândra domniță, trecând liniștită în fața fetei, a mângâiat-o zicându-i cu multă bunăvoință: «Unui așa drăcușor frumușel i-ar șede bine și în rai», la care drăcușorul, aruncându-mi o privire aproape infernală, răspunse înțepat: «*Merci, Madame...*» și într'o clipă sbură pe scară 'n
20 sus și dispăru pe ușa cea mare în salon.

Am intrat cu Domnița în bufet, unde era multă lume... Când voiam să aduc la gură o cupă de șampanie, am simțit la spate un fior călduros, ca și cum mi s'ar fi apropiat repede de corp o flacăra, așa că m'am întors brusc
25 în loc... Drăcușorul!... Era în ochii ei o privire atât de hotărîtă și de impunătoare, cu un înțeles așa de categoric și de precis, încât, dacă Domnița n'ar fi avut buna inspirație a-mi cere singură s'o duc înapoi la fotoliul ei rezervat în salon, aș fi fost în stare să fac o nepoliteteță rugând-o, sub orice pretext, cât de stângaci aș fi putut imagina în pripă, să mă scutească de atâta onoare.

Urmăriți la o cuminte distanță de drăcușorul meu, a cărui emanațiune o simțeam de departe devenind din ce în ce mai pătrunzătoare, am pornit înapoi spre salon.
35 După ce am lăsat la locul ei pe Domnița, m'am întors. Rezemată de o coloană de lângă ușa cea mare, Nina mă aștepta. M'am oprit în loc și mi-am cufundat privirile din tot adâncul sufletului asupra siluetei aceleia, care lua proporții miraculoase. M'am dus cu dragă inimă, îm-

pins de o putere irezistibilă, drept la ea, fără nici o sfială de cine știe ce ochi bănuitori. Iși scosese mânușile roșii, și mâna-i mică, cu care-și apăsa partea stângă a pieptului, strălucea într'un mod uimitor pe pieptarul ei de atlas
5 negru. Figura ei avea un aer straniu, — un amestec de răutate inspirată și de profundă imputare. Sprincenele-i fine erau încruntate, buzele strânse, și fruntea, atât de tânără încă, întunecată. Mi-a luat brațul fără să-mi zică o vorbă, și, fără să-i zic o vorbă, am urmat-o machinal.
10 Brațul îi tremura așa, încât al meu, contagiat, începu să tremure asemenea: Ea mi-l strânse cu putere, și simții distinct cum, sub corsajul de mătasă, svâcnea precipitat de pereții coastelor mici resortul neastâmpărat al vieții.

Ocolind cu multă prudență punctele salonului, unde, în
15 grupuri, puteam întâlni cunoștințe indiscrete, trecuram într'un salonaș turcesc, apoi într'o altă încăpere mai mică, fără să fim împiedicați de cineva, și ajunserăm la o ușă ascunsă în perete. Nina ciocăni de trei ori, într'un mod caracteristic; ușa se deschise; fusei împins înăuntru; drăcușorul intră după mine și trase ușa care se încuia de
20 sine. Eram în odăița de studiu a d-șoarei Ana, fiica stăpânei casei și prietină intimă a d-șoarei Nina, cam de aceeaș vârstă.

Balul era departe. Nu se mai auzia câtuși de puțin
25 sgomotul lui.

Rămăsei incremenit în picioare, pe când drăcușorul, fierbând și bătând nervos din vârful botinei de lac, își aruncă departe mantaua de catifea și mânușile roșii. După
ce mă privi apoi îndelung cu ochii pierduți, se trânti pe
30 o canapea, ascunzându-și capul în amândouă mâinile. Stam pe loc, cuprins de un vag sentiment de frică; însă încet-încet, în fața acestei minuni, frica începu să se schimbe într'o delicioasă senzație.

După mișcarea umerilor înțelesei că drăcușorul plângea
35 înfundat cu hohot. Nu mai puteam sta locului; mă repezii fără să știu ce fac și, luând în brațe cu putere drăguțul corp, ușurel ca o pană, îl ridicai drept în sus... plângea cu adevărat, sbătându-se în brațele mele ca o pasăre sălbatică rănită, pe care o culege brutal vânătorul.

« Nino: i-am strigat: nu-i frumos ce faci! un drăcușor nu plânge niciodată... Te rog!... Nino!... »

Pe sub perdeaua de lacrimi, atât de bogate și de ief-tine la așa vârstă, ea-mi aruncă drept în ochi o privire
 5 nespusă; încet-încet apoi, pleoapele cu genele mari în-chiseră ferestrele atât de luminoase ale aceluși suflet ciu-dat; fața se făcu cum e varul, nasul se subții, buzele se albiră și se întredeschiseră, și fermecătorul cap al mi-cului Mefisto se aplecă pe spate, lăsat în gol în afară
 10 de brațul meu.

« A leșinat! trebuie deșteptată! » auzii la urechea stângă, care se ridicase la o stare exaltată de sensibilitate, pe când urechea dreaptă era, poate tocmai pentru asta, cu
 15 desăvârșire surdă. Atunci, simțind că mi se opresc bă-tăile inimii, îmi aplecai binișor capul și-mi apropiai bu-zele mele de ale ei. ..Erau reci ca ghiața... Iar când voiră să se deschidă spre a zice o vorbă, — ce vorbă, nu știu — simții că mă ciupește cineva de urechea surdă. Era domnișoara Ana, care sosise pe la spate, fără s'o
 20 auz, râzând foarte veselă; sdrobotită de oboseala dansului, ne spuse gâfâind:

« Destul!... Nino, te caută toți în bal; trebuie să pleci! »

Am îmbrăcat amândoi repede cu manteluța lui pe bietul
 25 drăcușor, care era cu totul aiurit; i-am șters frumușel lacrimile, i-am aranjat frizura deranjată sub tichiuța de catifea și i-am deschis ușa secretă. Drăcușorul a stat o clipă în prag, apoi cu o volubilitate felină, s'a repezit înapoi la mine, să-mi dovedească iute că aceleași buze pot fi reci ca ghiața și fierbinți ca flacăra cea mai vie.

Când, după o plimbare de trei ceasuri în sanie, mă în-
 30 torceam de dimineață dela șosea, unde mersesem să caut somnul prea greu de găsit acasă, am auzit venindu-mi de departe, pe aripile unui vânt subțire și înghețat, țipătul unei locomotive, mi s'a ridicat de deasupra ochilor
 35 vraja minunatei nopți trecute. La urechea dreaptă, care, nu știu de ce, își recăpătase sensibilitatea, mi-a sunat:

— Ar fi o nerozie să nu profiți de ocazia fericită a unei călătorii împreună cu o femeie așa de distinsă.

— Dar drăcușorul cum rămâne? mi-a șoptit la urechea stângă.

— Ei aș! am răspuns.

Am mers în grabă acasă, mi-am făcut repede valiza și am pornit la gară. Trecând pe o stradă deadreptul mi-a venit ideea să cârmesc la stânga, să fac un ocol mic, spre a trece pe dinaintea caselor unde locuia Nina. Dar m'am gândit pe dată c'aș putea pierde trenul și am aplecat în jos mâna cu care vream să ating umărul birjarului. Am ajuns la gară cu cinci minute înainte de plecarea trenului. L-aș fi scăpat!... M'am suit vesel. Tovarășa mea de călătorie era de mult la locul ei. A fost foarte mulțumită văzându-mă hotărît în sfârșit s'o însoțesc, și mi-a dovedit aceasta îndestul pe urmă.

Am petrecut în Italia câteva luni, pe care nu le pot uita niciodată; și asta o datoresc înțeleptului meu consilier din dreapta... Dar, precum am zis mai sus, ce e regretabil pentru mine e că, de câte ori urmez pe unul din consilieri departe pe o cărare, când mă uit înapoi, totdeauna mă căesc că n'am urmat îndemnul celuilalt. Și de aceea mi-aduc de atâtea ori aminte de mititelul Mefisto și tot de atâtea ori regret că odinioară consilierul dela stânga n'a insistat mai mult și n'a știut să profite îndestul de surditatea urechei drepte... Scăpam o încântătoare călătorie în Italia... Ei! și? De unde știi pe ce alte țărături și mai fericite...

Și acum, când e atât de mult de atunci, iată-i pe bunii mei consilieri că tot nu s'au împăcat; unul îmi zice: « Ai făcut foarte cuminte! » iar celălalt: « Mare neghiob ai fost! »

CĂNUȚĂ OM SUCIT

A fost odată un om care toată viața lui nu s'a putut potrivi cu lumea — un om sucit.

5 Măsi i-a abătut să-l nască tocmai despre ziuă la lăsata secului de postul mare, când se pornise o sloată grozavă. Paștele în anul acela cădea în iarnă de tot. Tată-său a alergat cu brișca la moașa satului tocmai în margine. Moașa dormea; d'abia se 'ntorsese acasă dela arendașul moșiei, unde fusese chef. A trebuit vreme până s'o deștepte,
10 până se se 'mbrace femeia, până să se urce 'n brișcă. Copilul a așteptat cât a așteptat, și, până să-și piarză răbdarea măsa, care se văita cumplit, și-a pierdut-o el p'a lui și s'a repezit așa fără socoteală în lume, tocmai când s'auzeau clopoței dela brișca lui tată-său la scară.

15 Peste vreo patru săptămâni, a venit vremea să-l boteze: Radu, Răducanu, Cănuță — fără praznic la călindar. După ce s'a lăpădat de trei ori de Satana nașu-său pentru el, Popa satului a luat copilul în mâni și l-a vârît odată 'n cristelniță: « În numele Tatălui!... » copilul a răbdat;
20 pe urmă înc'odată: « ...ș'al Fiului!... » copilul a 'nceput să urle de apă rece parcă-l băga în foc; iar când l-a vârît a treia oară: « ș'al sfântului Duh!... » copilul s'a smucit dintre degetele Popii ca o vârlugă, și a scăpat în fundul cristelniții. Popa a scos mâinile goale din apă, iar nașa
25 a început să țipe:

— Se 'nneacă, părinte, copilul!... Ce faci?

Popa și-a sumes iute mânicile și l-a scos cât a putut mai degrab la aer. Mititelul era vânăt ca un ficat de bivol bătrân; nici miau nu mai zicea; clipea numai din ochișorii lui cârpiți ca un broscoiu în pierzare.
30

L-au luat de picioare, l-au învățit, l-au scuturat, l-au frecat, până i-a venit iar sufletul la loc.

— Măă! zice popa; mulți copii am botezat de când sunt preot... să vă trăească! dar așa copil sucit n'am mai văzut!

Cănuță a rămas sărman de părinți tocmai când se făcuse copil de 'nvățatură... De una, mai bine pentru ei: mare bucurie n'aveau să capete după urmările lui.

Bunică-sa despre tată l-a luat pe copil la oraș și l-a dat la școală. A 'nvățat Cănuță cât a 'nvățat, până a ajuns cu chiu cu vai în clasa a patra. Intr'o zi, dascălul, un om foarte serios, a venit supărat. Cum a intrat în clasă, s'a așezat pe catedră încruntat, a strigat catalogul și pe urmă:

15 — Cănuță!

— Prezent!

— Câți domni a avut țara românească?

— Mulți, domnule.

— Mulți, mulți! da câți? neghiobule!

20 — ...Câți, domnule?

— Dar tu mă 'ntrebi pe mine? or eu pe tine, prostule?

— Să-i numărăm, domnule...

— Dar pân'acu ce-ai făcut, neghiobule?

— Am învățat la ar'metică, domnule.

25 — Mergi la loc, nătărăule! Aldată să-i numeri.

S'a dus Cănuță la loc și s'a apucat să numere și iar să numere.

A doua zi a venit dascălul și mai supărat:

— Cănuță!

30 — Aici.

— Câte feluri de numere complexe avem?

— Multe, domnule.

— Câte, dobitocule?

— Câte, domnule?

35 — Răspunde tu, boule!

— Să le numărăm, domnule!

— Acu să le numeri? până acum ce-ai numărat, măgarule?

— Am numărat Domnii, domnule!

— Mergi la loc, vită! Altdată să le numeri.

Iar s'a dus la loc și s'a apucat să numere câte feluri de numere complexe avem.

5 A treia zi, dascălul intră turbat:

— Cănuță!

— Prezent!... Numerele complexe...

— Nu te 'ntreb de numerele complexe...

— ...Domnii țării românești...

10 — Stăi, întâiu să te 'ntreb, loază. Câte râuri are Europa?

— Mă duc să le număr, domnule...

Și a plecat Cănuță. S'a dus la bunică-sa acasă și i-a spus că nu mai merge la școală măcar să-l tae. Bunică-sa
15 a alergat la dascăl, și dascălul i-a spus:

— Babo, dă-l la meșteșug. Poate meșteșugul să-i dea de căpătâiu, că nu-i de școală, e copil sucit, una-l întreb și alta răspunde.

20 S'a mâhnit bătrâna, dar s'a gândit: de unde știi? nu e toată lumea făcută să se procopsească 'n școală... să-l dau la stăpân; poate acolo să-i fie norocul lui.

L-a dat pe Cănuță la un băcan. A slujit băiatul cât a slujit, când mai bine, când mai rău. Intr'o seară, băcanul a încărcat un coș mare cu fel-de-fel de mezeluri și cu vreo
25 douăzeci de sticle de vin, să le trimeată la un mușteriu. Afară era poleiu grozav. Cănuță s'a aplecat și d'abia a putut ridica greutatea pe loc limpede în prăvălie.

— N'o să aluneci cu el, mă? a 'ntrebat stăpânul.

— De! jupâne; stiu eu?

30 — O să-l poți duce?

— E greu...

— Haide! s'a răstit jupânul. Dar să dormi și să mă-nânci, știi? leneșule!

35 Cănuță a dat să ridice coșul și n'a putut. Jupânul ca să-l îmbărbăteze i-a dat un pumn în ceafă; pe urmă, jupânul și încă un băiat au ridicat greutatea și i-au pus-o lui Cănuță în cârcă. Copăcel-copăcel, băiatul a mers câțiva pași până la colțul stradei pe unde presăraseră negustorii

cenușe pe dinaintea prăvăliilor; dar când s'apuce pe o ulicioară mai neumblată, ca să mai scurteze din drum, tocmai venea o birjă cu caii răscăcârați de teama alunecuşului. Băiatul s'a ferit repede 'n lături și odată, băl-dâbâc! și sdrong! Cănuță într'o parte cât colo și sarcina din spinare într'alta. Băiatul s'a lovit la cot de i-a secat sufletul; dar s'a ridicat degrab să vază ce s'a făcut coșul. L-a apucat vârtos de toartă și l-a smucit cu putere. Ciudat lucru! Coșul era acum mai ușor. Când l-a ridicat
 10 dela pământ, a 'nceput să curgă din fundul coșului ca dintr'o stropitoare ciuruită: se spărseseră sticlele și acum se scurgea rămășița vinului. Ce să facă? La mușteriu, cu cioburi de sticlă nu putea merge. Să fugă? Unde să se ducă? Să se 'ntoarcă la prăvălie!... N'are să-l omoare
 15 doar.

De omorît nu l-a omorît jupânul, că jupânul nu era om așa de rău... Dar...

— Unde ai căzut, ticălosule?

— In colț la ulicioară.

20 — Pentru ce ai apucat pân ulicioară, afurisitule? Nu puteai merge pe podul Mogoșoaii, pe unde e măturat și cu cenușe pe jos? Ai?

— Ca să nu mai ocolesc, jupâne!

25 — Să nu mai ocolești?... Ți-e lene să umbli, mișe-lule!... Patruzeci de franci!... Face pielea ta câtă pagubă mi-ai făcut tu mie?

30 Și trage-i, și trage-i... I-a tras atâta, încât bietul Cănuță, după ce s'a închis prăvălia, nici n'a mai mâncat. S'a culcat îmbrăcat pe mindir și a dormit tun până la ziuă, par'că făcuse un ziafet.

A treia seară îl trimite iar cu marfă la alt mușteriu. Acuma era coșul foarte ușurel.

— Măă! să vii degrabă.

— Viu, jupâne.

35 — Bagă de seamă să mai spargi ceva iar!...

Peste câteva minute vine 'n prăvălie o damă și târ-guește fel-de-fel de trebuincioase pentru casă.

— Să-mi dai un băiat să mi le ducă numaidecât cu mine și cu contul, să-l plătesc acasă.

— Care dintre băieții ăi mici e aicea? întrebă jupânul.

— Nici unul! răspunde tejghetarul. Sunt toți duși.

— Dar Cănuță?

— N'a venit încă.

5 — Veni-i-ar numele...

Dama-și pierde răbdarea; se uită la ceas:

— Atunci, zice, iau o birjă, că m'așteaptă la masă; am musafiri; și trimite dumneata pe băiat mâine, ori poimâine cu contul.

10 Jupânul, negustor vechiu, care cunoștea cât se 'ntinde poimâinele cocoanei, zice dulceag:

— Dar... știți că... mai este un contișor...

— Ce contișor? zice dama. Orice-o fi, plătește bărbatu-meu când o trece pe aici.

15 — E cam de mult, zice jupânul zaharisind și mai tare tonul. De! cu vremea asta, și la noi, negustorii, nu prea merge... Eu zic, conită, mai bine să așteptăm băiatul... zău! mai bine să așteptăm băiatul.

— Care va să zică nu am atâta credit la dumneata?

20 — Mă iertați, sărut mâna, răspunde cu glasul ca miam-balul jupânul, frecându-și mâinile.

Apoi schimbând deodată tonul, aspru către tejghetar, pe când intră mai mulți mușterii:

— Băietele! vezi ce-a poftitără domnii.

25 — Mersi, zice dama foarte înțepată, și iese, trântind ușa.

Ori-și-cât, să lași să plece așa un mușteriu supărat, o damă, nu face pentru un negustor... Tocmai când se gândea jupânul la asta cu părere de rău că s'a 'ntâmplat, iacă-tă și Cănuță, alb de mazărice.

30 — Unde ai stat până acuma, nemernicule? sbiară jupânul.

— Am fost la d. Popescu.

— La d. Popescu?... Un ceas pentru o palmă de loc?...

35 — Am dat pe podul Mogoșoaii, jupâne; pân ulicioară alunecă.

— Pe podul Mogoșoaii?... ca să caști gura la prăvălii!...

Și șart! part! o pereche de palme fierbinți peste urechile degerate.

De sigur numai din pricina firii lui pe dos, i s'a părut lui Cănuță două palme mult mai dureroase decât bătaia de deunăzi. Deunăzi, după atâta pisăgeală, se culcase fără să se plângă de șale și dormise ca o buturugă; acum a n'a putut s'adoarmă de usturimea urechilor. A plâns înfundat toată noaptea pe mindirul lui până despre ziuă.

Se împlinea acu, peste o minută, a treisprezecea învârteală a pământului împrejurul soarelui de când tânărul Cănuță se grăbise a ieși să se bucure de razele acestuia. Un neastâmpăr nesuferit ridică pe băiat de pe mindir. Cănuță oftă adânc ca și cum ar fi răsuflet întâia dată, își șterse repede ochii ca și cum ar fi văzut întâia oară lumina. In perete ardea o lămpșoară afumată. Toți băieții ceilalți dormeau adânc. Iși luă într'o basma lucrurile lui, mai nimic, și ieși.

Mijea de ziuă când, rupt de oboseala trupului și mai ales de a sufletului, înghețat de atâta umblet pe frig, bătea în geam la cocioaba bunică-sii, în fundul unei mahalale dela marginea orașului. Baba se deșteptase, își aprinsese candela la icoane și se 'nchina.

— Cine e?

25 — Eu, bunico.

I-a deschis.

— Ei! ce cauți tu până 'n ziuă?

— Am fugit dela jupânul.

— De ce? a 'ntrebat bunica încruntată de cine știe ce urît gând i-o fi fulgerat prin mintea ei veche.

— ...Pentrucă... nu mai vreau să stau.

— Nu-ți dă de mâncare?

— Ba da.

— Muncești prea mult?

35 — Mult... dar... nu mult.

— Te bate?

Băiatul dete din cap și 'ncepu să plângă. A vrut bunica să-l mustre, să-l îndemne la supunere — ba, că așa bate

stăpânul, să 'nvețe băieții minte; bá, că trebuie să aibă
 copilul răbdare dacă e la stăpân: că dacă n'a vrut să 'nvețe
 carte și nici la stăpân nu vrea să stea, atunci ce-o să se
 facă el? s'ajungă vagabond, ori pungaș, ori să se prăpă-
 5 dească pe drumuri; că de! e băiat mare acuma, de trei-
 sprezece ani... de treisprezece ani!.. Și și-a adus aminte
 baba că adineaori, acu, a împlinit copilul copilului ei
 d'abia atâta, și că e destul de mâhnit el și de bătut la
 10 ziua lui, când alți copii cine știe ce bunătăți și ce mân-
 găieri au la ziua lor: ce să-l mai mustre și ea?... și
 tot uitându-se la el cum plângea ca un pröst, șezând
 pe marginea lăzii, cu legătura într'o mână, și se ștergea
 cu căciula la ochi, a început și baba să plângă ca o proastă...

Când răsărea soarele mare pe un ger limpede ca sticla,
 15 Cănuță dormea la căldură în patul bunică-sii. Tot fire
 sucită! omul când doarme fără grije, doarme pe-o ureche,
 nu pe brânci: nici pe una nici pe cealaltă nu voise să
 doarmă, fiindcă-i erau prea simțitoare de cu seara.

Tot așa și iar așa, pentru nimicuri, a schimbat Cănuță
 20 mulți stăpâni. Istoria lui se poate asemăna cu istoria
 unui pahar care rabdă să-l umpli cu litra și pentru o
 picătură se supără și dă pe-afară. Și lumea vede măcar
 ce se petrece cu paharul; dar putea lumea înțelege ce se
 petrecea în sufletul lui Cănuță? Paharul stă de față; su-
 25 fletul lui Cănuță sta ascuns și pe semne era prea mic,
 prea strâmt — dedea repede pe din afară.

Multe și de toate a 'ncercat el în viața lui, ca să și-o
 poată cârpi de azi pe mâine. A făcut, fiindcă și el era
 român, a făcut și politică: a părăsit totdeauna opoziția,
 30 din cauza nemărginitei și injustei ei violențe, în ajunul
 venirii ei la putere, și s'a alipit totdeauna de guvern, care
 în definitiv nu era așa de vinovat, cu câteva zile înainte de
 trecerea acestuia în opoziție. Și pe urmă iar așa și tot așa.

Ducând viață destul de grea, i-a venit și lui ceasul,
 35 și s'a însurat ca toată lumea. L-a înșelat la început
 soacră-sa, nu i-a dat zestrea făgăduită — el a zis și n'a
 prea zis ceva. L-a înșelat nevasta întâia oară — el a zis
 prea puține. A doua oară — n'a zis nimic. Dar odată, la

Blagoviștenii, a făcut ce-a făcut și din toată sărăcia a cumpărat un crap mare și borșos, ceva rar: patru chile și plin cu icre. L-a dus acasă și a rugat pe nevastă și pe soacră să i-l facă umplut la cuptor cu stafide și coconari.

5 Femeile, din una într'alta, mai cu treabă, mai cu vorba, au uitat să scoată peștele la vreme. Când l-a dat la masă — sfarog. Cănuță și-a ieșit din pepene. Fără nici o vorbă și-a lăsat nevasta și a pornit divorț a doua zi cu probe de altădată; ar fi pornit numaidecât, dar nu se putea,
10 era sărbătoare, mâncare de pește, nu se ținea tribunal.

Femeia era însărcinată... A 'nceput să plângă că ce-o să se facă ea fără Cănuță. El n'a vrut s'asculte. De necaz, de mâhnire, femeea a lepădat la mă-sa și cât pe-aci să piară de boală și de mizerie. A alergat soacră-sa la el:

15 — Cănuță maică, fie-ți milă! e nevastă-ta, iart-o! se prăpădește fata, moare! ce Dumnezeu! Cănuță maică, pentru un crap!

Aș! Cănuță, bărbat strașnic, o ținea într'una:

— Crap necrap, nu se poate, cocoană! am pornit
20 hârtie, s'a isprăvit.

În sfârșit a scăpat femeea după o îndelungată suferință.

Intr'o dimineață, când plecase după daraveri, Cănuță se întâlnește cu nevastă-sa, slabă, legată pe sub fălci: se plimba în piața Teatrului de colo până colo ca o desperată.
25 O dorea îngrozitor o măsea de sus. Fusese la dentist, dânsul dormea. Il aștepta să se deștepte; dar nu putuse sta locului; ieșise să se plimbe; stând în salonul de așteptare, i-era frică să nu 'nebunească de durere.

Pe când vorbeau amândoi — c'aminteri nu erau supărați — iată că vine în fuga mare feciorul dela dentist și-i spune să poștească. Femeea pornește hotărîtă; dar după
30 un pas se oprește și, întorcându-se către bărbatu-său:

— Ai și tu cu mine, Cănuță; mi-e frică.

Omul merge după ea. Ajung în salonul de așteptare.
35 Femeea cade sdrobotă pe un jeț, legănându-și capul strâmbat și aiurit de suferință.

— Pofțiți, zice doctorul, deschizând o ușă.

Femeea se scoală și ia de mână, dârdâind ca de friguri, pe Cănuță; amândoi intră după doctor. Ea albă ca hârtia,

se așează pe scaunul de operație. El se face că fluere ca pentru el singur, ținând mâinile la spate și uitându-se la o cadă din perete. Dar n'are răbdare, vrea să se 'ntoarcă. Atunci un țipăt... Gata!

5 — Hahà! zice doctorul. Bine-ai făcut c'ai venit! aveai un abces care se putea sui la ochiu, și pe urmă...

— Ei, domnule doctor! zice femeia cu tonul blând al celei mai hotărîte scârbe de viață, după ce se clăti bine în gură... Câte supărări am eu, mă mir cum nu mi-a
10 copt până acu și inima!

Cănuță nu mai fluera. A plătit vizita doctorului. A plecat cu nevastă-sa. A tratat-o cu cafea cu lapte la Fialcowski, că nu pusese femeia nimic în gură de trei zile. Pe urmă s'au suit amândoi într'o birje; au mers
15 acasă, s'au împăcat și au trăit încă destulă vreme împreună.

Ar mai fi trăit încă bine, dacă nu i se întâmpla lui Cănuță să moară. Într'o zi, dintr'un nimic, iarăș pentru un moft, — ceruse împrumut o mică sumă unui prieten pe care l-a fost îndatorat pe vremuri cu mai mult,
20 și acesta îl refuzase — s'a iritat așa de grozav din ceartă încât i-a venit un fel de necăciune... Rău... rău... până seara a murit. L-au îngropat a doua zi ca pe toți morții.

25 La șapte ani, i-au făcut după obicei parastas, ca să-i scoată oasele și să i le spele. Era de față la slujbă nevasta și câteva rude. Când au dat groparii de cosciugul lui și i-au ridicat binișor capacul putred, ce să vezi! În loc să stea oasele lui Cănuță de-alungul și cu fața 'n sus, hârca
30 sta 'n sus cu ceafa, și țurloaiele erau pornite către grătarul coastelor.

— Țsta n'a fost mort bine când l-au îngropat, a zis popa.

— Aș! a răspuns femeia. M'aș fi mirat, Dumnezeu să-l
35 ierte, să-l gădesc la loc... Sfinția ta nu l-ai cunoscut pe răposatul Cănuță... om sucit!

LA HANUL LUI MÂNJOALĂ

Un sfert de ceas până la hanul lui Mânjoală... de-acolea, până 'n Popeștii-de-sus, o poștie: în buestru potrivit, un ceas și jumătate... Buestrașu-i bun...
5 dacă-i dau grăunțe la han și-l odihnesc trei sferturi de ceas... merge. Care va să zică, un sfert și cu trei, un ceas, și până 'n Popești unul și jumătate, fac două și jumătate... Acu sunt șapte trecute: al mai târziu până la zece, sunt la Pocovnicu Iordache... Am cam întârziat...
10 trebuia să plec mai de vreme... dar în sfârșit!... de așteptat, mă așteaptă...

Așa socotind în gând, am și văzut de departe, ca la o bătaie bună de pușcă, lumină multă la hanul lui Mânjoală, adică așa-i rămăsese numele; acum era hanul Mânjoloaii — omul murise de vreo cinci ani... Sdravănă
15 femei! ce a făcut, ce a dres, de unde era cât p'aci să le vândă hanul când trăia bărbatu-său, acum s'a plătit de datorii, a dres acaretul, a mai ridicat un grajd de piatră, și încă spun toți că trebuie să aibă și parale bune.
20 Unii o bănuiesc că o fi găsit vreo comoară... alții, că umblă cu fermece. Odată au vrut s'o calce tâlharii... S'au apucat să-i spargă ușa. Unul dintre ei, al mai voinic, un om cât un taur, a ridicat toporul și când a tras cu sete, a picat jos. L-au ridicat repede! era mort... Frate-său a dat să vorbească, dar n'a putut — amuțise. Erau
25 patru inși. L-au pus pe mort în spinarea lui frate-său, și ceilalți doi l-au apucat de picioare, să-l îngroape undeva departe. Când să iasă din curtea hanului, Mânjoloaia începe să strige pe fereastră: hoții! și 'n față-le, iacă
30 zapciul cu mai mulți inși și cu patru dorobanți călări.

Strigă pomojnicul: «Cine-i?» Hoții cei doi, fugi care 'ncotro! rămâne mutul cu frate-său mort în cârcă. Acu, ce te faci la cercetare? Toată lumea știa că mutul vorbește; cui putea să-i treacă prin cap că mutul nu se preface? L-au bătut până l-au smintit, ca să-i vie glasul la loc — degeaba. De atunci li s'a tăiat pofta flăcăilor să mai calce hanul. . . .

Până să-mi treacă toate astea prin minte, am sosit. O sumă de cară poposesc în curtea hanului; unele duc la vale chereștea, altele porumb la deal. E o seară aspră de toamnă. Chirigiile se 'ncălzesc pe lângă focuri. . . de aceea se vedea atâta lumină de departe. Un argat îmi ia calul în primire să-i dea grăunțe la grajd. Intru în cârciumă, unde fac refenea oameni mulți, pe când doi țigani somnoroși, unul cu lăuta și altul cu cobza, țârlăie într'un colț oltenește. Mi-e foame și frig — m'a răsbit umezeala.

— Unde-i cocoana? întreb pe băiatul dela tarabă.

— La cuptor.

— Trebuie să-i fie mai cald acolo, zic eu și trec, printr'o săliță, din cârciumă în bucătărie. . .

Foarte curat în bucătărie. . . și abur, nu ca în cârciumă, de cojoace, de cisme și de opinci jilave — abur de pâne caldă. Mânjăloaia priveghea cuptorul. . .

— Bine v'am găsit, cocoană Marghioalo.

— Bine-ați venit, cocoane Fănică.

— Mai s'o fi gășind ceva de mâncare?

— Pentru oameni de omenie ca dumneata, și la miezul nopții.

Și repede coana Marghioala dă poruncă unei cotoaroaște să puie de masă 'n odaie, și pe urmă s'apropie de cotlon la vatră, și zice:

— Uite, alege-ți.

Cocoana Marghioala era frumoasă, voinică și ochioasă, știam. Niciodată însă de când o cunoșteam — ș'o cunoșteam de mult: trecusem pe la hanul lui Mânjoală de atâtea ori, încă de copil, pe când trăia răposatul taicămeu, că pe acolo n'era drumul la târg — niciodată nu mi se păruse mai plăcută. . . Eram tânăr, curățel și obraznic, mai mult obraznic decât curățel. M'am apropiat pe la

custânga ei, cum era aplecată spre vatră, și am apucat-o peste mijloc; ajungând cu mâna de brațul ei drept, tare ca piatra, m'a 'mpins dracul s'o ciupest.

— N'ai de lucru? zice femeea și s'a uitat la mine chiorâș...

Dar eu, ca s'o dreg, zic:

— Strașnici ochi ai, coană Marghioalo!

— Ia nu mă 'ncânta; mai bine spune ce să-ți dau.

— Să-mi dai... să-mi dai... Dă-mi ce ai dumneata...

— Zău...

Și eu, oftând:

— Fie, că strașnici ochi ai, coană Marghioalo!

— Da dacă te-aude socru-tău?

— Care socru?... de unde știi?

— Dumneata gândești că, dacă te ascunzi sub căciulă, nu te-măi vede nimeni ce faci... Nu te duci la Pocovnicu Iordache să te logodești cu fata a mai mare?... Aide, nu te mai uita așa la mine; treci în odaie la masă.

Multe odăi curate și odihnite am văzut în viața mea, dar ca odaia aceea... Ce pat! ce perdeluțe! ce pereți! ce tavan! toate albe ca laptele. Și abajurul și toate cele lucrate cu iglița în fel de fel de fețe... și cald ca sub o aripă de cloșcă... și un miros de mere și de gutui.

Am vrut să mă așez la masă și, după obiceiul apucat din copilărie, m'am întors să văz încotro e răsăritul să mă 'nchin. M'am uitat cu băgare de seamă de jur împrejur pe toți pereții — nici o icoană. Zice cocoana Marghioala:

— Ce te uiți?

Zic:

— Icoanele... Unde le ții?

Zice:

— Dă-le focului de icoane! d'abia prălesc cari și păduchi de lemn...

Femea curată!... M'am așezat la masă făcându-mi cruce după datină, când deodată, un răcnet: călcasem, se vede cu potcoava cismeii, pe un cotoi bătrân, care era sub masă. Cocoana Marghioala sare repede și deschide ușa de perete; cotoiul supărat dă năvală afară, pe când aerul rece năpădește 'nnăuntru și stinge lampa. Caută

chibriturile pe băjbăite; caut eu încolo, caută cocoana 'n-coace — ne-am întâlnit piept în piept pe 'ntunerec... Eu, obraznic, o iau bine 'n brațe și 'ncep s'o pup... Cocoana mai nu prea vrea, mai se lăsa; îi ardea obrăjii, gura-i era
 5 rece și i se sbârlise pe lângă urechi puful persicii... În sfârșit iacă jupâneasa aduce tava cu demâncare și cu o lumânare. Pe semne om fi căutat mult chibriturile, că țilindrul lămpii se răcise de tot. Am aprins-o iar...

Bună mâncare! pâine caldă, rață friptă pe varză, cârnați de purcel prăjiți, și niște vin! și cafea turcească! și
 10 răs și vorbă... halal să-i fie cocoanei Marghioalii! După cafea, zice cotoranții:

— Spune să scoată o jumătate de tămâioasă...

Grozavă tămâioasă!... Mă apucase un fel de amor-
 15 țeală pe la încheieturi; m'am dat așa într'o parte pe pat, să trag o țigară cu ale din urmă picături chihlibarii din pahar, și mă uitam prin fumul tutunului la cocoana Marghioala, care îmi sta pe scaun în față și-mi făcea țigări. Zic:

— Fie, cocoană Marghioalo, strașnic ochi ai!... Știi ce?

20 — Ce?

— Dacă nu te superi, să-mi mai faci o cafea; da'... nu așa dulce...

Și râzi!... Când vine jupâneasa cu cafeaua, zice:

— Cocoană, dumneavoastră stați de vorbă aici... nu
 25 știți ce-i afară...

— Ce e?

— S'a pornit un vânt de sus... vine prăpăd.

Am sărit drept în picioare și m'am uitat la ceas: zece și aproape trei sferturi. În loc de o jumătate de ceas,
 30 stătusem la han două ceasuri și jumătate? Vezi ce e când te 'ncurci la vorbă!

— Să-mi scoată calul!

— Cine?... Argații s'au culcat.

— Mă duc eu la grajd...

35 — Ți-a pus ulcica la Pocovnicu! zice cocoana pufnind de răs și ținându-mi calea la ușă.

Am dat-o binișor la o parte și am ieșit pe prispă. În adevăr, era o vreme vajnică... Focurile chirigiilor se stinseseră; oameni și vite dormeau pe coceni, vârandu-se

minți unii 'ntr'alții jos la pământ, pe când pe sus prin văzduh urla vântul nebun.

— E vifor mare, zice cocoana Marghioala, înfiorată și apucându-mă strâns de mână: ești prost? să pleci pe vremea asta! Mâi de noapte aici; pleci mâine pe lumină.

— Nu se poate...

Mi-am tras mâna cu putere; am mers la grajd; cu mare greutate am deșteptat un argat și mi-am găsit calul; l-am închingat, l-am tras la scară și m'am suit în odae să-mi iau noapte bună dela gazdă. Femeea, dusă pe gânduri, ședea pe pat cu căciula mea în mână, o tot învârtea ș'o răsucea.

— Cât am de plată? am întrebat.

— Imi plătești când treci înapoi, răspunse gazda, uitându-se adânc în fundul căciulii.

Și pe urmă se ridică în picioare și mi-o întinse. Mi-am luat căciula ș'am pus-o 'n cap, așa cam la o parte. Zic, privind pe femeie drept în lumini, care-i sticleau grozav de ciudat:

— Sărut ochii, cocoană Marghioalo!

— Umblă sănătos!

M'am aruncat pe șea; jupâneasa bătrână mi-a deschis poarta, și am eșit. Rezemat cu palma stângă pe coapsa calului, mi-am întors înapoi capul; peste zaplazul înalt se vedea ușa odăii deschisă, și în deschizătură, umbra albă a femeii adumbrindu-și cu mâna arcurile sprâncenelor. Am ținut la pas încetinel, fluerând un cântec de lume ca pentru mine singur, până când, cotind după zaplaz să-mi apuc drumul, mi s'a ascuns vederea cadrii.

Am zis: hi! la drum! și mi-am făcut cruce: atunci am auzit bine ușa bufnind și un vaet de cotoiu. Gazda mea știa că nu o mai văz, intrase degrab în căldură și apucase pe cotoiu cu ușa, de sigur. Afurisit cotoiu! se tot vâra pântre picioarele oamenilor.

Să fi mers o bucată bună de drum. Viforul creștea scuturându-mă de pe șea. În înalt, nori după nori sburau opăciți ca de spaima unei pedepse de mai sus, unii la vale pe dedesubt, alții pe deasupra la deal, perdeluind în clipe largi, când mai gros, când mai subțire, lumina ostenită

a sfertului din urmă. Frigul ud mă pătrundea; simțeam că-mi îngheață pulpele și brațele. Mergând cu capul plecat ca să nu mă 'nnece vântul, începui să simț durere la cerbice, la frunte și la tâmple ferbințeală și bubuituri în urechi. Am băut prea mult! m'am gândit eu, dându-mi căciula mai pe ceafă și ridicându-mi fruntea spre cer. Dar vârtejul norilor mă amețea; mă ardea sub coastele din stânga. Am sorbit în adânc vântul rece, dar un junghiu m'a fulgerat pân tot coșul pieptului de colo până colo. Am aplecat bărbia. Căciula par'că mă strângea de cap ca o menghinea; am scos-o și am pus-o pe oblânc... Mi-era rău... N'am făcut bine să plec! La Pocovnicu Iordache trebuie să doarmă toată lumea; m'or fi așteptat; pe vremea asta, or fi crezut oamenii, firește, că n'am fost prost să plec... Am îndemnat calul care se 'mpletecea par'că băuse și el...

Dar vântul s'a mai potolit; s'a luminat a ploaie; lumină cețoasă; începe să cearnă mărunț și 'nțepos... Imi pun iar căciula... Deodată sângele începe iar să-mi arză pereții capului. Calul a obosit de tot; gâfâie de 'nnecul vântului. Il strâng în călcâie, îi dau o lovitură de biciușcă; dobitocul face câțiva pași pripiti, pe urmă sforăe și se oprește pe loc ca și cum ar vedea în față o piedecă neașteptată. Mă uit... În adevăr, la câțiva pași înaintea calului zăresc o mogândeăță mică sărind și țopăind... Un dobitoc!... Ce să fie?... Fiară?... E prea mică... Pun mâna pe revolver; atunci auz tare un glas de căpriță... Indemn calul cât pot; el se 'ntoarce 'n loc și pornește 'napoi. Câțiva pași... și iar stă sforăind... Iar căprița... Il opresc, îl întorc, îi dau câteva lovituri, strângându-l din zăbală. Pornește... Câțiva pași... Iar căprița... Norii s'au subțiat de tot; acuma văz cât se poate de bine. E o căpriță mică neagră; aci merge, aci se 'ntoarce; aruncă din copite; pe urmă se ridică 'n două picioare, se repede cu bărbia în piept și cu fruntea înainte să 'mpungă, și face sărituri de necrezut și mehăe și fel de fel de nebunii. Mă dau jos de pe cal, care nu mai vrea să meargă în ruptul capului, și-l apuc scurt de căpăstru; mă aplec pe vine 'n jos: «Ța-ță!» și chem căprița cu mâna parcă aș vrea să-i

dau tărățe. Căprița se apropie sburdând mereu. Calul sforăe nebun, dă să se smucească; mă pune în genunchi, dar îl țiu bine. Căprița s'a apropiat de mâna mea: e un ied negru foarte drăguț, care se lasă blând să-l ridic de jos.

5 L-am pus în desaga din dreapta peste niște haine. În vremea asta, calul se cutremură și dărdăe din toate încheieturile ca de frigurile morții.

Am încălecat... Calul a pornit năuc.

De mult acum, mergea ca praștia sărind peste gropi, 10 peste moșoroae, peste bușteni, fără să-l mai pot opri, fără să cunosc locurile și fără să știu unde mă ducea. În goana asta, când la fiecă clipă îmi puteam frânge gâtul, cu trupul înghețat și capul ca 'n foc, mă gândeam la culcușul bun pe care-l părăsisem prosteste... De ce?... Cocioana Marghioala mi-ar fi dat mie odaia ei, aminteri nu mă poftea... Iedul se mișca în desagă să se așeze mai bine: mi-am întors privirea spre el: cuminte, cu capul deștept scos afară din desagă, se uita și el la mine. Mi-am adus aminte de alți 15 ochi... Ce prost am fost!... Calul se poticnește; îl opresc în silă; vrea să se pornească iar, dar cade sdrobit în genunchi. Deodată, printr'o spărtură de nori se arată felia din urmă aplecată pe o rână. Arătarea ei m'a amețit ca o lovitură de măciucă la mir. Mi-era în față... Atunci sunt două luni pe cer! eu merg la deal: luna trebuie 20 să-mi fie în spate! Și mi-am întors repede capul, s'o văz pe cea adevărată... Am greșit drumul! merg la vale... Unde sunt? Mă uit înainte; porumbiște cu cocenii netăiați; la spate, câmp larg. Imi fac cruce, strângând de necaz calul cu pulpele amorțite ca să se ridice — atunci simț 30 o zvâcneală puternică lângă piciorul drept... Un țipăt!... Am strivit iedul! Pun mâna iute la desagă: desaga goală — am pierdut iedul pe drum! Calul se scoală scuturându-și capul ca de buimăceală; se ridică în două picioare, se smucește 'ntr'o parte și mă trânteste în partea ailaltă; pe urmă o ia la goană pe câmp ca de streche și pierce 'n 35 întunerec. Pe când mă ridic sdruncinat, auz foșneală pân-tre coceni și un glas de om din apropiere, tare:

— Tiù! Ța-ța! Pftiù! Ucigă-te toaca, duce-te-ai pe pustii!

— Care-i acolo? strig eu.

— Om bun!

— Care?

— Gheorghe!

5 — Care Gheorghe?

— Nătruț... Gheorghe Nătruț, care păzește la coceni.

— Da' nu vii încoace?

— Ba iaca viu.

Și dintre coceni, se arată umbra omului.

10 — Mă rog, frate Gheorghe, unde suntem noi aicea? am rătăcit cu viforul ăsta drumul.

— Da unde vrei dumneata să mergi?

— La Popeștii-de-sus.

— Ehei! La Pocovnicu Iordache.

15 — Ei da.

— Apoi, n'ai rătăcit drumul... da mai ai de furcă până 'n Popești... Aicea ești d'abia în Hăculești.

— În Hăculești? am zis eu cu bucurie. Atunci sunt aproape de hanul lui Mânjoală...

20 — Uite-l colea; suntem la spatele grajdului.

— Hai de-mi arată drumul, să nu-mi rup gâtul toc-m'acuma.

Rătăcisem vreo patru ceasuri. ...

25 În câțiva pași am ajuns la poartă. La odaia cocoanii Marghioalii lumină, și umbre mișcă pe perdele... A avut parte cine știe ce alt drumeț mai înțelept de patul cel curat! Eu oi fi rămas să capăt vreo laviță lângă cuptor. Dar noroc! cum am ciocănit, m'a și auzit. Jupâneasa bătrână a alergat să-mi deschiză... Când să intru, mă
30 împiedec pe prag de ceva moale — iedul... tot ăla! era iedul gazdei mele! A intrat și el în odaie și a mers să se culce cuminte sub pat.

Ce să spui? Știa femeea că mă 'ntorc?... ori se sculase de dimineață?... Patul era nedesfăcut.

35 — Cocoană Marghioalo! atât am putut să zic și vrând să mulțumesc lui Dumnezeu că m'a scăpat cu viață, am dat să ridic dreapta spre frunte.

Cocoana mi-a apucat repede mâna și, dându-mi-o în jos, m'a luat cu toată puterea în brațe.

Par'că văz încă odaia ceea...

Ce pat!... ce perdele!... ce pereți!... ce tavan!...
toate albe ca laptele. Și abajurul și toate cele lucrute ca
iglița în fel de fel de fețe... și cald ca sub o aripă de
5 cloșcă... și un miros de mere și de gutui.

Aș fi stat mult la hanul Mânjoloaii, dacă nu venea
socru-meu, Pocovnicu Iordache, Dumnezeu să-l ierte, să
mă scoată cu tărăboiu de acolo. De trei ori am fugit
dela el înainte de logodnă și m'am întors la han, până
10 când, bătrânul, care vrea zor nevoie să mă ginerească, a
pus oameni de m'au prins și m'au dus legat cobză la un
schit în munte: patruzeci de zile, post, mătăanii și molitve.
Am ieșit deacolo pocăit: m'am logodit și m'am însurat.

Tocma ntr'un târziu, într'o noapte limpede de iarnă,
15 pe când ședeam cu socru-meu la lafturi, după obiceiul
dela țară, dinaintea unui borcan de vin, aflarăm dela un
isprăvnicel, care sosea cu cumpărături din oraș, că despre
ziuă stătuse să fie foc mare la Hăculești; arsesse până 'n
pământ hanul lui Mânjoală, îngropând pe biata cocoana
20 Marghioala, acu hârbuită, subt un morman uriaș de jăratice.

— A băgat-o în sfârșit la jăratice pe matracuca! a zis
socru-meu râzând.

Și m'a pus să-i povestesc iar istoria de mai sus pentru
a nu știu câtea oară. Pocovnicu o ținea într'una că în
25 fundul căciulii îmi pusese cocoana fermece și că iedul și
cotoiul erau tot una...

— Ei aș! am zis eu.

— Era dracul, ascultă-mă pe mine.

— O fi fost, am răspuns eu, dar dacă e așa, pocovnice,
30 atunci dracul te duce, se vede, și la bune...

— Intâiu te dă pe la bune, ca să te spurce, și pe urmă
știe el unde te duce...

— Da dumneata de unde știi?

— Asta nu-i treaba ta, a răspuns bătrânul; asta-i altă
35 căciulă.

DOUĂ LOTURI

Asta e culmea!... culmea!... strigă d. Lefter, ștergându-și fruntea de sudoare, pe când madam' Popescu, consoarta sa, caută fără preget în toate părțile... Nu e
5 și nu e!...

— Femeie; trebuie să fie 'n casă... Dracu n'a venit să le ia!...

Dar ce au pierdut? ce caută?

Caută două bilete de lotărie, cu care d. Lefter Popescu
10 a câștigat.

Însă oricine mă poate întreba:

— Bine, dacă a pierdut biletele, de unde știe d. Lefter de câștig?

— E lucru simplu. Biletele le-a fost cumpărat cu bani
15 împrumutați, ca de căbulă, dela d. căpitan Pandele, fiindcă îi spusese mulți, când se tot plângea că n'are noroc la joc, să 'ncerce a juca cu bani de 'mprumut... Și a făcut învoială, pe onoare, față cu martori, să dea din câștig, dacă s'o întâmpla, zece la sută căpitanului.

20 Când a cumpărat biletele, d. Lefter a râs pesimist:

— Ți-ai găsit! eu și noroc!

Dar d. căpitan Pandele, mai optimist:

— De unde știi dumneata norocul meu?

Ș'a pus pe d. Lefter să-i însemneze în carnet numerele
25 biletelor.

A trecut mult dela aceasta. Lotăriile, amânate de atâtea ori, s'au tras în sfârșit amândouă în aceeași zi. La prima (Lotăria « Societății pentru fundarea unei Universități Române în Dobrogea, la Constanța »), lotul cel mare de
30 50.000 lei l-a câștigat numărul 076.384; iar la a doua

(Lotăria « Asociațiunii pentru fundarea și înzestrarea unui Observatoriu Astronomic la București »), lotul cel mare tot de 50.000 lei l-a câștigat numărul 109.520.

5 D. Lefter, până adineaori, habar n'avea că se trăseseră ieri amândouă lotăriile. Era seară; omul ședea la masă cu consoarta sa în sălița de intrare, vorbind în tihnă despre cum se scumpește viața din zi în zi, când aude o birje oprindu-se 'n poartă, apoi pași apăsați în curticică și pe urmă bătând cineva tare grăbit la giamlâcul
10 d'afară. D. Lefter sare să deschidă, bănuind în gând: « Hait! iar ne chiamă deseară la serviciu extraordinar turbatul (turbatul e șeful), să ne canonească până la miezul nopții, ca să se recomande ministrului că e grozav! » — iar madam Popescu se repede în odae, fiindcă era în
15 *négligé*. D. căpitan Pandele intră ca o furtună și vorbind din ce în ce mai tare, ca și cum d. Lefter ar fi surd.

— Bine, nene, păcatele mele! de ce n'ai venit la berărie?... se poate să fii așa de indiferent? te caut ca un
nebun de atâtea ceasuri!

20 — Ne-a ținut până adineaori turbatul la canțilerie... De ce?

— Leftere!... nu știi nimica?

— Ce?

— Ieri s'a tras lotăriile noastre!

25 — Ei?

— Am câștigat!

— Nu mă 'nnebuni!... Cât?

— La amândouă am câștigat loturile mari! ale mari de tot!

30 Și căpitanul pune pe masă listele oficiale și alături carnetul său. În adevăr, carnetul sună tocmai ca 'n liste: 076.384 *Universitate-Constanța*, 109.520 *București-Astronomie*.

35 Cetitorul a înțeles acuma ce căuta de trei zile pe brânci soții Popescu.

D. Lefter a trimis turbatului o scrisoare, cerând, cu tot respectul, un concediu de două-trei zile, pe motiv că nu se simte de loc bine. Așa și e; e bolnav.

După o muncă zadarnică de atâta vreme, după ce toată casa a fost răsturnată de zece ori, când așa, când amin-
 terea, d. Lefter a căzut pe o canapea sfărâmat de obo-
 seală; a simțit că i se taie încheieturile și așa, un fel de
 5 slăbiciune la lingurea, parcă-l lua o apă; a moțait de
 câteva ori ș'a adormit. Femeea a șezut și ea pe un scaun,
 că nu mai putea de picioare și de mijloc — se 'nțelege, de
 atâta alergătură și de-atâtea ridicături. Să fi ațipit d.
 Lefter ca vreun sfert de ceas și, deodată, se scoală drept,
 10 cu fața luminată de raza adevărului...

— Știu unde sunt! acum știu!... uf!... le-am găsit!

— Unde?

— În jacheta mea a cenușie de vară... Cu ea eram
 la berărie când le-am cumpărat. Țiu minte bine; le-am pus
 15 în buzunarul dela piept înăuntru... Acolo, sunt!...
 sigur!... Adu-mi jacheta!

Pe cât își aducea mai limpede aminte domnul Lefter,
 pe atât madam' Popescu se turbura, se roșea, se 'ngăl-
 benea...

20 — Care jachetă? întrebă ea aiurită, ca de pe altă
 lume.

— A cenușie.

— Leftere! zice femeea punând mâna la sânul stâng,
 ca și cum ar fi simțit un junghiu grozav.

25 — Ce?

— Am... dat-o.

— Ce ai dat?

— Jacheta!

— Care jachetă?

30 — A cenușie!

— Cui?

— N'ai spus tu că n'o mai porți?

— Cui? cui ai dat-o, nenorocito!

— La o chivuță.

35 — Pentru ce?

— Pe farfurii.

— Când?

— Alaltăieri...

— Alaltăieri!... fără s'o cauți p'în buzunare!

— Am căutat-o, răspunde femeea îngrozită de vina ei; nu era nimic.

— Taci! strigă crunt d-l Lefter... Pe câte farfurii ai dat-o?

5 — Pe zece... Destul m'am tocmit: n'a vrut să-mi dea o duzină întreagă, răspunde ea fără să mai știe ce spune.

— Unde sunt farfuriile?... Voiu să văz farfuriile! Adu farfuriile! poruncește strașnic d-l Lefter.

10 Consoarta sa, fără să mai zică o vorbă, se supune; i le aduce și le pune pe masă. Frumoase farfurii! cu chenar dublu, unul conabiu lat pe muche, și altul pembé îngust pe buză. D. Lefter ia una ș'o sună — porțălan.

— Bravo! bun gust ai! zice rânjind sardonice.

15 Și, pac! trânteste una jos... țândări! și pe urmă, paf! alta asemenea.

— Leftere!

— Așa sunt eu, galant, cocoană! când am chef, sparg: sparg, cocoană, când am chef, farfurii de câte zece mii de franci una! sparg, mă 'nțelegi, sparg al dracului!

20 Și iar pac! paf! până la a din urmă, pe când cocoana se scutură la fiecare, parcă ar arde-o cu un biciu de foc. După ce le isprăvește pe toate, d. Popescu își scoate batista, își șterge sudoarea frunții și se așează grav pe scaun, apoi, cu tonul sever, dar calm, al judecătorului

25 ne'nduplecat cătră criminalul care-i stă de față 'n picioare:

— La care chivuță? o știi?

30 — La Țâca, aia tânără frumoasă, care vine totdeauna pe aici, răspunde vinovata, plângând cu inima frântă de târzie căință.

— Știi unde se află această chivuță?

— Zice că stă tocmai la margine, în mahalaua Farfurigiilor.

— Destul, nenorocito!

35 Peste un ceas, pe 'nserate, o birje trece în goana mare prin strada Emancipării din Farfurigii: pe capră, alături cu birjarul, un sergent; în fund, d. Lefter și d. căpitan Pandele; iar, dinainte, încă un sergent și d. comisar al secției respective, Turtureanu, deja cointeresat cu cinci

la sută asupra câștigului — se 'nțelege, câștig, dacă se vor găsi cele două bilete. Comisarul știe unde stă chivuța Țâca.

5 Birja, trecând din greu prin noroiu, se oprește în sfârșit în apropierea unei cocioabe de pământ, care șade singuratică într'un peș, pe un maidan. Comisarul postează pe sergenți, pitulați, în dosul cocioabei, după regula strategică consacrată la călcări de vizuini; le face semnul clasic al lui Harpocrates, ș'apoi trece, urmat de d-l căpitan și de d-l Popescu, să bată la ușă... O fetică sdrențuită 10 vine să deschiză. În sălița luminată de pălpăiala a câțiva tăciuni de pe vatră, miroase strașnic a carne cu prune: o țigancă bătrână pregătește de cină. Toți trei vizitatorii se dau înapoi pe prispă punându-și mâna la nas.

15 — Unde-i mă-ta, fa? întrebă d-l comisar.

— Trebuie să vie acuma, zice copila uitându-se sperios cu ochii ei mari la cei trei domni.

— Aprinde-un muc de lumânare și hai de ne du în odaie, s'o așteptăm.

20 Fata stă la 'ndoială.

— Haide! se răstește d. Turtureanu... și toți trei intră, împingând pe fată 'nainte.

— Da' ce e? întrebă bătrâna, ridicându-se dela vatră, unde sta stârcită.

25 — Avem treabă cu fie-ta, cu Țâca...

— Lipsește ceva dintr'o casă... știe ea ce lipsește, adaogă d. Lefter.

— Vai de mine! boiarule, zice bătrâna... N'are Țâca obiceiul... La toate casele boerești o cunoaște pe Țâca... 30 la toate cocoanele mari o știe pe Țâca...

— Haide! nu mai lungi vorba, comandă d-l căpitan Pandele, ș'aprinde! cât vrei să mă ții în picioare?

— Iac'aprinz... Da nu se poate, Țâca, boiarule! să ferească Dumnezeu! eu, pântru Țâca, pociu să-mi pui 35 mâna 'n foc pântru Țâca... Poate, altă chivuța...

Și zicând acestea, baba a aprins o lumânare de seu ș'a trecut în odaie, urmată de boeri. Odaea are două paturi, o masă, o laviță, un scaun și o sobiță de tuciu. Pe amândouă paturile, stau grămezi de haine, încălțăminte, pălării,

șaluri purtate, pe sub paturi și pe laviță fel de fel de mărfuri de farfurărie și sticlărie...

La vederea mormanelor de vechituri, d. Lefter tresare; se repede și 'ncepe să scotocească luând și examinând pe
 5 rând bucățică cu bucățică, fir cu fir. Câte reflexiuni ironice, picante, sentimentale, se pot face asupra unei așa grămezi pestrițe de vechituri, cu privire la zădărnicia lumii trecătoare prin care au trecut și ele o clipă, nouă, nevestejite! Dar d-l Lefter n'are vreme să filosofeze...
 10 el caută... caută mereu... Fatalitate! jacheta cenușie nu se află. Când gânduri peste gânduri îi clocotesc în cap, iacă-tă și Țâca, d'abia ducându-și coșul plin de vechituri nouă, foarte obosită de alergătura zilei 'ntregi și flămândă: de departe i s'au umflat nările ca răspuns la chemarea
 15 generosului miros de pe vatră.

Cum intră, o înconjură toți trei musafirii; d. Lefter o ia de pept:

— Unde mi-e jacheta?

— Care jachetă?

20 — Jacheta a cenușie...

— Care jachetă cenușie?

— Jacheta cu biletele...

— Care belete, boiarule?

— Te faci că nu știi, gașperită!

25 — Sa ma trasnească Dumnezeu! sa hie al dracului!

— Mai bine, spune drept, zice d-l Turtureanu.

— Dacă spui, ai bacșiș bun, adaugă d-l căpitan Pandele.

— Ce sa spuie boiarule! zice bătrâna apilpăsită: ce sa spuie? vai de pacatele noastre, daca nu știe... auzi coșo!
 30 ce sa spuie?

— Taci tu! sbiară d. Turtureanu și-i dă brânci babei cât colo în săliță.

Baba își face cruce, iar copila tremură ca varga lângă vatră, unde prunele sfârâie tare 'n cratiță.

35 — Sa n'aibă parte!... dă să zică Țâca.

— N'ai fost tu, o 'nterupe d. Lefter, în strada Pacienții numărul 13, la madam' Popescu, madam' Lefter Popescu, o damă 'naltă, subțirică, frumoasă, oacheșă, casele ale verzi cu giamlâc, care are o aluniță cu păr

d'asupra sprâncenii din stânga și se poartă legată la cap cu roșu?

— Ba, am fost.

— Atunci, de ce minți?

5 — Ba, nu minț, boiarule; am fost. Ei?

— Nu ți-a dat pe zece farfurii, că n'ai vrut să dai o duzină 'ntreagă, cu chenar conabiu lat pe muche și altul pembé îngust pe buză, o jachetă cenușie?

— Ba, mi-a dat.

10 — Atunci, de ce minți?

— Nu minte, boiarule! zice bătrâna din săliță.

— Taci tu!... Unde e jacheta?

— E pa mine... o port pa dedesubt.

— Ca să nu te prinzi!

15 — Ba, sa hie al dracului care n'o poartă de frig... Sunt borțoasă, boiarule... alerg toată zăulica pân zloată

— bogdaproste, îmi țâne cald la pânțece și la șale.

— Desbracă-te, poruncește d-l Lefter.

— Iaca...

20 Și Țăca începe a-și lăpăda țoalele de pe ea. Tocmai dedesubt de tot, peste cămașe, se vede jacheta cenușie. D-l Lefter repede o caută 'n buzunarul dela piept; chivuța se strâmbă, că se gădilă la sân. În buzunar, nimic; dar în fund are o descusătură... de sigur o fi căzut în căptușeală. Țăca scoate jacheta și o dă d-lui Lefter, care o

25 descoase cu briceagul din toate tighelurile... În căptușeală, nimic și iar nimic.

— Ce mi-ai făcut biletele? răcnește îngrozitor cu pumnii 'nceștați d-l Lefter, pe când ceilalți doi o strâng de aproape

30 într'un colț.

— Care belete? sbiară și chivuța ca o nebună; ș'apoi, schimbând tonul, strigă tare către baba din săliță în țigănește: « Săi, că se sfarojesc prunele de tot! »

— Ce ai spus pe țigănește? urlă d-l Lefter.

35 — Haoleu! încep să se bocească baba și copila, ce năpaste a fost să cază pe noi!

— Să-mi scoți biletele! scrâșnește d-l Lefter; să-mi scoți biletele, hoațo! că te omor, mă 'nțelegi? te omor!

Și-i trage Țăchii o palmă, s'o năucească. Atunci, toate

trei femeile se pornesc pe ragete, să crezi că s'a aprins o cușcă cu pantere. D. Turtureanu dă 'ntr'o parte pe d. Lefter și cu gravitate:

— Las'o, mă rog... Las' că spun dumnealor la secție.

5 Apoi iese 'n ușă, dă un țignal; sergenții răsar ca din pământ, și haide! le-au pornit pe nemâncate...

Toată arta d-lui Turtureanu a rămas infructuoasă... Femeile nu știau nimic despre bilete... Cu tot zelul său, nu putuse depăși limitele prudenței; de aceea, el spunea seara la berărie d-lui Lefter și căpitanului:

10 — Cu baba și cu fata, dé! merge să le mursici mai sdravăn; dar cu Țăca, nu prea, fiindcă, e, pardon, în poziție; dacă se întâmplă la secret vreun avort... Nu știi dumneata? Astăzi nu mai poți conta pe inferiori... și
15 nici pe superiori! S'aude... Gazetele atât așteaptă ca să ne persecute... Dar îți spun eu că nu e! Biletele n'au fost în jachetă; pot face prinsoare pe ce poțtești... Să vezi când ți-o mai trece nițel asta... cum să zic? amorul-propriu, — așa e tot omul la 'nceput când îi vine o surpriză de așa un câștig, — să vezi, ai să dai peste ele acasă.

D-l Lefter susține că Țăca i-a furat biletele — chivuțele și jidanii nu sunt proști: când cumpără haine vechi, le purică pân toate 'ndoiturile.

25 — Ia, dă-mi-le, mă 'nțelegi, la discreție, să stau eu cu dumnealor în *tête-à-tête* la secret... Să vezi cum scot biletele...

Și zicând aceasta, se uită cruciș fioros și scrâșnește din dinți.

D-l Turtureanu răspunde făcând teorii asupra instrucțiunii criminale pe temeiul îndelungatei d-sale experiențe
30 în serviciul siguranței publice. Așa, femeile rabdă mai mult, sunt mai piloase decât bărbații. Dintre bărbați, bulgarii întrec pe toți la răbdare; mai puțin ca toți rabdă țigarii, și țigancele mai puțin decât toate: cum le strângi puțin în corset, « stai ca spui, mânca-te-aș! »

35 De aceea le slăbise pe chivuțe, lăsându-le însă tot la secret nemâncate, să se mai gândească — poate!... dar nu-i vine să crează.

Pe când vorbește d. Turtureanu, d. căpitan Pandele cetește gazeta de seară, iar d-l Lefter ascultă dus pe gânduri. La un moment, d. Popescu se face palid: un domn a intrat în berărie și trece pe lângă masa lor către fund.

5 Este șeful său dela minister, un tip foarte posomorît și din cale afară aspru. D. Lefter se scoală și salută; șeful d'abia moțăe din cap și se așează la o masă puțin mai departe.

— Uite, zice d. căpitan și arată și celorlalți gazeta
10 care scrie:

«Precum se știe, cele două mari lotării s'au tras zilele trecute. Numerele care au câștigat loturile cele mari, de câte 50.000 lei sunt: la Constanța-Universitate, 076.384; — la București-Astronomie, 109.520.

15 Un lucru curios însă; până acuma, fericiții posesori ai numerelor câștigătoare nu s'au prezentat să-și reclame dreptul. Pentru numeroșii noștri cetitori și gentilele noastre cetitoare, în rândurile cărora am dori din suflet să se afle câștigătorii, amintim că, după șase luni dela trageri, nu
20 se mai poate sub nici un cuvânt reclama vreun câștig. Sumele nereclamate până la termenul fatal trec de drept la fondurile societăților respective ».

Cu tot respectul ce i-l insufla d-lui Lefter șeful său, care-l ochia pe sub sprâncene din când în când cu privirea plină de muștrare — adică: « Dumneata ne tragi pe
25 sfoară; scrii că ești bolnav, ca să-mi lipsești dela datorie, și pe urmă-mi bați berăriile... Bravo! » — cu tot respectul acela foarte legitim, d-l Popescu nu se putu stăpâni la propoziția finală din notița gazetei, și isbucni
30 într'un hohot de râs, un râs vânat:

— Hahaha! să știi, nene Turturene, că le găsim tocma a doua zi după termen... Imi cunosc eu norocul... Hahaha!

Râsul și vorbele acestea au făcut pe d. căpitan Pandele să sară din loc. El, care până aci păstrase o atitudine calmă, mai presus de orice laudă, a trebuit în sfârșit și el să izbucnească... Imputări amare de neglijență, de
35 indiferență, de imprudență! Când are cineva hârtii de valoare așa de mare, nu le lasă să se târâie astfel de colo

până colo... Trebuie să fie cineva prea sec! Așa trebuie să pați când faci afaceri de o sută de mii de franci cu un zevzec! șcl... Și asupra acestora d-l căpitan pleacă, spumând și înjurând ca un grad inferior. D. Lefter parcă
5 n'a auzit nimic; bate toba încetinel cu deștele pe marmura mesii.

Peste câteva momente, domnul șef, care a plătit paharul său de bere, se scoală și, trecând spre ușă pe lângă masă, zice:

10 — Domnule Popescu, dacă dumneata nu mai vrei să vii la serviciu, atunci, te rog, cel puțin trimite mâine cheia sertarului, unde ai acte publice în întârziere.

— Am fost bolnav, domnule șef.

— Mofturi!...

15 — Parol, domnule șef; mâine viu negreșit.

— Te rog! zise scurt și apăsător șeful și pleacă fără să salute.

D. Turtureanu se uită la ceas... Târziu! Trebuie să meargă la serviciul de noapte: peste un ceas trece
20 inspectorul pe la secție. Pleacă; d. Lefter pleacă după el. Se aruncă într-o birjă; d. Lefter se aruncă după el.

— Merg și eu la secție, nene Turturene, s'o mai văz pe hoța!

D. Turtureanu se 'nvoește numai după ce amicului își
25 dă cuvântul solemn de onoare că n'are să mai fie violent, n'are să mai facă nimic femeilor arestate. Pe drum, d. Popescu promite amicului său să-i ridice partea din câștig dela cinci la zece la sută, dacă se găsesc biletele.

— Pe viitorul și pe onoarea mea! nene Turturene!

30 Au sosit... Nenorocire!... Inspectorul trecuse pe la secție adineaori; cercetase la secret, notase ceva, foarte supărat, în portofel, și liberase pe cele trei femei, îmbunându-le cu vorbe blânde.

— De mare belea mi se pare că m'ai dat, nene Popescule, cu ipohondriile dumitale! a zis d-l comisar.

D. Lefter atunci a 'nceput să se vaite.

— Prin urmare, care va să zică, dacă nici dv., poliția, nu ne protejați contra bandiților, atunci, mă rog, ce mai rămâne? Am înțeles, care va să zică, cum merge chestia!

Nu vă săturați nici cu zece la sută? Cât vreți, cât poftiți, domnule? șaptezeci? nouăzeci? sută la sută?

Și apoi o cascadă, un torent de invective la adresa autorității, care e compusă din pungași, din zbiri complici cu briganzii! exemplu: d-l inspector care s'a'nvoit cu țigancele...

— Frumos! sublim! adaogă, după o pauză de resflu, d-l Popescu, cu un ton de acră ironie.

Ș'apoi, schimbând tonul, cu glasul tunător:

— Rușine pentru acest început de secol! de trei ori rușine!

Prudența și amicitia au oprit pe d. Turtureanu să nu-i dreseze cuvenitul proces-verbal pentru insultă adusă autorității în exercitiul funcțiunii, și poate că tot i l-ar fi dresat dacă, asupra ultimelor cuvinte d. Lefter n'ar fi ieșit în fuga mare ca un nebun, strigând că se duce să reclame la parchet!

Era cam pe la rândul al treilea al salipguilor; mijeza bine de ziuă, când d-l Lefter, după ce rătăcise atâta vreme prin mahalale, ajunse în sfârșit în maidanul din strada Emancipării, în fața cocioabei, de unde ridicaseră aseară pe cele trei chivuțe...

Poate... poate că rugămintea să birue ce n'a putut birui violența... și d-l Popescu bate cu sfială la ușa sârmanei locuințe... Nici un răspuns... Mai bate odată, tot așa de discret... Același rezultat... Să bată mai cu inimă!... Dar mai multă inimă n'are... Se apropie în vârful galoșilor de ferestruică și ascultă ce să fie înăuntru... În tăcerea dimineții umede și neguroase, se aud bine horcăeli... Femeile, sdrobite de împrejurările prin care trecuseră, dormeau duse.

D. Lefter șezu pe marginea de lemn a prispei și aprinse o țigaretă... Șezu cât șezu așa, meditând un discurs bine simțit pentru a convinge pe chivuțe că niște femei muncitoare pot câștiga o avere într'un chip onorabil, fără să caute a ruina pe un om, dela casa căruia au câștigat totdeauna o bucățică de pâne... Ar fi păcat! și mai la urmă, el a dat de știre: biletele sunt anulate; dar zece, cincisprezece la sută, da! o avere necalculabilă,

care le pică din cer: bogate, independente și... oneste, șcl...

Deodată, se aude sgomot ușor în casă... În sfârșit, s'au deșteptat... Musafirul se scoală 'n picioare, tușește și pune mâna pe bordul pălăriei. În același moment ușa se deschide și se arată 'n prag chipul neșesălat al fetei:

— Haoleu, mamă! săriți! c'a venit hăla iar!

Femeile sar degrab:

— Iar ai venit, nebunele? țipă Țăca.

— Ai venit iar la belete, ai? urlă bătrâna.

Și, până să n'apuce d-l Popescu să salute măcar, se pomeneste flească! drept în ochi, o strachină cu prune sleite:

— Na belete!

— Sa pui sa ne omoare, nevinovate, la poliție, ai? oțule!

Și după ce i-au luat văzul, trage-i, pumni, palme, și pe urmă care cu ce apucă, baba cu o cratiță, fata cu o scurtătură de lemn și femeea cu un târn, și dă-l tava pân noroiu:

— Na belete! na belete!! na belete!!!

Când au ostenit bine chivuțele, a plecat și d-l Lefter destul de ostenit și dumnealui dar repede, și cu capul gol, de degrab ce-i era, — și chivuțele după el:

— Hò! Hò! nu mai vrei belete? sa mai vii la belete! hò! oarrba!

Pe la șapte și jumătate d. Popescu era acasă. Consoarta sa nu dormise toată noaptea de grije. Cocoana, văzând halul omului, s'a pornit pe plâns... De cu seara venise un prieten dela minister și lăsase o scrisoare...

O ceteste:

« Dragă Leftere,

« Astăzi, când am plecat dela canțilerie, d. Georgescu, șeful, mi-a zis să te anunț că, dacă mâne nu vii la serviciu, poți să nu mai vii deloc, căci face raport de destituire și pune să spargă broasca sertarului tău, unde ai încuiat dosarul cu afacerea Goldstein. Au venit astăzi trei deputați și au făcut gură că se trăgănează lucrările.

De mâne, începem pe cât o ține Camera, canțileria la 8 dim. Te rog, în interesul tău, vino negreșit. Șeful e turbat rău.

Al tău fidel amic,
Mitică. »

5

La opt și cinci, d-l Lefter, spălat și premenit, sue treptele ministerului. Intreabă pe aprod:

— Șeful a venit?

— Acușica, răspunde aprodul. A ordonat să mergeți
10 imediat la dumnealui.

D-l Popescu grăbește și intră foarte umilit. Șeful, care se plimbă de colo până colo, cu mâinile în buzunar, cum îl vede, se oprește:

— Ai venit, domnule?

15 — Da, domnule Georgescu...

— Aici nu sunt domnul Georgescu, domnule! aici sunt domnul șef... Să-mi aduci la moment dosarul afacerii Goldstein... și aldată, să știi că te dau afară! Statul nu plătește impiegații, ca să facă beții noaptea și ziua să
20 zacă — uite ce prăpădit ești! — în loc să vie la datorie... M'ai auzit?... Mergi de-mi adu dosarul!

Impiegatul iese împleticindu-se. Se duce la masa lui de lucru, descue sertarul și apucă nervos un vraf de hârtii. Când dă să pună vraful pe masă, scapă pântre dește jos
25 o hârtiuță mică îndoită. S'apleacă — o ridică — o privește lung — dă un țipăt...

Toți zeii! toți au murit! toți mor! numai Norocul trăește și va trăi alături cu Vremea, nemuritoare ca și el!... Sunt aci!... aci biletele!... aci era soarele strălucitor căutat atâta timp orbește pe 'ntunerec!
30

D. Lefter e liniștit — acea liniște a mării, care înțeleșnită în fine, vrea să se odihnească după sbuciumul unui năprasnic uragan: fața ei este senină, fără creț, pe când în fundu-i zac atâtea sfărâmături de corăbii înghițite pe
35 deapururi înainte de a fi putut ajunge la liman!

El ascunde 'n sân, între flanelă și piele, într'un plic de pânză, cele două bucățele de hârtie tipărite conabiu, ca muchea unor farfurii pierdute pe veci. Surzând de această reminiscentă vizuală, se încheie la jiletcă fără pripă, se

așează bine în jețul său de mușama și așterne cu mână sigură, pe o coală de hârtie ministerială, următoarea compoziție, care, sub forma-i laconică, ascunde atâta bogată ironie:

« Domnule Ministru,

5 « Sănătatea mea prea delicată nu-mi permite să mai suport asprimile de tot felul ale serviciului.

« Vă rog dar respectuos să binevoiți a-mi primi demisia din postul ce ocup la acest onor. minister.

« Binevoiți etc. »

10

Eleutheriu Popescu ».

Ia apoi dosarul și demisia și intră hotărît la șeful, care lucrează cu nasul vârit în hârtii:

— Domnule șef, iată dosarul Goldstein.

15 — Bine, răspunde superiorul fără să ridice capul. Lasă-l aici.

— Și mai iată, « domnule Georgescu », vă rog foarte mult, și demisia mea.

— Bine... Las'o aici.

— Vă salut.

20

— Bine... Du-te.

După zece minute, omul care a scuturat în fine jugul nesuferitei robii, intră la bancherul unde au fost depuse biletele *en gros*.

25

— Mă rog, unde se'ncasează câștigurile dela lotăriile care s'au tras alaltăeri?

— Fondul e depus la casa de depuneri, dar poate cineva să le 'ncaseze și prin noi. Aveți vreun bilet câștigător?

30 — Am... două câștigătoare, răspunde fără afectare d. Popescu, și arată de departe biletele, ținându-le grațios între două degete.

— Sunt câștiguri mari?

— Măricele... Am amândouă câștigurile mari!

Bancherul deschide niște ochi plini de admirație și zice, dând să ia biletele:

35

— Dați-mi voe, mă rog.

Dar d. Lefter retrage încetinel mâna, desdoește biletele și întreabă:

— N'aveți listele oficiale?

— Ba da. Iată-le.

— Mă rog, zice d. Lefter cu vorbă răspicată, avem odată: zero-șapte-zeci-și-șase-de-mii-trei-sute-opt-zeci-și
5 patru la Universitate-Constanța.

— Nu, răspunde bancherul: una-sută-și-nouă-mii-cinci-sute-două-zeci.

— Dă-mi voe, nu mă 'ncurca: una-sută-și-nouă-mii-cinci-sute-două-zeci București-Astronomie.

10 — Ba, pardon, zice bancherul... București-Astronomie zero-șapte-zeci-și-șase-de-mii-trei-sute-opt-zeci-și-patru.

D. Lefter nu-și dă seama bine de ce, dar simte o sfârșeală, și cade, alb ca porțalanul, pe un scaun lângă cantor, întinzând machinal mâna cu biletele. Bancherul le ia; se
15 uită bine la liste, la bilete, la posesorul lor, și, zâmbind și el fără afectare, zice d-lui Lefter, care ascultă stupid:

— Uite ce e, stimabile: v'ați înșelat... și iacă de unde provine... Dumneata ai... Ciudat lucru, ce-i drept...

20 Cum s'a întâmplat!.. Al dracului!.. Dumneata ai la una tocmai numărul care a câștigat la cealaltă și...

— Și... ce?

— ...și vice-versa.

Cum aude cuvântul vice-versa, d. Lefter se face vânăț ca ficatul și se ridică isbucnind cu o volubilitate supremă:

25 — Vice-versa! Nu se poate, domnule! peste poate! Vice-versa! Asta-i șarlatanie, mă 'nțelegi! Vă 'nvăț eu minte pe d-voastră să umblați d'acu 'ncolo cu infamii, și să vă bateți joc de oameni, fiindcă este o exploatare și nu vă mai săturați ca vampirii, pierzând toată sudoarea
30 fiecare om onest, deoarece se 'ncrede orbește 'n mofturile d-voastră și cu tripotajuri ovreiești de bursă, care suntem noi proști și nu ne 'nvățăm odată minte ca să venim, mă 'nțelegi, și să ne revoltăm... da! să ne revoltăm! Așa să știți: proști! proști! proști!

35 Ș'a 'nceput să se jelească, să se bată cu palmele peste ochi și cu pumnii în cap și să tropăe din picioare, făcând așa un tărăboiu, încât a trebuit bancherul să ceară ajutorul forței publice ca să scape de d. Lefter...

Dacă aş fi unul din acei autori cari se respectă şi sunt foarte respectaţi, aş încheia povestirea mea astfel...

... Au trecut mulţi ani la mijloc.

5 Intr'un târziu, cine vizita mănăstirea Țigănești, putea vedea acolo o maică bătrână, oacheșe, înaltă și uscată ca o sfântă, cu o aluniță mare păroasă d'asupra sprâncenei din stânga și cu privirea extatică. Ea nu scotea un cuvânt, nu voia să răspundă la nici o întrebare; nu făcea nici un rău, era dimpotrivă foarte blândă. O singură apucătură denunța oarecum că, sub fruntea ei senină, clipea 10 o minte cu reazimul desrădăcinat: toată ziulica, maica Elefteria culegea, te miri pe unde le mai găsea, cioburi de străchini, pe care le ascundea cu scumpătate în scunda ei chiluță.

15 Tot într'un timp, colo departe, în haosul sgomotos al Bucureștilor, trecătorii puteau vedea un moșneag micuț, intrat la apă și scofâlcit, plimbându-se liniștit, cu acea liniște a mării, care, potolită în sfârșit, vrea să se odihnească după sbuciumul unui năprasnic uragan. Bătrânul 20 se plimba regulat, — dimineața, de colo până colo pe dinaintea Universității — seara, cum răsăreau astrii, de jur împrejurul Observatorului pompierilor dela bifurcarea bulevardului Pake, — șoptind mereu, cu un glas blajin, același cuvânt: « Vice-versa!... da, vice-versa!... » — cuvânt vag ca și vagul vastei mări, care sub fața-i fără creț, 25 ascunde 'n tainicele-i adâncuri stâncoase cine știe câte corăbii, sdrobite înainte de a fi ajuns la liman, deapururi pierdute!

Dar... fiindcă nu sunt dintre acei autori, prefer să vă spun drept: după scandalul dela bancher, nu știu ce s'a 30 mai întâmplat cu eroul meu și cu madam Popescu.

ÎN VREME DE RĂSBOIU

I

In sfârșit ceata de tâlhari căzuse prinsă în capătul pădurii Dobrenilor. Doi ani de zile, vreo câți-va voinici, spoți cu cărbuni pe ochi, foarte 'ndrășneți și foarte cruzi, 5 băgaseră spaima în trei hotare. Intâi începuseră cu hoția de cai; apoi o călcare, două cu casne; pe urmă omoruri. Intre altele făcuseră acum în urmă o vizită despre ziuă lui Popa Iancu din Podeni.

10 Popa era un om cu dare de mână, rămas văduv, deși foarte tânăr, trăia cu maică-sa. Ii mergeau treburile cât se poate de bine. In timp de un an și jumătate, cumpăraseră două sfori de moșie, ridicaseră un han și o pereche de case de piatră; vite multe, oi, cinci cai, și mai avea, se zice, și 15 bănet. Astea băteau la ochi, toată lumea credea că popa găsisese vreo comoară. La așa stare, trebuia se'nțelege, să se oprească ochii tâlharilor.

Intr'o seară părintele Iancu, a făcut prostia să rămână acasă singur de tot: pe bătrână a trimis-o cu trăsura la 20 târg, cu un băiat; pe un argat l-a mânat la câmp, pe alți doi, cu carele, după lemne la pădure. După miezul nopții, iacă-te oaspeții negri: l-au legat, l-au schingiuit și i-au luat o groază de bani. Norocul bătrânei că lipsea; făcea poate greșala să țipe, și tâlharii o omorau, cum s'a și întâmplat 25 în altă parte cu o babă, peste câteva zile.

De mirare însă un lucru — popa avea un buestraș minunat și două iepe de prăsilă: nu i le-au luat. Dar ceva și mai curios — câinii din curte, niște dulăi ca niște fiare, nu dedeseră măcar semn de viață! Hoții au fel de fel de

meșteșuguri ca să adoarmă câinii cei măi sălbatici; le dă, pesemne, un fel de mâncare descântată, ori cine știe ce.

Pe preot l-au găsit a doua zi într'un târziu legat butuc, cu mușchii curmați de strânsura frânghiilor, cu călușu'n gură, d'abia mai putând geme. L-au deslegat degrabă,
 5 și bietul om a povestit, gâfâind și cu mintea pierdută de groază, tot ce pătimise.

Nu trecură două săptămâni și se auzi de altă călcare — aceea, în adevăr, spăimântătoare.

10 Arendașul dela Dărmănești a fost călcat de cu seara. Omul trăia acolo cu o rudă bătrână, o babă, care-i îngrijia de casă. Baba a făcut neghiobia să țipe, și arendașul și mai neghiob a tras cu revolverul. Atâta le-a trebuit! L-au chinuit, i-au fierăstrăit până i-au dat gata. Nu se
 15 putea ști cât jefuiseră, de sigur fusese o sumă însemnată — arendașul vânduse de curând o cățățime mare de bucate.

Dar însfârșit fărădelegea asta fusese cea din urmă. Oamenii spoiți cu negru căzură în lanțurile justiției az-
 20 noapte, tocmai când se porneau la o nouă ispravă. Vestea aceasta se împrăștiase într'o clipă ca o lumină liniștitoare peste câte trele hotarele bântuite.

Către seară se întorcea acasă, călare pe buestrașul lui, popa Iancu. Și calul și omul erau sdrobiți de umblet. De
 25 trei zile popa alergase după daraveri de negustorie, — vindea vite și cumpăra porci. Pe unde umblase n'aflase nimica de prinderea tâlharilor. Maică-sa îl aștepta cu masa; fiul n'avea poftă de mâncare; îi era de grabă să meargă la neica Stavrance, hangiul, frate-său mai mare.

30 Hangiul era foarte mulțumit: om cu dare de mână, cu han în drum — mare greutate i se luase de pe suflet. Câte nopți nu dormise el o clipă măcar cum se cade, trăgând cu urechea și așteptând cu inima sărită pe musafirii de noapte! negreșit trebuia să-i vie și lui rândul odată și-odată.
 35

Preotul intră în cărciumă, tocmai când d-l Stavrance se pregătea să'nchiză.

— Neică, zise el privind ciudat și sperios în toate părțile, aș vrea să-ți spui ceva numaidecât.

— Ce?

— Ai să vezi. Inchide și aide'n odaie amândoi... am venit la d-ta ca la un duhovnic...

După aerul și tonul tânărului, fratele mai mare nu știa
5 ce să creadă; totuși înțelese că preotul avea lucruri serioase de spus. Trimise pe slugi și pe femei să se culce, închise obloanele prăvăliei și poarta hanului, și, după ce toată lumea se liniști, intră în odăiță unde-l aștepta popa trăgând tutun și oftând greu.

10 — Ce e, mă?

— Am venit la d-ta ca la un duhovnic... N'aude nimeni?

— Aș! cine s'auză?

— Neică Stavrache, zise popa înecat, m'am nenorocit!

15 — De ce?

Popa a nceput să plângă cu hohot și să se bată cu pumnii în cap. Neica Stavrache nu înțelegea deloc.

— Ce să mă fac?... ce să mă fac, neică?... spune d-ta, că mi-ești frate mai mare...

20 Ce avea preotul pe suflet? Ce să aibă? Lucru greu de n'țeles, firește; așa de greu că d-l Stavrache, mai întâi, nici n'a voit să creadă.

Cum s'a putut? Omul cu greutate, proprietarul cu atâtea acareturi și cuprins, mai bogat decât multă lume
25 dinprejur! — frate-său! preotul — să fi fost capul bandei de tâlhari! Și cu toate astea era adevărat. Dracu-l împinsese! Și nenorocitul își povesti din fir în păr toate isprăvile. Călcarea dela el fusese un marafet ca să adoarmă bănuelile. Cu câteva zile înainte, un notar de sat — era cam
30 beat — dușman vechi al popii, întâlnindu-l la un han pe drum, i-a zis: « Bun buestraș ai, părinte! ăsta nu mai e cal de popă, e cal haiducesc, să lase toate poterile 'n urmă! » și pe urmă: « Bine'ți merge, părințele! mai cumpărași o sfoară de moșie! Cum de nu ți-e teamă să te calce tâlharii! pe semne că ești dres! ».

35 Neica Stavrache ascultă în sfârșit și povestirea isprăvii din urmă dela arendașul Dărmăneștilor... Dar nu popa îl omorâse; el luptase cât putuse să-i oprească dela așa crudă faptă; ce era să le faci însă? erau îndârjiți: baba

țipa și arendașul a tras cu arma — numai era chip să stăpânești pe băeți.

Popa scăpase din cursa întinsă la capătul pădurii numai prin întâmplare: aminteri puneau mâna poterașii și pe el...

5 Dar toți cetașii sunt prinși... Or să-i pună la casne... ei au să spună tot... tot... Or să pună mâna și pe el. Și popa, apucat de cutremur, își smulgea părul din cap.

— Ce-i de făcut, neică Stavrache? scapă-mă!

10 — Cum?... Nenorocitul! să fugi! să piei! să te 'neci mai bine decât să pue mâna pe tine! în fundul ocnei îți putrezesc oasele.

Pe când vorbea d-l Stavrache, deodată s'aud afară sgomot, strigăte și bătăi puternice în obloanele prăvăliei. Amândoi rămân încremențiți.

15 — Nu deschide! zice popa scoțând un revolver de sub anteriu.

Dar bubuiturile se 'ndesesc, — sunt oameni mulți afară. D-l Stavrache, fără să mai asculte de stăruințele popii, care tremură ca varga, îl împinge cât colo și trece 'n prăvălie. Trăgând bine cu urechia, hangiul înțelege că are aface cu o lume veselă: o ceată de rău făcători e mult mai serioasă și mai tăcută; nu râde și nu chiuește așa cu chef pe la miezul nopții. Și d-l Stavrache a ghicit bine. Strigând: « Numaidecât! » aprinde lampa și merge să deschiză.

25 În adevăr, sunt vreo douăzeci de voluntari tineri, clae peste grămadă, în câteva trăsuri, conduși de un ofițer și doi sergenți rezerviști către Dunăre — la răsboi. Poposec două-trei ceasuri aci, să odihnească și caii; despre ziuă or să se pornească; trebuie s'apuce trenul militar care trece dimineața la stația cea mai apropiată — cale de vreo patruzeci de kilometri. Sunt mușterii buni, băeți cu dare de mână, și cântă, și râd, și fac fel de fel de nebunii.

35 D-l Stavrache face tot ce poate ca să 'ndatoreze pe bravii tineri. După ce au băut binisor, se aștern unul lângă altul, ticsiți în cele două odăi mai mari ale hanului. Foarte obosiți, tinerii fără grije dorm buștean. Hangiul, posomorât, stă câteva minute la gânduri adânci; dar deodată fața i se luminează: înăuntrul frunții a scânteiat

o mare inspirație. Omul trece repede în odaia unde îl așteaptă cu atâta nerăbdare căinicul.

Ce și-au vorbit cei doi frați nu se poate spune, atât de încet și de discret și-au șoptit. E destul a arăta numai ce au făcut. Preotul Iancu s'a așezat pe scaun în mijlocul odăiții. 5 D-l Stavrache a luat o pereche de foarfece și a început să-i rezeze pletele; apoi tot mai scurt și mai scurt, unde mai bine, unde mai cu scări, l-a tuns la piele, muscălește. Apoi i-a tuns scurt barba, i-a săpunit-o bine și la urmă i-a ras-o 10 cu perdaf. Toate astea foarte degrabă.

La patru despre ziuă, voluntarii s'au deșteptat, s'au pus la rând și s'au numărat. D-l Stavrache le-a făcut socoteala a încasat suma de douăzeci și cinci de lei și, mulțumindu-le, le-a zis:

15 — Uite ce e... e aci un tânăr care ar vrea să meargă și el voluntir cu d-voastră... Il primiți?

— E vârstnic?...

— Da.

— Are părinți? ori copii?

20 — N'are nimic.

— Are formele gata? a întrebat ofițerul.

— Forme n'are; dar... să le faceți d-voastră.

— Asta nu se poate; trebuie să se prezinte la divizie.

— Da' nu s'ar putea să-l luați cu d-voastră și să-și facă 25 formele acolo unde vă duceți?

— Ba... s'ar putea.

— Atunci...

Și d-l Stavrache aduse în fața camarazilor pe domnul Iancu Georgescu — un tânăr foarte voinic, frumos și 30 curat, ras proaspăt — o înfățișare demnă și severă. Camarazii l-au salutată cu un « ura » puternic de s'a cutremurat hanul, și d-l Iancu Georgescu, după ce s'a sărutat de multe ori cu neica Stavrache a pornit cu vesela bandă, fără să se mai uite înapoi.

35

* * *

De mult nu se mai pomenea acum în sat de preotul Iancu... Se 'necase? îl răpusese cineva? Nici urmă nu

lăsase, par'că intrase'n pământ. In locul lui se orânduise alt preot; nu-l putuseră aştepta oamenii cât lumea; nu putea rămânea sat de creştini fără liturghie.

5 Când d-l Stavrache se întorcea dela parastasul de nouă zile al maică-sii, pe la începutul lui Dechemvrie — (bătrâna, după ce zăcuse de inimă -rea vreo câteva săptămâni, murise, dimineaţa, la 28 Noemvrie) — se 'ntâlni cu factorul rural. . . O scrisoare cu timbrul dela Turnu-Măgurele şi cu data din ajunul morţii bătrânii. Neica Stavrache a
10 cunoscut slova. Repede omul, deprins a nu mai aştepta zadarnic veşti dela acela pe care-l credea pierdut deabinele, se închise în odăiţă şi desfăcu nervos plicul:

« Iubite neică, mai întâi nu lipsesc a cerceta despre scumpa d-voastră sănătate, a dumitale şi a maichii ». . .

15 D-l Stavrache îşi şterse ochii cu colţul şorţului şi, foarte înduioşat, urmă semnele pe petecul de hârtie, sosit de așa de departe ca să aducă în liniştitul sat un fel de răsunset al sbuciumului din locurile răsboiului. Fugarul era dinaintea Plevnei. Se bătuse cu mare curaj şi cu mult noroc în trei
20 rânduri; luase un steag dela inamic, într'o încăerare unde ai noştri erau aproape sdrobiţi; fusese numit sergent pe câmpul de onoare, căpătând « Virtutea militară » şi o decoraţie rusească. In curând Plevna era să fie atacată cu toată puterea armatelor aliate.

25 Curios lucru! Cine ar fi văzut figura lui neica Stavrache, presupunând că acela ar fi fost un om deprins să descifreze înţelesuri din chipurile omeneşti, ar fi rămas în mirare pricepând bine că în sufletul fratelui mai mare nu se petrecea nimic analog cu bucuria la cetirea veştilor
30 despre succesul de bravură al răspopitului.

Hangiul mototoli hârtia după ce mai privi bine data: în adevăr, scrisoarea era expedită cu trei zile mai'nainte de luarea Plevnei. Dar acuma. . . Plevna era luată — asta se svonise oficial în toate unghiurile ţării.

35 Primarul mai ştia, tot din isvor oficial, că voluntarii au să fie liberaţi zilele acestea spre a se întoarce pe la căminuri, fiindcă răsboiul s'a sfârşit.

— Dar. . . întrebă distrat d-l Stavrache, ce s'o mai fi făcut cu tâlharii prinşi astă primăvară?

Tâlharii fuseseră osândiți la diferite pedepse și de sigur erau și așezați la locurile de muncă.

— Care va să zică, clipi gândul hangiului, nici vorbă n'a fost la judecată despre popa, despre capul și gazda tâlharilor. Aoleu! Ce mai judecători!

...Dar o să îndrăsnească să se mai întoarcă?

...Dar dacă îndrăsnește și se 'ntoarce?... Atunci, ce-i de făcut?

...Da! dar sergentul se poate întoarce; popa, ba!

...Dar dacă 'i vine așa o nebuneală sergentului să spuie că el e stăpânul averii, întâmple-se orice s'o întâmpla! că odată a purtat barbă și plete.

...Da, dar atunci procurorul îl rade și-l tunde deabi-nele.

...O veni?... n'o veni?...

Pe când d-l Stavrache își ridica așa de sus interesanta-i clădire de ipoteze, iaca-tă altă scrisoare: e tot dela Turnu-Măgurele — de astădată însă e slovă străină... Slovă străină!... Ei! lucru Dracului!...

«Salutare, domnule Stavrache, n'avem onoare să vă cunoaștem, dar venim să îndeplinim rugămintea unui brav camarad, sublocotenentul Iancu Georgescu, voluntar înaintat din grad în grad în timp de campanie, mort pe câmpul de onoare de trei gloanțe inamice primite în pânțe. Am stat la căpătâiul lui plângând până când a închis ochii. Mare păcat că s'a prăpădit așa viteaz soldat! Un moment nu a arătat lașitate; deși foarte slăbit de atâta durere și pierdere de sânge, tot glumea; zâmbind și-a cântat singur popește foarte frumos: vecinica po-menire! apoi ne-a dat adresa dumitale și ne-a rugat să-ți scriem negreșit să-l ierți, fiindcă acuma s'a spălat în sânge, și să-i spui maică-sii, bătrânii, pe care o cunoști, să-i poarte regulat de grija sufletului. Pe urmă a 'nceput să aiurească și s'a sfârșit.

Salutare: sub.-loc. Marin Dobrescu; sergent-major, George Popescu ».

D-l Stavrache a plâns mult, mult, sdrobit de trista veste. Dar un bărbat trebuie să-și facă inimă! Nu trebuie să se lase copleșit așa de durere. A strâns bine scrisoarea;

s'a spălat frumos pe ochi; a pus caii la brișcă și a plecat repede la târg să întrebe pe avocat, cu ce forme intră cineva regulat în stăpânirea averii unui frate bun pierdut, care n'are alt moștenitor.

II

De mult acuma, d-l Stavrache stăpânește mirazul rămas dela frate-său, părintele Iancu, de a cărui urmă nu s'a mai putut da și despre care nici nu se mai pomenește.

Avocatul povățuise destul de limpede pe hangiu...

10 Un om stăpânește o avere; cu drept ori fără drept, o stăpânește. Câtă vreme nu-l supără nimeni, câtă vreme nu se ridică nici o pretenție asupra-i, el n'are nevoie să ia nici o măsură legală. Și mai la urmă situația d-lui Stavrache este mai limpede decât a oricărui proprietar.

15 — Avera a fost a Popii?

— Da, a Popii.

— Făcută de el, din munca lui?...

— Cea mai mare parte.

— Popa are copii?

20 — N'are.

— Are femeie?

— Nu.

— Are părinți?

— Nu.

25 — Mai are alt frate?

— Nici unul, decât pe mine.

— Atunci... stăpânește sănătos, a adăogat avocatul, și dacă te-o supăra cineva, atunci vino la mine... Numai unul singur te-ar putea călca...

30 — Cine? întrebă d-l Stavrache.

— Popa.

Moștenitorul zâmbi și cu siguranță răspunse:

— Aș! nu mai poate călca, săracul!

35 Apoi, văzând că răspunsul său prea sigur face o impresie ciudată avocatului, se grăbi s'adaoge cu tonul cel mai duios:

— Cine știe unde s'o fi prăpădit bietul frate-meu, dacă n'a mai venit el la avutul lui de atâta amar de vreme!

Au trecut cinci ani dela război și nimeni, în adevăr, n'a supărat pe d-l Stavrache, afară decât popa Iancu volintirul, care venea din când în când, de pe altă lume, să tulbure somnul fratelui său. Avocatul avusese dreptate. Singur popa avea dreptul să neliniștească pacinica stăpânire a hangiului.

Dar orice se întâmplă des nu ne mai mișcă; orice minune a treia oară trebuie să ni se pară lucru foarte firesc. Pentru aceea, hangiul primi fără multă emoție vizita înstrăinatului, care venea cine știe de unde, de departe.

D-l Stavrache sta în odăiță, căutând să desfacă niște socoteli încurcate, când intră nenorocitul fugar.

Stins de oboseală, bolnav, cu fața hiravă, și cu ochii în fundul capului ca în clipa morții, ocnașul era îmbrăcat în haina vârgată dela ocnă, de unde scăpase, ca prin minune, pilindu-și lanțurile

Umblase prin codri nemâncat; trecuse prăpăstii; haina și nădragii îi erau numai sdrențe; opincile sfâșiate; palmele și tălpile picioarelor și glesnele pline de sânge. Dar însfârșit, ajunsese la frate-său.

— Ticălosule! strigă d-l Stavrache, ne-ai făcut neamul de răs! Să piei să nu te mai văd! Pleacă! Du-te înapoi de-ți ispășește păcatele!

Fugarul a plecat oftând și când a ajuns în prag:

— Nene, zice, fă-ți pomană, dă'mi o bărdacă de apă.

Atâta a putut să zică și a picat jos moale ca o cârpă.

Lui d-l Stavrache i s'a făcut milă; s'a repezit să-l ridice ca să-l pue pe pat: nu-l putea lăsa să moară ca un câine. Ocnașul în lupă cu moartea, s'a agățat de frate-său cu o mână de gât și cu alta de brațul stâng. Hangiul a dat atunci să-l salte de jos; a încercat odată, de două, de mai multe ori din răzputeri — degeaba: toate opintelile și sudorile fuseseră de prisos; trupul greu ca plumbul era peste puțință de deslipit dela pământ.

Hangiul simțind că se frânge dela mijloc, voi să dea drumul murindului și să se ridice în picioare ca să răsufle și să-și recapete puterile. Dar încercarea aceasta

fu și mai grea decât cea dintâi: ocașul în ceasul morții, se încleștase cu o putere covârșitoare de gâtul și de brațul hangiuului.

Se opinti încă odată cu supremă energie, ridică dela pământ pe nenorocit; dar acesta fu apucat de un cutremur grozav, se sbātu din toate încheeturile și, biruind cu greutatea-i de mortăciune, cea din urmă putere de împotrivire a lui Stavrance, îl îngenunchiă, îl trânti jos și-i puse, ca un luptător teafăr, genunchiul pe piept. Apoi, începă să râză ca un nebun scrâșnind din dinți și-i zise:

— Gândeai c'am murit, neică?

A stat mult astfel d-l Stavrance supus sub călcâiul ocașului; mult a suferit în ochi rânjeala acelei fiare. Dar când nebunul a voit să-l sugrume, atunci hangiuul, smintit și el de frica morții, a făcut o săritură desnădăjduită... Ocașul a sărit cât colo ca un mototol, a bufnit în ușă, ușa s'a deschis de perete, și mototolul a pierit în întunerecul nopții.

D-l Stavrance era'n picioare, în mijlocul odăii, tremurând din toate încheeturile și făcându-și cruci peste cruci... Dor de frate — bine; dar urâtă vizită.

Până la ziuă, d-l Stavrance s'a plimbat p'în odae de colo până colo; s'a'nchinat într'una rugându-se fierbinte pentru odihna sufletului răposăților, și a băut mereu rachiul bun, ca să-și îndepărteze gândurile rele.

A doua zi s'a dus la biserică și a aprins lumânări pentru sufletele morților. Apoi, deși sdruncinat, și-a văzut omul de daraveri, mai pe ici, mai pe colea... mai cu seamă și-a petrecut vremea cu niște vin care pornise să se turbure și să se oțetească... acu era limpede ca untdelemnul franțuzesc și dulce ca mustul năsprit. Toată ziua nu i-a cerut inima nimica; a băut doar două-trei năstrape de zeamă de varză; tocmai în spre seară de tot a gustat nițel pește sărat cu usturoi și a băut câteva pahare de vin nou. Pe urmă s'a'nchinat frumos și s'a culcat cu gândul la cine știe ce.

Afară plouă mărunțel, ploae rece de toamnă, și boabele de apă prelingându-se de pe streșini și picând în clipe

ritmate pe fundul unui butoi dogit, lăsat gol într'adins la umezeală, făceau un fel de cântare cu nenumărate și ciudate înțelesuri. Legănate de mișcarea sunetelor, gândurile omului începură să sfârâe iute în cercuri strâmte, apoi încet-încet se rotiră din ce în ce mai domol, în cercuri din ce în ce mai largi, și tot mai domol, și tot mai larg. Când cercul unui gând ajunsese 'n fine așa de larg încât conștiinții îi era peste puțină din centru să-l mai urmărească din ce se tot depărta — omului i se pare c'aude afară un cântec de trâmbițe... militari, de sigur.

Hangiul ascultă mai bine: cântecul strălucește din ce în ce mai tare. Se apropie.

D-l Stavrache ese afară pe prispa cârciumii.

E o zi luminoasă de primăvară.

In adevăr sunt niște militari, o companie care urcă la deal în marș de paradă. Tot satul: oameni, copii, câini fac alai după militari.

Au ajuns în fața hanului. Căpitanul comandă oprirea pe loc.

Hangiul rămâne trăsnit: Căpitanul!

Căpitanul bagă sabia în teacă și înaintează către d-l Stavrache; acesta se dă pas cu pas mereu înapoi până în cârciumă, închide repede ușa și'ncearcă s'o încue; dar până să clipească, ușa sare din țâțâni, și căpitanul s'arată 'n prag și, răsând cu hohot, strigă:

— Gândeai c'am murit, neică?

Stavrache trece'n tindă — căpitanul după el; fuge în odăiță — degeaba: nesuferita arătare îl urmărește de aproape.

Ne mai putând răbda prigonirea, hangiul se repede sălbatec și apucă de gât pe căpitan; acesta se lasă fără a face o mișcare.

Hangiul se 'ndârjește și-l strânge de gât, îl strânge din ce în ce mai tare: simte cum degetele-i pătrund în mușchii grumazului strivindu-i, afundând beregata, sfărâmând încheetura cerbicii. Dar cu cât strânge mai tare cu atât chipul căpitanului se luminează; cu cât el scrâșnește, cu atât militarul râde mai sgomotos și mai vesel. Și când d-l Stavrache își deșcleștează degetele amorțite și cade pe o laviță, căpitanul îl întreabă:

— Gândeai c'am murit, neică?

Și rămase multă vreme în picioare, cu mâinile încrucișate și cu privirea țintă asupra lui Stavrache. Apoi făcu un semn poruncitor, la care hangiuul se supuse. Eșiră amândoi pe prispa din drum. Căpitanul dete comanda plecării, trâmbițele sunară, soldații își ridicară armele și urmată de obștea satului compania plecă, în frunte cu căpitanul al cărui răs acoperea cântecul trâmbițelor și sgomotul mulțimii.

Dis de dimineață, d-l Stavrache, tremurând de friguri, iera la popa satului rugându-l să vie negreșit până seara să-i facă sfeștanie acasă.

III

Era o sloată nepomenită: ploae, zăpadă, măzărică și vânt vrăjmaș, de nu mai știa vita cum să se'ntoarcă și poată răsufli. Deși aproape de nămieț, în tot satul era astâmpăr desăvârșit ca'n puterea nopții; ba nici glas de câine nu se mai auzea — cine știe în ce adăposturi se odihneau paznicii curților! Drumul par'că era pustiu: care om cuminte să'nfrunte așa tărie de vreme? Pe la toacă, s'a hotărât vântul să bată numai dintr'o parte; ploaia a contenit; a'nceput ninsoarea mărunțică și deasă, și s'a pornit crivățul s'o vârtejeasă. Așa vreme ține trei zile și trei nopți: halal de cine n'are nici pentru vatră, nici pentru căldare!

D-l Stavrache n'a mai ridicat oblonul prăvăliei. Singur la tarabă ce să facă omul? Mai bea un rachiu, mai morfolește un covrig uscat și se gândește mai la una, mai la alta. Dar e frig în prăvălie. Mai înțeleg să se canonească negustorul când știe pentru ce; dar așa, degeaba! Pe așa vreme e de prisos să mai aștepți mușterii. D-l Stavrache încue cicmigeaua, pe urmă prăvălia și trece'n odae, la căldură: călători n'or să mai treacă, și toată lumea din sat știe să intre pe portiță'n curte și să bată la ușa din dos.

În adevăr, după ce se desmortește bine d-l Stavrache la gura sobei, iacă-te, pe 'nseratele că bate cineva la ușă.

— Care-i acolo? întrebă hangiu.

— Eu, domn Stavrache, răspunde un glas slab de copilă... Deschide...

Hangiu trage veriga. Vântul de-afară duhnește pe ușă aruncând înăuntru o fetiță foarte rebegită. Copila d'abia poate vorbi; fălcile îi sunt înțepenite de frig, deși, pe potrivă de copil sărac, e destul de bine îmbrăcată: are peste cămășuță minteanul lui tată-său; pe picioarele goale niște cismulițe vechi ale măsii, și pe cap un testemel.

— Ce vrei?

— M'a trimes maica, sa-i dai de un ban gaz, și taica de doi bani țuică.

Și fata scoase de sub mintean cu băgare de seamă două clondire.

— Da'... zice să nu mai pui gaz în a de țuică și țuică'n a de gaz, ca alaltăeri, că iar mă bate... și... să măsoari bine...

— Da' bani ai adus?

— Ba!... zice că să scrii.

— Iar să scriu?

Și d-l Stavrache, urmat de fetiță, trece 'n prăvălie bolborosind:

— Scrie-v'ar popa să vă scrie, de pârliti!

În prăvălie d'abia se mai vede. Fetița, apropiindu-se de d-l Stavrache, care-i toarnă țuică, rămâne cu ochii pe un covrig stingher, uitat pe tarabă. Hangiu s'apleacă subt tarabă să ridice tinicheaua cu gaz; în clipa aceea, fetița întinde mâna, ia covrigul și dă să-l vâre iute sub mintean; dar d-l Stavrache se ridică. O fi tras cu coada ochiului, ori știa că fusese un covrig pe tarabă și acu pierise? că, fără vorbă, lip! o palmă peste obrazul înghețat.

— Lasă covrigul jos, hoțo!... De mici vă'nvățați la furat, fire-ați ai dracului!

Fata a lăsat covrigul și a pus mâna la obrazul încălzit. Apoi a luat cuminte sticlele, le-a ascuns sub mintean și a pornit afundându-se în negura nopții viscoloase.

Hangiul a încuiat ușa, a mai aruncat o răgălie în sobă, a mai băut un păhăruț, a mai cotrobăit prin odaie... Să fi trecut așa ca la vreun ceas, când prin urletul viforului, i se pare c'aude glasuri de oameni afară... Ascultă cu
 5 dinadinsul — urechea nu l-a amăgit. De astă dată se aud și bătăi în ușa dela drum a prăvăliei. Mușterii... călători... Cine dracu mai umblă pe vremea asta! Hangiul aprinde o lumânare și trece'n prăvălie la ușa, unde cei de-afară bat mereu.

10 — Care-i acolo?

— Oameni buni!

E o sanie cu clopoței afară. D-l Stavrance deschide.

— Bună vremea! zice o momâe de om, înalt și spătos, cu o glugă mare, și intră, pe când altul, tot așa de îmbrobodit, stă în fața cailor, cari nu se pot astâmpăra locului
 15 de bătaia vremii.

— Bună să-ți fie inima! răspunde gazda.

— Ne rugăm dumitale, negustorule, de adăpost pentru la noapte. Nu mai e chip să mergem înainte, caii prăpădiți;
 20 noi, degerați. Să punem caii la grajd și nouă să ne dai un colțișor până la ziuă.

— Bucuros, zice hangiul... Dar dacă o fi poarta nemețită, e greu de deschis.

Din norocire, poarta era nemețită numai pe din afară;
 25 pe dinăuntru, fiind adăpostit dinspre partea hanului, locul era limpede. Doi argați eșiră din grajd, poarta trosni spărgându-și lipiturile de ghiață, sania fu trasă în curte și caii puși la iesle.

Cei doi musafiri suiră pe prispă, își scoaseră glugile, se
 30 scuturară bine de zăpadă și intrară'n căldură. Se vedeau pe cât se poate vedea pe'ntunec, oameni cu dare de mână, cirezari, orzari, ori cine știe ce...

Când d-l Stavrance se'ntoarse peste câteva minute în odaie, aducând pe tavă vin și pahare, găsi pe unul din
 35 musafiri în picioare încălzindu-se lângă sobă, acela care intrase întâi; celălalt era culcat pe pat cu fața la perete: drumeț obosit, se'ntinsese să-și desmortească oasele.

— N'ai ceva mezelic?

Se afla... Măsline, costițe de rămător afumate, pastramă și telemea... Pe când gazda căuta în prăvălie, cu ușa dela mijloc deschisă, auzi pe musafiri vorbind așa de încet că nu putu înțelege un cuvânt. Dar întorcându-se

5 cu mezelicul, văzu că fusese o părere. Amândoi musafirii erau la locurile de mai nainte, ba cel culcat începuse să sforăe.

— Lasă-l să se odihnească: e foarte trudit! zise cel din picioare, și așezându-se singur la masă, începu să

10 guste cu mare poftă. Mâncând, firește, începu vorba.

— Strașnic viscol, domnule!

— Da' de unde sunteți d-voastră?

— De departe...

15 — Și încotro vă duceți?

— Nu știu.. Să mă crezi că nu știu. M'a luat prietenul cu el așa, tovarăș de drum, și uite ce sfântă de vreme ne-a apucat.

— Ciudată vorba dumitale! zise hangiul, ridicând

20 sprâncenile; să umble omul așa pe drumuri fără să știe unde merge...

— Ei de! răspunse simplu musafirul; vezi? Și-și urmă gustarea liniștit. După ce se gândi nițel, gazda:

25 — Dumneavoastră sunteți... negustori?

— Nu.

— Funcționari...

— ...Știi, nici tocma funcționari; dar... cam așa.

— Am înțeles: vorba vine, umblați la inspecții.

30 — Ba nu!

După o pauză, în timp ce musafirul bău unul după altul două pahare de vin:

— Bravo! bun vin ai, domnule Stavrance.

— De unde știi că mă chiamă Stavrance?

35 — Mi-a spus prietenul.

— Da'... dumnealui... de unde știe?

— Știi eu? Mi-a spus pe drum, că mi-era frică să înoptăm pe așa vreme; zice: n'ai grije; mănem aici aproape, la han la neica Stavrance.

— Pe semne că m'o fi cunoscând dumnealui! zise hangiul și dete să se apropie de pat, să vadă mai bine pe omul care dormea cu fața la perete. Când, deodată:

5 — Cum să nu te cunosc, neică Stavrance, dacă suntem frați buni? zise omul de pe pat, răsând și ridicându-se drept în picioare în fața hangiului.

Tot viforul care urla în noaptea grozavă să fi năpădit dintr'o dată în țeasta lui Stavrance nu l-ar fi clătinat mai cu putere decât înfățișarea și vorbele acestea!

10 — Hangiul deschise gura mare să spună ceva, dar gura fără să scoată un sunet nu se mai putu închide; ochii clipiră de câteva ori foarte iute și apoi rămaseră mari, privind țintă, peste înfățișarea aceea, în depărtări neînchipuite; mâinile voiră să se ridice, dar căzură țepene de-alungul trupului, care se'ntinse'n sus, nălțându-și gâtul afară din umeri, ca și cum o putere nevăzută l-ar fi tras de păr vrând să-l desprindă dela pământ, unde par'că era înșurupat... Dar după acest moment dintâi, trupul se înfundă repede mai jos chiar decât fusese, apăsându-și gâtul în umeri, ca și cum puțerea nevăzută îl scăpase de păr, mâinile se ridicară și'ncepură să frământa'n sec din degete; ochii-și întoarseră privirile din adânci depărtări de-afară afundându-le treptat înăuntrul bolții capului, în alte depărtări mai adânci poate; gura se'nchise și fălcile se'nclștară.

25 — Șezi, neică, zise fratele mai mic, așezându-se la masă.

Hangiul ascultă.

— Te miri firește că mă vezi...

30 — Hangiul zâmbi.

— Mă credeași mort nu-i așa?... Aș! scrisoarea din urmă a fost o glumă...

Hangiul începu să răsă.

35 — Uite, neică Stavrance, la ce-am venit noi... E vorba pe dreptate frățescă... Dumneata ai la mână cheazășie averea mea. Eu... de! până acuma m'am învârtit în lume cum am putut; de-atâta vreme nu te-am supărat... Acu... ce să-ți mai spui? Am umblat cu banii regimentului... și de-aia am venit... să nu mă lași!

nu mai e vorba de dreptate: de pomană îmi dai... Nu bei și d-ta cu noi?

Zicând acestea îi întinse un pahar. Stavrance luă paharul; îl duse spre gură, dar gura rămase 'nceștată, tremurând și,
5 ca și cum ar fi băut, deșertă paharul peste bărbie pe sân.

Musafirii se uitară lung unul la altul.

... Dacă până poimăine n'am cincisprezece mii, trebuie să mă 'mpușc... Neică! adaogă omul cu multă căldură; neică! să nu care cumva să mă lași... Nu zici nimic?

10 Drept orice răspuns, Stavrance se ridică în picioare foarte liniștit; se duse drept la icoane; făcu câteva cruci și mătănii; apoi se sui în pat și se trânti pe o urechie, strângându-și genunchii în coate.

Pe când musafirii steteau nedomiriți, uitându-se când
15 la unul când la altul, când la omul ghemuit, acesta începu să horcăie tare și să geamă.

Dormea?... Visa urât?... Așa de repede s'adoarmă?... Se preface?...

Dar n'apucară să-și pună din ochi atâtea întrebări, și
20 horcăelile se porniră ca un clocot, întrerupte de gemete din adânc, în timp ce trupul tremura tot mai tare și mai tare clănțănind din dinți.

Fratele se apropie de pat și atinse cu mâna umărul omului chinuit de cine știe ce vis. La acea ușoară atingere,
25 un răcnet! — ca și cum i-ar fi împlântat în rărunchi un junghiu roșit în foc — și omul adormit se ridică drept în picioare, cu chipul îngrozitor, cu părul vâlvoi, cu mâinile 'nceștate, cu gura plină de spumă roșcată. Ca o furtună se repezi, apucă masa și o trânti de dușumea, făcând tot
30 țândări.

Lumânarea căzând se stinse, și odaia rămase luminată numai de candela icoanelor și de tăciunele din vatră.

Stavrance rămase o clipă cu mâinile ridicate cât mai
nalt, dete alt răcnet sguduitor și se năpusti asupra lui
35 frate-său: îl doborî la pământ, năruindu-se peste el.

— Săi, că mă omoară!

Tovarășul voi s'apuce pe Stavrance dela spate; acesta
părăsi pe cel trântit, se'ntoarse 'n loc și 'nhăță pe celălalt
de gât: într'o clipă la pământ.

— Mă strânge de gât! vrea să mă muște!

Atunci începu o luptă crâncenă. Pe lângă o necovârșită
putere față de amândoi uniți, hangiul mai avea și o re-
peziciune de mișcări ne'nchipuită. S'ar fi sfârșit rău pentru
5 musafiri înfiorătoarea tăvăleală, dacă nu-i dedea fratelui
prin minte o stratagemă. Scoase repede cureaua dela
brâu... Stravrache ocupat cu tovarășul nu lua seama
că i se întâmplă ceva la picioare; fratele i le apucă, le
'nfășură de două ori strâns bine și închise capătul curelii în
10 cataramă; apoi îl apucă pe la spate dându-i cu sete pumni
în cerbice. Stavrache lăsă pe tovarăș, dete să se'ntoarcă
în loc; dar picioarele nu se mai putură cumpăni. Fratele
îi trase un pumn strașnic în furca pieptului așa că Sta-
vrache șovăind nu-l mai ajunse cu mâinile și se prăbuși ca
15 un taur, scrâșnind și răgind.

Viscolul afară ajuns în culmea nebuniei făcea să tros-
nească zidurile hanului bătrân.

Până să se ridice hangiul într'un cot, îl răstigniră jos.
Ii prinseră fiecare câte o mână, i le răsuciră în loc, frân-
20 gându-le degetele pe dos, apoi cu mare silă le împreunară
pe amândouă din susul capului și i le legară strâns cu brâul
tovarășului, pe când Stavrache îi scuipa și râdea cu hohot.
Acu era legat butuc.

Tovarășul se sui în pat, luă candela dela icoane, să
25 caute lumînarea printre lucrurile risipite pe jos. O găsi și o
aprinse. Cum îi dete lumina'n ochi, Stavrache începu să
cânte popește.

— Ce-i de făcut? zise tovarășul cu groază.

— N'am noroc! răspunse fratele.

30 Sdrobit de luptă și de gânduri, omul se așează încet pe
pat și privi lung asupra celui țintuit jos, care cânta
'nainte, legănându-și încet capul, pe mersul cântecului,
când într'o parte când într'alta.

TELEGRAME

Onor. Prim-Ministru

București.

5 Directoru prefecturi locale Raul Grigorașcu insultat
grav de dumnezeu mami și palme cafinè *) central. Ame-
nințat moarte. Viața onorul nesigure. Rugăm anchetați
urgent faptu.

Costăchel Gudurău

Avocat, aleg. coleg. I, fost deputat

10

*

Onor. Prim-Ministru

București.

15 Repet reclama telegrama No.... Petiționat parchetului.
Procoror lipsește oraș mănăstire maici chef. Substitut
refudat păra vini procoror. Tremur viața mè, nu mai
putem merge cafinè. Facem responsabil guvern.

Costăchel Gudurău

Avocat, aleg. coleg. I, fost deputat.

20

*

Procuror Tribunal X...

Anchetați urgent scandalul Costăchel Gudurău cu di-
rectorul prefecturii și raportați imediat.

Ministrul Justiției.

*

25

*) Lucrul se petrece, după toate probabilitățile, într'un oraș moldovenesc;
cetiți prin urmare moldovenește: *cafinè*.

Ziarului « Aurora Română »

București.

Az pitrecut scenă nostimă piața noastră. Madam Ate-
 naisa P. al cărui nume trecem sub tăcere, care părăsit soțul
 cetățean onorabil, pentru romanse cu individ infam lo-
 calitate, întâlnind nefericitul soț, capatat bună lecție mo-
 ralitate în public, care aprobat. Această fimee fără inimă
 neroșind amenințat cu sbiri puteri, de oare ce complicele
 directoru prefecturi.

Corespondent.

*

Onor. Prim-Ministru

București.

A doua oară atacat palme picioare piața endependenți
 acelaș bandit director scandalos însoțit sbiri. Situația
 devenit insuportabilă. Oraș stare asediu. Panica domnește
 cetățeni.

Costăchel Gudurău
 Avocat, ecțetera.

*

Procuror Tribunal X...

Repet ordinul telegrafic. Cercetați imediat incidentul
 directorului prefecturii cu Costăchel Gudurău la cafeneaua
 centrală și în piața Independenței și raportați urgent.

Ministrul Justiției.

*

Onor. Prim-Ministru

București.

Faceți înceta atacuri contra fratemeu Costăchel bandă
 infamă talari ziua meaza mare sub conducerea personală
 directorului Raul Grigorașcu. Reclamat tronului.

Iordăchel Gudurău
 Mari proprietar, aleg. col. I, fost senator.

*

M. Sale Regelui

Sinaia.

Bandiți regimului acest secol lumină bagiucurind constituția ce ați giurat voit ucidi di două ori cafinē central și piața endependenți fratemeu fost reprezetant națiuni. Victima frică merge tefegraf sigur al treilea atentat bandiți. Implorăm garanția vieți onorului contrar siliți face justiție singuri. Trăiască dinastia.

Iordăchel Gudurău

Mari proprietar, aleg. col. I, fost senator

*

Procuror Trib. X...

Pentru ultima oară repetăm ordinul privitor scandalul Costăchel Gudurău. Dacă până mâne dimineață n'avem raportul dv., veți fi considerat ca demisionat.

Ministrul Justiției.

*

Ecs. Sale ministru Justiției

București.

Raport.

Cercetat imediat cazul și cu respect raportez urgent. Acu cinci zile duminică, fiind absent anchetă județ orele 2 p. m., directorul prefecturi Raul Grigorașcu afla cafinē central jucând table cu căpitan Pavlache intedentă. Mare devenă foarte iritat pronunțat Dumnezeu mami nu personal cineva, ci ghinion. Atunci Costăchel Gudurău care sta altă masă criticând guvernul gura mare, sculat și apostrofând directoru strigat *ba pe al măti* și ridicat bastonu. Directoru parând rapide lovitura aplicat agresorului palme și promițând cavalierește duel. Agrisorul plecat înjurând amenințând guvern de bandiți, propriile cuvenite.

Cu respect adaog spre cunoștința dv. între ambi suscitați ură veche cauză politica și familie. Fimeea nepotului lui Costăchel Gudurău, anume Albert Gudurău, unul din capii înverșunați opoziție locală, divorsată, iar ei bănuesc Raul directoru cauza divorsului, acuzând trăește cu menționatu concubinagiu, dar vrând s'o iee socie legitimă, care

reclamat restituțiunea dotei și parafernei di 2 mii lei obținând titlu executoriu, iar opoziția promis răsbunare pretinzând paraferna cheltuită cu luxul di notoritate publică.

In consecință alaltaeri nepotul lor însoțit de moșii lui
 5 pândind piață fosta socie insultato public foarte grav. Dama chemat sergent stradă care nefiind niciunul urcat birje un cal plecând degrab huiduită di toți trii și cu vorbe triviale incapabile a vi le reproduce. Sosit imediat directoru prefecturi ofensat polițai ipistați cerut cont. Dar agrisorii
 10 fugind, directoru prins Costăchel și întreat *pentru ce insulți dame mișălule* și apucat de pept, dar el răspuns *să nu mai dai mizerabile canalie*, încât directoru apărându-se tras două palme, atunci agrisorul smucind voit fugi și directoru prima furie lovindul piciorul spate gios.

15 Cred nu trebuie dăm altă urmare pără parchetul nu sezisat în regulă.

Binevoți d-le ministru, etc.

Procuror Trib. X...

20

*

Directorul Prefecturii X...

Vă invit căutați aplanarea diferendului cu familia Gudurăilor. Contrariu, puneți guvernul în situațiune prea delicată. Nu convine acum, în așteptarea campaniei electorale, ca agenți superiori ai autorității să dea loc la scandaluri, din toate punctele de vedere regretabile.

25

Ministrul de Interne.

*

D-lui Ministru de Interne

30

București.

Interese familie obligă părăsi funcțiune. Rog dar respectuos primi demisia me postul director prefecturii pe ziua di poimâne când prefect întoarce concediu.

Raul Grégoraschco.

35

*

Onor. Prim-Ministru

București.

5 Fratele meu Costăchel Gudurău avocat, alegător col. I, fost reprezentant națiunii legitime aparare contra treilea atac mișelesc bandiți amenințând viața fost az arestat procoror. Victima arest torturată ca inchiziți. Cuțitul os.

Iordăchel Gudurău

Mari proprietar, aleg. col. I, fost senat.

*

10

Ministre Intérieur

Bucarest.

15 N'acceptez point démission cousin Raoul. Pauvre jeune homme, embêté par cochons opposition, veut faire coup de tête. Ne point se fier aux criaileries de ces canailles. Si Raoul se retire, ce crétin de préfet capable de tout compromettre. Pourrais plus garantir situation locale. Se duce dracului giudețul*).

Ami

Général Grégoraschco

*

20

Procuror Trib. X...

Raportați imediat cauza arestării lui Costăchel Gudurău. Ar fi bine să înceteze odată scandalurile de acolo. Purtarea parchetului dv. lasă de dorit. Cercetați dacă arestatul suferit maltratări arest. Avem denunțuri că ar fi fost torturat poliție. Răspundeți telegrafic.

25

Ministrul Justiției.

*

Directorul Prefecturii Jud. X...

30 In interesul serviciului, demisia respinsă. Rămâneți la post.

p. Ministrul de Interne
Secretar general Z...

35

*) Nu primiți cumva demisia vărului Raul. Bietul băiet, plictisit de porcii opoziției, vrea să-și facă de cap. Nu trebuie dat crezământ chelălăiturilor acestor canalii. Dacă Raul se retrage, tâmpitul de prefect capabil să compromită tot. N'aș mai putea garanta situația locală. Se duce etc.

Ecs. Sale Ministru Justiției

București.

Bandă desperată opozanți îndârjiți sub conducerea Costăchel Gudurău, Iordăchel Gudurău și nepot Gudurău, 5 Albert divorsat Atenaisa Perjoiu, atacat directoru prefecturi față grădina primăriei. Acesta apărat bastonu, lovit cap Iordăchel, Costăchel tras revolver spart glob lampa centrul grădini electrică. Panică, asasin arestat. Luăm prim interogatoriu. Garantăm invențiuni fictive torturile.

10

Procuror Trib. X...

*

M. Sale Regelui

Sinaia.

Fratemeu Costăchel omorît torturi secret beciurile poliției locale. Familia orfană cerem liberarea cadavrului re- 15 clamând satisfacție la picioarele tronului. Trăiască Dinastia.

Iordăchel Gudurău

Mari ectetera ect.

*

20

Procuror Trib. X...

Aci denunțare Costăchel Gudurău mort arest în urma torturilor. Vă facem răspunzător. Răspundeți la moment, 25 dacă nu vreți să fiți tefegrafic destituit.

Ministru Justiției.

25

*

Ecs. Sale Ministru Justiției

București.

Costăchel Gudurău liberat az dimineață lipsă probe intenție asasinat. Impacat cu directoru. Papat toți piața 30 endependenți. Mâne sară logodna Raul madam Atenaisa Perjoiu. Dânsa renunțat orce pretenție revandicare parafernă dela Albert Gudurău, dând înscris primit toată suma.

Adineaori ora două post meridiene avocatul statului Pamfil mort subit cafină central. Medic primar constatat 35 caz apoclepsie celebrală.

In considerația vechimi mele di magistrat procuror de aproape douăzeci și trii di ani, fiind înaintat în vârstă și o familie numeroasă devenind misiunea de minister public pre gre pentru mini, vă rog respectos a mi se acorda mie
 5 postul de avocatul statului, pe care o voiu îndeplini cu zel și activitate.

Bine voiți, etc.

Vechiu Procuror Trib. X...

*

10

D. Președinte al Consiliului

București.

Avocat public Pamfil mort subit. Raportându-mă la depeșa confidențială de azi noapte, cu respect stăruesc a se numi în postul rămas vacant persoana știută, de care
 15 acuma garantez.

p. Prefectul de X...

Directorul Raoul Grégoraschco.

*

20

D-lui Costăchel Gudurău, avocat,
 fost deputat, etc.

X...

In urma bunelor recomandării din localitate și în considerația titlurilor dv., d. ministru al domnelor v'a numit
 25 avocat al Statului în locul decedatului Antonache Pamfil. Cu poșta de mâne primiți decretul oficial.

Șeful de Cabinet
 al Ministerului Domnelor.

PROCES-VERBAL

Astăzi Miercuri 27 Oct. anul una mie nouă sute orele
1 p. m.

5 Noi comisarul secției 55 după reclamația părților și
anume domnișoara Matilda Popescu de profesie part
culară menajeră împreună cu mama sa d-na Ghioala Po
pescu idem, domnișoara Lucreția Ionescu de profesie
rentieră împreună cu mătușa sa d-na Anica Ionescu de
10 profesie văduvă pensionară viageră, și d. Stavrance
Stavrescu de profesie proprietar, după ce l-am eliberat
adi dimineață dela secție, de oare-ce la prima cercetare ce
am făcut-o aseară la fața locului pentru scandalul pro
venit, s'a pronunțat cu vociferări la adresa guvernului,
care este un obicei al său cunoscut de toți concetățenii
15 din această suburbie și în contra noastră chiar în esercitiul
foncțiunii, transportându-ne în strada Grațiilor No. 13
bis unde se află imobilul în cestiune al sus menționatului
proprietar Stavrance Stavrescu, închiriat domnișoarei Ma
tilda Popescu cu mama sa pe șase luni, dela Sf. Dumitru
20 corent până la Sf. Gheorghe următor și pe care nu-i permite
a intra în posesiune numai cu arvuna fără a complecta
chiria, iar domnișoara Lucreția Ionescu cu mătușa sa trebuie
să se mute și pretinde că nu vrea, deși proprietarul susține
că i-a rămas pe trecut datoare 22 de lei, lăsând și soba
25 stricată, care d-sa contestează și nu lasă nici o mobilă
amanet, constatând următoarele:

Având în vedere că d. Stavrance Stavrescu, propie
tarul imobilului din strada Grațiilor No. 13 bis, lipit în
dreapta cu imobilul aceluiași proprietar cu No. 13 simplu,
30 iar în stânga un loc viran tot al aceluiași proprietar

nengrădit depunându-se fel de fel de murdalăcuri de către vecini cum și de trecători, pentru care i s'a făcut în mai multe rânduri proces de contravențiune asupra salubrității publice, iar imobilul respectiv cu No. 13 bis fiind compus

5 dintr'o cameră, o săliță și o bucătărie, toate de cărămidă și o magadie de scânduri de lemne de foc, pe care l-a închiriat cu contract în regulă încă dela Sf. Gheorghe trecut domnișoarei Lucreția Ionescu pe un an, iar acum sub felurite pretexte refudă, nevoind să considere absolut nimic.

10 Considerând că domnișoara Lucreția Ionescu pretinde că este în dreptul său de oare-ce în virtutea contractului cu timbru în regulă, când se știa că are domiciliu, neașteptându-se nicidecum, căci nu a avut măcar cea mai mică somațiune iar biletul de închiriat a fost pus ilegal și de

15 aceea nu i-a dat nici o importanță, credând că este numai o glumă fiind-că datoria de 22 de franci nu intră în socoteala chiriei pentru că este bani împrumutați din mână, fiind prin urmare altă chestiune, și soba nu se putea strica, fiind-că a fost vară, și astfel nu voește a evacua, deși sus

20 disul proprietar i-a dat mobilele afară oprindu-i amanet un șifonel cu oglindă șlifuită în valoare de una sută douăzeci de lei și o lampă sistem cu două fitiluri de porțolan, cu abajur pentru suma de 18 lei, contestând patru care pretinde proprietarul iar dânsul susține.

25 Având în vedere că d-șoara Matilda Popescu reclamă să intre imediat în casă neputând sta cu mobila d-sale expusă la intemperii, de oare-ce vremea amenință a se strica și începând să pice poate să i-o ude, și se păteadă fiind pluș de culoare delicată, și de oarece a părăsit orice alt

30 domiciliu știind că a dat arvună de cincideci de lei și că poate conta cu siguranță iar proprietarul a încuiat imobilul și a luat cheea, prin urmare nu cedează să lase a intra măcar un lucru cât de mic până ce nu i se achită tot restul chiriei în valoare de alți 50 de lei în plus peste arvună, ca să

35 nu mai pață și cu domnișoara Matilda Popescu, căci s'a săturat, iar aceasta promite pe onoare cel mult peste cinci zile, adică la 1 Noembre.

Considerând că din cercetarea ce am făcut-o aseară, când am fi putut pentruca să facem proces-verbal de

ultragiul adus guvernului și nouă ca agenți ai forței publice de către sus numitul proprietar, dar am crezut de cuviință a nu mai continua niciun scandal, de oarece ne-am mărginit a duce la secție pe provocator până i va trece momentele de primă furie fiindcă pretindea că până la sosirea noastră ambele chiriașe împreună cu mama și mătușa lor l-ar fi insultat și chiar l-ar fi lovit, încât de-abia a scăpat spre a veni să reclame, care noi n'am constatat fiind dus la o altă chestiune de aceeași natură, în strada Pacienții.

Având în vedere că după cum rezultă din declarațiile părților, aseară ar fi venit domnișoara Matilda Popescu în birjă singură fără mobilă numai cu mama sa d-na Ghioala Popescu ca să vadă când începe să se mute domnișoara Lucreția Ionescu și cu mătușa sa d-na Anica Ionescu, iar acestea au început să râdă spunând că parol, dumneavoastră ați luat casa! iar la întrebarea domnișoarei Matildii Popescu că de ce râde, vechile chiriașe au răspuns că dânsule o au casa până la Sf. Gheorghe, atunci au început noile chiriașe să râdă, iar la întrebarea d-șoarei Lucreții Ionescu că de ce râde, noile chiriașe au răspuns că dânsule au dat arvună în regulă, și atunci au început să caute pe proprietar căci era ascuns în casa sa de alături.

Considerând că la pretențiunile chiriașelor sus numitul proprietar a amenințat cu dare afară din casă pe d-șoara Lucreția Ionescu și pe mătușa sa d-na Anica Ionescu, căci nu le mai dă casa, neplătind regulat chiria și având chiar pe trecut o datorie de 22 de lei și soba stricată, d-na Anica Ionescu exasperată a strigat să-i crape ochii cui minte, dacă datoria e dela chirie și soba nu era așa, pe câtă vreme d-șoara Matilda Popescu a dis că dacă se știe cu casa încurcată pentru ce face escrocherie și o mai dă și la alții! iar proprietarul i-a răspuns că cu dumneata nici nu vorbesc până nu văz toată chiria că n'am poftă și de alt bucluc, și atunci pretinde dânsul că toate chiriașele au sărit asupra-i caudându-i lediuni.

Având în vedere că după intervenția noastră pentru a împăca pe părți, am luat în cercetare și actele constatând că în chitanța dată de sus numitul proprietar că a primit arvuna de 50 de lei pentru imobilul pe care l-a închiriat

domnișoarei Matilda Popescu nu se specifică numărul 13 bis ci dice numai 13 simplu iar amândouă imobilele sunt la fel identice cu deosebire că amândouă au fața pusă altfel către răsărit și către apus lipite spate 'n spate, pentru
5 ocazie ca să poată sparge didul dela mijloc și să facă un singur corp dacă s'ar ivi un amator cu famelie pentru o încăpere mai mare.

Considerând că toate chiriașele promet ca în cel mai scurt termen să achite resturile de datorii, iar chiriașele
10 vechi să plătească și chiria pe semestrul următor, care proprietarul se 'nvoește, iar d-șoara Matilda dice că sametegal ori la No. 13 bis, ori la 13 simplu, căci a luat casa provisoriu până la Sf. Gheorghe, iar proprietarul care e becher poate să se mute în alt imobil mai mic pe care-l are în
15 aceeași stradă la No. 12 vidavi, unde a rămas nenchiriat pretindând amatorii că strada de curând construită nu are canal și tramvaiu.

Având în vedere că în fine s'a convins proprietarul că e mai bine cu o bună manieră pentru ca să rămâe prin
20 urmare domnișoara Lucreția Ionescu cu mătușa sa, d-na Aneta Ionescu la No. 13 bis, iar d-ra Matilda Popescu cu mama sa d-na Ghioala Popescu să se stabilede la No. 13 simplu, și nu rămâne nici cu imobilul dela No. 12 nenchiriat ne mai având speranță după Sf. Dumitru, de oarece
25 fiind pe sedon de iarnă, lumea s'a grăbit și a rămas foarte multe imobile goale, care se vede în fiecare stradă chiar mai la centru peste tot de închiriat.

Drept aceea am încheiat predentul proces-verbal, spre a servi la trebuință părților.

30

Comisar Secției 55
Mitică Pișculescu

C. F. R.

Doi amici, Niță și Ghiță, șed la o masă în berărie și vorbesc încet despre cine știe ce. Ușa stabilimentului se deschide cu sgomot, și intră foarte vesel un mușteriu nou, un om mai mult tânăr ca bătrân. După toate aparențele, sosește dintr'un alt stabiliment similar, unde trebuie să fi stăruit mult. Noul sosit se uită la mesele ocupate, pare c'ar căuta o cunoștință, și-și oprește în sfârșit privirile asupra celor doi amici. Cu pas mai mult hotărît decât sigur, vine drept la masa lor.

Mușteriuul cel nou îngălează silabele, pe unele prea slabe neglijându-le chiar de tot.

Mușteriuul. — Salutare, neică.

Niță și Ghiță. — Salutare!

15 *M.* — Imi dați, voe?

N. — ... Poftim!

M. — Nu vă deranjez, ca'va-s'zică.

G. — ... Nu.

M. — Vorbeați ceva secret?

20 *G.* — ... Aș!

(Tăcere).

M. — Frate... o fi târziu?... că pe-al meu, l-am dat să-l dreagă...

N. — Unu fără un sfert.

25 *M.* — Umbli regulat?

N. — După gară.

M. — ... Mița acu trebuie să fie... Cât ai zis că e?

G. — Unu fără un sfert.

30 *M.* — ... între Ghergani și Conțești... Am lăsat-o să plece cu șeful... (bate tare 'n masă). Bine, frate, eu nu beau nimic, ca'va-s'zică? Dă-mi o halbă...

(Niță și Ghiță se uită unul la altul, întrebându-se reciproc din ochi, cine este amicul).

Amicul (ciocnește halba cu paharele amicilor, și bea).—Pardon... un moment (pleacă).

5 *G.* — Cine e amicul? îl cunoști?

N. — Nu.

G. — E cam trecut...

N. — Ce cam! e bine de tot.

Amicul (se 'ntoarce la loc). — Frate, e târziu? Câte să fie?

10 *N.* — Unu și zece.

A. — Acuma sunt în gară la Titu; mânâncă gogoși la madam' Mari, ca'va-s'zică.

G. — Cine, nene?

M. — Mița, nu ți-am spus... Băete, o halbă.

15 *N.* — Frate, cine e Mița asta? fă-mă să 'nțeleg.

A. — Cum? nu știi?

N. — Nu.

A. — Nevastă-mea, frate.

20 *G.* — Bine, nene, nu ți-e frică s'o lași singură noaptea pe drum?

A. — Păi nu ți-am spus că nu e singură?... e cu șeful...

N. — Bine-bine, înțelegem noi, dar... în sfârșit, tocmai d'ăia... par'că... de... o femeie singură...

25 *A.* — N'ai grije! Cupeu separat... Intri, închizi lumina, tragi perdeluțele și te 'ncui pe dinăuntru: cupeu de servicii, ca'va-s'zică — sepa'at (face cu ochiul). Poți să dormi până dincolo de Filiași... Trenul 163... ăl mai bun pentru noi ăsta e: trenul 163... (cei doi amici râd). Câte sunt acuma?

N. — Unu și jumătate trecute.

30 *A.* — A plecat din Titu... A trecut și de Mătăsaru. Mița acu trebuie să-i tragă la soamne...

G. — Da' șeful?

A. — Și șeful... Pardon... un moment (pleacă).

N. — E dulce.

35 *G.* — Bărbat de zahăr.

N. — Stăi, să vedem ce fel de persoană e Mița.

A. — (se 'ntoarce la loc).— Singură, n'aș lăsa-o eu! știi! femeie tânără, nu face să umble singură... Sunt măgari cari n'au maneră și...

G. — ... Dacă o fi și curățică.

M. — (pufnește de râs). — Curățică!.. Mița, curățică!.. Ce vorbești, dom'le? Imi pare rău... Frumoasă, dom'le, înghiață puțul... Stăi, să vezi... (Se caută în buzunar, scoate portofelul și din portofel o poză, pe care o trece amicilor. Amicii privesc lung poza cu niște ochi plini de admirație).

Ei? așa e?

N. — Strașnică, domnule!

G. — Minune!

10 A. (mândru). — Aș! poza e moft! s'o vezi în natură, dom'le... e ceva, ca'va-s'zică... Mă rog, destul! s'o vezi în natură!

N. — E naltă?

A. (cu siguranță). — Potrivită.

15 G. — Blondă?

A. — Aur, nu altceva. Uite păr! Crezi că-l face cu ferul? Aș! natur... S'o vezi dimineața, cum drăcuește, că nu și-l poate descurca... E lucru mare!

N. — De câți ani e?

20 A. — Cam de câți zici d-ta, după poză?

N. — De vreo douăzeci-și-cinci.

A. — Vezi?... Și mai zici că 'n poză te flatează... N'a 'mplinit nici doășunu.

25 G. — Fie, nene, să vă trăiască! ați știut ce-ați ales... Și o iubești?

A. — Ei bravos!.. Cum să n'o iubești!.. E lucru mare domnule, când îți spui. Apoi în gară la noi, e comedie! Toți pasajerii, când trece trenul ziua, toată lumea, uite așa întoarce capul și se uită la ea la fereastră, — că stăm sus în gară.

N. — Da... șeful unde șade?

A. — Tot sus.

G. — Șeful e familist?

35 M. — Aș! Nu vrea să se 'nsoare; zice că nu ține la femei. Ce mai râde Mița de el, e lucru mare! Mereu îl tachinează, și să vezi ce e frumos, că el se supără! Odată, nu știu cum l-a tachinat, că s'a certată ră strașnic — n'a vorbită ră... o zi 'ntreagă...

N. — Și pe urmă?

A. — Pe urmă s'a 'mpăcatără; trebuia să se 'mpece. n'avea 'ncotro! dacă mâncăm împreună, ca'va-s'zică! știi, vine de stă ciņeva vizavi la masă... nu se poate! A stat ei serioși cât a stat, și mă făceam și eu serios, și zice șeful:
 5 « Pardon, mașer, v'am călcat! » și pe urmă ne-a pufnit pe toți răsul...

G. — Da șeful ce fel de om e?

A. — Foarte bun băiat...

N. — Nu adică de bun: dar ce fel de om e? în vârstă?

10 A. — Ei aș?... nici de treizeci de ani... Să vezi; dom'le, frumusețe de băiat! Stăi, că am uitat să vi-l arăt (scoate iar portofelul și din portofel o altă poză). Uite. (Amicii iau poza și o privesc cu oarecare gelozie). — Așa e?

G. — Voinic bărbat!

15 A. — Aș! să-l vezi în natură. Mai nalt ca d-ta! și încă în poză nu ese roșu!.. Să-l vezi când își pune șapca roșie, așa cam la o parte... Strașnic, dom'le! mustățile alea negre ca abanosul și niște sprâncene! Când trece trenul, toate cocoanele cu ochii la el, să-l soarbă și mai multe nu!
 20 Dacă n'ar avea șapcă roșie, l-ar deochia diavolițele!

N. — Da, scuză-mă, să te 'ntreb, copii aveți?

A. (râzând foarte tare). — Ce vorbești, nene?... sunt în-
 surat numa de cinci luni...

N. — Așa?... apoi atunci, nu e vremea pierdută; o să
 25 aveți...

A. — Așa nădăjduim și noi... Câte ceasuri sunt?...
 ia vezi...

G. — Două ș'un sfert.

A. — Acuma intră în Leordeni.

30 N. — Mă rog, da dumneata ce ești acolo la gară?

A. — Eu?... Magazioner... Mai luăm un rând?

G. — E cam târziu; mâne am canțilerie de dimineață.

A. — Numa un rând... Băete! trei...

N. — Și acuma ești în concediu?

35 M. — Ce conged!.. Ce să mai cer conged! Mă 'nvoește șeful când vreau să plec. Pot să lipsesc și câte trei zile; mai ales acuma, cu criza asta, nu prea e atâta lucru!

G. — Nene, dă-mi voe să 'nchin în sănătatea soției du-
 mitale... Să vă trăiască!

A. — Mersi!

N. — Și eu închin în sănătatea șefului d-tale... Să vă trăiască!

A. — Mersi!

5 G. — (dă să bea, fi răsare și pufnește). — Nene! (cu multă căldură). Nene! lasă-mă să te pup! (se pupă cu magazionerul). Ești mai dulce ca mierea! (râd toți). Mult aș vrea să cunosc pe șeful și pe soția d-tale! (cu duioșie). Ce-or fi făcând ei acum?

A. — Dorm tun... Câte ceasuri ai?

10 N. — Trei fix.

A. — A intrat în Pitești... La Pitești stă treiștrei de minute...

(Cei doi amici îl îmbrățișară pe rând și-l pupă cu multă căldură).

G. — Nene! ești un om fericit!.. să trăești!

15 A. — Asta, ce-i drept, așa e... sunt fericit! slavă Domnului! Nevastă frumoasă am, să-mi trăiască! slujbușoară bunicică am — de! ori și cât să zici, magazioner... dacă nu curge, pică! de șef încai, ce să mai zicem! ți-este ca și un frate, odată ce ți-e cumnat, ca'va-s'zică!

20 (Amândoi amicii după ce au râs tare, rămân foarte nedumeriți):

N. — Cum, cumnat?

A. — Dacă-i fratele Miții!.. Da ce credeai?

G. — Atunci, n'am făcut nimic...

A. — Cum, n'am făcut nimic?

25 N. — Noi gândeam...

A. — Cum, nene? Apăi dacă nu-i era frate bun, se putea? Cum, adică? era să las așa mândrețe de femeie... noaptea... cu așa frumusețe de bărbat?... In cupeu de servicii!.. (face cu ochiul) sepa'at, ca'va-s'zică... (râde cu multă

30 poftă) știi că-mi place!.. Câte ceasuri ai?

N. — Ce-ți pasă?

A. — Vorba e, vreau să știu unde e Mița acuma.

N. — (plictisit). Trei și jumătate trecute.

A. — A plecat din Pitești... Ai să mergem undeva, să

35 bem câte un jvarț.

G. — Nu mai mergem.

A. — De ce?

N. — Nu mai ai nici un haz!

ACCELERAT No. 17

Un individ purtând pe umeri o șubă largă, cu o căciulă mare pe ceafă, stă la masă în restaurantul gării de Nord și bea ceaiul. Are un geamantan de pânză cu cercuri de tinichea alături pe un scaun, și pe masă un sac de piele neagră, prin mănuașă căruia își ține petrecută bine mâna stângă până la încheetura brațului. După figură, după maniere și port, trebuie să fie vreun negustor, ori arendaș din provincie.

10 Un domn bine îmbrăcat, blană cu guler de astrahan și căciuliță asemenea, bea cafea la altă masă, fumează și se uită din când în când către provincial, care nu ia seama deloc că-l observă cineva. În acelaș timp, domnul trage cu ochii la ușă: așteaptă de sigur pe cineva, și cu nerăbdare.

15 Negustorul plătește ceaiul. Indată, iată și hamalul vine să-i spună că trenul a tras la peron; fi ia geamantanul de pânză și vrea să-i ia și sacul de piele, ca să-l ușureze pe pasager; dar acesta își trage repede mâna cu sacul și refuză serviciul. Sacul nu e mare, dar trebuie să fie greu, 20 fiindcă pasagerul, ridicându-se, trebuie să-l țină și de dedesubt cu mâna dreaptă. Hamalul pornește spre ușă; negustorul după el.

Domnul, care n'a scăpat din ochi nici o mișcare, s'a ridicat și el, și pornește pe urma negustorului la câți-va pași.

25 Negustorul s'a suit într'un vagon de clasa întâia, și șade pe coridor cu sacul lui în brațe.

Domnul se plimbă de colo până colo pe peron, trăgând cu ochiul aci cătră partea pe unde vin pasagerii, aci cătră geamul la care stă în picioare omul cu sacul, pe când acesta se uită foarte distrat pe geam la mișcarea de pe peron.

30 Mai sunt cinci minute...

Domnul de pe peron se vede bine că fierbe de nerăbdare... În sfârșit, un om îmbrăcat modest, un fel de fecior de casă, făcându-și greu loc prin mulțime, sosește gâfâind cu un geamantan frumos de piele rusească, cu un tartan și cu un bilet de clasa întâia.

— Dobitocule! era să mă faci să scap trenul!...

Apoi, luându-și bagajul și biletul, trage la o parte pe fecior și îi șoptește pripit și cu un aer foarte sever.

Mai sunt două minute.

Domnul, ajutat de fecior, se suie în vagon/unde e negustorul. Acesta, îndată ce s'a suit domnul, trece din coridor în cupeu, pe când domnul face fel de fel de semne de inteligență feciorului său, care stă drept în față-i pe peron.

Fluerul întâi... Apoi numai decât al doilea... Frânele se desfac... Trenul a pornit.

Domnul intră în cupeu după negustor, care s'a desbrăcat de șubă și șade cu sacul pe mână.

— Bonsoar, zice domnul.

— Bonsoar, răspunde negustorul.

Și domnul se așează pe fotoliul din față, după ce și-a pus geamantanul în plasă și tartanul la căpătâi.

Două-trei kilometri tăcere.

— Mergeți departe? întrebă domnul

— De! departe și nu departe...

— ...?

— Până la Mărășești...

— Până la Mărășești?

— Da. Dar d-voastră?

— Și eu tot până la Mărășești.

— Vezi?... După daraveri...

— Da, după daraveri. Dar d-voastră?

— Tot după daraveri.

Conducătorul... Taie biletul domnului și întinde mâna către negustor...

— 753, zice omul, care pare că deja moțăe, și pune mâna în buzunar să arate cartă... Conducătorul salută și pleacă.

— Aveți cartă permanentă? întrebă domnul. Sunteți poate la Senat...

— Ba nu... am bilet de abonament ... Am multe alergături și-mi vine mai ieftin...

Chitila...

— Puțină lume astăzi în tren. În tot vagonul suntem
5 numai noi și încă un pasager în alt cupeu. E bine...
putem dormi până la Mărășești! zice domnul lungindu-se
pe fotoliuri și acoperindu-se cu tartanul.

— A! eu nu dorm niciodată în tren, zice negustorul.
Știți umblu cu bani... Pungași...

10 — Frate, să fie adevărat?...

— Ei, bravos. Nu s'a întâmplat și acu o lună?...

— Eu drept să-ți spun nu m'am gândit niciodată...
S'o fi întâmplat așa odată.

— Numai odată?

15 — În clasa întâia?

— Tocmai în clasa întâia, firește zice negustorul. Mie,
ce să-ți spui? mi-e frică al dracului. Mi se 'ntâmplă
câte odată să am sume mari cu mine... bunioară ca
acuma...

20 — !...

— Glumă e să mă arză odată cu o avere de om...

— ... !!!

— Patruzeci de mii de franci!...

— ... !!!

25 — Să ferească Dumnezeu! M'ar omori! adaogă pro-
vincialul.

— Nu ți se pare dumitale că e prea cald aici? întrebă
domnul ștergându-se de sudoare.

— Nu, răspunse negustorul, e tocmai potrivit.

30 — Mie mi-e grozav de cald.

Și domnul ese să se răcorească puțin în coridor.

Peste câteva momente domnul se reîntoarce la locul lui.

— Mă rog, zice provincialul, trenul ăsta se mai oprește
undeva până la Ploești?

35 — Da... la Periș două minute.

— La Ploești, ne dăm jos, să luăm câte o dulceață...

— ... Ne dăm, dacă vrei, zice domnul distrat, ca de
pe altă lume, și se trânteste să doarmă, învelindu-se cu tar-
tanul peste cap.

Trenul a plecat din Periș. Negustorul scoate un măr din buzunarul șubei și începe să ronțăe.

De odată domnul se ridică:

— Peste puțină să dorm... teribil de cald!

5 Apoi, dă geamantanul jos, îl deschide și scoate un și-
pușor elegant; deșurupează dopul și oferă negustorului.

— Cognac...

— Mersi... De zece ani nu mai pun spirtoase în gură.

— E extrafin...

10 — Mersi... Sunt oprit...

Domnul, mâhnit de refuz, înșurupează la loc dopul, pune și pușorul în geamantan, pe care-l aruncă iar în plasă. Apoi suflând greu de căldură, iese iarăși în coridor, unde se plimbă de colo până colo.

15 Provicialul se lungește bine punându-și sacul căpătâi.
Conductorul:

— Biletele pentru Ploești, domnilor!...

20 Domnul din coridor dă discret biletul său... și reintră în cupeu trăgând ușa cu multă băgare de seamă ca să nu deranjeze pe negustor, care are probabil intenții să ațipească.

— Puteți umbla cât de tare, zice omul culcat, nu dorm. Unde pot eu dormi?... Mă lasă să dorm căpătâiul ăsta? și zicând asta bate cu palma pe săculeț, care sună foarte plin.

25 Domnul scoate portabacul și oferă negustorului:

— Regale...

— Mersi, zice omul cu sacul; de zece ani m'am lăsat de tutun... Sunt oprit...

30 Apoi, după o pauză lungă:

— Apropo, ziceai dumneata adineaori... de pungași... în tren. Să vezi ce i s'a întâmplat unui negustor, un prieten al meu!... Venea cu doi inși dela Roman în clasa întâi... I-a luat vre-o opt mii de lei... Știi cum? Unul i-a tot dat să bea niște vin dulce cu dresuri, și altul i-a dat să fumeze o țigară, cu afion, cu dracu știe ce... A dormit omul buștean... Când s'a trezit la București cu capul buimac, era singur în vagon, și tot, blană, geamantan, bani, ceas, tot îi luaseră.

— Ei! i-o fi luat și inelele din deget, zice domnul răsând ciudat.

— De unde știi asta? întrebă iute negustorul.

Apoi după o pauză scurtă, răsând și el:

5 — Firește că i-a luat și inelele.

— Intrăm în Ploești...

— Ne dăm jos? întrebă provincialul, și ridicându-se, își petrece mâna prin mănuașă sacului și ia șuba pe umeri.

Domnul stă o clipă la gânduri; apoi:

10 — Ne dăm... Nu-ți iei, adaogă zâmbind ironic, și geamantanul?

— De geamantan nu'mi pasă! câteva borfe de schimbat. Ploești... Trenul stă la peron.

15 Negustorul coboară cu sacul; domnul după el cu geamantanul de piele rusească și tartanul... Dar, n'apucă să facă trei pași, și dau piept în piept cu doi vlăjari, niște mitocani, cari par'că le-ar ține drumul. Domnul vrea să dea pe de lături.

20 — Scurt mișcarea! comandă cu autoritate negustorul, și cele două namile au și 'nhățat strâns pe domnul, fiecare de câte o mână... Orice luptă ar fi zadarnică!

— Luați-i sacul! ordonă aspru negustorul.

Oamenii ascultă.

— Legați-l bine!...

25 Pe urmă, cătră domnul, care tremură din toate încheeturile și nu protestează câtuși de puțin față cu așa sălbătăcie:

— Apoi, de când mă freci, amice! cât o să umblu după d-ta?... Cognac, a?... extrafin... Țigarete, a? Regale, a?...

URGENT...

Școala de fete No. 1 din Urbea Z... No. 654—15 Noembrie.

D-sale D-lui Primar al Urbei Z...

urgentă.

5 Domnule Primar,

Referindu-ne la adresa noastră din luna trecută Oc-
tombrie cu No. 597 asupra necesității de lemne pe care o
simte școala, vă rugăm ca de urgență să binevoiți a ne
trimite cantitatea prevăzută, căci vremea se strică și ame-
10 nință să nu mai putem urma cursurile fără combustibil.
Primiți, vă rog, Domnule Primar, etc.

Directoare,
Aglae Poppesco.

*

15 Școala de fete No. 1 din Urbea Z... No. 683—1 Decembrie.

D-sale D-lui Primar al Urbei Z...

urgentă.

Domnule Primar,

Referindu-ne la adresa noastră din luna trecută Noem-
20 brie 15 cu No. 654, avem onoare a vă repeta cu insistență
rugăciunea ce v'am făcut în privința lemnelor de încălzit
necesare școlii de fete No. 1 din această urbe, care se
află în lipsă de căldură suficientă pentru studii pe timpul
de iarnă, mai ales așa de aspră cum este cea actuală, încât
25 elevele sunt incapabile a mai scrie cu mâinile înghețate, și
chiar profesoarele sufăr neputându-se desbrăca în clasă,
fiindu-le temperatura așa de exagerată încât, cum se poate
ușor constata, este de nesuferit amenințând cu maladii
atât pe profesoare cât și pe eleve.

Vă rugăm dar să luați măsuri urgente pentru întâmpinarea acestei situațiuni anormale, contrariu va trebui să reclamăm Onor. Minister ne mai putând lua nici o răspundere.

5 Primiți, vă rog, Domnule Primar, etc.

Directoare,
Aglae Poppesco.

*

Revizorul școlar al distr. X... No. 4599—15 Decembrie.

10 D-sale D-lui Primar al Urbei Z...

urgentă.

Domnule Primar,

Astăzi, 15 Decembre făcând inspecțiunea reglementară la școala de fete No. 1 din Urbea Z... am fost întâmpinat
15 de doamna directoare Aglae Poppesco împreună cu doamnele profesoare Areti Ionesco, Sevasti Ionesco și Aristi Poppesco, care toate s'au plâns de starea de mizerie în care a ajuns școala din cauza lipsei de combustibil, pe care îl refuză Onor. Primărie locală, pe care în nenumărate rânduri au rugat-o prin adrese oficiale, care se văd
20 la dosar, dar care n'au avut până în prezent nici un rezultat.

In adevăr, vizitând apoi clasele am găsit o temperatură incapabilă de a putea fi suferită mai ales de copii, din
25 care cauză se pot chiar îmbolnăvi de vre-o boală infecțioasă, ceea ce ar împiedica urmarea regulată a cursurilor reglementare, fiind silite a se întrerupe până la stingerea contagiunii epidemiei, precum s'a mai întâmplat pe căldurile cele mai mari, dar atunci nu din cauza focului, ci a apei,
30 chiar cu câteva zile înainte de examenele anuale, ceea ce produce o enormă confuziune pedagogică.

Având dar acestea în vedere, vă rog, Domnule Primar, să binevoiți a dispoza ca să se satisfacă cât mai urgent nevoile școliei.

35 Primiți, vă rog, Domnule Primar, etc.

Revizor școlar,
Lazăr Ionescu-Lion

Școala de fete No. 1 din Urbea Z... No. 13—8 Ianuarie.

D-sale D-lui Ministru al Instr. Publice, etc.

urgentă.

Domnule Ministru,

5 In repetițe rânduri am cerut la onor. Primărie locală să ne libereze combustibilul de care are școala noastră necesitate din cauza gerului aspru prin care trecem în acest anotimp fără nici un rezultat, așa încât tremurăm de viața noastră și a elevelor, care nici nu mai vin la școală încă
10 dinaintea vacanțelor, fiind-că părinții au aflat și temându-se nu le mai permit până ce nu vom putea da foc.

Insuși d. revizor școlar Lazăr Ionescu-Lion a vizitat școala, constatând lipsa noastră de căldură și a înaintat o adresă încă din anul trecut 15 Decembrie cu No. 4599, către
15 d. Primar local, dar și aceasta a rămas tot literă moartă, căci școala se află în aceeași mizerie, încât nu se mai poate zice că aceasta este o umanitate, lăsând astfel să sufere elevele.

Așa dar ne adresăm cu cel mai profund respect d-voastre spre a lua urgent ori-ce măsuri veți crede de cuviință pentru a face să înceteze barbaria prezentă.

Binevoiți, D-le Ministru, etc.

Directoare,
Aglae Poppesco.

25

*

Ministerul Instr. Publice și Cultelor, 10001—15 Ianuarie.

D-sale D-lui Revizor școlar al distr. X...

urgentă.

Domnule Revizor,

Doamna Aglae Poppesco, Directoarea școalei de fete
30 No. 1 din urbea Z... ni se plânge că Primăria locală nu dă școalei lemnele necesare pentru încălzitul claselor.

Anexându-vă raportul doamnei Directoare, vă invităm a face imediat o anchetă la școală și a ne raporta de urgență.

35 Primiți, etc.

p. Ministru
indescifrabil.

p. Director
asemenea.

Revizorul școlar al distr. X... No. 103—1 Februarie.

D-sale D-lui Ministru al Instr. Publice și Cultelor
urgentă.

Domnule Ministru,

5 Imediat ce am primit ordinul dv. cu No. 10001 din 15
Ianuarie, m'am transportat la școala de fete No. 1 din
urbea Z... și am constatat că raportul doamnei directoare
respective este în totul adevărat.

10 În adevăr, am găsit din cauza frigului pe jumătate școala
despopulată complet, iar restul tușind toate și dureri cu
umflătură în gât, pentru care chemând pe d. medic al
urbei, a constatat mai multe cazuri de amigdalintă, adică
și gâlci, care poate degenera mai cu seamă la copiii anemici
și limfatici, prin diferite complicațiuni foarte adesea con-
tagioase.

15 De aceea, d. medic a opinat că ar fi mai bine dacă s'ar
închide școala, spre a nu lua proporțiuni mai mari.

20 Cu cel mai profund respect vin dar a vă ruga, în in-
teresul salubrității, să-mi dați de urgență un ordin în
consecință, sau să interveniți pe lângă Onor. Primăria lo-
cală să libereze combustibilul de care simte nevoie cursurile.

Binevoiți, d-le ministru, etc.

Revizor școlar,
Lazăr Ionescu-Lion

*

25 Ministerul Instr. Publice și Cultelor, No. 20002—15 Februarie.

D-sale D-lui Primar al Urbei Z...

urgentă.

30 Doamna Aglae Poppesco, directoarea școlii No. 1 de
fete din acea urbe, se plânge că Onor. Primărie, după re-
pețite cereri, nu-i liberează lemnele necesare pentru în-
călzit, din care cauză sufăr cursurile.

Vă invit dar, Domnule Primar, ca de urgență, să sa-
tisfaceți, conform legii, justele reclamațiuni ale doamnei
Directoare.

35 Primiți d-le Primar, etc.

p. Ministru,
nedescifrabil.

p. Director,
asemenea.

Camera Deputaților. Sesiunea prelungită. Ședința dela 1 Martie.

D. Al. Lingopolu. — Am cerut cuvântul ca să fac o întrebare d-lui Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice: știe oare d-sa în ce stare de mizerie s'a aflat iarna aceasta școala de fete No. 1 din urbea Z... lipsită de combustibilul necesar de oarece nu i l-a liberat Primăria locală, bântuită de boale din această cauză și conform avizului medicului local chiar suprimarea cursurilor?

D. Ministru al Cultelor. — Răspunz onor. deputat că, în urma raportului revizorului școlar local, ministerul a luat măsuri urgente ca Primăria să libereze conform legii combustibilul necesar acelei școale.

*

Primăria Urbei Z... No. 3712—15 Martie.

D-sale Doamnei Directoare a Școalei de Fete No. 1
din Urbea Z...

urgentă.

Doamnă!

Mâne veți primi la școala ce cu onoare o dirijați 5 (cinci) care de lemne cer curat, prima calitate, și vă rugăm să binevoiți a ne răspunde urgent de primirea combustibilului.

Primiți, D-nă Directoare, etc.

p. Primar,
Niță Necșulescu,

Secretar,
Athanasie Eleutherescu

HIGH-LIFE

Tânărul Edgar Bostandaki este suplinitor la catedrele de muzică, desen, gimnastică, scrimă și religie dela gimnaziul clasic înființat de curând în urbea sa natală. Gimnaziul are până acum numai clasa întâia și e întreținut de comună; se speră că la anul viitor se vor completa patru clase, trecând totul pe seama Statului. Deși încărcat cu predarea a cinci cursuri importante de gradul secundar, tânărul suplinitor găsește destulă vreme să frecventeze societatea înaltă din localitate, unde trece drept un perfect gentilom. În adevăr, Edgar este un tânăr care are multe succese în saloanele din Târgul-Mare. Vorbește franțuzește de când era mic și se pricepe foarte bine la mode și confecțiuni, așa că nu odată este consultat asupra acestui capitol. Profesia de cronicar *high-life* nu este ușoară, fiindcă trebuie să scrii despre dame, și damele sunt dificile, pretențioase, caprițioase. Spui de una o vorbă bună, superi pe alta; spui rău de alta, atunci nu mai poți pretinde că ești un om galant; insiști cu deosebire asupra uneia, dai loc la bănueli; neglijezi pe vreuna, îi inspiri o ură primejdioasă. Mai ales într'o societate foarte restrânsă și foarte aleasă ca societatea din Târgul-Mare, un cronicar de salon trebuie să-și drămuiască atenția cu cea mai mare stricteță. Grea profesie, ce-i drept; însă tânărul Bostandaki, om de spirit și cu educațiunea distinsă, a fost par'că născut a fi cronicar *high-life*. Cronicile lui, în formă de corespondență, le publică într'un ziar cotidian din cel mai apropiat oraș mare de provincie.

Dar, va zice cineva:

— Bine! însă cronicarul este și el om, mai ales dacă e tânăr; trebuie să aibă și el simpatiile și preferințele,

antipatiile și aversiunile sale. El stă într'un colț al salonului cu carnetul său în mână și privește la vârtejul valsului; în acest vârtej, ochii lui trebuiesc să deosebească întrê toate pe câteva, mai grațioase, și, între aceste câteva

5 mai grațioase, pe una, ne'ntrecută, adorabilă.
— Ei, da, răspunz eu, înțeleg ce spuneți. Inșă cronicarul de salon trebuie să-și calce pe inimă, să fie discret și imparțial. Și asta n'o poate oricine, cum o poate Turturel.

— Care Turturel?

10 — Edgar Bostandaki. . . Turturel este numele pe care i l-au dat în copilărie, alintându-l, papaia, mamaia și duduile, surorile mai mari. . . Turturel — așa-i că sună bine? — este pseudonimul destul de transparent cu care Edgar își semnează cronicale.

15 Ei! și totuși cât de corect și de discret, cât de galant și de imparțial, însuși Turturel a greșit odată un *carnet mondain*.

Din inițiativa unui comitet compus de damele din înalta societate a Târgului-Mare, reședința subprefecturii

20 Plășii-de-Mijloc, s'a dat în saloanele Otelului Regal de acolo « Un mare bal filantropic, al cărui venit se va împărți giumatate în folosul umanității suferinde și giumatate pentru sporirea fondului de întreținere a gimnaziului clasic local, până la trecerea lui în bugetul Statului ». Maiorul

25 a oferit muzica militară, pe care a adus-o cu trenul dela reședința prefecturii.

A fost un bal cum nici într'o capitală de județ nu se poate mai splendid. Damele, pline de devotament pentru nobilul scop al petrecerii, s'au întrecut în toalete. Uniforma

30 și fracul au fost minunat reprezentate, deși frac nu purtau decât subprefectul, primarul și Turturel; restul sexului urît, purtau unii redingotă, alții jachetuță scurtă. Onorurile balului le-a făcut comitetul damelor, sub președința tinerei doamne Athenaïs Grégoraschko, soția subprefectului.

35 S'a petrecut până la șapte dimineața, când aurora cu degetele ei de roză a venit să bată la ușa orizontului și să stingă cu privirile ei lumina petroleului, amintind infatigabililor dănțuitori că trebuie, cu regret, să se despartă.

A doua zi, d. Turturel, pune la poștă pentru gazetă un *carnet mondain*, cu notița: « Rog a se trimite, după obicei, 50 de exemplare pi adresa mè ». Seara, cronicarul citea în fața comitetului damelor, al cărui secretar era, darea de seamă asupra rezultatului operei de binefacere. De prisos să reproducem textul întreg al acestei lucrări de caracter oficial. Ne mărginim a-i da concluziunile: « Venit brut, 575 lei; cheltueli, 368 lei; beneficiu net, 207 lei; 103 lei, 50 bani pentru sporirea fondului de întreținere a gimnaziului; 103 lei, 50 b. pentru umanitatea suferindă ».

După ce au mulțumit comitetului de dame, d-l Edgar Bostandaki în numele gimnaziului, iar d. primar în numele umanității suferinde, ședința oficială s'a ridicat. Apoi s'a învârtit un maus. Peste două zile, iată că mult așteptatele exemplare din « Vocea Zimbrului » sosesc. Ele conțin cronica atât de dorită: « Cum se pitrece la noi »...

Extragem la întâmplare câteva rânduri:

« ... Sâmbătă seara s'a ținut în fine la noi strălucitul bal filantropic sub presidenția grațioasei doamne Athenaïs Grégoraschko, născută Perjoiu... »

« ... O enormă afluență de tot ce Târgul-Mare are mai distins, fiecare ținând să mulțumească încântătoarei prezidente inițiatoare, prea amabila doamnă Athenaïs Grégoraschko... »

« ... În acordurile muzicii militare, care, intonează cu destul *brio* un vals vaporos, perechile pornesc ca duse pe niște valuri, în cari se perde conștiința, iar timpul pare că s'a oprit pe loc ca să admire cum trec în vârtej ferbinte, uimitor, nebunesc, atâtea ș'atâtea flori, par'că smulse de vântul aprig al pasiunii... Doamna Athenaïs Grégoraschko, regina adorabilă a valsului adorat... »

« ... Dar la un semnal, ușile din fund se deschid... Supeul! Un moment de odihnă pentru această svăpăiată tinerețe, un moment de odihnă și de reconfortare!.. Doamna Athenaïs Grégoraschko face onorurile, luând loc în capul mesei, cu grația nespūsă care o caracterizează... »

« ... Dopurile pocnesc, pare c'ar fi la un atac de tiraliori, care nu sparie de loc pe bravii convivi... Șampania curge în valuri. Doamna Athenaïs Grégoraschko dă semnalul și »

aci; ridicând în sus cupa plină de delicii ca divina Hebe, atinge de buzele răci buzele sale calde, cu acea delicateță poetică cu care fluturelul atinge caliciul unui miosotis...

«...Dar muzica ne cheamă. Trăiască valsul! Doamna Athenais Grégoraschko, infatigabilă silfidă...».

Aci o îngrozitoare greșală de tipar... A doua zi, Duminică dimineața, la cafeneaua din centru, spiritualul cronicar *high-life* cetea mai multor tineri din localitate *carnetul* lui: *Cum se pitrece la noi*. Tinerii îl ascultau cu multă admirație și poate cu mai multă invidie: e de sigur fericit un tânăr care dispune, pe lângă talentul stilului, de o coloană de publicitate, ca să se facă, firește, atât de plăcut damelor! Pe când se comenta articolul și autorul căuta să explice amicilor săi ce înseamnă «divina Hebe» și «calici», iată că deodată intră d. sub prefect, Raoul Grégoraschko, soțul «infatigabilei silfide». D. subprefect salută în dreapta și în stânga cu gravitate, apoi, drept în fața lui Edgar Bostandaki și cu un ton neobișnuit de aspru:

— Domnule Turturel! uite-te la mine... Te opresc, magariule, să faci *de mauvaises plaisanteries* pi conta doamnei Grégoraschko, soția mē!

Apoi face un ocol prin cafenea bufnind:

— *A-t-on jamais vu pareille insolence!*

Edgar nu pricepe de loc... Înșă Raoul se întoarce iar și, gesticulând cu cravașa, de care nu se desparte niciodată:

— Altădată, dacă-ți mai permiți di aeste, îți rup urechile.

— Dar...

— Urechile! m'ai înțeles? *espèce d'imbécile!*

Și ese turbat, făcând să șuere aerul sub jocul cravașei. Toată lumea rămâne uimită. Din ce pricină?... Hebe?... Calici?..

— Nu înțeleg deloc, zice Turturel, dând din umeri cu totul nedomirit.

Pe când fiecare caută cu deamănuntul să găsească în cronică motivul penibilei scene, iată că intră în cafenea d. maior Edmond Buzdrogovici, grație amabilității căruia opera filantropică avusese concursul grațios al muzicii militare. Fără să salute și vădit foarte supărat, Edmond

se apropie de Edgar, cu așa pas și aer strașnic, încât Edgar se ridică drept în picioare în fața lui Edmond.

— Domnule! zice Edmond, ferbând ca un samovar; dumneata ești acela cari scrii porcăriile aeste?.. Răspunde!

5 Și-i vâra lui Edgar gazeta sub nas. Edgar, ferindu-se, răspunde hotărît:

— Da!

— N'o fost și madam' Buzdrogovici, soția mè la bal?

— Ba da!

10 — Atuncea, di madam' Buzdrogovici, soția mè, pentru ci n'ai pomenit nimicã?.. nici chiar numele!.. Să fi fost fără compliment — nu pretinde!.. dar nici macar numele!?

— Domnule maior...

15 — Mișălule! strigă Edmond.

Și scurt mișcarea! până să-i zică unul dintre amici « Țăra! da, stăi, bri omule! » îi trage două palme vajnice și ese.

— Nu mai înțeleg nimicã, pi onoarea mè! zice Edgar și ese și el.

S U C C E S

Puțină lume astăzi și-o mai fi aducând aminte de o vestită foaie, care apărea odinioară în capitală, pe vremea războiului independenței, voi să vorbesc de « Națiunea Română », pe care o dădeam la lumină Frédéric Damé și cu mine în tovărășie. Viața acelei foi a fost pe atât de scurtă pe cât de glorioasă, așa că o pot povesti în puține cuvinte.

Armatele creștine trecuseră Dunărea.

10 Intr'o dimineață mă pomenesc cu un bilețel dela Damé, cam așa:

« Iubite amice,

« Treci îndată pela mine. Este vorba de o afacere foarte importantă, care ne poate face norocul la amândoi ».

15 Il cunoșteam pe Damé ca om deștept și întreprinzător. Fără întârziere m'am dus să-l văz, torcând pe drum fel de fel de frumoase închipuiri.

20 În câteva vorbe mi-a spus tot planul lui: o gazetă cum n'avusese țara până atunci; o gazetă fără coloare politică; o gazetă de informațiuni de pe câmpul războiului; o gazetă care să cultive entuziasmul popular pe chestiunea independenței.

Să-i căutăm numele... Numele unei gazete e greu de găsit; dar după câteva minute de gândire, Damé a fost 25 norocos: « Națiunea Română! ».

Trăiască « Națiunea Română »!

Am lucrat o zi întreagă pe coale de tipar să-i nimerim fizionomia... Pe seară ne-am învoit cu amicul nostru Cucu

tipograful. Capul gazetei s'a aranjat frumos și am și început să dăm materie.

A treia zi a apărut primul număr: jumătate cu articole de entuziasm și jumătate cu depeși și corespondențe de pe teatrul războiului.

Ceeace era mai greu de făcut era jumătatea entuziastă: nici declamațiile zadarnice nu sunt ușoare, mai cu seamă când n'ai o deosebită înzestrare pentru așa ceva.

Depeșile însă și corespondențele curgeau ca din isvor, așa că încet-încet, afară de un prim articol declamator, gazeta nu mai conținea decât știri și iar știri, care de care mai amănunțite și mai senzaționale.

De unde aveam atâtea?

Le traduceam din gazete străine și le localizam.

Luam dintr'o gazetă dela Viena o corespondență lungă de războiu, în care se vorbea de lucruri petrecute la Poradin, la Rusciuk, la Varna, la Vidin, la Constantinopol, etc. Ei bine, din această corespondență făceam tot atâtea corespondențe câte lucruri conținea ea, și le datam pe fiecare ca din localitatea unde s'ar fi petrecut lucrul.

Astfel aveam corespondențe din Stambul, Vidin, Varna, Rusciuk, Poradin, etc., și, ca să dăm o dimensiune convenabilă fiecărei corespondențe, peste faptul de care era vorba, turnam multă zeamă de fantazie, ș'apoi descrierea localității, notițe istorice și date statistice, mai toate luate dintr'un vechi, dar excelent pe vremea lui, dicționar de Conversație.

« Națiunea Română » mergea cum nu mai mersese până atunci gazetă în țară.

De unde până atunci gazetele politice nu se vindeau cu numărul, ci se împărțeau numai la abonați, tipărindu-se în cel mult 1500—2000 exemplare, gazeta noastră, fără nici un abonat, se trăgea dela 12 la 15 mii.

Eram firește foarte mulțumiți și noi și tipograful, care avea parte de tovărășie la câștig.

Tipografia « Cucu » era atunci în Lipscani lângă hanul Șerban-Vodă, exact pe locul unde este colțul grilajului Băncii Naționale cu strada Caragheorghevici.

Ziua și noaptea trăgeau mașinile numai și numai gazeta

noastră, iar în ulicioară, care era pe-atunci o înfundătură, făceau un sgomot teribil vânzătorii țipând să li se dea foi: o activitate febrilă continuă. Biroul redacției îl aveam într'o prăvălioară din aceiași înfundătură, față 'n față cu tipografia.

De-acolo mânam oștirile, de-acolo ordonam atacul redutelor, de-acolo vedeam fierbând gândurile Statelor-majoare și samovarele dela Poradin.

Damé era un om cu deosebite calități — foarte harnic, neobosit și înzestrat cu o fantazie rară. Aveam o hartă a peninsulei balcanice și o sumă de stegulețe de hârtie pe ace de gămălie. În fiecare zi își așeza armatele și combina mișcările probabile: și, ce e drept, în cele mai multe cazuri nimerea mai dinainte mișcările, ghicind gândurile conducătorilor războiului. Mi-aduc perfect aminte că a prevăzut faimoasa diversiune a lui Mehemet-Ali pe Lom, în data ce am primit gazetele din Viena cu descriția ei amănunțită.

Dar gazeta mergea, progresa neconținut din succes în succes: 18.000.

Armatele creștine împresuraseră acum Plevna. Acolo trebuia să se termine la un fel războiul; către acolo prin urmare steteau ațintite cu încordare crescândă toate privirile.

Intr'o zi, Damé îmi zice:

— Gazeta noastră a întrecut așteptările mele. Am avut o idee fericită. Sânt acuma aproape sigur că ne-am făcut o situație. « Națiunea Română » are să fie o moșioară pentru noi...

Să dea Dumnezeu! am răspuns eu fără mult avânt.

Nu știu de ce, dar aveam un fel de neîncredere în viitor. Pe deoparte consideram succesul spontan al gazetei ca un foc de pae, care trebuia să se stingă cu atât mai curând cu cât s'aprinsese mai iute. Pe de altă parte mă gândeam că războiul o să mai dureze o lună-două, cel mult trei, și că, ne mai având cu ce să hrănim curiozitatea publicului, o să rămânem și noi cu prea puțină hrană. Când n'o mai fi război, când s'or termina tratativele de pace — căci nu prevedeam că, fără de un congres european, harta

peninsulei balcanice nu se putea modifica — ce noimă va mai putea avea o gazetă care trăește exclusiv cu corespondențe și telegrame de pe teatrul războiului?

5 Așa mă gândeam eu; însă tovarășul meu și mai optimist și mai prevăzător, socotea mai bine.

— Dacă războiul se termină, cum e lucru aproape sigur, în favoarea armatelor creștine, nu se poate închipui ce eră de mișcare publică se va deschide în România independentă, după două veacuri și mai bine de restriște. Mișcarea economică și politică va lua un avânt nepomenit, și « Națiunea Română » va fi primul jurnal european în țară.

Să dea Dumnezeu! am zis eu. Nu mi-ar părea rău deloc.

Pentru a întemeia însă cu desăvârșire succesul gazetei noastre ne mai trebuia ceva.

15 În starea de încordare în care se aflau spiritele, așteptând rezultatul împresurării Plevnei, nu mai erau de ajuns corespondențele localizate după gazetele vieneze — veneau prea târziu.

Ne-am gândit dar, fiindcă aveam acum mijloace, să trimetem un corespondent special, întâi la Turnu-Măgurele și apoi chiar la Plevna.

De colo până colo, am găsit unul — un om cu un nume bine cunoscut în societatea noastră, bine crescut, afabil și inteligent, dar boer scăpătat.

25 Am hotărât așa: corespondențe prin poștă să ne trimeată în toate zilele, scriind în fiecare seară absolut tot ce ar fi putut afla peste zi; iar telegrame să ne trimeată imediat ce ar afla ceva important, a cărui comunicare ar prezenta vreun caracter de urgență.

30 Pentru telegrame am aranjat un dicționar cu cheie.

I-am dat boerului bani de drum, de cheltuială și leaful pe o lună înainte, și l-am expediat la Turnu-Măgurele.

Acolo, om de lume, cunoscând multe doamne dela Crucea Roșie și pe ofițerii români, a intrat numai decât în relațiuni și cu cei mai de seamă ofițeri ruși. Și în adevăr ne trimetea în fiecare zi corespondențe destul de interesante.

35 Intr'o zi, pela începutul lui Noemvrie, merg foarte de dimineată la redacție, înaintea lui Damé, care de regulă venea totdeauna înaintea mea.

N'apuc să-mi scot haina, și intră factorul dela telegraf.

Nu pot zice c'am presimțit ceva, dar mi-a trecut un fior prin tot corpul. Am iscălit tremurând țidula, iar depeșa am aruncat-o pe masă fără s'o deschid. Mi-am făcut
 5 o țigară, am fumat-o, și tocmai apoi am luat încetinel depeșa și fără pripă nervoasă, am deschis-o. Iată-i cuprinsul, pe care nu i l-aș putea uita vreodată:

« *Médoc fini, Votca, Tzuica dedans* ».

Cetesc de zece ori, ținând alături dicționarul cu cheie:

10 *Médoc* — Plevna; *fini* — luată; *Votca* — Rușii; *Tzuica* — Români; *dedans* — înăuntru.

Ce să fac? Să stau să fac un număr de gazetă și tocmai seara să dau știrea? Peste puțină! Vestea aceasta de bucurie o s'o aibă și alții; se răspândește de dimineață 'n oraș, iar noi venim cu ea după 'nfierbințeală. O idee. Alerg
 15 în tipografie și strig:

— Să nu se strice zațul numărului de-aseară!

Norocul meu! Zațul era neatins. Ieșim tot cu foaia de-aseară într'o nouă ediție cu depeșa. În câteva minute, mașinile pornesc, și vânzătorii aleargă nebuni pe strade sbierând:

— « Națiunea Română » cu *căderea Plevnei!*

Bucureștii întregi în picioare; fierbe lumea toată; încep să se arboreze drapelele tricolore... Un entuziasm fur-
 25 tunos...

Damé, bătându-mă pe umăr, îmi zice radios:

— *Notre fortune est faite, mon bon!*

Dar n'apucă să termine, și auzim un sgomot infernal, afară. Publicul dă năvală în înfundătură; huiduește, lo-
 30 vește, sparge geamuri.

— Fugiți! ne strigă un băețel dela tipografie, intrând prin dos. Fugiți! vă omoară!

L-am văzut pe Damé galben ca un mort; nu știu cum m'o fi văzut el pe mine.

35 N'am așteptat altă deslușire și am ascultat fără replică de comanda băețelului.

Ce fusese?

Din nenorocire, *Médoc* nu era încă *fini*, nici *Votca* și *Tzuica* încă nu erau *dedans*.

— Bine că te 'ntâlnii!... Mi-e urît să fiu singur, mai ales la drum.

Călătorul după chip și port e un negustor, vreun orzar ori cirezar, de cari umblă p'în sate după daraveri; un
5 roșcodan grăsuliu, cu fața vioae; cârn și pistruiu; dar om plăcut la înfățișare și tovaroș glumeț; numai atâta că e șașiu, și când se uită drept în ochii tânărului, îi face așa, ca o amețală, cu un fel de durere la apropietura sprâncenelor.

10 Merg ei astfel domol alături în buestru țăcănit, vorbind mai de una, mai de alta, și rămâne lucru hotărît că se opresc împreună la conac pentru o gustare; și din vorbă'n vorbă, nici nu prind de veste când ajung aci aproape să intre 'n Sălcuța. Cotind la stânga, de după
15 tufișul movilei pe care stă biserica, li se arată, ca la o bătae de glonț, coperișul nou de tinichea al turnului strălucind în soare.

Tânărul îndeamnă calul ținând scurt zăbala. Tot așa și negustorul. Calul ia vânt. Trecând prin fața bisericii,
20 flăcăul își face cruce. Atunci aude pe tovaroșul, rămas câțiva pași înapoi, râzând grozav. Intoarce capul: tovaroșul, nicăeri... Mare minune!... Unde a putut pieri? A intrat în pământ?

Nu... E la han... Il așteaptă sub umbrar...
25 Flăcăul nu a luat seama că negustorul i-a fost trecut înainte. Firește că așa a trebuit să fie: în pământ n'ar putea intra un călăreț cu cal cu tot...

La conac, tingirile și căldările clocotesc, grătarele sfârâie, cântă lăutarii, forfoteală și larmă mare, și clopote
30 și clopoței, pe care le sună vite și cai mișcându-și capetele.

Tovaroșii de drum, după ce atârnă de gâtul cailor trăistile cu grăunțe, se așează la o masă. Negustorul scoate din geanta lui un șip cu rachiu și cinsteste pe
35 tânărul... Bun rachiu!... O căldură plăcută cuprinde măruntaiele, și ce poftă de mâncare!... Mâncarea e bună și vinul și mai bun... Negustorul bea și 'mbie pe tânăr, și tânărul voinic, se ține bine: pahar la pahar și dușcă la dușcă...

Incet-încet, tovaroșii s'au înfierbântat bine... Dar le trebuie vin, și degeaba bat în masă și strigă: nimeni nu-i aude. E îmbulzeală mare înăuntru în prăvălie și afară sub umbrar. Pierzându-și răbdarea, negustorul se scoală
5 dela masă și merge 'n cârciumă. Tânărul stă foarte aprins la locul lui, se șterge de sudoare și suflă din adânc.

Celălalt se 'ntoarce mânând înainte o fată voinică și frumoasă, care, cu mânecele sumese până la subțiori, aduce pe o tavă uscătură și udătură. Ajungând prin îmbulzeală
10 la masă, șasiul se uită lung la tânăr, ba-i mai face și cu ochiul către fată.

Fata lasă tava pe masă și pornește. Flăcăul vrea s'o apuce de braț; ea scapă și pleacă: el o cheamă 'napoi; ea-și întoarce capul răsând, dă din umeri par'c'ar zice:
15 «acu n'am vreme de jucării!» și intră'n prăvălie. Șasiul se uită la flăcău și iar îi face cu ochiul: «după ea!» Flăcăul se scoală hotărît drept în picioare și urmează calea ce i-o arată ochiul tovaroșului...

A trecut de mult de nămiez și încet-încet au plecat, unii câte unii, cărăuși, negustori și drumeți alții, care la deal, care la vale, și lăutarii au tăcut și s'a liniștit de tot și s'a limpezit locul.

La conac a mai rămas prea puțină lume... Intr'o odaie, ațipesc așa după masă, cei doi tovaroși, fiecare
25 pe câte un pat... Fata le aduce cafele... Acu nu-i mai e degrabă; poate sta și de vorbă cu un drumeț. Negustorul se uită la fată, se uiță șasiu la băiat și merge să vază ce mai e pe dincolo, p'în odaia unde s'au pus niște orzari să 'nvârtească un stosișor...

Acu, ce mai una alta? Multă vreme nu poate sta de vorbă o fată care are atâta treabă... N'apucă să plece fata și roșcovanul intră 'napoi. Tânărul s'a culcat de-a-binele... Aș! E vreme de dormit acum? Trebuie să
35 meargă îndată după tovaroș în odaia d'alături, unde e pont mare de câștig: orzarii sunt și mai buni de iubit — joacă și prost și gros.

— Hai scoală!

Intre orzari, cine să fie? — Neica Dincă, unchiul, frate bun cu taica flăcăului nostru.

Nu stau mult la vorbă ca să înțeleagă unchiul de unde vine și unde se duce tânărul. Vine de acasă și se duce la oraș, să plătească boerului câștul întârziat, cizeci de galbeni, pentru sfoara de moșie din Poenița, pe care
5 o ține taică-său în arendă.

Și jocul pornește iar...

Tânărul se vâără și el... și joacă.

— Mă țângăule, zice unchiul, ia-ți calul și mergi de-ți
caută de treabă!... Ai auzit?...

10 Dar țângăul se uită în ochiul tovaroșului, care-i stă în față, și se face că n'aude. Merge înainte și bine merge; are un noroc ne-mai pomenit.

— Mă, secul! zice unchiul. Ți-e destul... Pleacă!

Aș!... S'a 'nserat de tot; nu se mai vede cartea; se
15 aprind lumânări.

— Mă, băete! a 'nnoptat... Ce faci?

— Lasă-mă, unchiule!

— ... Bine! răspunde omul bătrân și joacă 'nainte...

20 Dar jocul e joc și norocul noroc... Incepe cartea flăcăului să se schimbe și să meargă tot 'ndăratele... Sudori peste sudori... Tânărul se oprește și stă la gânduri, uitându-se ca 'n gol; dar întâlnește ochiul tovaroșului, care-i dă o povață mai tare decât cea mai tare poruncă... Pune mâna 'n sân și scoate legătura...
25 Înainte... Unchiul ridică ochii spre nepot, zâmbind cuminte, și fără să mai zică o vorbă, îi apleacă cu multă luare aminte asupra mesei.

E trei după miezul-noptii!.. S'a dus arenda!.. — și două inele și ceasul!... S'ar fi dus și calul și șaua, dacă
30 unchiul și orzarii n'ar fi suflat în lumânări și n'ar fi mers să se odihnească... Cine a câștigat?... Cine a știut să joace, firește: unchiul și cu unul dintre orzari, tovaroșul lui; alți doi orzari au pierdut, nu tocmai cât nepotul, adică nu tot ce aveau; dar au pierdut și ei destul de frumos pe potriva unor negustori nu tocmai tari.
35

Acu, toți jucătorii dorm, fiecare la odaia lui. S'a 'nnotat de pe la miezul nopții și e întineric adânc.

Flăcăul nostru stă pe prispă cu fruntea 'ntre mâni, pe când în picioare, drept, în față-i, stă tovaroșul său

de drum. Inneecat de gânduri, tânărul ridică fruntea 'n sus și-i pare că vede în întunerecul nopții strălucind ochiul ciudat care l-a stăpânit toată ziua.

— Ce-i de făcut? întrebă.

5 — Dorm toți butuc, șoptește cald șasiul. . . Ușa e scoasă din țâțâna de jos. . . Dacă o ridici binișor, poți intra pe dedesubt; poți pe urmă s'o descui pe dinăuntru și să ieși frumos. Intră încetinel; lasă-te pe vine; mergi pe dibuite la paturi; ascultă bine unde răsufală, și trece-le cu bas-
10 maua asta pe la nas fiecăruia. . . Odată să tragă 'n suflet din mirosul ăsta, și nu se mai deșteaptă până la ziuă, să-i tai cu fereștrăul.

Și zicând acestea, îi dă basmaua 'n mână și-l împinge pe flăcău încet-încet spre ușă. Băiatul trece basmaua în
15 mâna stângă și, ștergându-se de sudoare:

— Doamne! Doamne! suspină el și cu dreapta-și face cruce.

Atunci un hohot strașnic se aude. . . Flăcăul se 'ntoarce 'n loc. E besnă 'mprejurii, și nicăeri ochiul luminos al
20 tovaroșului. Tânărul se moleșește din toate 'ncheeturile și se prăbușește pe prispă.

. . . Se face ziuă. . .

— Scoală mă! aici ai adormit, procopsitul? zice un glas cunoscut.

Flăcăul se trezește buimăcit.

25 Unchiul îl chiamă în odaie; nepotul ascultă d'abia târîndu-se pe picioare.

— Cât ai pierdut, mă?

— . . . Tot.

— Cât tot?

30 — Ce-am avut eu. . . și. . .

— Și ce mai?

— Și. . . arenda.

— Cinzeci de galbeni?

Nepotul dă din cap punând ochii în pământ.

35 — Cine te-a pus să joci, dacă nu știi jocul?

— Dracul m'a pus!

— Nu ți-am spus de trei ori să pleci?

— Da.

— N'ai înțeles că te luam la sigur?

— Nu.

— Prostule!

Și unchiul trage din brâu un pungociu mare, scoate o mână de bani și numără pe masă.

5 — Numără-i și tu. Sunt cincizeci?

— ...Da.

După o tăcere, în timp ce băiatul a strâns banii, i-a legat și a vârit adânc legătura în sân:

— Cu mine să joci tu, mă! țângăule mucos?

10 — Și-i arde părintește două palme strașnice.

— Altădată să nu te mai apuci să joci cu oameni bătrâni dacă nu știi juca! Ia-ți acu banii și pleacă degrabă la boerul... Uite... mai ține doi lei de parale, să ai ce mânca pe drum.

15 — Sărut mâna!

In câteva clipe, băiatul e călare...

— Ei! ce stai? nu pleci?

— ...Unchiule, să-ți faci pomană, să nu spui taichii, că mă omoară!

20 — Dacă te faci băiat de treabă, nu-i spui.

— Mă fac... sărut mâna!

Și flăcăul dă călcăe buestrașului.

— Mă! strigă după el unchiul. Ia seama, că te ia dracul dacă te mai iei după el, nătărăule!

25 Către seară, tânărul, flămând și 'nsetat, trece pe dinaintea conacului dela Sălcuța în buestru 'mbășicat. O fată naltă și voinică cu mânecile sumese până la subțiori, stând rezemată de un stâlp al prispei, se uită lung după călăreț. El apleacă bărbia 'n piept, strânge scurt zăbala și îndeamnă calul la iuțeală. Vrea și el să se uite odată înapoi, dar a apucat să cotească la dreapta pe după movila bisericii, și prispa conacului nu se mai poate vedea.

Ajungând la cotul dealului, unde apucă drumul spre Poenița, buestrașul gâfâind își potolește puțin mersul la urcuș.

35 Soarele, scâpătând la apus, se uită îndărăt cu stăruință caldă la păduriștea de mesteacăni, unde atâtea pasări ale primăverii se chiamă, se 'ntreabă și-și răspund, se 'ngână și se 'ntrec în fel de glasuri, întorcându-se fiecare pe la cuibul său.

AMICI

Domnul Mache șade la o masă în berărie și așteaptă să pice vreun amic; e vesel și are poftă de conversație. N'așteaptă mult. Peste câteva momente, iată că-i sosește
5 unul dintre cei mai buni amici, d-l Lache. D-l Lache e fără chef. S'apropie și șade și el la masă. Cititorul mă va erta că nu dau nici o indicație de ton, de acțiune și de gamă temperamentală în tot decursul dialogului — indicație atât de necesară pentru citire caldă, — și va suplini
10 însuși cu imaginația această lipsă.

Lache. — Bonsoar, Mache.

Mache. — Bonsoar, Lache.

L. — Ai venit de mult?

M. — Nu... De vreo zece minute... Iei o bere?

15 *L.* — Iau.

M. — Băietе! două mari... (către Lache). Da ... ce ai? te văz cam...

L. — Nu prea am chef... Sunt obosit... Am stat azi noapte târziu la Cosman până la ziuă.

20 *M.* — Cu cine?

L. — Cu niște amici... Am vorbit foarte mult de tine.

M. — Da... Ce?

L. — E...! mai nimic... fleacuri! Nu știi cum sunt oamenii noștri?

25 *M.* — Adică... cum? mă vorbea de rău... mă'n-jura...

L. — Uite, vezi! ăsta e cusurul tău — exagerezi.

M. — N'ai spus tu?

L. — Ce-am spus eu? nu ți-am spus nimica... Ți-am
30 spus că așa sunt oamenii... Tu vrei numaidecât să te

laude toată lumea, și să nu 'ndrăsească nimeni să-ți facă o critică, fie cât de mică. Vezi, ăsta e cusurul tău — prea te crezi.

M. — Ba nu mă crez deloc, să mă erți; da mă mir că
5 nu găsești alt subiect de conversație decât pe mine...

L. — Dacă a venit vorba... Mai la urmă, nu te-a vorbit nimeni de rău pe față... firește că n'ar fi îndrăsnit: știe ce buni amici suntem... Da știi, așa, ciupeli.

M. — Cam ce?

10 *L.* — Secături... Mai ales unul dintre ei nu te poate suferi, și ți-e amic.

M. — Cine-i ăla?

L. — Ei! asta e!... Ce-ți pasă?

M. — Aș vrea să-l știu.

15 *L.* — Nu se poate.

M. — Parolă de onoare că nu-i cer nici o socoteală; n'am să-l fac niciodată să'nțeleagă că am aflat ce-a spus...

L. — Mai întâi, nici nu știi ce-a spus...

20 *M.* — Ce-a spus?...

L. — Uite, ăsta e cusurul tău — ești curios.

M. — Bine, frate, firește că sunt curios să aflu ce se spune pe socoteala mea, mai ales de amici, ca să știu cui să mă încrez, cum să mă apăr.

25 *L.* — Mai luăm câte una mică?

M. — Da.

L. — Băete, două mici...

(Pauză. Chelnerul aduce paharele cu bere).

M. — Ei?

30 *L.* — Ei!...

M. — Ei! ce spunea amicul?

L. — Nu te poate suferi... Nu știu cum venise vorba de oameni deștepți, și zic eu: «Uite, Mache e băiat deștept»... că tu știi că eu te-am considerat totdeauna ca
35 foarte deștept, nu că mi-ești amic, fiindcă mai la urmă, să-mi dai voe să-ți spun, n'am nici un interes să-ți fac curte... Acu, ce să mai vorbim?... te cunosc și mă cunoști, slavă Domnului! toate defectele le pot avea; dar trebuie să mărturisiți toți că am și eu o calitate —

sinceritatea; și-ți spun sincer că mi-ar părea foarte rău să vie tocmai amici și să zică, mă'nțelegi...

M. — Bine monșer, cine zice?

L. — Tu.

5 *M.* — Eu?

L. — Văz că te uiți la mine așa cu un aer care de! par'că vrei să'mi zici că nu crezi.

M. — Da, mai întâi ce să crez? că nu mi-ai spus nimic. Mi-ai spus că unul dintre amicii cu care erai aseară nu mă
10 poate suferi, și tu ai susținut că eu sunt deștept.

L. — Am susținut, firește.

M. — Dar amicul meu, care nu mă poate suferi?

L. — Apoi tocmai la asta vream s'ajung; dar dacă mă
înterupi mereu! Uite, vezi! ăsta e cusurul tău — înterupi!

15 *M.* — Ei! iacă nu mai înterup! spune, ascult.

L. — Când am zis eu că ești deștept, întâi a zâmbit așa, adică: « Prost ești! » mie, și pe urmă zice: « O fi deștept; nu zic; dar e cam . . . zevzec ».

M. — Zevzec!

20 *L.* — Zevzec.

M. — Ei! după ce mă judecă dumnealui pe mine că sunt zevzec?

L. — După multe, care spunea el...

M. — Cam ce?

25 *L.* — Că ți-ai neglijat totdeauna slujba...

M. — Nu-i adevărat!

L. — Că era să te dea afară până acum de vreo trei
ori...

M. — Minte!

30 *L.* — Că joci cărți, și rîd toți de tine ca de o mazetă!

M. — Eu, mazetă!

L. — Că bei...

M. — Ce beau?... două-trei pahare de bere pe zi.

L. — Că te-ai însurat fără zestre.

35 *M.* — Treaba mea!... Ce măgar!... Mă rog ție, cine e măgarul ăsta, aș vrea să-l știu...

L. — Ți-am zis dela 'nceput că nu ți-l spui.

M. — De ce să nu mi-l spui, dacă zici că-mi ești amic sincer.

L. — Ca să mă pui de față? ... N'am poftă.

M. — Pe onoarea mea că nu... Îți jur pe ce am mai scump că nici n'am să-i pomenesc vreodată. Vreau să-l știu numai, ca să mă feresc de el și să-l desprețuesc.

5 *L.* — Nu se poate, Mache.

M. — Pe onoarea mea! Mă rog ție, spune-mi-l.

L. — Uite, vezi, ăsta e cusurul tău — ești indiscret. Înțelege românește că nu ți-l spui. Eu am toate defectele, câte poțtești; da trebuie să mărturisiți toți că am și eu o calitate — eu sunt discret... nu-mi place să umblu cu plosca.

M. — Atunci, dă-mi voe să-ți spun că nu-mi ești amic, cum te credeam.

L. — Eu! nu-ți sunt amic ție? eu? Bravo! Mersi...

15 *M.* — In sfârșit, un amic...

L. — Dacă sunt eu prost... și-ți spun... Da iacă tac... și aldată să-mi dai cu tifla dacă ți-oi mai spune ceva... (către chelner). Băete, încă două mici...

M. — Și... numai atât a zis amicul de mine?

20 *L.* — A zis mai multe... Da'n sfârșit ce-ți pasă?

M. — Nu-mi pasă nimic... dar sunt curios să văd până unde merge mișelia omului... Zici că mi-e amic.

L. — Bun.

M. — Amic de-aproape?

25 *L.* — Da.

M. — Și ce mai zicea?

L. — Nu-ți mai spui, că te superi... Că ăsta trebuie să mărturisești și tu că e cusurul tău — te superi.

M. — Pe onoarea mea, nu mă supăr...

30 *L.* — Zicea de nevastă-ta... că...

M. — Că ce?

L. — Că... In fine prostii! ce să-ți mi spui? Da! dar i-am tăiat nasul. Nu-ți permit, zic să te atingi, mă'nțelegi, de onoarea femeii amicului meu!

35 *M.* — Cum! de onoarea nevastii mele?

L. — Că e prea frumoșică și prea tânără pentru tine; că te-a luat fiindcă era săracă, dar...

M. — Dar ce?

L. — Că la teatru mereu... Zic: «Are lojă gratis!»

«Da zice el, la șosea cu bicicleta de două ori pe zi, dimineața și seara?». «Tot gratis!» zic eu. «Da vara la Sinaia, tot gratis?» zice el; de unde atâta lux?»

M. — Mare canalie!

5 *L.* — Și pe urmă a făcut aluzie aproape pe față la un alt amic...

M. — La cine?

L. — Nu-ți spun...

M. — Ascultă-mă, Lache! să știi că mă supăr serios!...
10 Trebuie numai-decât să-mi spui...

L. — Dacă nu vreau.

M. — Trebuie să vrei! auzi! fiindcă-ți trag palme, mă 'nțelegi!

L. — Ei, uite, vezi? ăsta e cusurul tău — ești violent.

15 *M.* — Cusur necusur, numai decât să-mi spui la cine a făcut aluzie?

L. — Vrei numai-decât să știi?

M. — Da!

L. — La Fănică.

20 *M.* — La bărbatul sorii nevestii-mi! la cumnatu-meu?

L. — La Fănică, la cumnatu-tău.

M. — Mizerabilul! canalia! Cine e? trebuie să-mi spui numele lui!

L. — Uite, vezi? ăsta e...

25 *M.* — Nu vreau să știu nimic!... Trebuie să mi-l spui!..

L. — Nu-ți spun!..

M. — Iți trag palme, mă'nțelegi!

L. — Ia poftim!... Ei! apoi nu mă lua așa de repede că...
Auzi dumneata! Dar nu strici tu; eu stric... Viu și-ți dau de
30 știre să te păzești de amici, să nu te'ncrezi în oricine ca un zevzec, și-ți atrag atenția asupra ce spune lumea despre onoarea ta și a nevestii, și tu, în loc să-mi mulțumești, te rățoiești la mine... O să mă faci să te evit altădată...

M. — Care va să zică, nu vrei să-mi spui?

35 *L.* — Nu.

M. — Mersi.

(Chiamă pe chelner și plătește. Pauză lungă, în timp ce Mache bate toba cu degetele pe masă, având aerul că plănuește ceva adânc. Un mușteriu nou venit, anume Tache, se apropie de masa celor doi amici).

Tache. — Bună seara.

Lache și *Mache.* — Bună seara.

Tache. — Mare secătură ești, amice *Lache*... Mă faci să-mi pierz noaptea până despre ziuă, să te aștept ca un
5 caraghios la *Cosman*.

Lache. — Mă rog ție, scuză-mă... Eram sdrobot de oboseală; nu mai puteam; am stat să mă odihnesc și eu o noapte ca oamenii; m'am culcat dela opt aseară.

Mache (drept în picioare, izbucnind furtunos). — A! care va să zică
10 te-ai culcat de vreme! n'ai fost az-noapte la *Cosman*? ... Acu știu cine e amicul ... Poftim! (două palme strașnice și pleacă).

Lache. — Uite, vezi! ăsta e cusurul lui — e măgar!.. și violent!... și n'are manieră!

FIVE O'CLOCK

Five o'clock pe englezește însemnează *cinci ceasuri*. În lumea mare, fiecare damă-și hotărăște o zi pe săptămână (*jour fixe*), când primește, la ceasurile cinci după amiazi, vizite și face mosafirilor tratație cu ceai; de aceea se mai zice și *five o'clock tea*, adică pe românește *ceaiul dela cinci ceasuri*. În genere, damele din lumea mare publică în carnetul lui Claymoor, spre știința numeroaselor lor cunoștințe, ziua lor de primire. De exemplu, cetim în «*Indépendance Roumaine*»:

«*Madame Esmeralde Piscopesco, five o'clock tea tous les jeudis*».

— Azi e joi. Haide, zic eu, la Madame Piscópscó.

Feciorul în frac și cu mânuși albe mă introduce în salonul splendid al somptuosului *hôtel Piscopesco*. Dar nu văz pe nimeni. . . A! în fund! auz, în salonașul intim de cel mai pur stil Louis XV, ciripind pe 'ntrecute, ca doi scatii, două glasuri de coconițe. Merg acolo. Madam' Mândica Piscopesco cu surioara sa, madam' Tincuța Popesco. Co-coana Mândica mă 'ntâmpină cu grația-i obișnuită. Mărturisesc drept. . . Am mare slăbiciune de ceea ce francezul numește *la causerie*, și de aceea frecventez bucuros cercurile *mondains*. Imi place adică, pe românește, să stau de vorbă cu damele din lumea mare. Găsesc în conversația lor mult mai multă grație decât în conversația bărbaților. Femeile știu să spună o mie și o sută de nimicuri într'un mod mult mai interesant decât spun bărbații lucrurile cele mai serioase. . . O floare, o panglicuță, o deosebire d'abia simțită între două nuanțe, un nimic, distilate prin mintea subtilă a unei femei și exprimate prin acele dulci modulațiuni de voce și prin

jocul acela încântător al luminilor ochilor, capătă, pentru mine cel puțin, un farmec indicibil. Iată-mă dar în elementul meu... Aci de sigur am să petrec câteva momente delicioase.

5 *Eu.* — Madam' Piscopesco, dați-mi voce!.

Mândica. — Vii taman la pont.

Tincuța. — Ai fost..?

Mândica. — Taci tu!.. Las să-l întreb eu... Ai fost aseară la circ?

10 *Eu.* — Am fost.

Tincuța. — Cine mai...

Mândica. — Taci soro! n'auzi? (către mine) Ai văzut pe Mița?

Eu. — Pe sora matale?

15 *Mândica.* — Nu... Pe Mița, pe Potropopeasca a tânără?

Eu. — Da; era într'o lojă în fața mea...

Mândica (Tincuții). — Ai văzut?

Tincuța, (mie). — Cu cin...

Mândica. — Taci!.. (mie) Cu ce pălărie era?

20 *Eu* (incurcat). — Cu...

(Tincuța vrea să mă 'nterupă).

Mândica, (astupându-i gura cu mâna). Cu o pălărie mare...

Eu (răsufflând) — Da...

Mândica, (Tincuții). — Ai văzut? (mie) *Bleu gendarme.*

25 *Eu.* — Da...

Mândica (mie.) — Cu pamblici *vieux-rose*...

(Eu dau din cap afirmativ).

Mândica (Tincuții). — Te mai prinzi aldată?

Tincuța. — Stăi, să vedem... (mie). Era cu bărbatu-său?

30 *Mândica* (Tincuții). — Taci tu!

Tincuța. — Apăi, lasă-mă și pe mine, soro! Tot tu?

Mândica (mie). — Era cu Potropopescu?

Eu (incurcat). — Mi se pare că...

Mândica. — Nu era cu Haralambina?

35 *Eu* (și mai incurcat). — Cu care Haralambina..?

Tincuța. — Cu mă-sa.

Eu....

Mândica. — ... O bătrână mică, urâtă, par'că-i o smochină uscată, și gătită-gătită...

Eu (răsufând). — Da.

Tincuța. — Cu părul roșu văpsit...

Eu. — Da, da.

Tincuța (*Măndichii*). — Ai văzut?

5 *Măndica*. — Ce să văz?... par'că mă-sa nu știe! (mie)
A venit cineva în lojă la ele?

Eu. — ...

Tincuța. — Mitică...

Eu. — Care Mitică?

10 *Măndica*. — Ei! care Mitică...

Tincuța. — Lefterescu, locotenentul...

Eu. — Să mă credeți, cuconițelor, pe onoarea mea vă spun, că nu pot să zic, pentru că eu...

15 *Măndica*. — Pentru că dumneata ești cavaler și nu vrei să spui.

Tincuța. — Da, pe Lefterescu l-ai văzut în circ?

Eu. — Mi se pare că era într'un stal, drept în fața mea.

Măndica. — Lângă loja ei!.. (*Tincuții*). Ai văzut? Ai înțeles acum pontul?... Vezi, dacă ești proastă?

20 *Tincuța*. — Peste poate!

Eu (aruncând o privire pe fereastră și văzând o trăsură închisă, care a tras la scară). — Vorbești de lup și Madam' Potropopesco la ușe.

Tincuța. — Ea!

25 *Măndica*. — Vezi ce obraznică e!..

Eu (având un presentiment și luându-mi pălăria):

— Doamnelor, dați-mi voie să vă salut... Imi pare bine că vă găsec totdeauna vesele și grațioase... Eu trebuie să mă retrag.

30 *Tincuța* (tăindu-mi calea). — Așa degrab?

Eu. — Vă asigur că... o afacere... urgentă...

Măndica (acoperindu-mi ușa). — Fără să iei măcar un ceaiu?

Eu (apăsând din ce în ce mai mult de negrul meu presentiment). —

Parol...

35 *Măndica*. — Tocma acu?

Tincuța (smulgându-mi pălăria). — Peste poate!

Eu (trebuind să cedez, cad zdrobit pe un puf).

Feciorul. — Madam' Potropopesco.

(*Măndica* se face roșie, *Tincuța* vânăță, eu galben).

(Madam' Mița Protopopescu apare uimitoare de frumoșe și de toaletă ca totdeauna, purtând pălăria *bleu gendarme*. Cele trei dame se sărută foarte afectuos).

5 *Mița*. — E un ger afară, mașer, că nu-ți poți face o idee... Dacă o ținea așa toată noaptea, se duce dracului rapa!

Eu. — Nu crez... Am vorbit cu arendași...

Mița. — Aș! nu mi-a scris azi Protopopescu al meu!

Măndica, (Miții). — Ai fost aseară...

10 *Tincuța* (Măndichii). — Taci tu! Las să 'ntreb eu. (Miții) Ai fost aseară la circ, Madam' Protopopescu?

Mița. — Da.

Măndica. — Sin...

Tincuța. — Taci!.. (Miții). Singură?

15 *Mița*. — Nu; cu maman.

Tincuța. — Cu maman?.. Bravo!

Eu (sculându-mă). — Doamnelor, eu...

Măndica (împiedicându-mă să-mi iau pălăria și încet). — Tocma la pont? (merge să apese nasturele soneriei).

20 *Tincuța*. — Și... era multă lume la circ?

Mița. — Foarte multă.

Măndica (sunând prelungit). — Ce slugi dobitoace! (Feciorul vine).

Măndica. — Nu te-am chemat pe dumneata; treaba dumitale e să stai la ușe; unde e dobitoaca de Roza? Ce face cu ceaiul? (Feciorul ese).

25 *Tincuța* (Miții). — Era cineva dintre cunoscuți?

Mița. — Mai nimeni... Era Costandineasca, Dumitreasca, Vasileasca, Georgeasca, Ogretinencile...

(Roza subreta apare).

30 *Măndica*. — Ce faci cu ceaiul ăla?

Roza. — E gata conia.

Măndica. — Apăi, de ce dracu nu-l aduci odată?

Roza. — E gata în salon.

Măndica. — Atunci, de ce nu spui, proasto!

35 (Roza pleacă bombănind).

Măndica. — Să nu bombănești, obraznico!

(Toată vremea asta, Madam' Tincuța Popescu tace, bătându-se pe palma stângă cu un cuțit de sief pentru tăiat corespondența; pe când Madam' Protopopescu se consideră în oglindă, drăcuindu-și un cărlionț rebel din frunte care

nu vrea să stea cum trebuie. Madam' Piscopesco cu un gest degajat ne pofteste în salonul cel mare la ceaiu. Un samovar și un serviciu de argint cu coroană de conte d'asupra monogramei E. P. (Esméralde Piscopesco) de toată frumusețea).

5 *Tincuța*, (Miții). — Apropo, nu mi-ai spus cine mai era la circ.

Mița. — Ba, ți-am spus... Ogretinencile...

Tincuța. — Nu... Dintre bărbați...

Mița. — Dintre bărbați?

10 (Eu trec repede din salonaș și-mi iau pălăria).

Mândica. — Nu iei ceaiul?

Eu (ținându-mi în sus și bine pălăria). — Ba da.

Tincuța. — Mitică... nu era?

Mița. — Mitică?... nu știu care Mitică...

15 *Tincuța*. — Lefterescu!.. sublocotenentul!

Eu (frigându-mă cu ceaiul, către Mândica). — Pardon eu trebuie să...

Mița (râzând foarte veselă, către Tincuța). — A! Lefterescu! Mitică al dumitale...

20 *Tincuța*. — Ba al dumitale, obraznico!

Mița. — Ba al tău, mojico!

(Eu, scăpând din mână paharul cu ceaiu, împing pe madam' Piscopesco cât colo, dau în lături pe fecior și într'o clipă sunt în curte. În poartă întâlnesc pe bravul Lefterescu).

25 *Eu*. — Un' te duci?

Mitică. — La *five o'clock*, la madam' Piscopesco.

Eu. — Fugi, nenorocitul!

CUM DEVINE CINEVA REVOLUȚIONAR ȘI OM POLITIC...?

Un fel de răspuns la această întrebare găsesc în una din vechile mele notițe, care cred că poate interesa pe mulți dintre numeroșii noștri cetitori.

Din rândurile de mai la vale se va vedea că poate cineva deveni revoluționar și om politic nu numai prin vocațiune, ci și prin noroc. Se va vedea cum, dintr'un copil care era hotărît să se devoteze altarului credinței, poate eși un brav slujitor al unui altar și mai sfânt — altarul libertăților publice.

Pe Niță îl luasem dela mamă-sa, o văduvă săracă, pe procopseală: dorea să se facă popă. Era băiat voinic, blajin și cinstit. Pentru aceasta, câțeva vreme, îmi păru foarte bine că luasem sarcina întreținerii și educației acestui tânăr. Veni însă un moment, când nu mă putui căi îndestul că l-am luat dela țară și i-am înlesnit șederea în capitală.

Locuiam în fundul unei mahalale depărtate de centru, tocmai spre Obor, Intr'o zi îl trimet pe Niță al meu să-mi cumpere cărbuni dela magazia de lângă gară. Dela locuința mea până acolo era o cale de un ceas.

Niță a plecat de mult.

Aștept trei ceasuri, patru... Băiatul îl știu cinstit... N'o fi găsit cărbuni acolo și s'a dus în altă parte. Dar trec încă trei ceasuri, se 'nnoptează bine, și Niță nu s'arată.

Ce să fie? I s'a 'ntâmpat ceva... Ce?

Mă sui repede într'o birjă: la gară!

Birjarul, în loc s'apuce pe drumul drept o ia pe un drum de ocol.

Il opresc.

— Ți-am zis la gară...

5 — Da...

— Ei! pentru ce nu mergi de-adreptul p'în piața Teatrului, p'în Știrbei-Vodă...

— Nu se poate, coconașule; pe-acolo e revoluție...

— Iar?...

10 — Revoluție mare!

Cu toată curiozitatea ce am să asist la asemenea spectacole, de astă dată m'am gândit că nu e vreme de petrecere: trebuie să caut pe Niță — băiatul e dat de maică-sa în grija mea.

15 Ajung la depozitul de cărbuni; se încărcaseră sacii și Niță plecase cu căruțașul.

Mă'ntorc înapoi acasă: Niță n'a venit încă.

S'a 'nnoptat de tot...

20 E peste putință să mă culc, să las o noapte 'ntreagă fără să dau de urma copilului.

Mă duc să reclam la poliție. Aci dau peste o mișcare neobișnuită — jandarmi, sergenți, agenți, funcționari, bă-tăuși, umblă toți forfota de colo până colo, foarte aprinși.

25 În fiecare moment sosesc arestați, pe cari sergenții și bă-tăușii îi aduc în ghionturi, ca să-i toarne la beciu — s'a isprăvit revoluția!

O idee îmi clipește prin minte.. Dar... s'ar putea?... Niță?... Băiatul cel cuminte?... De unde știi?

30 Rog pe d-l Inspector să cerceteze, nu cumva în învăl-mășeală se află și un băiat așa ș'așa, unul care se cheamă Niță... Niță al Păunei-văduvii...

La prefectură nu se află; dar... poate la vreo secție, fiindcă partea cea mai mare dintre arestați au fost aduși deocamdată la secțiile mai apropiate de locul unde au fost prinși.

35 Se telefonează — și aflu că d-l Niță al meu se află 'n adevăr la una dintre secții.

Dau fuga. Comisarul respectiv îmi spune că blajinul fecior al Păunei-văduvii a făcut isprăvi mari la revoluție,

și acum e ținut la secret subt învinuiri grave... Acum doarme la arest.

A avut mare noroc d. Niță cu mine: cunoșteam personal pe comisar și mă găseam și cu ceva parale asupra-mi.
5 M'am rugat, iar m'am rugat; în fine, am făcut ce-am făcut, și am obținut liberarea tânărului pe garanția mea morală.

D-l comisar mi-a zis:

— Știi? asta o fac pentru hatârul dumitale; aminteri pe un spânzurat ca ăsta, să fi venit tata!... știi?

10 Mi l-au adus pe tânărul... Dumnezeu! în ce stare! cu falca jupuită, cu un ochiu vânăt, umflat cât pumnul și cu mâna dreaptă scrintită, ori ruptă, nu se poate ști, fiindcă dacă i-o atingi cât de puțin, rage ca un bou.

Cea dintâi vorbă a fost:

15 — M'a omorît, domnule...

— De ce?

— Am fost și eu...

— Unde?

— La revoluție.

20 — Cine te-a pus nenorocitul, să te amesteci?...

— Dracul!... nici eu nu știu... ceasul rău!

Am ajuns acasă... Am chemat de grabă un doctor.

Omul științei n'a găsit nimic alt grav decât starea ochiului, care nu se putea deschide din pricina umflăturii.

25 Doctorul a prescris reconfortante, oblojeli reci, cu ghiață și apă de plumb, și odihnă, — o complicație cu erisipel ar putea fi primejdioasă.

I-am dat eroului supă caldă ș' un pahar de vin negru; l-am oblojit; l-am legat la cap ca pe o jupâneasă care,
30 după bae, și-a cănit părul, și l-am culcat la căldurică.

A dormit bravul meu dela zece seara și până a doua zi la amiaz, gemând din când în când.

Tocmai pe la cinci seara s'a desmeticit bine și mi-a povestit tot ce i se întâmplase.

35 Iată:

Plecuse, după cum spusese, pe la zece dimineața, și ajunsese fără accident la depozit pe la unsprezece.

Umblase repede pe jos și se'nfierbântase; acu, stând pe loc, până să-i cântărească sacii cu cărbuni, s'a simțit rășbit de frig și apucat de fiori.

A plecat după căruță. Căruța mergând încet, băiatul
5 a început să dârdâe de frig.

Atunci s'a oprit la o cârciumă, să bea o țuică fiartă cu candel — a băut două, și văzând că-i face bine, a mai băut încă una.

Simțindu-se destul de încălzit, s'a suit peste saci în
10 căruță, că era și ostenit.

Astfel, încet-încet, a ajuns în dosul Teatrului și a voit să treacă peste piață în strada Regală, de acolo pe la Colțea și pe urmă pe la Sf. Gheorghe în calea Moșilor —
15 pe drumul cel mai drept.

Dar, vrând să treacă pe piața Teatrului, nu știe cum, se pomenește într'o grozavă învălmășeală: în față-l năvălea poporul, în spate-l pridideau jandarmii călări.

A simțit un fel de amețelă; au început să-i vâjâie ure-
20 chile, și să i se turbure vederea...

S'a ridicat drept în picioare pe saci; căruța sta locului — calul se desprinsese din ulube și nu se mai vedea.

Fără să ia seama cum calcă, Niță sparge un sac — se revarsă cărbunii.

25 Atunci, de necaz, începe să scrâșnească din dinți și să înjure cu pumnii încheștați. Turburarea era în toiul ei — țipete, huiduituri, blesteme...

În toată învălmășeala, un jandarm călare se repede spre Niță cu sabia ridicată să-i despintece capul.

30 Niță s'apleacă în căruță, ia dela picioare un grunj mare de cărbune și plesnește drept în ochi pe jandarm, care cu obrazul scaldat în sânge se prăbușește de pe cal.

Omul meu începe să râză cu hohot. S'apleacă iar și iar trage cu un grunj, și înc'odată ș'altă dată, trage or-
35 bește în grămadă...

Pe urmă?

Pe urmă... își mai aduce aminte că a simțit o sguduitură în cap... ș'a adormit. Pe urmă, s'a trezit la secție... și altă sguduitură în cap... și iar a adormit.

Bravul meu revoluționar!... Numa, de nu și-ar perde
ochiul, am gândit eu, că nu se mai poate popi... Ochiul
nu și l-a pierdut, diņ norocire; dar nu s'a popit; fiindcă
de când cu împrejurarea din piața Teatrului, a prins
5 băiatul gust de politică.

Atât mai bine!

Ce-ar fi ajuns? — popă la țară.

Nu e mai bine om politic în capitală?

10 Se poate oare compara modesta carieră și activitatea
umilă a unui biet preot de sat, cu cariera și activitatea
unui cetățean din capitală, care e chemat odată pe an,
regulat, în fiecă primăvară să determine direcțiunea poli-
tică a regatului român?!

ATMOSFERĂ ÎNCĂRCATĂ

E o zi posomorâtă de primăvară ; dar e zi de sărbătoare, mare repaus dominical. . . Ai observat și dumneata, cititorule, câte progrese o făcut opinia noastră publică de când
5 avem legea repausului dumincial? . . E zi de serbătoare. Pe stradele principale este o mișcare febrilă neobișnuită. Mulțimea circulă cu mare greutate; grupuri se aglomerează la răspântii, unde discută ferbinte; toată lumea e cuprinsă de nervozitate. . . Miroase în aer, nu, după
10 expresia clasică, a iarbă de pușcă, — din norocire, moravurile poporului nostru sunt mai blânde decât ale altor popoare, mai civilizate chiar, — miroase a. . . ghiontuială. Dar ce e? De ce ferbe lumea? Se face o manifestație populară monstră în contra guvernului, care vrea să treacă prin
15 cameră *à la vapeur* legea pentru înființarea *Monopolului băuturilor spirtoase!* De când ne bucurăm de binefacerile regimului parlamentar, n'a trecut această țară printr'o agitație mai grozavă.

Drept să spun: să merg la manifestație, n'am curaj,
20 fiindcă am aflat că guvernul este hotărît să reprime cu toată energia mișcarea populară, și n'am poftă să-mi stric vre-un os pentru o simplă curiozitate de gură-cască. Pe stradă să mă plimb, e foarte frig; și afară de asta, te pomenești că mă încurc în vreo discuție și-mi capăt beleaua...
25 Cine știe dacă nemeresc să mă adresez în mulțime cuiva de aceeași părere cu mine; și 'n astfel de împrejurări, un om ca mine, care nu înțelege mândria eroismului civic, trebuie ori să discute cu oameni de aceeași părere, ori și mai bine, să n'aibă nici o părere. Dar dacă n'ai nici o părere, în
30 astfel de împrejurări, când mai toată lumea are o părere,

ești în primejdie să superi pe oricine are una. E mai bine așa dar să mă retrag discret într'un colț și să tac. Intru într'o berărie și aștept să pice din moment în moment ediția de seară a ziarelor politice... Sunt tare nerăbdător

5 să aflu ce a fost la manifestație.

E lume destulă și 'n berărie. Un cunoscut mi se așează alături.

— Ei! ce zic?

— Ce să zic? răspund eu... Bine!

10 — Cum bine! Asta e bine?

— Dè! zic; știi și eu?

— Cum, știi și eu? Dacă dumneata, cetățean care te pretinzi...

— Ba, zic, mă iartă, nu mă pretinz de loc.

15 — Nu e vorba că te pretinzi, dar ești; ești un om, care va să zică, mai instruit, și ai datoria, mă 'nțelegi; fiindcă, dacă unul ca dumneata stă indiferent și nu se interesează, atunci să-mi dai voe să-ți spuii...

— Nene, zic eu...

20 — Ce, nene?.. Aoleu! vai de biata țara asta! O să ajungă rău, domnule! o s' ajungă rău! fiindcă nu mai este patriotism și totul se vinde, și sunt oameni, mă 'nțelegi, cari ar merita...

Și omul meu ridică tonul așa de tare, încât toată lumea dimprejur își întoarce privirile către masa noastră... Eu aplec ochii și cu tonul foarte blajin;

— Să mă crezi că și pe mine...

El, ridicând tonul și mai sus:

30 — Ce, și pe dumneata?.. Când vine, mă 'nțelegi, un guvern ca bandiții, fiindcă n'are cine să-l oprească de a lovî în tot ce e mai scump, pentru care nu mai există nici o apărare, fiindcă tăcem toți, și eu și dumneata și dumnealor (arată pe cei dela mesele apropiate) ca niște lași, fără nimica sacru, mă 'nțelegi! firește că are să-și bată joc

35 de poporul întreg... A! dar nu mai merge! Poți dumneatale, mă 'nțelegi, să zâmbești și să ridici din umeri parc' ai fi străin, nu...

— Da nu ridic din umeri, domnule! nu zâmbesc, domnule! mă eartă!

— Țal! strigă omul foarte supărat...

Chelnerul n'aude.

— Țal!

— Lasă, zic, plătesc eu...

5 — Mersi! Las'că avem și noi cu ce plăti atâta lucru!..
Nu ne-a jupuit până acum de tot, guvernul bandiților
d-v.!

— Al meu? guvernul meu?..

— Las'că știm noi... Țal! surdule!

10 Plătește și pleacă foarte necăjit.

Nu mai vin gazetele... N'apuc să-mi aduc aminte de
gazete, și iată o altă cunoștință se apropie și-mi cere să-i
permit a sta lângă mine.

— Ei?

15 — Ei? repet eu.

— Iți place ce fac mizerabilii?

— Cari mizerabili?

— Ei, cari mizerabili! derbedeii! bandiții, cari socotesc,
că, dacă se strâng două trei sute, beți, gata pe scandal...

20 Oameni desperați, domnule, cari pentru un pisoiu omoară
pe tat' său... Dar astădată li s'a 'nfundat... Auzi dum-
neata!.. In carne vie are să tragă, în carne vie!

— De, nene! zic eu...

25 — Dar adicăte, ce poftiți, dv.? adicăte, cum o eși o
ceată de dalcauci, de haimanale de-ale dv. în uliță cu re-
teveiul, guvernul...

— Iartă-mă, zic; înțeleg să combați pe haimanale, dar
să susții că sunt ale mele...

30 — Ce să te ert!.. Dv., oameni inteligenți, sunteți de
vină, fiindcă stați indiferenți. Ia să fi mers dumneata cu
mine și cu dumnealor toți (arată pe cei dela celelalte mese
dimprejur) să fi mers, ca niște cetățeni convinși, să facem și
noi o manifestație.. Dar nu! Noi stăm ca blegii în cafenele,
și 'n berării, și 'n cluburi, și lăsăm pe toți apelpisiții, cari
35 ard să puie iar mâna pe slujbușoare, ca să-și facă de cap și
să răstoarne sub felurite pretexte...

— Nene, zic, te 'i supăra, nu te 'i supăra, eu în politică,
nu m'amestec, pentrucă...

— Pentrucă?

— Pentrucă... mi-e frică...

— Frică?... bravo!

Și omul meu începe să râză:

— Atunci, dă-mi voie să-ți spun, adicăte, că ești o
5 mangafa...

— Sunt funcționar, domnule...

— Tocmai de-aia, trebuie să aperi guvernul...

— Da ce? zic eu, cam plictisit... guvernul n'are altă
apărare decât pe un conțopist ca mine?...

10 Omul meu îmi dă cu tifla, se scoală și pleacă grăbit,
fără să-și plătească halbele, pe cari le-a băut una după
alta... Las' că) i le plătesc eu! și nu-mi pare rău; mai
puțin costă două halbe decât crudele-i lecțiuni de civism...

Dar iată sosește un băiat cu gazetele. Lumea i le smulge.
15 Iau și eu două: una guvernamentală și una opozantă.
Sunt om care iubesc adevărul și fiindcă-l iubesc, știu să-l
caut. De mult mi-am făcut rețeta cu care, în materie po-
litică, îl poți obține aproape exact. De exemplu. Gazeta
opозиției zice: «...la această întrunire a noastră, alerga-
20 seră peste 6000 de cetățeni, tot ce are Capitala mai distins
ca profesiuni libere, comercianți, proprietari, șcl...».
Gazeta guvernului zice: «...la această întrunire a lor,
d'abia se putuseră aduna în silă vreo 300 de destrăbălați,
derbedei, haimanale...» Atunci, zic eu, au fost la acea
25 întrunire 3000 și ceva de oameni, fel de fel, și mai așa și
mai așa.

Pe când deschid gazeta guvernamentală, să mă uit la
ultimele informațiuni asupra scandalului, iată că, intrând
pe ușa din dos, vine la masa mea un domn ca de vreo
30 treizeci-și-cinci de ani și mai bine, cu o barbă neagră foarte
bogată, însoțit de un tinerel ca de vreo paisprezece ani —
probabil fiu-său. Amândoi, tatăl și fiul, se așază *sans façon*
la masa mea, și tatăl foarte răgușit, îmi zice cu ton de
aspră imputare:

35 — Ce cetești porcăria aia, domnule?

— Pardon, zic eu...

Dar până să-i mai zic ceva tatălui, fiul îmi smulge ga-
zeta, o rupe și o asvârle sub picioare...

— Domnilor! vreau să zic eu...

— Ce, domnilor? țipă băiatul... Credeți că n'aveți să plătiți infamia?..

— Ce infamie, domnule?

— O să vă arătăm noi dv. tuturilor, cari vă solidarizați
5 cu regimul banditesc...

— Cu regimul monopolurilor! adăogă tatăl.

Înțelegând că un tată așa de răgușit n'ar putea fi nici-
odată pentru monopolul băuturilor spirtoase, zic:

— Mă ertați, domnilor, dar... cu cine am, mă rog,
10 onoarea?

— Cu studenți! strigă băiatul.

— Bine, dumneata, se vede... dar tata dumnitale...

— Care tată?

— Dumnealui!

15 Și arăt pe omul cu barbă.

— Nu-i sunt tată, domnule, strigă omul răgușit...

— !?

— ... Suntem camarazi...

— Camarazi!! strig eu. Camarazi? și încep să râd...

20 — Domnule! strigă bărbosul, nu-ți permit să insulti
tinerimea universitară!

Eu chem de grabă chelnerul, plătesc iute și plec, după
ce salut frumos pe cei doi tineri camarazi.

TEMPORA...

Acum câțiva ani, unul dintre cei mai de seamă studenți ai universității noastre era și tânărul Coriolan Drăgănescu. Avea inteligență vie, caracter de bronz, temperament de erou: pe lângă acestea natura-l înzestrase cu un talent de orator de o putere irezistibilă. Se 'nțelege că posedând astfel de calități, Coriolan trebuia să ajungă în fruntea camarazilor lui. El conducea toate mișcărilor studențimii. De câte ori generoasa tinerime universitară, ne mai putând sta indiferentă față cu împrejurările politice, se hotăra să-și spună și ea cuvântul ei, Coriolan îi strângea rândurile, o organiza, o îmbărbăta, o înflăcăra și o ducea — la statua lui Mihai-Viteazul. Până aci, Coriolan era mare, era incomparabil; dar aci, la statua eroului dela Călugăreni, era prodigios. Cuvântarea lui era așa de sguuitoare, încât auzindu-l, te mirai de nepăsarea eroului de bronz: cum oare nu descalecă, precum odinioară comandorul lui Don Juan, spre a face și el o demonstrație?

De câte ori auzeam pe Coriolan, înflăcărând tinerimea generoasă — și l-am auzit de multe ori, — mă gândeam că tânărul acesta și-a întârziat intrarea în lumea terestră cel puțin cu două trei sute de ani. A! el trebuia să se nască pe vremea când tirania sugruma popoarele, când nu erau încă proclamate drepturile omului, când lumea gema cu grumajii striviți sub călcâiul despotismului. Aș fi vrut să văz pe tirani față 'n față cu Coriolan Drăgănescu! De sigur proclamarea drepturilor omului n'ar fi întârziat atâta. Dar astăzi? astăzi când ne bucurăm de atâtea libertăți, când nu se mai pomenește măcar de tiranie, când opera progresului nu mai are nici o piedică... Și cu toate astea,

chiar astăzi, sunt așa de dese împrejurările în care ordinea publică ar fi turburată fără amestecul tinerimii generoase.

Spre a da o idee despre Coriolan Drăgănescu și despre activitatea lui de tribun al tinerimii, nu voi face fraze pompoase; mă voi mărgini a reproduce câteva pasaje din « Amicul Poporului », de pe vremea când acest tânăr mergea foarte des la statua lui Mihai. . . Să vedem.

« Tinerimea universitară, având ca totdeauna în fruntea ei pe distinsul student în drept, eminentul tânăr Coriolan Drăgănescu, a pornit din Cișmigiu în corp compact, voind să meargă la statua lui Mihaiu Bravul, unde dorea să aducă, în aceste momente de doliu pentru țară, pentru popor, pentru națiune, prinosul ei marelui erou al naționalității noastre.

« Deși studenții înaintau în cea mai perfectă ordine, la colțul bulevardului au fost opriți de un cordon de sergenți, de agenți secreți și bătăuși.

« În zadar, tânărul Coriolan Drăgănescu, împreună cu toată tinerimea, a protestat în numele drepturilor înscrise în constituție. Mizerabilii polițiști nu i-au lăsat să treacă.

« Atunci bravul tânăr Coriolan Drăgănescu a strigat: « Fraților! la Mihaiu Bravul după mine, la Mihaiu Bravul! » și a voit să înainteze.

« Tinerimea entuziastă a voit să urmeze pe bravul ei tribun. Atunci sbirii au început să lovescă în dreapta și 'n stânga cu ciomegele și cu tesacele. . . ».

Apoi:

« Tânărul Coriolan Drăgănescu, bravul student, care se afla în fruntea tinerimii universitare aseară pe bulevard, a fost arestat de către bandiții poliției. El se află ținut la secret, fără să poată comunica nici cu părinții. Se crede că a fost lovit grav și torturat în arest; pentru aceea, mizerabilul jude, rușinea magistraturii, al cărui nume ne facem o datorie de pudoare a nu-l mai pomeni în coloanele noastre, nu permite nimănui a da ochi cu tânăra victimă a acestui regim de teroare! »

Și alta:

« Guvernul a'nebunit! Mizerabilii își fac de cap!

« Aseară, pe când studențimea, adunată la statua lui Mihaiu Bravul, asculta cu inima încordată, cu sufletul transportat, patrioticele și magistralele discursuri ale tânărului și eminentului student Coriolan Drăgănescu, asupra dreptului ce-l are poporul de a protesta contra guvernului banditesc, poliția a dat năvală asupra acelor care vor fi mâne fala țării, și, lovind, zdrobind, zdrobind orbește, și-a făcut loc până la statua eroului de pe treapta căreia vorbea oratorul.

« A fost o scenă de teroare de nedescris.

« La vederea agenților avinați, cari voiau să pună mâna pe el, tânărul Coriolan s'a suit repede pe statuă, și 'ntr'o clipă a fost în picioare pe coapsa calului, de unde a strigat: « Fie toată lumea martoră la această nouă infamie a celui mai infam dintre regimuri! »

« Dar bandiții l-au apucat de picioare. Atunci bravul tânăr a luat pe la spate în brațe trupul lui Mihai Bravul și s'a încleștat de el cu putere. Bandiții îl trăgeau de picioare așa de tare, încât, dacă tânărul nu ceda și nu lăsa pe Mihaiu Bravul din brațe, atunci ori ar fi frânt trupul de bronz al eroului, ori acele fiare sălbatice i-ar fi smuls picioarele din încheeturi ».

« Nu! nu! acest guvern a 'nebunit!... ».

Acesta era Coriolan Drăgănescu... Și cu toată prodigioasa lui activitate de tribun politic, el nu și-a neglijat studiile decât foarte puțin. A frecventat regulat cursurile la Universitate șapte-opt ani, și nu cu puțină bucurie, părinții, rudele și numeroșii săi amici au cetit într'o zi în « Amicul Poporului » următoarea notiță la ultimele informațiuni:

« Aflăm cu deosebită plăcere că tânărul Coriolan Drăgănescu, eminentul student al Universității noastre, și-a susținut cu succes teza de licență în drept, tratând cu talent despre « Ordinea publică în Statul modern ». Eminentul tânăr a fost viu felicitat de membrii comisiei. Din parte-ne, ne facem o datorie a-l felicita asemenea, dorindu-i strălucita carieră pe care de sigur cu talentele sale o merită ».

Licențiat în drept! tânăr eminent! irezistibil orator! caracter mare! idei generoase!.. De sigur, mi-am zis eu, iată un cetățean de mare viitor. Frumoasă carieră!.. Il avusesem totdeauna în vedere pe eminentul tânăr. Ispră-

5 vile lui ca student erau așa de sgomotoase, încât mai în fiecare zi trebuia să auz, să citesc sau să pomenesc de acest frumos nume, Coriolan Drăgănescu! Par'că a fost însă un făcut... După ce am citit notița despre obținerea licenței

10 lui în drept, încet-încet am început să uit de numele altădată atât de celebru, și era firesc lucru: îl uitam fiindcă nu mai mă 'mpedeam de el la tot pasul. De mult acum îl uitasem de tot. Era vreme turbure. Chestiuni politice acute; criză economică, agricolă, finanțiară, călcări mai mult sau mai puțin grave ale pactului fundamental —

15 toate aceste iritaseră mult opinia publică. Studențimea era în fierbere și pusese de gând să manifesteze. Ce s'o fi făcut astăzi la statua lui Mihai-Viteazul? Ia să vedem. Am luat « Amicul Poporului » și am citit:

« Au trecut de culmea infamiei! Săriți, cetățeni! Re-

20 gimul a turbat!

« Fapta de azi a acestor tâlhari a întrecut tot ce se putea închipui din partea unor așa lăpădați de lege și de Dumnezeu!

« Studenții au fost schingiuiți, sdrobiți, măcelăriți!

25 « Bandiții regimului au avut ordin să tragă 'n carne vie și au tras!

« A fost ceva și oribil și murdar!

« Sângele generoasei tinerimi române a roșit marmora albă pe care se ridică statua celui mai mare erou român!

30 « Să nu crează însă bandiții că nu va veni ceasul pedepsei!

« Ucigașii tinerimii sunt notați și nu vor scăpa de răspundere măcar de s'ar ascunde în gaură de șarpe...

35 « În deosebi, promitem nerușinatului inspector polițist, canaliei ordinare, mișelului fără rușine, sălbaticului sbir și calău antropofag, care răspunde la desgustătorul nume de Coriolan Drăg...

1 APRILIE

De sigur, având cineva inspirație, poate minți și mistifica pe altul ori în ce zi peste an: dar la zi'ntâi de Aprilie este un fel de datorie, pentru cine ține la tradițiuni, să mință și să mistifice, inspirat ori nu. Oricât s'ar părea de comună arta mințitului, artă pe care o profesează omenirea întregă cu atâta pasiune, — prima artă frumoasă, pe care a profesat-o speța noastră — tot, ca orice artă, unii o fac cu mai puțin, alții cu mai mult talent, cu mai mult sau mai puțin succes. Isvorul ei stă în acea putere nepătrunsă a spiritului, pe care o numim imaginațiune, și firește că oamenii nu sunt deopotrivă înzestrați cu acea putere. Apoi, imaginațiunea este și ea condiționată la fiecare individ de temperamentul și caracterul lui. Astfel, sunt minciuni și mistificări vesele, inteligente, delicate; altele stupide, grosolane, lugubre chiar. De exemplu, tânărul Costică Petrăchescu, controlor al unei mari administrațiuni publice, este vestit printre camarazii lui, atât cei din serviciul central cât și cei din serviciul exterior, pentru talentul cu care știe să mistifice la 1 Aprilie. Nu se poate o imaginație mai bogată. Nota caracteristică a invențiilor tânărului controlor este nota lugubră. Câteva specimene din celebrele-i mistificări vor da o idee exactă cetitorului despre talentul lui d-l Petrăchescu. Sunt din anul trecut, 1 Aprilie 1900:

Domnului Teodor Ionescu, impieगत clasa III.
Direcția generală X...

Dragă Tudorache,

București.

Imediat ce vei primi scrisoarea mea, sue-te în tren și vino aci. Este neapărat nevoie de prezența ta. Unchiu-tău

Panait este foarte greu bolnav; l-a lovit iar apoplexia și doctorii nu mai dau nici o speranță de scăpare; cel mult până mâine seară poate s'o mai ducă. Am vorbit cu madam' Ionescu, mama ta, și mi-a spus să-ți scriu, fiindcă
 5 singură nu știe ce măsuri să ia în caz de nenorocire. Prăvălia lui unchiu-tău Panait a rămas pe mâna băeților și a lui Iordache, tețghetarul, așa că dacă n'ai fi tu aici la cazul fatal, cine știe cu ce vă alegeți la moștenire!

Fă-ți curaj! toți o să trecem prin asta: așa e viața
 10 noastră! toți suntem muritori!

Te aștept la sosirea trenului în gară.

Al tău fidel amic,
 V. Petrăchescu

Domnului Panait Mistopolu, comersant, Târgul Y...

15 Prea stimată neică Panait,

Nepotului dumitale Tudorache Ionescu, impiegat clasa III la direcția noastră generală, i s'a întâmplat o mare nenorocire. Dintr'o desperare de amor, pe care-l trata cu o fată dela mașinele de scris ale serviciului central, a
 20 nebunit și a vrut aseară să-și spintece pânțele în canțilerie, cu niște foarfeci mari dela registratură. Au sărit mai mulți camarazi și, cu mare luptă, i le-au putut smulge din mână. Atunci, bietul Tudorache a 'nceput să cânte și să joace, și pe urmă s'a repezit să strângă de gât pe unul
 25 dintre camarazi, crezându-l că este amanta lui care-l trădează.

Te rog, nu spune lui madam' Ionescu, mama nenorocitului, și așteaptă-ne mâine dimineață în gară, la sosirea trenului. Doctorii au spus că altă scăpare nu e decât li-
 30 niștea în sânul familiei. Mâine îl aducem pe bietul Tudorache.

Fă-ți curaj, neică Panait; așa e viața omului, n'ai ce-i face! dar păcat de el, că era tânăr!

Incă odată, nu cumva să lipsești din gară ca să-l iei în
 35 primire pe bolnav.

Al d-tale, cu tot respectul,
 C. Petrăchescu

De prisos să mai spunem ce și-au spus a doua zi 1 Aprilie, dis de dimineață, d-l Teodor Ionescu, impiegat clasa III din Direcția Generală X... și respectabilul său unchiu Panait, când s'au întâlnit, la sosirea trenului, pe peronul

5 gării din Târgul X...

Dar alta:

Telegramă.

Mandache Smărăndescu, impiegat Direcția Generală X...

București.

10 Casele voastre și prăvăliile aici piața mare în flăcări.
Răspuns plătit 10 cuvinte.

Petrăchescu.

D-l Costică Petrăchescu, controlorul, are strânse legături de pretenie cu reporterășul unei mari gazete bucureștene. Ii dă, foarte emoționat, următoarea informație

15 pentru ediția de dimineață:
«Aseară s'a întâmplat în gara N... un teribil accident.

«Trenul de persoane sosind pe linia a doua, publicul a dat năvală către peron, trebuind să traverseze șinele liniei

25 «O damă în vârstă, voind și ea să treacă mai la urmă, s'a împiedicat în rochie și a căzut pe șine. A voit să se scoale când iată trenul accelerat, care intra în gară cu o vitesă nenchipuită».

«Nenorocita femeie se ridicase și eșise de pe șine; dar, fiindcă bătea un vânt puternic și, poate, din pricina curentului provocat de iuțea locomotivei, pulpana rotondei umflată a fost apucată de botul mașinei. Intr'o clipă femeia a fost smulsă, învârtită în loc și apucată sub roți.

30 «Toată lumea țipa. In zadar! mecanicul n'a putut opri decât prea târziu, când nenorocita era cu desăvârșire sdrobotită — o masă de carne infirmă.

«Victima acestui teribil accident e doamna Tincuța Costandineasca, soacra d-lui Iancu Dimitrescu, impiegat clasa I în Direcția Generală X...

«Nenorocita lasă o frumoasă avere fiicei sale, d-nei Dimitrescu.

«Condoleanțele noastre neconsolatului ginere ».

Iarăși de prisos a spune că în aceeași zi chiar, la ediția
5 de seară de 1 Aprilie, ziarul felicitând pe ginere, a anunțat
cu bucurie că a fost indus în eroare de un mișel, că d-na
Constandinescu nici nu se afla în ziua de 31 Martie în
tren.

A! Dar nu numai d-l Costică Petrăchescu, controlorul,
10 are imaginație; și, afară de asta, în fiecare an e câte un 1
Aprilie!

Domnului Costică Petrăchescu, controlor al Direcțiunii
Generale X..., Târgul-N...

Dragă Costică,

15 Am să-ți dau o veste foarte bună. Aseară în sfârșit am
putut să punem mâna pe noul buget, pe care direcția l-a
ținut foarte secret până acuma.

Ai avut mare noroc. Din posturile de controlori s'au su-
primat două, și s'a înființat încă un sub-inspector pe lângă
20 ceilalți șapte, cari trebuie să controleze pe cei cinci contro-
lori.

Ești înaintat în noul post.

Leafa noului sub-inspector este de 350 lei pe lună
afară de diurnă; adică, vei căpăta încă 50 lei diurnă, peste
25 ce aveai în calitate de controlor, și noi tot cu ce aveam
rămânem.

Halal să-ți fie! se vede că ai bună protecție!

Dar, în orice caz, nu crede că suntem invidioși; suntem
buni camarazi și te felicităm. Aseară am băut câte un pahar
30 în sănătatea ta. La revedere! Amicii tăi sinceri.

Teodor Ionescu, Iancu Dumitrescu,
Mandache Smărăndescu

Alta:

D-lui Costică Petrăchescu, sub-inspector etc. etc.

35 Dragă Costică,

Am aflat dela nepotu-meu Tudorache că te-a înainta-
tără. Foarte bine a făcutără. Amploiat ca dumneata deștept

și de treabă n'a mai avutără ei. Să-ți spui drept că ne-am bucurată și eu și soră-mea, mama lui Tudorache, ca de copilul nostru. Să trăești și la mai mare!

Al d-tale ca un părinte,
Panait Mistopolu.

5

Telegramă.

Sub-inspector Costică Petrăchescu etc. etc.

Ginerele spus înaintare. Felicitările noastre sincere.

Tincuța Costandineasca.

10 Direcția Generală X... Serviciul Administrativ No. 15.245—31 Martie 1901.

Domnului Costică Petrăchescu, controlor etc. etc.

Domnule,

15 Prin noul buget 1900 — 1901, suprimându-se, pe motive de economie, postul de controlor în care funcționați, vi se aduce la cunoștință că rămâneți în disponibilitate până la alte dispozițiuni.

Primiți etc.

Director general, N. N...

LA PAȘTI

10 ceasuri și jumătate seara, în Sâmbăta Paștelui...

« Marele Magazin de Coloniale, Delicatese, Comestibile et Colori și mare Depou de Vinuri et Băuturi Jndigene et Streine », cu firma « La trei struguri tricolori », și-a lăsat obloanele și închis gazometrul.

Tânărul Lache, funcționar comercial în acest mare magazin, își pune costumul cel nou și cravata cea nouă, își încălță ghetele cele noi cu bizețuri, își ia pălăria cea nouă și pornește.

Douăzeci și patru de ore de absolută libertate...

Să-l urmărim ceas cu ceas și pas cu pas.

11 și jumătate Sâmbătă noaptea.

Clopotul dela Mitropolie...

15 Un tun...

Lache trece podul dela Palatul Justiției în direcția Sud.

Al doilea tun...

Lache a intrat în curte la Doamna Bălașa.

In biserică nu mai e loc.

20 Lache stă afară... Se închină... Cuprins de o adâncă evlavie, își aduce aminte cu dor de părinții lui dela Otopeni.

Incet-încet, tot vârându-se, reușește să suie treptele dela intrarea templului.

25 Aude corul... dar nu poate vedea decât marele policandru, înveluit într'o ceață groasă.

Se ridică în vârful picioarelor rezemându-se cu mâinile întâi pe umerii unei cucoane, care-l face obrasnic și măgar, pe urmă pe una dintre coloanele de marmoră imitație.

30 Stă câteva minute cu capul întins și în vârful picioarelor.

Par'că ar vedea mai bine așa, însă o gheată, a din dreapta, îl supără când stă în vârful picioarelor.

Lache rabdă cât rabdă, apoi se hotărăște să se mai lase și pe călcăe.

3 Lumânările se aprind.

Lache scoate din buzunar o portocală, îi trage coada și ia, dela cucoana care l-a făcut măgar și obraznic, lumină.

12 și un sfert.

Lache sue la Mitropolie cu portocala aprinsă.

10 Suind gândește... La ce? La un lucru foarte ciudat: de ce totdeauna gheata din dreapta supără mai tare decât cea din stânga? Și apoi: de ce la suiș, supără gheata din dreapta mai tare decât pe drum drept?

1 și trei sferturi...

15 Lache coboară dealul Mitropoliei, ținând strâns portocala aprinsă...

Ciudat lucru! la coboriș, gheata din dreapta par'că supără și mai mult ca la suiș...

20 Cu cât îl strânge gheata, cu atât Lache strânge portocala... O strânge până o sparge.

Suflă, o stinge și o pune în buzunar.

5 și jumătate dimineța...

25 Lache umblă pe stradă fără să știe exact unde vrea să meargă, fără să fi hotărît cum să înceapă petrecerea de Paști.

Ciudat lucru însă!

Și pe loc drept, gheata din dreapta supără tot așa de tare ca și la suiș ori coboriș.

7 ceasuri dimineța...

30 Lache se întâlnește cu un amic, alt funcționar comercial, tot comestibile et colori.

— Christos a 'nviat!

— Adevărat a 'nviat!

Oricât să zici, teribilă potriveală! Ghete la fel!

35 Da, dar pe amicul, nu-l supără gheata a din dreapta — îl supără a din stânga.

A! care va să zică, atunci — ce e de făcut?

E lucru simplu. Lache ia la braț în stânga pe amicul său, care primește bucuros, și așa pornesc înainte, rezemându-se unul de altul în partea piciorului la care nu-i
5 supără gheata.

8 ceasuri dimineața.

Sunt pe bulevard...

Lache are o idee: să șază pe o bancă.

Amicul aprobă ideea lui Lache...

10 Șed, și unul întinde piciorul din dreapta, adică Lache, iar celălalt întinde piciorul din stânga, amicul, care va să zică...

Și șed așa foarte melancolici, privind cum trec fel de fel de trecători și de trecătoare, unii mai încet, alții mai
15 iute, ba unii chiar aleargă, par'că ar fi cu picioarele goale.

9 ceasuri.

Lache zice:

— Ai să mai umblăm... mai rău e când șezi!

Și amicul zice:

20 — Și mie mi se pare...

Se ridică și, mușcându-și fiecare buza de jos, iar se iau la braț.

Spre Cișmigiu...

Coborînd, văd cadre atârinate pe grilajul grădinii...

25 Amândoi, amatori de bele-arte, au de o dată acelaș gând: să stea puțin să se uite la cadre.

Se opresc, rezemându-se bine unul de altul și ridicând picioarele de afară: Lache pe cel din dreapta, cum ține pe amic de braț în stânga; iar amicul, pe celălalt.

30 Dar o galerie de pictură este cea mai obositoare distracție intelectuală.

După câteva momente de admirațiune, Lache zice:

— Ai să umblăm... e rău când stai!

Și amicul zice:

35 — Și mie mi se pare.

Atunci pornesc ca doi frați din Siam și încet-încet trec la maidanul Duca.

10 ceasuri.

Lache și amicul se dau în leagăn, fiecare întinzând piciorul din partea unde s'au ținut la braț...

Par'că vântul face bine, la început...

5 Dar peste câteva momente, cei doi amici se satură de leagăn și pornesc după metoda lor.

1 și jumătate după amiazi.

Lache s'a desfăcut pentru un moment de brațul amicului, care stă rezemat de un perete al vestibulului Teatrului Național.

Lache cumpără dela casă două staluri III la « Sînzeana și Pepelea ».

E îmbulzeală la casă.

Un glas sfâșietor:

15 — Nu mai mă călca și d-ta, domnule!

4 și jumătate după amiazi.

S'a isprăvit spectacolul...

Lache coboară, cu amicul său la braț, cele trei trepte ale vestibulului.

20 Se opresc în fața băncii, pe trotuar.

O inspirație trece prin mintea lui Lache:

— Hai să ședem!

Șed, și Lache zice:

— Eu o scot.

25 — Și eu o scot, zice amicul.

Atunci fiecare își scoate gheata dela piciorul din partea unde nu se ținuseră de braț, adică Lache pe a din dreapta, și amicul pe a din stânga.

O sfântă libertate!

30 Am putea pentru ca să zicem că nu e ceva mai sfânt pe lume! și putem pentru ca să afirmăm că n'au fost vreodată două picioare mai fericite decât acum piciorul drept al lui Lache și piciorul stâng al amicului său.

De fericire, ele nu mai știu ce să facă cu degetele lor, — 35 par'că ar cânta la clavier.

Și teribilă potriveală, domnule! amândoi poartă ciorapi crem și cam largi, care vin de fac cute și, firește că, dacă face cute ciorapul, e mai rău când e gheata strîmtă.

Foarte frumos pe piața Teatrului! stai, mă 'nțelegi, la umbră și te uiți... și vorbești și râzi, și se mai sbicesc și ghetetele de lacrimile picioarelor...

5 ceasuri după amiazi.

Lache zice:

— Hai să mergem!

Amicul zice:

— Hai!

10 Și amândoi își potrivesc ciorapul crem, trăgându-l bine și făcând o cută sistematică subt călcâiu... Apoi, fiecare își ia gheata și vâără piciorul în ea...

Vârful merge... călcâiul nu vrea, scârțâie, și picioarele, cari au gustat odată libertatea și lumina, încep să palpitate și să svâcnească nebunește la ideea că o nouă eră de
15 sclavie și de'ntuneric trebuie să înceapă: o adevărată revoltă, care n'ar putea fi năbușită decât cu praf de federvais; dar praful lipsește, și revolta triumfă.

Lache zice:

— Nu merge!

20 — Nu merge! zice și amicul.

Și amândoi lasă ghetetele jos, fiecare în partea lui și amândouă picioarele încep iar să joace din degete ca niște mâini de harfonistă.

8 ceasuri după amiazi.

25 Lache și amicul beau bere la Gambrinus, unde e lume destulă.

Amândoi sunt cu piciorul respectiv liber și cu câte o gheată alături.

Plătesc și vor să plece.

30 Se apleacă să-și ia fiecare gheata.

Caută în zadar: ghetetele lipsesc amândouă.

Un mare hohot de răs pornește dintr'un colț al berăriei. Toată lumea se uită într'acolo.

35 Ce e?... Un câine englezesc al unui ofițer, câine dresat la circ să servească pe stăpân ca fecior în casă, face sluj tinând două ghetete'n gură.

9 ore seara.

Lache și amicul stau în trăsură picior peste picior, cel de deasupra numai în ciorap crem.

Lache zice:

5 — Hai să le schimbăm! să vedem.

— Haide... Oprește birjar.

Genială inspirație a avut Lache!

10 Ghetele schimbate merg minunat. Dau drumul birjarului și se întorc în târg cu tramvaiul, la Mitică Georgescu.

Dar, vai! fatalitate, ca să zicem așa!

15 La Mitică, amândoi sunt forțați să scoată iar câte una, însă acum vice-versa: Lache p'a din stânga și amicul p'a din dreapta... și cu mai multă precauțiune decât la Gambrinus — fiecare și-o ține dinaintea pe masă...

O ZI SOLEMNĂ

Zi 'ntâiu de Maiu stil nou 1900, zi de redeşteptare, ziua florilor, ziua triumfului primăverii, a fost ziua și a unui alt mare triumf — triumful unei idei mari! ziua 'n care s'a realizat în fine un ideal de multă vreme hrănit cu pasiune în sufletul celui mai neobosit dintre primarii urbani ai regatului, în sufletul bravului meu amic Leonida Condeescu, primar al urbei Mizil. Numai acela care a luptat în viața lui pentru o idee mare, numai acela care și-a jertfit liniștea, odihna, totul, pentru o cauză publică, numai acela poate înțelege importanța zilei de 1 Maiu 1900.

Mizilul!.. Așezat la poalele Tohanilor, celebre podgorii, această urbe — o grădină — se răsfață cu multă cochetărie pe o pajiște plană, asupra căreia bate soarele în plin de cum răsare și până apune, iarna și vara. Rar se găsește o panoramă așa de plăcută și atât de luminată: la miazănoapte, trâmba podgoriilor aci aproape, și mai sus, în depărtare, treptele din ce în ce mai azurii ale Carpaților; la miazăzi, câmpia vastă, care se 'ntinde, ușor povârnită până departe 'n Dunăre. La spate cea din urmă treaptă a munților; în față nețăr murita zare a câmpiei. Se poate zice că Mizilul este poarta Bărăganului. Alături se află Fefeleiul, ilustru pentru vechimea lui istorică, leagănul aristocrației de pe albia Buzăului; se mai află apoi aci aproape Inoteștii și mai încolo Lipia, amândouă vestite pentru cultura pasionată a rasei cavaline și pentru cursele de cai pe deșelate și pe distanțe de sute de kilometri...

Se întinde o câmpie
Pe sub poale de Carpați,
Câmp deschis de... călărie, etc.

Mizilul strălucește în mijlocul tuturor, până acuma ca reședință de suprefectură și ca una din cele mai importante centre politice ale țării. El datorește însă în mare parte importanța sa activității, energiei și devotamentului
 5 lui Leonida Condeescu. Se poate oare zice Termopile fără a zice Leonida? Nu, de sigur. Ei tot astfel, cine zice Leonida, zice Mizil. Mizilul nu se poate concepe altfel; dar nici Leonida.

Ce a făcut Leonida Condeescu pentru urbea lui este
 10 imposibil de descris pe larg într'un cadru așa de strâmt. Mă voiu mărgini prin urmare a consemna, în lineamentele lor generale, unele din faptele sale cele mai importante al căror mobil a fost totdeauna dorința ferbinte de a afirma importanța Mizilului, de a grăbi ridicarea Mizilului, de a realiza
 15 înflorirea Mizilului. Este Leonida un ambițios? Da, fără îndoială! zic eu; dar când ambițiunea nu este egoistă, ci altruistă; când ea s'aprinde pentru binele public, este nobilă și mai presus de orice laudă. Din frageda lui tinerețe, Leonida a visat un Mizil mare, un Mizil cel puțin capitală
 20 de district deocamdată... Astfel, odată l-a întrebat profesorul la lecția de geografie:

— Leonido, care e capitala județului Buzău?

— Mizilul, domnule! a răspuns cu mândrie tânărul Leonida, viitor primar al urbei sale natale.

25 — Nu-i adevărat, Leonido, a zis profesorul: e Buzăul... Dar capitala județului Prahova?

— Mizilul, domnule! a răspuns hotărât junele.

— Nu-i adevărat, Leonido: este Ploiești.

— Dar a județului Ialomița?

30 — Mizilul, domnule! a răspuns desperat băiatul.

— Nu-i Mizilul; e Călărașii... Treci la loc!

Leonida a tăcut, încruntându-și sprâncenele — e foarte sprâncenat — și a trecut la loc. Dar dacă a tăcut, asta nu înseamnă că n'a gândit...

35 — A! și-a zis el în gândul lui. A! care va să zică Mizilul nu e capitală de județ!

De atunci tânărul nu a mai avut astâmpăr, și, înainte chiar de vârsta legiuită s'a aruncat cu pasiune în luptele politice, și — orice glumă de o parte — trebuie să

mărturisească fiecine că puțini dintre bărbații noștri politici mari și mici au fost așa de consecuenți ca Leonida: soldat credincios al partidului conservator, încă de pe vremea când nu se 'ndura să creadă că Mizilul ar putea fi ceva mai puțin
5 decât capitala Ialomiței, dacă nu a Buzăului sau a Prahovei, a rămas până astăzi acelaș — partidul său n'are un membru mai nestrămutat și mai devotat.

Toate stăruințele lui Leonida pentru a face din Mizil capitala unuia dintre cele trei județe limitrofe au rămas
10 infructuoase: era peste putință a se degrada, fără nici un motiv plauzibil, Ploieștii, Buzăul ori Călărașii. În privința Ploieștilor Leonida găsisse motivul, un motiv destul de puternic: Ploieștii se făcuseră vinovați de o crimă contra unității Statului; acest oraș se proclamase odată republică
15 independentă; Statul avea tot dreptul să pedepsească Ploieștii și să declare Mizilul capitală a Prahovei. La această argumentare sdrobitoare a lui Leonida, i s'a răspuns că un caz identic se petrecuse cu sora noastră de gintă latină, Franța: Parisul se declarase și el comună independentă;
20 cu toate astea, nimeni nu s'a gândit să-l pedepsească prin degradare, mutând capitala districtului în altă parte, la Versailles, de exemplu.

Atunci, Leonida a propus guvernului o altă soluțiune: să se ia câte o bucată din cele trei județe limitrofe, să se
25 facă un trup, care să se declare județ de sine stătător cu capitala Mizil. Soluțiunea era neadmisibilă din cauza crizei de care suferea tezaurul public.

Fără să renunțe a gândi la realizarea visului său într'un timp mai oportun, Leonida a început să stăruie ca, barem
30 să se strămute la Mizil Episcopia de Buzău. Fatalitate, însă! S'a opus Sinodul.

— Atunci, dacă nu se poate Episcopia, strămutați la Mizil măcar regimentul 32!

La aceasta s'a opus comenduirea corpului respectiv de
35 armată.

— Atunci, dacă nu se poate regimentul 32, înființați-ne un liceu clasic și mutați la Mizil facultatea de medicină din Iași!

La aceasta s'a opus Ministerul Cultelor.

— Sau clădiți-ne un teatru național cu o subvenție din partea Statului.

La aceasta s'a opus direcția generală a teatrelor.

5 — Mulți vrăjmași are Mizilul! a gândit cu amărăciune Leonida, și la acest gând și-a îndoit energia. A cerut o audiență la Rege. La această audiență, Leonida și-a așternut tot programul său de dezvoltare a Mizilului, arătând în culori vii Suveranului perspectiva unui măreț oraș, care să fie cu vremea fala regatului.

10 — Sire, tot s'a făcut pentru alte orașe; pentru Mizil, nimic! Noi n'avem reședință de județ, n'avem tribunal, n'avem episcopie, n'avem regimentul 32, n'avem liceu, n'avem facultate de medicină, n'avem teatru național, n'avem pod peste Dunăre, — n'avem nimic, nimic, Sire! . . .
15 Rugăm pe Maiestatea Voastră să ni se dea și nouă ceva din toate astea. Să nu se uite că Mizilul este un oraș, care a luat totdeauna parte cu entuziasm la cele mai mari acte ale istoriei naționale; este păcat, Sire, ca Mizilul să fie astfel persecutat; că nu putem pentru ca să zicem alt decât
20 că e o persecuțiune!

Suveranul a promis că va recomanda atenției guvernului stăruințele energicului primar, și 'n adevăr, cum a văzut pe președintele consiliului, i'a vorbit despre Mizil și despre Leonida. Președintele consiliului a surâs cu bună-tate și a spus Regelui:

25 — Sire, primarul Mizilului este un tânăr foarte meritos: însă are... are... nu un cusur, ci un exces de calitate: ține să facă cu orice preț și cât se poate mai iute din urbea sa măcar un port de mare...

30 Pe când Leonida medita asupra chestiunii arzătoare: « ce s'ar putea cere guvernului în favoarea dezvoltării Mizilului? » iată că Direcția Generală C. F. R. înființează expresul București-Berlin via Breslau. Leonida ia itinerarul oficial și vede... o scăpare din vedere, probabil! o greșală
35 de tipar, de sigur!! In dreptul Mizilului nu se indică ora, — o linie dreaptă, — ca la Inotești și la Vintileanca! Aleargă la gară... Cercetează... Nenorocire! Nu e scăpare din vedere, nu e greșală de tipar! Este exact: expresul trece pe la Mizil fără să se oprească, nici la dus, nici la întors!

— A! asta e prea mult!

Un an! un an întreg de alergături, de stăruințe, de protestări, de amenințări! un an de neliniște, de neodihnă, de luptă eroică! Atâta luptă trebuia să fie'n sfârșit încoronată de succes. In sfârșit, dela 1 Maiu stil nou, trenul numărul 5 Bucarest-Berlin și trenul numărul 6 Berlin-Bucarest se opresc în gara Mizil. Cel d'întăiu sosește în gară la 10 și 12 minute și pleacă la 10 și 13 minute antemeridiane; cel de al doilea sosește la 6 și 37 și pleacă la 6 și 38 postmeridiane. La trecerea primului tren, simpaticul primar al Mizilului, în culmea emoțiunii, emoțiune legitimă a unui triumf atât de greu raportat, a expediat colegului său primarului dela Breslau, următoarea telegramă:

Maire Bürgermeister,

Breslau

Aujourd'hui jour solennel matin précises 10 h. 12 min. express Bucarest-Berlin arrêté gare notre Midil pavoisée foule énorme presque dix mille personnes applaudissements frénétiques enthousiasme comble commission trois citoyens notables montés aller Buzeo banquet rentrer soir précises 6 h. 37 min. Midil express Berlin-Bucarest. Vive Allemagne! vive Roumanie! vive Breslau! vive Midil! Salutations fraternelles!

Maire Bürgermeister Midil

Léonida Condeescu. ¹⁾

Inainte de înapoierea comisiei de trei dela Buzău, Leonida primește următoarea telegramă:

¹⁾ *Primar-Bürgermeistru, Breslau.* — Azi dimineață zi solemnă precis 10 și 12 minute expres Bucarest-Berlin oprit gară la Midilul nostru pavoazăată mulțime enormă aproape zece mii persoane aplauze frenetice entuziasm la culme comisioane trei cetățeni notabili suit merge Buzău banchet se 'ntorc seara acasă Midil precis 6 și 37 minute cu expres Berlin-Bucarest. Trăiască Germania! Trăiască România! Trăiască Breslau! Trăiască Midilul! Salutări fraterne, etc.

Maire Bürgermeistér,

Midil.

Breslau touché profondément sentiments Midil! Vive
énergique maire Léonida Condeescu.

5

Maire Bürgermeister Breslau
Nedescifrabil ¹⁾).

— A! dar nu e totul sfârșit! zice Leonida, și se suie
în expresul numărul 6.

— Unde merge acest primar, care nu obosește nici-
10 odată?

— La București.

— Ce treabă are la București?

— Merge să stăruiască la C. F. R. ca, pe tăblița albă
cu litere roșii, care indică direcția celor două expresse, să se
15 scrie de acum: *Berlin-Bucarest via Breslau-Midil*, și, vice-
versa: *Bucarest-Berlin via Midil-Breslau*.

¹⁾ *Primar-Bürgermeister, Midil.* — Breslaul adânc atins de sentimentele
Midilului! Trăiască energicul primar Leonida Condeescu!

D-L GOE...

Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam'mare, mamița și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă 'n București de 10 Maiu.

5 Puțin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în capitală numai de hatârul fiului și nepoțelului lor. Destul că foarte de dimineață, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tânărul Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X, 10 trenul accelerat care trebuie să le ducă la București. Adevărul e că, dacă se hotărăște cineva să asiste la o sărbătoare națională așa de importantă, trebuie s'o iea de dimineață. Trenul în care se vor sui ajunge în gara de nord la opt fără zece a. m. D-l Goe este foarte impacient și, cu 15 un ton de comandă, zice încrunțat:

— Mam'mare, de ce nu mai vine? . . . Eu vreau să vie!

— Vine, vine acuma, pușorul mami! răspunde cocoana.

Și sărută pe nepoțel; apoi îi potrivește pălăria.

20 Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripția pe pamblică: *le Formidable*, și sub pamblică biletul de călătorie înfipt de tanti Mița că « așa țin bărbații biletul ».

— Vezi ce bine-i șade lui, zice mam'mare, cu costumul de marinel?

25 — Mamițo, nu ți-am spus că nu se zice marinel?

— Da cum?

— Marinal. . .

— Ei! ziceți voi cum știți; eu zic cum am apucat.

30 Așa se zicea pe vremea mea, când a eșit întâi moda asta la copii — marinel.

— Vezi, că sunteți proaste amândouă? întrerupe tânărul Goe. Nu se zice nici marinal, nici marinel.

— Da cum, procopsitul? întreabă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.

5 — Mariner...

— Apoi de! n'a învățat toată lumea carte ca d-ta! zice mam'mare, și iar sărută pe nepoțel și iar îi potrivește pălăria de mariner.

10 Dar nu e vreme de discuții filologice: sosește trenul — și nu stă mult.

Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoință din partea unor tineri politicoși, care merg până la o stație apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam'mare își face cruce, apoi aprinde o țigară... Goe
15 nu vrea să intre în cupeu; vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații.

— Nu!... nu e voie să scoți capul pe fereastră, mititelule! zice unul dintre tineri lui d-l Goe, și-l trage puțin înapoi.

20 — Ce treabă ai tu, urâtule? zice mititelul, smucindu-se.

Și după ce se strâmbă la urâtul, se spânzură iar cu amândouă mâinele de vergeaua de alamă și scoate iar capul. Dar n'apucă să răspundă ceva urâtul, și mititelul își retrace îngrozit capul gol înăuntru și 'ncepe să zbiere:

25 — Mamițoo! mam'maree! tantii!

— Ce e? ce e? sar cucoanele.

— Să oprească! sbiară și mai tare Goe, bătând din picioare. Mi-a sburat pălăria! să oprească!!!

30 Tot într'un timp, iacătă conductorul intră să vadă cine s'a suit dela stația din urmă.

— Biletele, domnilor!

Cucoanele arată biletele dumnealor, explicând d-lui conductor de ce nu poate și Goe să facă același lucru: fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, și, dacă a sburat
35 pălăria, firește c'a sburat cu pamblică și cu bilet cu tot. Dar avea bilet...

— Parol! chiar eu l-am cumpărat! zice tanti Mița.

Conductorul însă nu înțelege, pretinde bilet; dacă nu, la stația apropiată, trebuie să-l dea jos pe d-l Goe. Așa

scrie regulamentul: dacă un pasager n'are bilet și nu declară că n'are bilet, i se ia o amendă de 7 lei și 50 de bani, și-l dă jos din tren la orice stație.

— Dar noi n'am declarat-ă? strigă mamașă.

5 — Ce e vinovat băiatul, dacă i-a sburat pălăria? zice mam'mare.

— De ce-a scos capul pe fereastră? eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră! zice cu pică urâtul.

10 — Nu-i treaba dumitale! ce te-amesteci d-ta? zice tanti Mița urâtului...

— Uite ce e, cocoană, zice conductorul, trebuie să plătești un bilet...

— Să mai plătim? n'am plătit-ă odată?

— Și pe d'asupra un leu și 25 bani.

15 — Și pe d'asupra?... .

— Vezi, dacă nu te-astâmperi? zice mamașă, și-l sgudue pe Goe de mână.

— Ce faci, soro? ești nebună? nu știi ce simțitor e? zice mam'mare.

20 Și, apucându-l de mână cealaltă, îl smucește dela mamașă lui, tocmai când trenul, clănțănind din roate, trece la un macaz. Din smucitura lui mam'mare într'un sens, combinată cu clătinațura vagonului în alt sens, rezultă că Goe își pierde un moment centrul de gravitate și se rea-

25 zimă în nas de clanța ușii dela cupeu. Goe începe să urle... În sfârșit, n'au ce să facă. Trebuie să se hotărască a plăti biletul, pe care are să-l tae conductorul din carnetul lui. Păcat însă de pălărie!... Ce-o să facă d-l Goe la București cu capul gol? și toate prăvăliile închise!... s'ar întreba

30 oricine, care nu știe câtă grije are mam'mare și câtă prevedere. Cum era să plece băiatul numai cu pălăria de paie? Dacă se întâmplă să plouă, ori răcoare? Și mam'mare scoate din săculețul ei un beret tot din uniforma canonierii « le Formidable ».

35 — Te mai doare nasul, pușorule? întrebă mam'mare?

— Nu... răspunde Goe.

— Să moară mam'mare?

— Să moară!

— Ad', să-l pupe mam'mare, că trece!

Și-l pupă în vârful nasului; apoi, așezându-i frumos beretul:

— Par'că-i șade mai bine cu bereul?... zice mam'mare scuipându-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

5 — Cu ce nu-i șade lui bine? adaogă tanti Mița, și îl scuipe și dumneai și îl sărută.

— Lasă-l încolo! că prea e nu știu cum! ... Auzi d-ta! pălărie nouă și biletul! zice mamița, prefăcându-se foarte supărată.

10 — Să fie el sănătos, să poarte mai bună! zice mam'mare. Dar mamița adaogă:

— Dar pe mamițica n'o pupi?

— Pe tine nu vreau! zice Goe cu humor.

15 — Așa? zice mamița. Lasă!... și-și acopere ochii cu mâinile și se face că plânge.

— Las' că știu eu că te prefaci, zice Goe.

— Ți-ai găsit pe cine să'nșeli! zice mam'mare.

Mamița începe să râză; scoate din săculeț ceva și zice:

— Cine mă pupă... uite!... ciucalată!

20 Mamița pupă pe Goe, Goe pe mamița și, luând bucata de ciucalată, ese iar în coridor.

— Puișorule, nu mai scoate capul pe fereastră!... E lucru mare, cât e de deștept! zice mam'mare.

— E ceva de speriat, parol! adaogă tanti Mița.

25 Pe când Goe își mânâncă afară ciucalata, cucoanele se dau în vorbă de una de alta... Trenul aleargă acuma despre Crivina către Periș.

— Ia mai vezi ce face băiatul afară, mamițo! zice mamița către mam'mare.

30 Mam'mare se ridică bătrânește și se duce în coridor:

— Goe! puișorule! Goe! Goe!

Goe nicăeri.

— Vai de mine! țipă cocoana! Nu-i băiatul! Unde e băiatul!... s'a prăpădit băiatul!

35 Și toate cocoanele sar...

— A căzut din tren băiatul! Țațo, mor!

Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se aud bubuituri în ușa compartimentului unde nu intră decât o persoană.

— Goe! maică! acolo ești?

— Da.

— Aide! zice mam'mare! eși odată! ne-ai speriat!

— Nu pot! sbiară Goe dinăuntru.

5 — De ce?... te doare la inimă?

— Nu! nu pot...

— E încuiat! zice mam'mare, vrând să deschidă pe dinafară.

— Nu pot deschide! sbiară Goe desperat.

10 — Vai de mine! îi vine rău băiatului înăuntru!

In sfârșit, iacătă conductorul cu biletul: primește paralele și liberează pe captiv, pe care toate trei cocoanele îl sărută dulce, ca și cum l-ar revedea după o îndelungată absență. Și mam'mare se hotărăște să stea în coridor, pe un

15 geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întâmple ceva pușorului. Pușorul vede o linie de metal în colțul coridorului, care are la capătul de sus o mașină cu mâner. Se suie'n picioare pe geamantan, pune mâna pe mânerul mașinii și începe să tragă.

20 — Șezi binișor, pușorule! să nu strici ceva! zice mam'mare...

Trenul își urmează drumul dela Periș către Buftea cu mare vitesă. Dar pe la mijlocul chilometrului 24, deodată s'aude un șuer, apoi semnalul de alarmă, trei fluere scurte,

25 și trenul se oprește pe loc, producând o zguduitură puternică.

— Ce e? ce e?... Toți pasagerii sar înspăimântați: la ferestre, la uși, pe scări...

30 — Goe! pușorule! Goe! strigă tanti Mița și se repede afară din compartiment.

Goe este în coridor... De ce s'a oprit trenul?

Cineva, nu se știe din ce vagon, a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon?... Asta e ușor de constatat; manivela semnalului nu se poate trage decât rupându-se ața

35 înnodată și cu nodul plumbuit. Personalul trenului umblă forfota, examinând roatele tamponate cu toată presiunea, așa de tamponate că-i trebuie vre-o zece minute mecanicului să-și încarce iar pompa de aer comprimat și să poată urni trenul din loc. In toată vremea asta, conductorii

și șeful trenului aleargă din vagon în vagon și cercetează aparatele semnalelor de alarmă.

5 Cine poate ghici, în ce vagon era ruptă ața plumbuită și răsturnată manivela? Ciudat! tocmai în vagonul de unde sburase mai adineaori pălăria marinerului! Cine? cine a tras manivela? Mam'mare doarme în fundul cupeului cu pușorul în brațe. Nu se poate ști cine a tras manivela.

10 Trenul se pornește în sfârșit, și ajunge în București cu o întârziere de câteva minute. Toată lumea coboară. Mam'mare așează frumușel beretul lui Goe, îl scuipează pe pușor să nu-l deoache, îl întreabă dacă-l mai doare nasul și-l sărută dulce.

15 Apoi cocoanele se suie cu pușorul în trăsură și pornesc în oraș:

— La bulivar, birjar! la bulivar!...

VIZITĂ

M'am dus la Sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietină, ca s'o felicitez pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilăș foarte drăguț
5 de vreo opt anișori. N'am voit să merg cu mâna goală și i-am dus băiețelului o minge foarte mare de cauciuc și foarte elastică. Atențiunea mea a făcut mare plăcere amicei mele și mai ales copilului, pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior de roșiori în uniformă de mare ținută.
10 După formalitățile de rigoare, am început să convorbim despre vreme, despre sorții agriculturii, — d-l Popescu tatăl este mare agricultor, — despre criză șcl. Am observat doamnei Popescu că în anul acesta nu se prea vede la plimbare, la teatru, la petreceri... Doamna mi-a răspuns că dela o vreme i se urăște chiar unei femei cu
15 petrecerile, mai ales când are copii.

— Să-ți spun drept, cât era Ionel mititel, mai mergea; acu, de când s'a făcut băiat mare, trebuie să mă ocup eu de el; trebuie să-i fac educația. Și nu știți
20 d-voastră bărbății cât timp îi ia unei femei educația unui copil, mai ales când mama nu vrea să-l lase fără educație!

Pe când doamna Popescu îmi expune părerile ei sănătoase în privința educației copiilor, auzim dintr'o odaie de
25 alături o voce răgușită de femeie bătrână:

— Uite, coniață, Ionel nu s'astâmpără!

— Ionel! strigă madam Popescu. Ionel vin' la mama! Apoi, către mine încet:

— Nu știi ce ștregar se face... și deștept...

30 Dar vocea de dincolo adaogă:

— Coniță! uite Ionel! vrea să-mi răstoarne mașina!...
Astâmpără-te că te arzi!

— Ionel! strigă iar madam Popescu. Ionel! vin' la mama!

5 — Sări, coniță! varsă spirtul! s'aprinde!

— Ionel! strigă iar mama, și se scoală repede, să meargă după el. Dar pe când vrea să iasă pe ușe, apare micul maior de roșiori cu sabia scoasă și-i oprește trecerea, luând o poză foarte marțială. Mama ia pe maiorul în brațe și-l sărută...

10 — Nu ți-am spus să nu te mai apropii de mașină, când face cafea, că dacă te-aprinzi, moare mama? Vrei să moară mama?

— Dar, întrerup eu, pentru cine ați poruncit cafea, madam Popescu?

— Pentru dumneata.

— Da de ce vă mai supărați?

— Da ce supărare!

Madam Popescu mai sărută odată dulce pe maiorașul, 20 îl scui pă, să nu-l deoache, și-l lasă jos. El a pus sabia în teacă, salută militărește și merge într'un colț al salonului unde pe două mese, pe canapea, pe foteluri și pe jos, stau grămădite fel de fel de jucării. Dintre toate, maiorul alege o trâmbiță și o tobă. Atârnă toba de gât, sue pe un superb cal vânat rotat, pune trâmbița la gură și, legănându-se 25 călare, începe să bată toba cu o mână și să sufle în trâmbiță. Madam Popescu îmi spune ceva; eu n'aud nimica. Ii răspund totuș că nu cred să mai ție mult gerul așa de aspru; ea nu aude nimica.

30 — Ionel! Ionel!! Ionel!!! Du-te dincolo, mamă; spargi urechile dumnealui! Nu e frumos, când sunt musafiri!

Iar eu, profitând de un moment când trâmbița și toba tac, adaog:

— Și pe urmă, d-ta ești roșior, în cavalerie.

35 — Maior! strigă mândrul militar.

— Tocmai! zic eu. La cavalerie nu e tobă; și maiorul nu cântă cu trâmbița: cu trâmbița cântă numai gradele inferioare; maiorul comandă și merge 'n fruntea soldaților cu sabia scoasă.

Explicația mea prinde bine. Maiorul descalică, scoate de după gât toba, pe care o trântește cât colo; asemenea și trâmbița. Apoi începe să comande:

— Înainte! marș!

5 Și cu sabia scoasă, începe să atace strașnic tot ce întâlnește în cale. În momentul acesta, jupâneasa cea răgușită intră cu tava aducând dulceața și cafele. Cum o vede, maiorul se oprește o clipă, ca și cum ar vrea să se reculeagă fiind surprins de inamic. Clipa însă de reculegere
10 trece ca o clipă, și maiorul dând un răcnet suprem de asalt, se repede asupra inamicului. Inamicul dă un țipăt de desperare.

— Ține-l, coniță, că mă dă jos cu tava!

Madam' Popescu se repede să taie drumul maiorului, care,
15 în furia atacului, nu mai vede nimic înaintea lui. Jupâneasa este salvată; dar madam' Popescu, deoarece a avut imprudența să iasă din neutralitate și să interviev în războiu, primește în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă.

20 — Vezi? vezi, dacă faci nebunii? era să-mi scoți ochiul... Ți-ar fi plăcut să mă omori? Sărută-mă, să-mi treacă și să te ert!

Maiorul sare de gâtul mamei și o sărută... Mamei îi trece; iar eu, după ce am luat dulceața, mă pregătesc să
25 sorb din cafea...

— Nu vă supără fumul de tutun? întreb eu pe madam' Popescu.

— Vai de mine! la noi se fumează... Bărbatu-meu fumează... și... dumnealui... mi se pare că-i cam
30 place.

Și zicând «dumnealui», mama mi-arată râzând pe domnul maior.

— A! zic eu, și dumnealui!

— Da, da, dumnealui! să-l vezi ce caraghios e cu țigara
35 în gură, să te prăpădești de răs... ca un om mare...

— A! asta nu e bine, domnule maior, zic eu: tutunul este o otravă...

— Da tu de ce tragi? mă 'nterupe maiorul lucrând cu lingura în cheseaua de dulceața...

— Ajunge, Ionel! destulă dulceață, mamă! iar te-apucă stomacul...

Maiorul ascultă, după ce mai ia încă vreo trei-patru lingurițe; apoi ese cu cheseaua în vestibul.

5 — Unde te duci? întreabă mama.

— Viu acu! răspunde Ionel.

După un moment, se 'ntoarce cu cheseaua goală; o pune pe o masă, se apropie de mine, îmi ia de pe mescioară tabacherea cu țigarete regale, scoate una, o pune în gură, și mă salută militarăște, ca orice soldat care cere unui țivil să-i împrumute foc. Eu nu știu ce trebuie să fac. Mama, 10 râzând, îmi face cu ochiul, și mă 'ndeamnă să servesc pe domnul maior. Intind țigarea mea, militarul o aprinde pe a lui și fumând, ca orice militar, se plimbă foarte grav de colo, până colo. Eu nu-l pot admira îndeșt, pe când 15 mama îl scuipe, să nu-l deoache și îmi zice:

— Scuipe-l, să nu mi-l deochi!

Maiorul și-a fumat țigarea până la carton. Apoi se repede la mingea pe care i-am adus-o eu și 'ncepe s'o 20 trântescă. Mingea sare până la policandru din tavanul salonului, unde turbură grozav liniștea ciucurilor de cristal.

— Ionel! astâmpără-te, mamă! Ai să spargi ceva... Vrei să mă superi? vrei să moară mama?

25 Dar maiorul s'a 'ndârjit asupra ghiulelei săltătoare, care i-a scăpat din mână: o trânteste cu mult necaz de parchet. Eu aduc spre gură ceașca, dar, vorba Francezului, *entre la coupe et les lèvres*... mingea îmi sboară din mână ceașca, opărindu-mă cu cafeaua, care se varsă pe pantalonii mei 30 de vizită, culoarea oului de rață.

— Ai văzut ce-ai făcut?... Nu ți-am spus să te-astâmperi... Vezi! ai supărat pe domnul!... Altdată n'o să-ți mai aducă nici-o jucărie!

Apoi, întorcându-se către mine, cu multă bunătate: 35 — Nu e nimica! ese... Cafeaua nu pătează! ese cu nițică apă caldă!..

Dar n'apucă să termine, și odată o văd schimbându-se la față ca de o adâncă groază. Apoi dă un țipăt și, ridicându-se de pe scaun:

— Ionel! mamă! ce ai?

Mă 'ntorc și văz pe maiorul, alb ca varul, cu ochii pierduți și cu drăgălașa lui figură strâmbată. Mama se repede spre el, dar până să facă un pas, maiorul cade lat.

5 — Vai de mine! țipă mama. E rău copilului!... Ajutor! moare copilul!

Ridic pe maiorul, îi descheiu repede mondirul la gât și la piept.

— Nu-i nimica! zic eu! Apă rece!

10 Il stropesc bine, pe când mama pierdută își smulge părul.

— Vezi, domnule maior? îl întreb eu, după ce își mai vine în fire: vezi? Nu ți-am spus eu că tutunul nu e lucru bun. Altdată să nu mai fumezi!

15 Am lăsat pe madam Popescu liniștită cu scumpul ei maior afară din orice stare alarmantă, și am eșit. Mi-am pus șoșonii și paltonul și am plecat. Când am ajuns acasă, am înțeles de ce maiorul eșise un moment cu cheseaia în vestibul — ca să-mi toarne dulceață în șoșoni.

LA MOȘI...

Vagoane de tramvaiu galbene și albastre, tramcare, tră-
suri boerești, căruțe mitocănești și biciclete și lume multă
pe jos... De pe atâtea strade și căi, ca de pe atâtea brațe
5 ale unui fluviu uriaș, se varsă, ca 'ntr'o mare sgomotoasă,
pe bariera dela capul podului Târgului-de-Afară, valuri
peste valuri de omenire. Precum este greu să se mai întâl-
nească două picături de apă odată ce au apucat să intre
fiecare după soarta ei în largul mării, așa ar fi și pentru
10 două persoane să se mai găsească, rătăcite odată prin
învălmășeala Moșilor, dacă n'ar fi cumiști să-și hotărască
mai dinainte locul și momentul de întâlnire. De aceea,
foarte cuminte au făcut madam Georgescu a lui d. Mitică
ciaprazarul și madam Petrescu a lui d. Guță dela minister
15 și cu tanti Lucșița, moașa diplomată, de și-au dat *ren-
dez-vous*: la trei ceasuri fix în pavilionul central la berărie
— cine vine întâiu așteaptă pe ceilalți.

În interiorul unui vagon închis al tramvaiului vechiu,
stau înghesuite, pe banchete și'n picioare, treizeci și patru
20 de persoane suferind foarte tare. Între toate acestea, una
sufere mai grozav — e cucoana Lucșița; fiindcă toate
celelalte sufăr numai de căldură și de sete, pe câtă vreme
dumneaei sufere pe lângă astea și de foame. Când se oprește
vagonul la Sf. Gheorghe, se face roșie, apoi galbenă și pe
25 urmă simte o sudoare rece, și iar ferbințeală și iar răcește,
și răsuflă greu, ștergându-se pe sub bărbia grasă, și zice:
— Uff! dacă stiam, mai bine luam birze! (că vorba cam
peltic). Teribela căldură! mor!

Vagonul pornește dela Sf. Gheorghe și intră în calea
30 Moșilor... Par'că umblând, tot e mai bine, tot se mai face

nițel curent. Curentul astâmpără puțin căldura; dar foamea nu se poate astâmpăra cu o slabă suflare de vânt. A fost de sigur o mare imprudență din partea acestei dame să plece deacasă așa, trei ceasuri după dejun, fără să guste ceva, mai cu seamă că, din cauză că se grăbea să nu scape ora de *rendez-vous* la pavilionul central, a dejunat așa de ușor: trei ouă răscoapte, o căpățână de miel cu borș, niște stufat, prune cu carne, friptură la tavă și salată de castraveți, trei cinzecuri cu sifon și o cafeluță.

La Zece-Mese, vagonul se oprește iar. Cocoana Lucșița, se simte foarte rău. Pe trotoar, lângă ferestrele vagonului, se aude, acoperind tot sgomotul stradei, glasul unui bragagiu. Moașa se scoală cu o hotărîre supremă și, pardon în dreapta, pardon în stînga, își face loc pînă la ușă; împinge cu puterea desperării pe toți de pe platformă și dă să sară; vagonul se pune 'n mișcare; moașa se aruncă jos făcând un pas fals. Bragagiu, de două ori salvator! Dacă nu-l apuca în brațe, cine știe ce se 'ntâmpla cu cocoana Lucșița, cum e corpolentă și robustă!

Intr'un colț e puțintică umbră. Acolo îl trage ea pe salvatorul ei și bea una după alta două litre de bragă. Braga este, ca băutura, foarte răcoritoare și igienică; iar ca mîncare, cea mai ușoară și totdeodată cea mai reconfortantă. În câteva clipe, moașa Lucșița s'a simțit rentremată: sfârșeala și acel sentiment de pierzare, care-i vine omului când simte un gol de haos la lingurea, au dispărut cu desăvârșire. Dar este târziu: două ceasuri și trei sferturi... Vagoane după vagoane trec toate pline cu vârf: un locșor nu se mai găsește. La fiecare vagon, cocoana moașa face semne cu umbreluța, cu batista, strigă: oprește!

— Nu mai e loc!

Și vagoanele își urmează drumul cu indiferență. Dar iată că se aude prin toată uruiala un sunet de timbru: un vagon se oprește. Doi tineri eleganți de pe treapta platformei de dinainte se dau jos scuturându-și pantalonii și pulpanele redingotelor de contactul cu mitocanii. Locuri goale! Cocoana moașa se aruncă cu toată bravura, apucă bara de fier, sue treapta, împinge, se vîră și ajunge pe platformă. Un tînăr, strivit sub presiunea cucoanei, zice:

— Pardon, doamnă! Nu vedeți că nu mai avem loc?

— Eu văz că este! răspunde cocoana Lucșița.

— Da; da, dumneavoastră sunteți corpulentă!

— Bine că esti dumneata subțirel... Pe mine așa m'a făcut Dumnezeu, voluptoasă!... Cui-i plăte!... cui nu...

— Taxa, mă rog! strigă conductorul.

Coana Lucșița scoate din portofel biletul pe care-l avea din piața Teatrului. Conductorul observă biletul.

— Asta nu-i dela mine.

10 — Da dela ține? întreabă cocoana.

— Dela alt vagon.

— Da țe? nu e tot vagonul vostru? Am plătit până la băreră... m'am dat zos...

15 — Dacă v'ați dat odată jos, întrerupe conductorul, trebuie să plățiți a doua oară.

— A doua oară? Bravos! frumoasă sarlatanie!

20 Dar în sfârșit plătește și ia biletul nou. Vagonul sosește la barieră. Cocoana Lucșița coboară. Din amândouă colțurile vine profumul de mititei: e o senzație neplăcută pentru cine e sătul; dar cui i-e foame, profumul acesta-i pare mai bun decât odagaciul. Cocoana Lucșița se pornește cu nările umflate spre unul dintre colțuri, ca o panteră atrasă de mirosul țapului sălbatic.

— Băete! doi mititei!

25 Reconfortată, o ia pe jos și intră în pavilionul central, unde o așteaptă cu nerăbdare compania.

— Mitică! zice cocoana moașa, după ce rupe o bucată de turtă dulce dela madam Georgescu; fați ținste?... Mă! băete, o halbă!... da sa nu-mi pui guler de ghegeneral!

30 Târgul e în toiul lui... Lume, lume, e ceva de speriat, pe onoarea mea!

După ce plătește d-l Mitică, zice madam Petrescu:

— Haideti întâiu pe la oale, că am promis să cumpăr un flueraș pentru băețelul lu madam Ionescu, stăpâna casei.

— Haide!

Și au plecat spre oale.

Când să treacă drumul, coana moașa zice:

— Stați!

Gogoși prăjite în ulei! Sahanul clocotește... Una... două... trei...

— Aide țațo! lasă-le focului de gogoși! nu simți că miroase a rânced? Iar o să-ți strici stomacul.

5 — Ba, să mă ierți! nu miroase deloc a rânced,

La oale... A cumpărat madam Petrescu fluerașul și au pornit toți la grădină la Iliad. Când să intre, strigă cocoana moașa la unul cu fes:

— Mă! dzeanabet, ăla cu sampanica! ad'o limonadă!...

10 Și după ce bea:

— E rețe, bravos! mai ado una.

Pe urmă trag toți planeta dela o italiancă cu papagalul.

D. Mitică a cetit planeta cocoanii Lucsiții:

15 « Ai să pați multe după inima ta cea largă; dar să ai coraj, căci vei trăi până la adânci bătrânețe în mare fericire ».

— Ei, as! țe să mai paț; dacă n'am pățit eu cât am fost zună! acum, haber n'am!

20 Pe urmă d. Mitică a tratat-o pe tanti cu două bărdace de floricele calde...

Lăutari cu țambalul, și flașnete, și claranete, cu toba mare, și trâmbicioare, și fluerașe, și hârâitori, și clește clântănind pe grătare, și strigăte, și sbierete, și chiotel!

25 — e o plăcere!... și un miros de grătar încins! — e o bunătate!... S'a așezat prin urmare compania noastră la o masă, și a comandat cârnați și fleici și două baterii cu sifon mare.

30 — Mă băete! a strigat coana moașă... la fleiți să le pui țimbru, m'ai înțeles? și să le frețe bine cu țeapă, m'ai prițeput?

Și trage-i pe urmă la fălci!

— Ce cioarle, țațo! zice madam Georgescu; iar mânănci?

— Țe mânănc? țe-am mai mâncat?

35 Și s'a făcut roșie ca sfecla și a băut un macmahon pe nerăsuflate. Dar deodată, ca printr'un farmec, se opresc într'o clipă și lăutarii și cimpoerii, și claranetele și toate glasurile, și în acea clipă se aude banca pe care stă coana Lucsița făcând ca o cadență de fagot; apoi, iar pornește cu

mult brio grandioasa simfonie: muzici, jucării, clește, glasuri...

— Te? te râdeți? zice coana moașa roșie ca focul.

— Nu-i nimica! strigă d. Mitică. Sifonul meu a făcut
5 așa.

— Ce sifon? zice madam Petrescu. Nici n'ai pus mâna pe el!

— Par'că dumneata n'ai văzut sifoane să scârțâe fără să le atingi! dacă răsuflă la mașină...

10 Dar până să explice d. Mitică, moașa s'a sculat repede și s'a pierdut în învălmășeală.

— Unde-i țața? Unde-i coana moașa?

— S'a dus în grădină, zice d. Mitică, să mai tragă o planetă!...

15 Al dracului d. Mitică!

DASCĂL PROST

Foarte de dimineață, într'o mahala depărtată, bat la ușa amicului meu Pricupescu, profesor de cursul secundar — predă istoria în clasele inferioare la un liceu. Deși
5 foarte buni prieteni, n'am fost niciodată la el acasă; așa, nu mă mir că i se pare ciudat a mă vedea la dânsul.

— Ei! ce cauți tu prin mahalaua noastră așa de dimineață?

— Am trecut pe aici, zic eu, și am intrat să-ți dau
10 bună ziua... Știi că pe la ceasul ăsta pleci de-acasă... și... zic: haide să văz... o fi plecat Pricupescu? dacă o fi plecat, bine; dacă nu, merg cu el până 'n târg... Azi o să fie o căldură... mai teribilă ca eri... S'a pus pe călduri... O să ne topim în vara asta...

15 Pricupescu este un om bănuitor; zice:

— Fac prinsoare pe ce vrei, că și tu ai venit să mă rogi pentru vre-un măgar, pentru vre-un leneș, pentru vre-un ticălos...

— Aș! zic eu...

20 — Măi! adaugă el... mai am doi ani până să ies la pensie... douăzeci o să mi se pară!.. Uf! să mă văz odată scăpat de canonul ăsta, care a ajuns dela o vreme nesuferit... Uite! până viu eu, ceteste!

25 Și zicând acestea, scoate din buzunar un vraf de scrisori, mi le trânteste dinainte pe masă și ese. Pricupescu este indiscret. De vreme ce mi-a dat voe, m'apuc să-i cetesc scrisorile.

Iubite Domnule Pricupescu,

30 Știți că de când am fericirea a vă cunoaște, și e cam mult de atunci, nu v'am supărat cu vreo rugăciune de favoare, fiindcă

nu-mi place să importunez pe cineva în îndeplinirea datoriilor sale, mai ales când îl știu de o corectitudine exemplară ca dv. Crez că a venit momentul ca, mai ales în școală, dela care depinde viitorul națiunii noastre, noi Românii să încetăm odată cu nenorocita sistemă a favoritismului, a îngăduelii, a hatărului. Când mai cu seamă ne aflăm în fața unui bărbat devotat datoriei, cum sunteți dv., și conștiințios, fără nicio urmă de bănuială, trebuie să-l lăsăm a-și îndeplini misiunea așa cum crede el, în matura lui judecată nepărtinitoare. Profesori ca dv. fac onoarea unei școli, ei sunt o garanție că tinerele generațiuni cari le trec prin mână, când vor deveni cetățeni, vor fi perfect educate și solid instruite și vor face fala națiunii. Pentru aceea, când frate-meu Ghiță Postolache, deputatul, m'a consultat în ce liceu să-și dea copilul la București, i-am spus numai decăt:

— Dacă vrei să învețe o bună creștere și carte ca lumea, dă-l la liceu unde este profesor amicul meu d-l Pricupescu... Acolo poți fi sigur și 'n privința educațiunii și 'n privința instrucțiunii!

Băiatul, Costică Postolache, după cum știți, stă la mine; eu îi știu loc de tată; prin urmare, înțelegeți de ce mă interesez, și de ce-mi permit, în puterea prieteniei ce mi-ați acordat-o totdeauna, a vă importuna cu o mică rugămintă. Nepotul meu, precum veți fi observat cu perspicacitatea ce vă caracterizează, este foarte timid; pe lângă aceasta, a fost și cam bolnav în anul acesta, a trebuit să-i scoatem o măsea, așa că are o mare frică de examen. Ne-ați îndatora foarte mult și pe frate-meu și pe noi mai ales, pe mine și pe soția mea, căci în grija noastră am avut pe copil, dacă ați fi, nu indulgent, aceasta nu v'o putem cere, dar nici prea sever cu el, care nu știți câtă iubire vă poartă și cu cât respect pomenește totdeauna de dv.

De aceea, fiindcă vedem cât ține Costică la dv., ne-am hotărât să vă luăm pe d-voastră ca meditator, începând chiar din vacanță. Știți că mergem la țară, la munte. Am fi fericiți dacă ați primi, cum n'aveți îndatoriri de familie, să veniți cu noi, ne-având altceva mai bun de făcut, bine înțeles. Am dori ca și'n vacanță să se mai ocupe cu cartea.

N'ar fi rău prin urmare să ne vedem cât mai curând, ca să aranjăm aceasta afacere. Până atunci, primiți, stimate domnule Pricupescu, cele mai afectuoase salutări din partea soției mele și din partea devotatului d-voastră

Nicu Postolache
senator

— Halal de Pricupescu! zic în gândul meu eu, care cunosc bine și pe nenea Nicu Postolache și moșia lui și gospodăria lui, și mai ales pe madam' Postolache... În paradis îl invită nenea Nicu și consoarta! mâncare,

băutură, aer, călărit... plus două sute de lei pe lună cel puțin... Oameni cu dare de mână!

Dar nu mai vine Pricupescu!.. Să citim mai departe:

Amice Pricupescule,

5 Măine încep la voi examenele. In interesul tău îți atrag atenția încă odată, nu fii sever cu băiatul persoanei cunoscute. Ar fi o prostie din partea ta să faci exces de zel, când știi bine că, și fără să vrei tu, băiatul tot va trece. Pentru ce tu, un dăscălaș, numai ca să te faci grozav, să indispui pe niște oameni cu atâta influență?
10 Nu e mai bine să ți-i faci binevoitori?

Aseară am prânzit acolo. Era o sumă de oameni mari. Toată vremea la masă s'a vorbit rău de profesori, cari, după ce că nu sunt buni de nimic, apoi sunt și brutali și mojiți, mai ales cu copiii de familii bune.

15 La plecare, cucoana a spus că dacă cumva persecuți pe mititelul, n'are să-ți meargă comod.

Eu am garantat pentru tine. Ia seama, în interesul tău.

Amic,

N. N.

20 Alta:

Dragă Bică, cocoșelule moțat,

Dacă ai ținut tu vreodată la mine măcar a suta parte din cât mi-ai spus, sper că n'ai să mă refuzi. A venit Mița Popescu la mine cu lacrimi în ochi, și m'a conjurat pe tot ce am mai sacru, să-ți vorbesc în privința băiatului ei, Octavian Popescu, care zice că tremură toți băeții de frica ta, că ești prea sever, și că el are groază când se gândește la ziua de mâine.

25 Biata Mița este desperată, fiindcă Octavian, i-a spus curat că, dacă rămâne repetent, se împușcă. Pune-te tu în locul ei, ca mamă.

30 Astă seară, nu se poate... Dar mâine seară la ceasul știut, negreșit, cocoșelule moțat. Când ai veni la puiculița ta, să-i spui că l-ai trecut pe Octavian.

Puiculița

— Bravo, domnule Pricupescu! gândesc eu... Cine să
35 fie puiculița?

A! un plic *rose-pâle* cu un blazon aurit într'un colț... Să vedem.

— Sunt gata; aide, că e cam târziu; am treabă la școală.

40 — Uite, frate Pricupescule, de ce venisem eu la tine, zic eu și înghit în sec... apoi, îmi iau inima'n dinți.

— De ce?

— Venisem să te rog să-mi faci un mare hatâr.

— Am înțeles... Nu ți-am spus eu?... ghicisem...

— Ei! nu fi și tu așa de... cum să zic... de sever...

5 Știi că de când te cunosc... și dè! slavă Domnului! ne cunoaștem din copilărie... nu te-am supărat cu vre-o rugămintă, fiindcă nu-mi place să importunez pe cineva, cât de prieten să-mi fie, în îndeplinirea datoriilor sale, mai ales când îl știu de o corectitudine exemplară, cum ești tu...

10 — Apoi, atunci...

— Fîrește, nu zic; trebuie să ne hotărîm odată, mai ales când e vorba de școală, dela care depinde viitorul națiunii noastre, noi Românii, să încetăm mă'nțelegi...

15 — Astea le-ai cetit undeva.

— Pe onoarea mea, nu.

— Ei bine tu... ești un bărbat devotat și conștiințios, fără nici o umbră de bănuială, care trebuie în misiunea lui să fie, mă'nțelegi...

20 — Îți spun eu că le-ai cetit undeva...

— Zău, nu... Uite ce e: un băiat... timid... și a fost și cam bolnăvior iarna asta... a trebuit să-i scoată o măsea...

— Când îți spun eu...

25 — Pe ochii mei!.. și în sfârșit, ce mai una-alta?... ce să mai umblu cu mofturi?... Decolea ar fi pentru tine, un dascălaș pârilit, pe timp de vară cinci sute de lei?..

30 Am aruncat vorba cea mare... Pricupescu e nebun!... a început să sbiere la mine... să-mi spue că nu mi-e rușine! prieten vechiu! Dar eu, cuminte, zic:

— Nu-ți cunoști interesul! de ce să te pui tu cu niște oameni mari, cari au atâta influență?... De-aia v'a ieșit vorba la toți dascălii că sunteți mojici și brutali, mai ales cu copiii de familie bună!

35 — A! strigă Pricupescu... Iar?

— Secule! am strigat eu... Dacă e vorba de sbierete, apoi sbier și eu... Un băiat cu atâtea rude, cari ți-ar fi de mare sprijin...

— Ești un prost! strigă Pricupescu.

— Ba tu ești prost!.. Mă-sa e văduvă, bogată, frumoasă și de familie mare... In loc să te iei cu binele, să te ia meditator!..

5 Am strigat degeaba; a fost peste puțină să-l scot pe pedant din ale lui. Mare dobitoc d. Pricupescu!..

SITUAȚIUNEA

A fost o zi îngrozitor de ferbinte. Tocmai pe la unu
după miezul nopții, par'că s'a mai potolit puțin cuptorul,
par'că începe să mai poată respira omul... Să respirăm.
5 Stau în fața unui local de noapte, o mică berărie, și fiindcă
am poftă de vorbă, aștept, nu cumva o pica vreun alt
bucureștean iubitor ca mine de aer curat, să respirăm îm-
preună: dacă o durere împărtășită e pe jumătate ușurată,
de sigur o bucurie în doi e îndoită. Așteptând, miros cum
10 din apropiere adie dulce un zefir, pe când un municipal
își face cu măturoiul lui enorm datoria, stricând odihna
prafului și făcând să se 'mbrobodească în ceață din ce în
ce mai deasă luminile felinarelor. Prin ceața aceea mi se
arată legănându-se o umbră... se apropie... Să fie un
15 amic?... Da, e un amic; n'am așteptat degeaba — e
amicul meu Nae; și lui îi pare bine că m'a întâlnit.

— Teribilă căldură a fost astăzi! zice Nae, ștergându-se
de sudoare.

— Teribilă! răspunz eu.

20 — Dar acuma tot poți pentru ca să zici că respiri.

— Se 'nțelege... De unde vii?

— Am fost pe la berării cu niște prieteni.

— Ce mai nou?

— Prost, monșer... Este o criză, mă' nțelegi, care poți
25 pentru ca să zici că nu se poate mai oribilă... S'a isprăvit...
E ceva care poți pentru ca...

— Lasă, Nae, că se mai și exagerează...

— Ce se exagerează, nene? Este o criză, care, ascultă-mă pe mine, că dv. nu știți, care, mă' nțelegi, Statul cum
30 a devenit acuma, eu după cum văz ce se petrece, că nu

sunt prost, înțeleg și eu atâta lucru, fiindcă nu mai merge cu sistema asta, care, când te gândești, te apucă groaza, monșer, groaza!..

5 Nae, foarte afectat, bea paharul lui de bere până 'n fund, apoi, după ce oftează adânc:

— Eu pot pentru ca să-ți spui pe parola mea de onoare că-mi pare foarte rău! dar știi?.. foarte rău!! foarte rău!!! pentru ca să ajungem să vedem țara mea, care era peste puțină ca să prevază cineva o situațiune foarte tristă, 10 fiindcă le-am spus și dumnealor...

— Cari dumnealor...

— Dumnealor cu cari am fost; zic: pot pentru ca să spui că nu se poate ceva mai trist, ca să vie un moment ori și cât ai zice, când vezi că bate falimentul la ușe și nu 15 mai e nici un patriotism...

Nae face o figură foarte mâhnită; e așa de obidit, încât ai crede că vrea să plângă.

— Bine, Nae, zic eu, nu trebuie să fie omul așa de pesimist. Lucrurile or să se 'ndrepte... este o recoltă admira- 20 bilă.

Nae schimbând figura și zâmbind cu compătimire de ignoranța mea:

— Ce recoltă, nene, ce recoltă? D-ta n'ai văzut rapița?

— N'am văzut-o, că n'am fost pe-afară.

25 — Apoi vezi!.. Rapița, moft!

— Ei! moft.

— Firește că moft, că nu poate pentru ca să dea nici patruzeci de milioane, și dumnealor, mă'nțegi, lucru mare! parc'a apucat pe Dumnezeu de-un picior cu rapița, care 30 o să poată dumnealor pentru ca să ia două chile la pogon... Ai văzut acuma? unde sunt o sută cinzeci de milioane, care se lăuda?

— Bine, da numai rapița e?.. da grâul?.. da porumbul? da alelalte?

35 Nae iritat, maimuțindu-mi tonul:

— Da cuponul de Iulie? Da cuponul de Septemvrie? da cuponul de Noemvrie? da alelalte?

— O să le plătim.

Nae, încercând tonul:

— O să le plățiți! Cu ce o să le plățiți? Nu te mai lipești de Disconto...

— Ce-i aia?

5 — Aia-i aia, care știi dumneata de câte ori am spus eu, că o să se 'nfunde odată cu cheltuelile nebunești, care pot pentru ca să zic că nici o țară nu s'a mai întâmplat, pentru ca să vie și să zică la un moment: nu mai am drept ca să mă împrumut fără voia dumatăle! care atunci însemnează că nu mai ești independentă nici la tine acasă, după ce
10 ți-ai vărsat sângele ca să ajungem pentru ca să aibă fortificații și să poți zice la un moment dat: până aci! nu permit!

— In sfârșit, guvernul o să...

Nae mă 'nterupe:

15 — (Las'că și guvernul... Dumnezeu îl știe și pe el, care toate gazetele urlă în fiecare zi despre criza ministerială, pentru că nu se împacă, și numa intrigi și la conservatori și la liberali, în loc să facă un guvern de coaliție, cu toți bărbații de Stat, care să le zică Regele, mă 'nțelegi, serios:
20 vă ordon pentru ca să limpeziți situațiunea, fîncă așa nu poate pentru ca să meargă, ca dumneata să tragi încolo și dumnealui încoace, fîncă niciodată nu s'a 'ntâmplat în alte țări, nici pe vremea fanarioților, putem pentru ca să zicem, nici înainte de independență, în detrimentul prestigiului, care trebuie toți să lupte dacă e vorba să aibă
25 pretenții de oameni politici... Dumneata nu vezi, cu chestia economiilor...

— Ba văz!

— Apoi, dacă vezi, ce mai umbli cu mofturi?

30 — Ba nu umblu de loc cu mofturi; e o chestie destul de grea.

— Economii? Hm! Zice că face economii... mofturi! și cu bugetul încărcat cu treizeci și șase de milioane, care mă prinz cu dumneata pe ce poștești că nu poate pentru ca
35 să fie o realitate...

— Dacă e vorba de economii, zic eu, pentru ce nu desființăm armata, care...?

— Ce vorbești, domnule? se poate să spui astfel de absurdități?... tocmai acum să desființăm armata?

— De ce nu?

— Dumneata nu vezi cum se încurcă lucrurile în politică, care nu poți pentru ca să știi de azi pe mâine cum poate pentru ca să devie o complicațiune... Dumneata nu vezi ce se petrece în China cu boxerii, și toată Europa nu poate pentru ca să se 'nțeleagă: asta e o chestie mare, nu vorbi așa, îmi pare rău!

S'a răcorit binișor... Ceața s'a lăsat încet-încet peste capetele noastre, așezându-se iar la pământ. E târziu... Fanaragiul companiei de gaz a început să închidă becurile. Se face ziuă. Plătim și ne sculăm.

— Unde mergem? întrebă Nae.

— Eu, zic, mă duc spre casă.

— Ai la o simigerie, trebuie să scoată covrigi calzi.

— E târziu, Nae...

— Eu nu mă duc d'acu acasă, zice Nae... Mai umblu prin oraș... pân'o face.

— Cine să facă?

— Nevastă-mea.

— Ce?

— O apucase aseară durerile.

— !...

— Nu pot, monșer, pentru ca să stau când face... Mă plimb așa de colo până colo; mai beau o bere, un macmahon, un șvarț, mai vorbesc cu un prieten, trece vremea; și când mă 'ntorc... gata.

— Face greu?

— Știi, nici prea-prea, nici foarte-foarte. Al din urmă, Costică, a fost mai greu: i l-a scos cu fiarele...

— !!

— Acu a venit doctorul, da a zis că poate pentru ca să n'aibă trebuință de clește...

— !!

În momentul când deschiz ochii cât pot mai mari, trece o birjă cu o damă. La lumina zorilor, Nae recunoaște de sigur pe acea damă, pentru că începe să strige luându-se după trăsură:

— Madam' Ionescu!... Coană moașă! Madam' Ionescu!

Dama întoarce capul, recunoaște și ea pe Nae și oprește trăsura.

— A făcut? întrebă Nae.

— Da, răspunde moașa.

— Ușor? întreb eu.

— Foarte ușor.

— Uf! adaog. Ce?

— Băiat.

Și trăsura moașei pornește.

10 — Bravo, Nae! să-ți trăiască!

— Mersi, asemenea... Ei, acu nu mai am grijă...

Ai la simigerie...

Și mă ia la braț.

— Știi ce-ar trebui la noi? zice Nae.

15 — Ce?

— O tiranie ca în Rusia... Nu mai merge, mă 'nțelegi, Constituția, care aceea ce vezi că se petrece, nu poți pentru ca...

Zic:

20 — Nae! scuză-mă: e așa de târziu, care nu pot pentru ca să mai merg...

— Imi pare rău...

— Mi-e așa de somn, care trebuie negreșit pentru ca să mă culc. La revedere.

25 M'am suit într'o birjă și l-am lăsat pe fericitul tată pentru ca să meargă singur la simigerie.

INTÂRZIERE

M'am suit, la Sinaia, în trenul 14, acceleratul care pleacă la ora 6 și 8 minute spre a ajunge în București la 9 și 10.

5 Am găsit, din norocire, un vagon de clasa a doua la coada trenului. E adevărat că vagonul din urmă al unui tren se clatină mai mult; în schimb însă, nu e priveliște mai plăcută, într'o călătorie cu drumul de fer, decât la fereastra
10 din spatele trenului, lucru de care un amator se poate bucura foarte rar, fiindcă orice tren trebuie să aibă la coadă un frânar de siguranță, și puține vagoane de călători sunt prevăzute cu frână de mână. Trenul a plecat din Sinaia la ora regulată și a ținut strict mersul reglementar până la Ploești. Am putut dar să mă bucur de o minunată
15 priveliște, valea Prahovei desfășurându-se în fugă spre miază-noapte pe măsură ce trenul gonia spre miază-zi. Dela Ploești, trenul de Predeal ca să apuce spre București schimbă frontul și, ca și cum ar vrea să se întoarcă înapoi, locomotiva se pune acolo unde până aci era coada
20 trenului. Am voit să găsesc un alt vagon la capătul celălalt, care acum rămăsese coadă: n'am mai avut noroc; cea din urmă trăsură era un furgon de bagaje. M'am resemnat și m'am suit în același vagon în care gustasem destulă plăcere; și am făcut bine. Vagonul ne mai fiind
25 în coadă, frânarul de siguranță îl părăsise, iar locul dela pavilionul de observație, unde e frâna, era acuma gol. M'am suit acolo și am putut vedea pe deasupra vagonului înaintaș și a locomotivei, linia în depărtare.

30 Am pornit regulat din Ploești la 8 și 8 și, mănținând mersul reglementar, am intrat în stația Periş exact la

8 și 38. Trecând dela semnal spre stație, trenul și-a micșorat foarte simțitor viteza și în fața gării s'a oprit. Cui e obișnuit cu mersul trenurilor, o oprire în afară de cele prevăzute la itinerar îi dă de gândit... Știu că trenul
 5 14 nu se oprește, la Periș... Mi-am închipuit numaidecât că un personaj important vrea să se urce de acolo. Dar trenul stă, și mi se pare că auz pe peron glasuri alarmate... Nu-mi închipuesc ce poate fi; în orice caz, pentru trenul nostru, cum linia este dublă până'n gara de Nord, și cum
 10 nu s'a oprit brusc, vreo primejdie nu-i probabilă.

Mă uit dela locul meu înainte. S'a cam înnoptat și nu se prea vede departe; dar semnalul luminos dela eșire către București se vede închis — e lumină roșie. Mă cobor din vagon și împreună cu mine și alți pasajeri. Intrebăm
 15 pe împiegații de mișcare și aflăm cauza opririi trenului nostru: la eșirea din Buftea, stația următoare, a deraiat un tren de marfă, care trecea dela București spre Ploești. Astfel, și linia noastră e închisă. Telegraful și telefonul lucrează între Buftea și Periș. Personalul mișcării mișună
 20 cu multă febrilitate. În sfârșit, aflăm cari sunt dispozițiile luate de inspecția respectivă. Trenul nostru așteaptă aci, în Periș, trenul 122, care, venind din Moldova pe urma noastră, va ajunge aci la 9 și 20. Pasajerii din ambele trenuri se vor sui într'unul singur: acesta va porni spre
 25 Buftea, se va opri la locul catastrofei, și vom transborda: toate trenurile dela București se opresc în Buftea, ca să se 'ntoarcă înapoi cu călătorii spre București; iar trenul nostru se va întoarce înapoi cu pasagerii dela trenurile spre Moldova și Brăila-Galați. Aproape un ceas trebuie
 30 să așteptăm trenul 122.

Pe când toată lumea se plimbă pe peron la răcoarea splendidei seri de vară, o cocoană scoate capul dintr'un vagon și strigă, către cine, nu se poate ști:

— Ce dracu, domnule! mult o să mai stăm aici?

35 Apoi, cu multă indignare:

— Ce dobitocie!

Personalul mișcării n'are vreme să răspundă cocoanii. Mă sui în vagonul unde se află acea damă și după ce o salut frumos, încep să-i explic toată împrejurarea: cum a

deraiat trenul de marfă, cum trebuie să se unească trenul
14 cu 122, cum o să transbordăm șcl.

— Să fie ai dracului! zice cocoana foarte supărată.

— Cine, coconiță? întreb eu.

5 — Dumnealor dela drumul de fer... De ce nu bagă de seamă!

— Ei! zic eu; nu se poate fără câte una de asta, dacă e odată drum de fer...

— Pentru că sunt dobitoci!... Și cât o să întârziem?

10 — Apoi, zic eu, cu manopera de aici, cu transbordarea dela Buftea, poate să întârziem vreo două ceasuri...

— Două ceasuri?... Fir'ar ai dracului! Care va să zică, atunci, când ajungem în București?...

— Era să ajungem la 9 și 10... și acuma...

15 — Și acuma?

— Acuma o să ajungem pe la 11 trecute.

— Ce dobitocie!

— Și, dacă-mi dați voe, coconiță, de unde veniți d-voastră?

20 — Dela Vălenii-de-Munte... Mă recomand: madam Sevastița Stănescu, născută Vasilescu.

— Sunteți din capitală?

— Da. Sunt măritată la Văleni, dar viu des la București, am părinți, Noi suntem din București... Dacă
25 cunoști dumneata pe domnu Christache.

— Nu, zic, n'am onoare...

— Domnul Christache Vasilescu, casele ale frumoase din Popa Chițu... tata.

— N'am onoarea... Și... mergeți la București în plim-
30 bare...

— Nu; merg la dandist... am un dinte... Bine, frate, cât o să mai stăm aici?... că m'am plictisit... Fir'ar ai dracului!

— Iată, zic eu, sosește trenul de Moldova; acuma,
35 numa să se aranjeze cu al nostru, și plecăm.

— Ce dobitocie!

După fel-de-fel de mișcări, cari durează încă aproape un ceas, iată că plecăm încetinel.

— Bodaproste! zice cocoana.

E o damă de vreo treizeci de ani, foarte frumoasă și bine făcută — afară de mâni, cari poate n'ar strica să fie mai micșoare și, dacă trebuie să judec după botine, și despre picioare aș îndrăzni să zic același lucru. E destul de
 5 șic îmbrăcată; un corsaj de mătăsică roșie, fustă de mătase neagră și o pălăriuță de mult gust...

— Ce încet umblă!... fir'ar ai dracului!

— Pe semne vă supără dintele; d'aceea vă grăbiți...

— A! nu mă supără! Da să-și bată joc de pasajeri
 10 așa!... Uite ce încet umblă!... Asta e mare dobitocie!

Am ajuns. Toți pasagerii ne dăm jos... Un hamal ia bagajul cocoanii; eu o ajut să se dea jos... E o privesc destul de interesantă la locul catastrofei. Mormanul acela fantastic la lumina torțelor, activitatea personalului tehnic
 15 pentru curățirea liniei de cadavrele îngrozitor de mutilate ale vagoanelor, și restabilirea ei, forfoteala aceea, mișcările febrile ale luminilor de deosebite colori, toate acestea fac un minunat efect pitoresc. Intorcând ochii dela atâtea lumini, din partea dreaptă spre stânga, pe poteca mai puțin luminată, pe unde trecem ca să ajungem dincolo, la
 20 trenul de transbordare, văd că am pierdut pe cocoana... Imi pare rău, însă nu multă vreme, fiindcă de o dată o aud la câțiva pași înaintea mea:

— Fir'ați ai dracului, să fiți!

Se împiedicase cocoana în jurubița de sârme de pe marginea liniei și căzuse. Am alergat și am ajutat-o să se ridice...

— Fir'ar ai dracului, să fie!

Plecăm spre București... Linia e liberă de acuma...

30 A! sfântă lipsă a obstacolelor!

— De-acu, zic, conța mea, într'o jumătate de ceas suntem în gara de Nord...

— Câte ceasuri să fie?

— 11 și 25.

35 — 11 și 25?... Fir'ar ai dracului!

— La 12 fără cinci, suntem în capitală.

— Că dobitocie!

În adevăr, la ceasul spus coborîm. Cocoana se repede jos drăcuind și împingând pe hamal să meargă mai iute.

Eu, după dumneaei... Pe peron o întâmpină un tânăr și frumos ofițer de călărași, care o primește cu efuziune în brațe. Intr'o clipă perechea trece pe ușa de eșire, se suie într'o trăsură și: mână degrabă, birjar!

5 — Așa? zic eu... Am înțeles... Bun dandist are cocoana!

Mă sui și eu într'o birje... Mi-e foame... Birturile sunt închise acuma. Merg la o berărie să mănânc ceva... Pe cine aflu la berărie? Pe madam Sevastița Stănescu
10 cu dandistul dumneaei, locotenentul. Mă așez pe trotoar la o masă alături de tânăra pereche. Cum mă vede, grațioasa damă mă recunoaște și întorcându-se către dandist:

— Lache, uite dumnealui este domnul din tren...

Pe urmă către mine, cu multă afabilitate.

15 — Recomand pe frate-meu, locotenent Pandele Vasilescu...

— Mersi, domnule, c'ai ținut așa de bună companie sorii-mi, îmi zice locotenentul... Nu luați loc cu noi?

— Mă rog...

20 — Zău, zice cocoana, dacă nu era domnul așa de amabil ca să conversăm, ce mă făceam eu atâtea ceasuri de urît?... Ce dobitocie! Inchipuește-ți, Lache, la caracterul meu, trei ceasuri... Fir'ar ai dracului!!

AMICUL X...

Un tip eminent simpatice este amicul meu X... foarte bine cunoscut de noi toți bucureștenii. Cum să nu-l cunoaștem? Il întâlnim așa de adesea, pretutindeni: în somptuoasele saloane de elită, în sindrofiile modeste de mahala, la Capșa, la Gambrinus, la Zdrafcu, la Jockey și la cafeneaua Schreiber din Lipscași, în Orient-Express, în tramcar, în cupeu cu roate de cauciuc, pe jos în galoși — pretutindeni gata a te saluta cu toată afabilitatea și a-ți întinde cordial mâna lui, să fii mitropolit sau paracliser, general ori căprar, ministru ori comisionar de stradă, nobil, moșic, șcl.

Din cauza acestei mulțimi imense de varii cunoștințe, pe care știe să le cultive cu o artă superioară, X... devine pentru fiecare din noi cel mai prețios prieten. Frecuențând atâtea și atâtea cercuri diverse, cari-i sunt de o potrivă de familiare, se înțelege câtă admirație trebuie să-mi inspire mie, care cunosc așa de puțină lume și care sunt așa de puțin introdus mai ales în cercuri de seamă, unde se învârtesc personaje ilustre.

El știe câtă admirație-mi inspiră, cât ascendent moral și intelectual exercită asupra-mi; de câte ori însă ne întâlnim amândoi, nu-mi arată niciun fel de mândrie care m'ar atinge; totdeauna modest, simplu și fără nici o pretenție, mă pune în curent cu tot ce se petrece în sferele înalte. Omul acesta pare că nu știe cât prețuiește pentru mine amiciția lui: nu-și face idee, de sigur, ce fericit sunt eu de când aflu dela dânsul importantele secrete ale zeilor.

Eu stau într'un local eștin de consumațiune, într'o berărie populară, pierdut în mulțime, și mă gândesc: eu nu sunt

un cine, eu sunt un ce; în masa omenirii, eu sunt un număr trecut la statistica populației, și poate chiar acolo trecut cu vederea, fiindcă, la ultimul recensământ al populației capitalei, mai la toți din mahalaua noastră au mers agenții
 5 cu catastrofele, la mine n'au venit. Nu sunt vre-un ambițios; dar gândul acesta mă mânănește... Să te vezi, să te înțelegi așa de mic, așa de nensemnat! Sub povara acestei gândiri, oftez și-mi aplec în jos fruntea cu umilință. Dar simț îndată o mână pe umărul meu încovoiat; ridic ochii;
 10 a! ce plăcere! este amicul meu X... Vine din cine știe ce sfere înalte, să-mi facă onoarea a sta într'o berărie populară alături cu mine. O strângere de mână cordială. Această strângere de mână îmi ridică imediat moralul.

Il cunosc bine pe X... știu că are să mă înobileze, să
 15 mă facă să am o mai bună părere de mine, comunicându-mi lucruri ce nu le poate ști un om care nu frecventează decât lumea de jos, cum am zice, care nici la picioarele Olimpului nu poate s'ajungă vrodată. Cu respect și cu dragoste mă ridic și-i fac loc la masa mea, și nu mă așez pe
 20 scaun decât după ce el s'a așezat mai întâiu. Amicul meu răsuflă, scoate batista și se șterge de sudoare; de sigur, a venit pe jos. Fața-i e radioasă; clipește foarte semnificativ din ochi; de câte ori clipește așa, cu privirile par'că ar fi întoarse deandăratele către fundul magaziei cu gânduri și
 25 idei, sunt sigur că e plin de informațiuni de mare însemnătate, de o importanță capitală. Eu încep să palpit de nerăbdare: vreau cât mai iute să-l pornesc a da drumul neprețuitului izvor.

— Uf! zice amicul meu; grozavă căldură azi!

30 — Grozavă! zic eu.

— Ce mai nou?

— Ce să fie? zic... Știu eu?... De unde să știu eu?...

Eu să te întreb pe dumneata, nu dumneata pe mine.

Amicul meu zâmbește cu acea satisfacție pe care o
 35 simte orice om când i se face dreptate.

— De unde vii? întreb eu.

— Dela Take...

Cetitorul nu știe, firește, dela care Take vine amicul meu X... Eu însă știu. Amicul meu X... care este în

termeni familiari cu toată lumea, firește că nu va zice ca mine și ca dumneata, când am veni dela acel Take, că vine dela d-l Take Ionescu, ci zice pur și simplu:

— Dela Take.

5 — Ei?...

— Nu vrea să între în combinație... Hotărit!.. Cât n'am stat de capul lui!.. Nu vrea și pace!..

— !

— ...Când intram la el, eșia șeful...

10 Noi, eu și dumneata, zicem d-l Petre Carp, sau d-l Carp, când ne e mai degrabă; amicul meu X... zice și mai simplu: șeful.

— Ei?

15 — Șeful era bine dispus... zice: «Mergi la Take?» zic «Da!» zice: «Mai caută de'l convinge și tu, că pe mine m'a obosit!» și a plecat râzând. Nu-l știi pe șeful?...

— Nu! zic eu.

20 — ...Zeflemist... Am râs alaltăeri cu el la Continental!...

— !!...

— Era și Barbu...

— D-l Delavrancea?

— Da... și Nicu...

25 — D-l Filipescu?

— Ei, da! și Costică...

— ?...

— Costică Arion... Costică ar fi vrut mai bine justiția; dar nu-l știi pe șeful? cu șeful nu se discută.

30 O pauză, în timp ce nu știu cum să admir mai mult pe acest om, care, stând la mijloc, pe când de o parte îi stau atâtea personaje strălucite, de altă parte îmi permite să stau eu. Iată cum te ridică prietenia unui așa bărbat!..

Rup tăcerea, și, timid:

35 — Frate, a adevărat că or să scază lefurile?

— Nu se știe nimic pozitiv până acuma. Tocmai de asta vorbeam eri cu Alexandru...

Amicul meu vede că-l privesc cu ochii unui om care nu 'nțelege și:

— Cu Alexandru... cu Marghiloman. El nu e de părere să se 'ntindă prea mult coarda economiilor; el crede că trebuiesc studiate mijloacele de a crea izvoare de producție. *Du reste*, asta este și părerea șefului și a lui Nicu, în fine a tutulor.

O trăsură trece pe dinaintea berăriei unde ne aflăm la masă. În trăsură este un domn cu barbete... Par'că l-aș cunoaște... L-am văzut tot în trăsură, mi se pare, la o paradă, când s'au deschis Camerele... Amicul meu salută foarte familiar pe domnul din trăsură, care, uitându-se în altă parte, nu bagă de seamă și nu răspunde la salut.

— Aha! zice amicul meu. A venit și el... Azi, mâne, se isprăvește cu formarea cabinetului.

— Care el?

— Nu l-ai văzut când l-am salutat?... Costică.

— A! ăsta e Costică Arion? zic eu; îl credeam mai tânăr.

Amicul meu râde cum se râde de un ignorant.

— Nu Costică Arion... Costică Ollănescu.

— A!... Ei cum s'aude că o să se combine, dacă nu intră și d-l Take Ionescu?

— Apoi, dragă, dacă până la urmă nu l-om putea convinge pe Tăkiță, lucrul este hotărît așa: Șeful, prezidenția și finanțele; Maiorescu, justiția; Alexandru, externele; Costică, instrucția.

— Care Costică?

— Arion... Costică, internele.

— Ălălalt...

— Ollănescu... Nicu, domenele, și Ionaș, lucrările publice.

— La război, cine?

— Jac. Jac și Ionaș rămân... Câte ceasuri sunt?..

— Cinci și zece.

— *Sapristi!* zice amicul meu, sărind din loc. E târziu, te las. Am promis lui Nicu să merg cu el la Sinaia. Accele-ratul pleacă la 5 și 40. Mai am numai o jumătate de ceas, și trebuie să trec și pe la Barbu, să-i spui să nu uite de ce-a vorbit cu Nababul. Am două halbe și un corn... plătește tu... Mă grăbesc... La revedere!...

A doua zi, duminică, la șase dimineața, mă sui într'un vagon de clasa a treia, în trenul de plăcere pentru Sinaia. Pe cine găsesc în vagon? pe amicul X... vorbind politică cu mai mulți negustori, cari îi sorb cu mult nesățiu vorbele prețioase. Cum mă vede:

— M'am încurcat aseară la vorbă cu Barbu și am scăpat trenul.

Apoi, urmând vorba începută, către negustori;

— Eu i-am spus: ghenerale, nu te grăbi...

ADDENDA

1. *SMOTOCEA și COTOCEA*. — Publicat în *Calendarul Claponului*, București, Librăria « Universală » L. Alkalay, 1878, pag. 105—115. Toate bucățile publicate în acest *Calendar* sunt reproduse din foaia umoristică *Claponul*, București [1877—1878]. Această foaie nu am putut-o consulta decât în exemplarul Academiei Române, și acest exemplar e necomplet, cuprinzând numai numerele 1, 2, 4 și 6; bucata de față nu se află în aceste numere. Reproducem aici textul din *Calendar*. Caragiale l-a reeditat în *Moftul Român*, prima serie, No. 3, din 3 Februarie 1893, pag. 6. Schimbările din *Moftul Român* le dăm la sfârșitul bucății.

Multe și mărunte s'au vorbit despre răposații Orest și Pilad, a căror strânsă prietenie a rămas până astăzi de poveste; însă cu drept cuvânt, vremurile de acum se vor fâli cu povestirea istoriei lui Smotocea și lui Cotocea, căci în adevăr acești doi oameni nu pot avea decât una și aceeași istorie. Ei vor da pildă veacurilor viitoare despre puterea prieteșugului.

Cine a cunoscut pe unul, a cunoscut pe celălalt, pentru că amândoi mai aproape dorm, mai aproape trăesc decât chiar frații cei lipiți din Siam.

Ei lucrează amândoi ca copişti în aceeași cancelarie, unde au intrat în slujbă în aceeași zi. Sunt abonați și mănâncă aceleași feluri de bucate și la aceeași oră, în acelaș birt.

Cine zice Smotocea zice Cotocea și vice-versa. Smotocea s'a născut la Severin tot în ziua și ceasul în care a văzut Cotocea lumina la Dorohoiu. Pe amândoi i-a tras ața la București, pentru a îmbrățișa cariera de copist.

Dacă la răspântea vreunei ulițe vezi arătându-se mutra unuia, așteaptă puțin și vei vedea și pe celălalt, care întârziind pentru cine știe ce, își grăbește pasul ca să-și ajungă jumătatea. În adevăr jumătatea, fiind că Smotocea și Cotocea nu sunt decât unul și acelaș în două fețe, doime de o ființă și nedespărțită.

Viața lor seamănă foarte mult cu un sistem solar dublu, în care fiecare joacă pe rând rolul centrului, pă când [*sic!*] celălalt i se rotește împrejur. Când buzunarul jiletcei lui Smotocea înfățișează oarecare greutate, dânsul este soarele sistemului, iară Cotocea planeta respectivă. A doua zi însă vedem că Cotocea strălucește cu jiletca palpitanândă, iar Smotocea gravitează în spațiu urmându-l foarte ascultător.

Amândoi fumează, însă nici unul n'are tabachere, și de aceea spun că nici nu cumpără tutun, fiindcă s'ar usca în buzunar. Astfel, când unul se întâmplă să-ți ceară o țigară, trebuie să dai două, sau dacă nu, Smotocea face o țigară venerabilă de senator, și după
5 ce-ți mai ia și câte-va foițe de hârtie, merge să împartă prada cu Cotocea.

Dacă vre-un cunoscut voiește să cinstească cu o cafea pe Cotocea, acesta refuză cinstea în favoarea lui Smotocea, și astfel cunoscutul e silit să-i cinstească pe amândoi.

10 La teatru amândoi merg câte odată la galerie cu un singur franc: unul plătește, iar celălalt intră pe mofturi cu contra-marca aceluiași bilet.

Bileard nu joacă amândoi nici odată, fiindcă în orice caz tot o jumătate din ei ar trebui să păgubească — aceea ce ar fi mai absurd decât chiar când ar conspira Tatăl împotriva Fiului. — Când
15 au poftă de joc, unul din ei ia la carambolaj pe un ageamiu vădit, și cât ține partida, cel ce nu joacă stă împrejurul bileardului, făcând toate chipurile ca să demoralizeze pe protivnicul jumătății sale.

20 Pentru că-și plătește cinstit datoriile, când și le pot plăti, Smotocea și Cotocea se bucură de oarecare credit la cafenea unde bea [*sic!*] regulat — mai de multe ori nu cu banii lor — cafea după masă. De aceea și chelnerul îi trece pe o singură foaie a catastrofului, la una și aceeași partidă. Când datoria a atins o țifără prea
25 mare, trecând spre exemplul peste doi franci, atunci cel care intră întâi pe ușa cafenelei — acela fiind deocamdată soarele sistemului — plătește socoteala.

Smotocea și Cotocea sunt oarecum băieți cu carte; ei știu din toate câte nimic, ceea ce le dă dreptul a se crede enciclopediști.
30 Smotocea este înalt la închipuire; Cotocea este adânc. Așa, dându-i ia [*sic!*] parte cu cinste la toate discuțiile ce se ivesc în cafenea lor obișnuită: despre poezia epică ca și despre viitorul industriei, despre neajunsurile sistemului constituțional ca și despre unitatea metafizică, despre progresele telegrafiei electrice ca și despre teocrația egipteană.
35

In cea d'întâi săptămână după luarea lefii, principiile lor se întemeiază pe recunoașterea ordinii și scopului providențial al mersului omenirii; pe adevărul că omul nu este numai o vită, care
40 trăește pentru a mânca și a bea, ci un agent dumnezeesc, însărcinat cu o misiune înaltă în complexul universului; pe necesitatea guvernului aflător la putere; în fine pe temeuri teologico-metafizice.

Deodată însă cu eșirea celor din urmă gologani din jilecile lor, Smotocea și Cotocea părăsesc aceste principii *uzate și false*. Atunci
45 omenirea este numai o confuzie fără plan și ordine; guvernele toate sunt rele, dar cel de față este cel mai rău; omul este un joc nenorocit al oarbeii întâmplări; totul se stinge într'un mormânt.

— « Mănâncă și bea, Cotoceo ori Smotocea! că cu atât ai să te alegi! », își zic ei adânc blazați.

Din nenorocire, ei își dăruesc așa povețe serioase, tocmai după o săptămână dela luarea lefii.

5 Și cine și-ar închipui că această armonie a lor fără greși era cât p'aci să se strice odată. Smotocea era amoretat, și își făcea curtea în mahalaoa depărtată a slăbiciunii sale, însoțit de Cotocea. *Personana* după care suspina Smotocea, din greșală se vede — căci și unul și altul nu se prea întreceau prin daruri firești — începu să

10 *palpiteze* pentru Cotocea.
De aci urmă într'o zi grozavul fenomen al rupturii prieteșugului lor. In acea zi vremea s'a stricat, cerul s'a turburat, și cu trăsnete mari a căzut ploaie și piatră cât oul de găscă asupra Bucureștilor, după care s'a și arătat pe cer o cometă cu coada sburlită, spre

15 marea indignație a astronomilor români, cari uitaseră s'o treacă la calindarul anului.
In seara acelei zile ciudate, Smotocea, bând trist și abătut cafeaoa cu jumătatea de rom respectivă, a fost întrebat cu mult interes de toți mușterii și chelnerii din cafenea, că ce s'a făcut Cotocea. Pentru a o sută oară era să i se adreseze aceeași întrebare,

20 când Cotocea, ploat ca un cățel lașos intră în cafenea. Nu se văzuseră de douăzeci și trei de ceasuri și trei sferturi. Aceea ce se petrecu în acel minut, între ei, nu se poate scrie cu nici un fel de condeiu. Amândoi se repeziră cu lacrimi în ochi și se sărutară cu mult foc, ca doi amanți după o îndelungată despărțire:

— « Smotoceo!

— Cotoceo! »

30 Atunci cerul se însenină de tot, trăsnetele și grindina se depărtară, iar steaoa cu coadă pieri după cer, spre marea mulțumire a astronomilor români, cari se mângâiară, că dacă uitaseră a o prevesti la calindarul anului, nu fusese cel puțin decât o cometă caraghioasă.

35 Schimbările în textul din *Moștul Român*. Titlu: *Lache și Mache*.

Pag. 303, rând. 11: despre *inseparabilii* Orest și Pilad *din anticitate*; însă cu drept cuvânt... — 13: de acum se vor *mândri*... — 15: vor da *exemplu* veacurilor... — 20 și urm.: « Ei lucrează... în același birt », tot alineatul acesta lipsește în *M. R.* — 24: *Cel d'întâi* s'a născut la Severin, *cel d'al doilea* — 27: la *vre-o răspântie* vezi — 30: *căci Lache și Mache* nu sunt decât... — 35: o *greutate oarecare*, dânsul este... — 304, 1: și de *aceea nici nu cumpără* — 15: ar fi absurd *ca și când* ar conspira — 16: *unul ia* la carambolaj pe *adversarul* — 22: unde *beau* regulat... — 25: peste doi *lei*, atunci — 31: iau parte *cu mult succes* la toate discuțiile — 32: *poezie*, viitorul industriei, progresele electricității, *microbii*, *Wagner*, *Darwin*, *Panama*, *Julie la Belle*, *spiritism*, *fașchirism*,

- l'Exilée* ș. c. l. — în fine pe temeuri pur-conservatoare — 44: aceste principii false — 45: fără plan nici ordine — 46: dar cel mai rău este cel de față — 47: într'un mormânt! amar scepticism — 305,5: această inestricabilă armonie era cât p'aci să se strice. Lache era înamorat. —
- 5 7: Persoana — din greșeală de sigur — începu să palpitez pentru acesta (Mache). — 10-11: Imprudentă, la biletul anonim al unuia răspunse celuilalt: « D-sale D-lui Mache, funcționar ». Adresantului îi fu peste putință să disimuleze, față cu nefericitul prieten, aerul de
- 10 Figura adresantului era radioasă, a lui Lache lugubră: pentru întâia oară de când se cunoșteau, cele două chipuri avură două deosebite feluri de expresie — și ce deosebire fatală! De aci urmă grozavul fenomen... — 15: indignare a astronomilor — 17: acelei zile nefaste — trist și zdrobit — ... că ce s'a făcut Mache. El răspundea cu adâncă
- 15 amărăciune și glasul înecat: « De unde pot pentru ca să știu eu?... Nu știu! » — 20: ... aceiaș întrebare, la care probabil ar fi răspuns cu aceleași amare cuvinte, când Mache, plouat ca un cotoiu aventurier — 23: ... în momentul acela între ei — 24: ... cu lacrimi în ochi se repeziră în brațe unul la altul cum se repede fierul la magnet:
- 20 « Lache! — Mache!... » — 34: cometă neserioasă.

2. LEONICĂ CIUPICESCU, urmează după *Smotocea și Cotocea*, în *Calendarul Claponului*, pag. 116—127, și este ultima bucată din *Calendar*. Lipssește în exemplarul necomplet al *Claponului*. Retipărit în *Moșul Român*, prima serie, No. 1, 24 Ianuarie 1893, pag. 3. Schimbările din *Moșul Român* le dăm

25 la sfârșitul bucății.

Leonică era șeful registraturii în unul din cele 7 ministere. Avea leafă pe lună 650 lei vechi, dintre cari scăzându-se 10 la sută pentru casa pensiunilor precum și 5 la sută după legea asupra tuturor lefurilor, lua în mână curați 552 lei vechi, parale 20. Leonică era

30 un băiat a cărui vârstă nimeni nu ar fi putut-o ghici după chipu-i: o mutră căreia uneori i-ai fi putut da cam la patruzeci de ani trecuți, iar alte ori pare că nu ți-ar fi venit să-l crezi că merge pe al două-zeci-și-optulea, — și aceasta din urmă, mai ales când eșea

35 proaspăt din frizeria, unde de când intrase în slujbă era abonat: un icusar la început, apoi cinci franci pe lună, pentru: tuns la o lună o dată, frizat la zile mari și ras de două ori pe săptămână, mercuria și sâmbăta.

Părul lui nu era nici negru, nici galben, nici castaniu; fața nici oacheșe, nici bălană, nici zmeadă; ochii, nici negri, nici verzi,

40 nici căprii. Nu era nici cărn, nici năsos, și urechile le avea potrivite. Leonică nu era nici mare nici mic, nici nalt, nici bondoc, nici subțire, nici gros.

Afară de aceste daruri ale ființei pipăite, Leonică în sufletul lui nu era nici bun nici rău, nici moale nici iute, nici deștept nici prost.

45 Cu un cuvânt, o ființă nici prea prea nici foarte foarte.

Gusturile lui Leonică îl făceau cel mai ales dintre toți slujbașii departamentului respectiv. Pe lângă că era curat, apoi obișnuia să se îmbrace foarte elegant:

5 Gheroc negru cu doi nasturi; jiletcă de pichet, în fața oului de
 rață, cu bumbi de sticlă mată cât o alună turcească, imitație de
 † mărăgăritar; sau altă jiletcă, de plisă vișinie cu bumbi roșii de măr-
 gean imitație; pantaloni de postav subțire în fața cafelei cu lapte,
 cu lampasuri cafenii; în picioare o pereche de pantofi de piele de
 mânășe cu funde mari și cu cataramă, și în cap capelă naltă.

10 Sau: o hăinuță scurtă, fără talie, de dril alb, încheiată într'un
 nasture; pantaloni din aceeași materie și ghetete idem, jiletcă neagră
decoltată în doi nasturi și pălărie rotundă de paie.

Plus: un *pardesiu* cenușiu deschis toamna, un palton măsliniu
 iarna, bez o umbrelă albă de soare și alta de mătase în patru ițe de
 15 ploaie, o pereche de galoși, deosebit de o pereche de șoșoni căptușiți.

Dar în ceea ce junele Ciupicescu nu-și putea găsi protivnic, erau
 legăturile de gât și mânușile. Se putea face din ele o scară, unde
 să se înfățișeze desăvârșit toate treptele colorilor de cea mai neîn-
 semnată deosebire, precum și toate chipurile în care s'a putut și
 20 s'ar mai putea întocmi amestecarea colorilor văzute de ochi ome-
 nești. Intre toate, cravata de predilecție a lui Leonică era de
 mătase în fața argintului viu, înfățișând amândouă căpătăile, în
 colorii firești, bătălia dela Waterloo, țesută în funtulețe foarte sub-
 țiri cu ibrișin.

25 Pe urmă, fiecare cravată își avea agrafa respectivă, și fiecă agrafă
 avea o însemnătate simbolică. O inimă de mărgean, străpunsă de o
 săgeată lucrată în diamanțele, arăta deslușit că «inima lui Leonică
 era foarte simțitoare la loviturile lui Cupidon»; — două cheițe de
 aur încrucișate însemnau că «Leonică stăpânea secretul cu care
 30 se pot deschide toate inimile»; — un condeiu de pană, zugrăvit
 în smalț pe o condicuță de aur deschisă, dovedea că «Leonică își
 închinase viața nobilei profesii de ampoiât» — și altele.

— Am cunoscut pentru întâia oară pe Leonică Ciupicescu acum
 câțiva ani, vara, prin recomandația unui prieten la cafeneaua Fial-
 35 covski. Incântat de cunoștință, prietenul Leonică în acea seară
 chiar îmi dete un plic, pe care scrisese cu condeiuul dela portofel
 adresa mea. Era o invitare la nuntă. Leonică se afla în dărdora
 căsătoriei. Deschisei plicul și citii ceea ce urmează tocmai:

40 «Junele *Leonique Ciupicesco* și d-șoara *Sophie Calabaliceno* are
 honore a va invita la maritașul lor, iară ceremonia religioasă
 se va confecționa duminică, la 25 ale corentei 9 ore seara, în Santa
 Biserica Sărindar, dar visitele se va primi în casele ginerelui din
 strada... ».

Nu putui trece această citire fără a mă pătrunde de puterea
 45 stilului, de gramatică și ortografia noului meu prieten.

Era sâmbătă. A doua zi seara mă gătii cum putui mai bine, și la
 ceasurile 9 fără ceva mă aflam la Sărindar. În loc însă de a găsi

în curtea bisericii masalale și trăsuri ca la toate nunțile, găsii curtea pustie și ușa bisericii închisă. Crezui că m'am înșelat în privința datei, ceasului sau numelui bisericii. Mă apropiai de un felinar și citii încă o dată cuprinderea invitației lui Leonică: nu mă înșelasem deloc. Eșii din curtea Sărindarului fără să știu ce să crez —

5 când mă lovii în piept cu... Leonică... cu Leonică în original.

— « Veniseși la nunta mea?, mă întrebă dânsul.

— Firește!

10 — Nu să mai face, am stricat tot. Nu mă vrea, pace bună! Lac să fie, că broaște... destule! ».

Peste vreo două săptămâni mă pomenesc cu un plic către mine. Il deschiz și găesc înăuntru un bilet de invitație întocmai ca și cel de sus, afară numai că numele Domnișoarei, data, ceasul și numele bisericii erau schimbate. De ziua nunții lui Leonică lipsii din ca-

15 pitală. Intorcându-mă a treia zi, îl întâlnesc mergând la cancelarie.

— « Mă iartă, frate Leonică, că n'am putut să-mi împlinesc datoria prietenească...

— Despre ce?, întrebă el.

20 — N'am putut veni la cununia ta. Am fost afară din București. Dar tot mai bine târziu decât niciodată: îți urez viață fericită și moștenitori câți vrei.

— Ce cununie! ce viață! ce moștenitori?! Gândești că m'am cununat?

— Apoi, nu mi-ai trimis invitație?

25 — Da, dar am stricat tot. Nu mă vrea, pace bună! Lac să fie, că broaște... destule!

Primisem al unsprezecelea bilet de cununie din partea lui Ciupicescu. Peste câteva zile mă întâlnii cu el.

— « Ei, știi că am stricat tot și cu asta? »

30 — Ași?

— Nu mă vrea, pace bună...

— Lasă, frate Leonică: lac să fie, că broaște destule! »

35 De atunci trecuseră vreo trei luni și nu mai văzusem pe Ciupicescu. Mă tot miram cum de a întârziat să-mi trimeată și al doisprezecelea bilet de cununie. Mă obișnuisem cu invitațiile lui ca un abonat, care s'a deprins a citi regulat vreme îndelungată aceeași gazetă — și drept să spun, Leonică își expedia biletele de cununie mai regulat decât multe administrații ziarele lor. — Par'că-mi lipsea ceva. Mă hotărâsem să cercetez ce s'a făcut prietenul Ciupicescu.

40 Intr'o zi, trecând prin Lipsani, mă întâlnesc cu un alaiu de înmormântare. Douăsprezece fete îmbrăcate în zăbranic alb cu beteală pe cap, mergeau înainte. Panglicele coștiugului le țineau patru amploiași de minister, pe cari-i cunoșteam, și între cari se

45 afla și prietenul care-mi recomandase odinioară pe Ciupicescu. Mă apropiai prin înghesuială de dânsul și întrebai că cine a murit.

— « Leonică Ciupicescu, îmi răspunse.

— Dumnezeu să-l ierte! Zisei: A murit flăcău. N'a vrut să mai trăiască, pace bună! Lac să fie, că broaște... destule!».

Schimbările în textul din *Moftul Român*: Titlu: *Broaște... destule* — Nuvelă pesimistă.

Pag. 306, rând. 25: L. era pe atunci șeful... într'un minister —
 5 «Avea leafă — parale 20», suprimat în *M. R.* — 28: *El* era... vârstă nu se putea ghici ușor — vreo patruzeci de ani...; iar alteori... — să crezi — 32: merge pe al treizecelea, — aceasta mai ales când ieșea fresco din frizăria... — 34: abonat: trei șfanți la început, apoi, dela introducerea sistemului monetar, patru franci... — 40: Nu era nici mare..., nici gras nici slab... — 42: Afară de astea, nu era nici bun nici... — 307,1: cel mai distins dintre — slujbașii departamentului — 2: curat spilkă, apoi... — 4: negru la doi butoni — 5-6: imitație foarte reușită de mărgăritar... — 7: mărgan fals... — postav subțire gris perle... — 10: În toiul verii, o hăinuță... — 11: într'un bumb; jiletca, pantalonii, pălăria și ghețele de aceeași materie, o statuă de iaurt, coborită de pe pedestalul ei, și altele și altele. Fiece cravată apoi avea agrafa ei, și fiecare agrafă conținea o însemnare simbolică. O inimă... — 29: ...că junele stăpânește... — 31: condică de aur deschisă spunea clar: sunt registrar, etc. — 33: Am cunoscut... pe Leonică acum... — 36: ...cunoștință, noul meu amic îmi dete un plic... — la nuntă pentru a doua zi. L. se afla în dirдора căsătoriei. Era Sâmbătă. (Fraza: «Deschisei plicul.. tocmai», textul invitației la nuntă, și comentarul care urmează: «Nu putui.. meu prieten» suprimate în *M. R.*) — 308,2: Gândii că m'am înșelat... Ieșeam din curtea... fără a ști ce să cred... — 6: piept în piept cu... L. în original... — 9: am stricat. Nu... — 11: Peste vreo două luni..... cu un plic: era o nouă invitație la nuntă, întocmai ca cea d'întâi, numai numele domnișoarei era altul. În ziua nunții lui L. am lipsit din oraș. Am fost la țară... — 20: Dar mai bine mai târziu... — 21: moștenitori câți dorești... — Am primit invitația... — 27: Primisem al cincilea bilet de cununie din partea lui. Știam acum bine că «broaște destule!». Mai au trecut apoi câteva luni, nu-l mai văzusem pe Leonică... (Bucata: «Mă tot miram — prietenul Ciupicescu», suprimată în *M. R.*) — 41: Intr'o zi trecând prin Lipsani... — pe cap, mergeau înainte... — 35: Era flăcău... Panglicele — patru impiegați dela minister... — 47: «Leonică» îmi răspunse... — zisei. — 309,1: Adio, Leonică... Lac să fie, că... destule. Unde e spiritul liber al lui L. în momentul acesta? In cer, în văzduh. Ce face el acolo? Asta o vom afla în viitoarele noastre comunicări spiritiste. —

40 3. Din *CLAPONUL* (No. 4, pag. 9—11, sub rubrica *Gogoși = CALENDARUL CLAPONULUI*, 1878, pag. 82—84):

«Intru cât cocoanele se pot lesne pătrunde de respectul datorit autorității.

Deși boerul ei este liberal, cocoana Z... este retrogradă, nepu-
tându-se despărți de tradițiile aristocratice, moștenite din casa
părintească: tatăl dumisale fusese pe vremea lui cojocar subțire.

Lipsind într'o zi cocoana de acasă, comisia de rechiziții mili-
tare îi ia din grajd doi telegari, cei mai frumoși, dând chitanță
boerului. Intorcându-se cocoana acasă, află trista știre și... cade
pe loc leșinată.

Tablou!

Pe dată însă dumnealui o deșteaptă, scaldând-o cu dragoste în
o ploae de oțet de trandafir.

După leșin și istericale, vin plânsetele și sughiturile...
— Bine dragă! (zice dumnealui stasit) nu știi că este lege, e
ordinul guvernului? Cum puteam să nu-i dau? Și apoi tocmai
eu să nu dau ajutor stăpânirii în așa vremuri!

— Să mă slăbești! (tipă cocoana furioasă). Nu voiu să știu de
guvernul dumitale! De ce ai dat caii?

— Ce eram să fac?

— Ah! de ce nu i-a adus dracul când eram eu acasă! că puneam
slugile cu parul, să-i sature de jaf zioa namiaza mare!

— Să facem revoluție? Să ne împotrivim autorității cu parul?
Se vede că glumești!

— Ba nu glumesc de loc!

Și se plimba turbată.

«Ba încă asta nu-i nimica, soro! (adaoge boerul cătând să o
împace). Dar dacă ne vom pomeni, că ne trântesc la cvartir o du-
zină de ofițeri muscali, atunci ce ne facem?»

— Ce să ne facem dragă! (zice blândă dumneaei, foarte repede
pătrunsă de respectul autorității). Dacă este ordinul guvernului,
trebuie să ne supunem, n'avem ce face!».

4. Din CLAPONUL (No. 6, pag. 6—7, sub rubrica Gogoși = CALENDARUL
CLAPONULUI, pag. 76—77):

«D-1 X..., în toate diminețele regulat, își ducea cocoana, care
era foarte slabă și suferindă, să facă cură la Apele dela Văcărești.
Cu adevărat cocoana suferea, însă suferința dumisale nu se putea
tămădui cu apă minerală. Era o boală despre care Patologia nu
a vorbit până acum, — o ațitare a inimii celei simțitoare, patimă
sufletească. Cocoana pătimea de nu știu ce pentru un tiner monșer,
care și dânsul căuta vindecare la fântâna Domnița Maria.

Cu toată cura, cocoana slăbea mereu, ceea ce întrista prea mult
pe boerul. El nu bea apă minerală, fiind destul de gras și rumen
la obraji, și astfel își lăsa cocoana să se plimbe singură după fiece
pahar.

Grădina de lângă binefăcătoarele isvoare este deasă și umbroasă.

Intr'o zi, după o plimbare prea îndelungată, cocoana vine să ia pe dumnealui de unde-l lăsase. Fața ei este trandafirie și ochii îi sunt plini de un foc prea duios.

5 — Știi, dragă, ce față frumoasă ai astăzi? — zice boerul cu mare mulțumire.

— Am început (răspunse cocoana mișcată) să fac altfel cura, și trebuie să mă plimb foarte mult. Dacă nu vrei să aștepti dumneata atâta, mâine viu singură.

10 — Ba dimpotrivă, sufletele (zice boerul), aștept cât poțesteți. Cum să n'aștept pentru binele matală?

E de prisos să mai spunem, că după o cură foarte stăruitoare de câteva zile cocoana se întremase de țî-era dragă lumea s'o vezi ».

15 5. Din *CLAPONUL* (No. 7, pag. 12—15, sub rubrica *Gogoși = CALENDARUL CLAPONULUI*, pag. 84—87):

« Cetățeanul Ghiță Calup, băcan în mahalaua * și gardist civic, este foarte gelos de cocoana dumisale. El are în prăvălie un teșghetar tânăr, anume Ilie pe care îl iubește mult, căci este foarte harnic. Pentru aceea jupân Ghiță i-a dăruit la Sf. Ilie, de ziua lui, 20 o legătură de gât prăzulinie.

Când prietenii povățuesc pe jupân Ghiță să trimeată în locu-i la gardă pe Ilie, jupânul le răspunde:

— Nu-mi pasă să lipsesc de acasă și un an de zile. Nu mi se simte lipsa. Ilie să trăiască! Am să-l fac tovarăș la parte!

25 Cetățeanul Calup, când îi vine rândul să facă de gardă, cheamă pe Ilie, și după alte multe, îi recomandă mai ales să păzească strașnic cinstea cocoanei.

— Știi tu, Ilie, cum sunt muerile...

— Știu, jupâne...

30 — Ei, ia vezi... Păzește bine!

— Las' pe mine, jupâne; cât o trăi Ilie, cinstea d-tale e cinste...

— Bravos Ilie! Am să te fac tovarăș la parte!

A treia zi de Sf. Ilie, jupân Calup, care plecase de dimineață ca să stea de gardă până a doua zi, apucându-l peste noapte oarecare dureri, e silit a se întoarce acasă la ceasul unu despre ziuă. 35 După ce bate foarte mult în poartă, Ilie, *zăpăcit de somn*, vine să-i deschiză. Jupân Calup intră în odaie. Cocoana doarme cu fața la perete. Când jupân Ghiță voește să se culce, găsește pe plapoma dumisale de dumaticaton alb o legătură de gât prăzulinie, foarte sgâr-cită. 40

A doua zi, jupânul a certat pe Ilie, că nu-și păstrează lucrurile și mai ales legătura, pe care i-a dăruit-o de ziua lui; însă această

mică neglijență nu putea fi tocmai un cuvânt, ca să nu-l facă tovarăș după făgăduială.

... În adevăr, chiar din acea zi, în casa cetățeanului Ghiță, Ilie este tovarăș la *parte* — la parte mai mare sau mai mică, după cum se întâmplă să-i vie rândul jupânului la gardă ».

(Câteva greșeli de tipar din *Claponul* [«... pe cari îl iubește multe — ... de dimineața ca să stea de *garda*»] sunt îndreptate în *Calendarul Claponului*, și în acest din urmă, cuvintele « zăpăcit de somn » sunt tipărite cursiv).

Am transcris această bucată, pe vremuri, din exemplarul *Claponului* păstrat de Caragiale. Acest exemplar l-a dăruit, după războiu, Luca Ion Caragiale, fiul, Bibliotecii Academiei Române. Exemplarul care se găsește astăzi la această bibliotecă e necomplet: îi lipsesc numerele 3, 5, 7. Câte numere au fost de toate în exemplarul lui Caragiale, nu-mi amintesc.

B. CLAPONUL și CALENDARUL CLAPONULUI.

I. *Claponul* (1877—1878), No. 6, pag. 8—13.

— « *Corespondență sentimentală* — Intemplantarea, indiscreta intemplantare ne-a făcut să dăm peste scrisoarea de mai la vale, căreia e de prisos a-i mai face comentarii. Păstrăm cu cea mai mare scumpătate ortografia și punctuația originalului acestei scrisori. Autorul, care e *Cunoscutul d-șoarei Mari*, aflăm că este angajat superior în biroul despărțirii VI a comisiei polițienești din coloarea de *.*. *Juna Mari*, cu domiciliul în mahalaua acelei despărțiri, se afirmă că zioa trăiește cu acul, iar seara se plimbă pe *bulivar*. Despre cum merge toată șiretenia *Cunoscutului* cu d-șoara *Mari* citiți și vă pătrundeți: — « București 2/14 Apriliu — *Domnișoară!*! Satisfacția ce v'ați făcut pentru mine instigatorului, nu erați în drept a lovi în mine, ci în rivali care poate a pronunțat nisce espresii supărătoare pentru D-ta. — Nu credeam că D-ta să fii astfel după cum am avut ocaziune, cu cele întâmpinate prin remiterea epistolelor — resbunarea care voi ai a-mi impune, puteați foarte facile ca să decideți uă oră în care determinam bine frasați supărătoare care m'a indus într'o mare confuziune, și atunci tot ce puteai a-mi impune eram gata a fi ascultat și mă supuneam ordinelor: așa zicu (ce se facu, *je vous aime, mon ange, ma aimée*), desprețuescu pe toate, și voi desprețui, însă pe tine nu potu, sum nebunu, anii tineri mi se ducu și o dată cu ei se duce și ai tăi și atunci va fi târziu, căci o să 'ți suveniezi că a fost o ființă care te-a iubit, și chiar atunci blastfemu meu 'ți vă cădea asupra-ți, — căci cu multu se deosibescă când cineva se află *têt a têt* și cu atât mai mult când o farsă se face prin cunoscianța altor persoane. — *Mari!* ('mi iau curagiulu a vă-esclama astfel fiind că tonațiunea de *Mari* 'mi dă o vie speranță, inchipuesciți în ce stare deplorabilă se află acela când iubescă și nu e iubit) uă dată dupe cum te cunoscui erai naivă, blândă,

și cu 'n caracter foarte frumosu vis-à-vis de mine, astă-zi a perit
 aceea modestie că mă vezi depășându strada și stai foarte integră
 în ocupația ce o ai la fereastră. — Astăzi Mari ceea ce doream,
 am reeșitu, dupe cum odinioară uă spuneam *au grande Mama*. —
 5 Sunt adesea [*sic!*] trei săptămăni de când se ține de capu meu să mă
 insinuesc uă familie, inșa amorul de care poate cineva muri nu
 mă lasă, mi se pare că inaintea ochiloru este uă nălucă când 'mi
 pomenesce 'mi spune de uă altă ființă. — Nu vezi Mari, nu ob-
 10 servi, că te iubescu, ah Dumnezeulu meu, aibi indurare, și fă ca
 aceea ființă pe care uă am, să cadă astfel cum sum, gândeștete Mari
 că poate să moru și atunci, atunci candu poate cellu de susu 'ți
 va reaminti suvenirea o să fugi de vederea oriși cărei ființe, care 'ți
 va descria soarta sa ca și mine în fine gândeștete iubită, angelulu
 meu, gândeștete și aibi indurare de cella ce te iubescu. — Deară
 15 ce se zicu, o nu, nu voi să cad până acolo, voi să viu in simțiri și
 să revinu de unde am plecatu. — Alaltaeri m'am întâlnitu cu ser-
 vanta D-tale, comunicându-mi că eu sa iubescu o altă ființă (pe
 Eleonora), mult v'ați înșelatu, că sârmana fată nici n'a depasatu
 cu mine în trăsură cu muma sa pe strada D-tale, dupe cum mi-a
 20 declaratu servanta D-tale, căci deși am uă mică cunoscință, și
 aceasta făcută cu ocașiunea pe când fratele seu domicilia în fa-
 milie, însă nu e bine Mari! ca să blami uă ființă aseménată ție,
 și mai alesu că mai toate sunteți feble. — Mari sum in nisce mo-
 mente, așa de intunecoase, în cătu par-că sunt aruncat in abisu. —
 25 Fă ca tu să fii aceea lumină prin care să-mi arate accellu drumu
 ca sa 'mi potu veni eară-și cum eram când făcurăm prima cunosc-
 ciință. — Deară ce sa zicu, poate se crezi că m'am superatu, da,
 eu nu, sum mai vesel că mi s'a întâmplatu această farsă, care mi-ai
 făcutu, căci atunci când voiu fi soțul tău 'mi voiu suvena că ai
 30 fostu demnă de iubit, și că ești. Aduți aminte Mari, că dupe cum
 credu, ai făcutu lectură Romantică, și ai avutu destulă probă cum
 respingătorul cade, iubescu, și aceasta o face târziu când primul
 respinsu e rece, nu se mai gândește la trecutu. — Acum 'ți spun
 nu făcea ca prin mine se faci subiectulu unei conjurațiuni contra
 35 mea. — Am gresitu ceva spunemu ca să potu curege greșeala, ca să
 nu te lasu in așa opiniune dupe cum crezi. — Așteptu și de astă
 dată un respunsu, căci sum palidu fără curagiu și chiar fără spe-
 ranță de a te mai vedea vr'o dată căci deacă și acumu voiu fi res-
 pinsu de a-mi trimite respunsulu satisfăcătoriu nu voiu mai re-
 40 passa strada unde domiciliați, — poate cu ocașiune și cu multă
 afacere se facu acestu gravu pasu. — Așteptu un respunsu agra-
 vantu — Cunoscutul ».

II. *Calendarul Claponului* (1878), pag. 79—80:

«La 1874, s'a publicat un *Formular de procese-verbale poliție-
 45 nești de D. D. R. R...* Pe pagina 5-a, autorul arată motivul care

l-a îndemnat să inavuțească publicitatea română cu această importantă lucrare. — Prefacia. — N'am voit să fac altceva decât să *comblez o lacună*, ce crez că există în administrațiunea polițienească. Știu că... etc., etc. — După aceasta, într'un stil foarte *picant*, autorul se scuză de greșelile ce poate a lăsat să se strecoare în producția sa. Firește că cetitorii vor fi *grași* autorului de acest *uvraj*, și totodată noi din parte-ne îi *aportăm* ale noastre *remersimente* pentru *fatiga* ce și-a dat spre a *anriși* publicitatea, deși pentru prima oară nu așa *travaliu* nu putea să fie *exempt* de *foturi*. Dela una la alta. Cu voia cititorilor câteva rânduri de filologie aplicată. A *combla o lacună* va să zică a *înlătura o lipsă*, a *împlini un gol*, a *astupa o gaură*. « Claponul » propune deci, pentru întrebuintarea generală, adoptarea acestei minunate expresii, datorită autorului *Proceselor-verbale polițienești*. Astfel, de acum încolo, în loc de a zice: Mă duc să înlătur o lipsă, să împlinesc un gol, sau să astup o gaură — vom zice: mă duc să *comblez o lacună*. Societatea noastră academică este rugată a consfinți adoptarea acestei locuțiuni, pentru ca să *combledie acesta una singula lacuna asia de viu sentita in limba romanica* ».

C. MITICĂ. — Publicat mai întâi în *Universul*, foileton din 14 Ianuarie 1900; retipărit în broșură. Singurul exemplar de care dispun poartă titlul: Caragiale, *Mitică*, Ediția II, București, Editura Berăriei « Gambrinus », 1902, Tip. « Speranța ». — Are 13 pagini în afară de foaia de titlu. Dau textul broșurii; în variante, textul din *Universul*:

— Mitică... și mai cum?

— E destul atâta: Mitică — de vreme ce și d-ta îl cunoști tot așa de bine ca și mine. Firește că trebuie să-l cunoaștem: îl întâlnim atât de des — în prăvălii, pe stradă, pe jos, în tramvaiu, în tramcar, pe bicicletă, în vagon, în restaurant, la « Gambrinus » — în fine pretutindeni.

Mitică este bucureșteanul *par excellence*. Și fiindcă Bucureștii sunt un mic Paris, și Mitică se 'nțelege este un mic parizian.

El nu este nici tânăr, nici bătrân, nici frumos, nici urât, nici prea-prea, nici foarte-foarte; e un băiat potrivit în toate; dar aceea ce-l distinge, ceea ce-l face să aibă un caracter marcat este spiritul lui original și inventiv.

Mitică este omul care pentru fiecare ocaziune a vieții găsește la moment, un cuvânt de spirit, și pentru asta simpaticul parizian al orientului este foarte căutat și plăcut în societate.

Mitică are o magazie, un arsenal, o comoară de vorbe, de întrebări, de răspunsuri, cari fac deliciile celor ce au fericirea să-l cunoască.

Mai cu seamă pe provinciali, micul nostru parizian îi *epatează* cu verva lui scânteietoare.

El, de exemplu, inventează pe negândite vorbe ca:

« Cea mai frumoasă fată din lume nu poate da decât ce are! » sau:

« Viața este un vis, moartea o deșteptare!

ori:

« Ei! madam Popescu, nu există roză fără spini! »

5 Inchipuiți-vă ce efect fac toate acestea asupra spiritului d-nei Popescu!

Dar toate acestea sunt vorbe sentimentale, lirice, melancolice, și deși și 'n genul acesta Mitică este destul de tare, e încă și mai tare în genul ușor, picant și ironic.

10 « În genul acesta, cel puțin, pot pentru ca să zic că n'am rival! » zice Mitică, și cu drept cuvânt.

Exemple...

*

Când n'are tutun, îți cere « o țigară... suvenir ».

*

15 Când merge să se 'mprumute cu bani:

— Unde ai plecat, Mitică?

— La vânătoare de lei.

*

Ii zici:

20 — Mitică, faci cinste?

— Nu pot, monșer, că mă strânge un ciorap.

*

Până în anul 1900, când mă 'ntâlnea la Sf. Vasile, îmi zicea:

— De un an nu ne-am văzut!

25 Dar în anul acela l-am găsit în seara de 31 Decembrie la « Gambrinus », tot acolo l-am întâlnit a doua seară la 1 Ianuarie.

L-am salutat; s'a făcut că nu mă cunoaște. După multă stăruință, și-a adus în fine aminte cine sunt:

30 — Scuză-mă, neică, a zis Mitică, te uitasem: e un secol de când nu ne-am mai văzut!

*

Ceri într'o băcănie:

— Băete, o țuică!

— Nu-i da, domnule, c'o bea! zice Mitică.

35

*

— Am diseară lojă la operă; mergi cu mine? zice Mitică.

— Merg... Ce se cântă?

— Relaș... în cinci acte!

*

40 Intri la « Gambrinus »; te apropii de Mitică și-l saluți; el îți răspunde amabil:

— Adio.

Il saluți la plecare; el îți răspunde:

— Să-mi scrii!

— Ai parale, Mitică?

— Nu umblu cu metal; mi-e frică de trăsnet.

*

— Birjar! slobod? întrebă amicul nostru.

5 — Da, conașule!...

— Atunci, du-te-acasă.

*

— Dă-mi cusurul, zic negustorului.

— Nu-i da, d-le, întrerupe Mitică; dumnealui n'are nici un cusur.

10

*

Un prieten ghindoc se 'ntinde să-și ia pălăria dintr'un cuier prea 'nalt, Mitică'i strigă:

— Pune o coală de hârtie sub picioare!

*

15 Mitică zice despre un prieten destituit:

— L-a 'naintat...

— ?...

— L-a făcut inginer de poduri...

Și când e 'n culmea vervei adaogă:

20 — ... detașat cu serviciul în Cișmegeiu: dă muștele afară!...

*

Te plângi lui Mitică de cine știe ce; el nu vrea să asculte, fiindcă « petiție fără timbru nu se primește ».

*

25 La restaurant:

— Iaurt ai? întrebă el.

— Este...

— Dă-mi vreo câțiva centimetri.

*

30 In loc de « usturoiu », zice « vanilie sârbească », în loc de « vin », zice « flanelă de Drăgășani », și 'n loc de « bilet de bancă », « poza lui Traian ».

*

Când pleacă pe jos, te invită:

35 — Hai, că te iau în dreapta.

*

Mitică se urcă pe platforma dinainte a tramvaiului electric; vagonul pornește; în culmea vitezei, deodată amicul nostru strigă manipulantului:

40 — Oprește! ți-a căzut biciul!

*

Mitică stă cu mai mulți prieteni în colț la « Continental », pe piața Teatrului. Un prieten salută și sare pe platforma din urmă a tramvaiului care merge către Sf. Gheorghe:

— Arde-l, birjar! strigă Mitică.

5

*

În toiul alegerilor, unde-și pune Mitică al meu candidatura?

— La Bucureștii-Noui.

— La ce colegiu?

— La colegiul al patrulea.

10

*

Te doare măseaua. Ce doctorie-ți recomandă Mitică?

— Rădăcină de clește.

*

Ai cerut o bere și o lași să-i treacă puțin spuma; Mitică zice:

15

— Bea-ți berea, că se răcește.

*

La « Gambrinus »:

Mitică, la plecare, către băeatul care a servit:

20

« Băete, mi se pare că mi-a picat o băncuță: vezi, dacă o găsești, mi-o dai înapoi deseară; dacă nu, ia-o tu bacșiș ».

*

— Câte ceasuri sunt, Mitică?

— Câte a fost eri pe vremea asta.

*

25

— Apropo, zice Mitică, de câți ani ești?

— De... atâția.

— Tocmai cât măgarul mitropolitului!

*

30

Ți-ai cumpărat o blană nouă. Te întâlnești cu Mitică. În loc de « s'o porți sănătos! »:

— Bravo! blană ai; acuma, junghiu îți mai trebuie!

*

— Ți-aș face curte, domnișoară, zice Mitică unei tinere telegrafiste, dar vai! n'am curaj; ah! știu cât ești de crudelă!

35

— Cum, d-le Mitică? de unde știi?

— Par'că eu n'am aflat cum bați depeșile!

*

40

Mitică te roagă să pui o vorbă bună la ministerul de războiu, dacă ai vreun prieten, ca s'o numească pe soacră-sa « moașă militară ».

*

Trenul de plăcere merge 'nct; Mitică zice:

— A ostenit caii.

Ori, mai bine:

— A uitat să dea grăunțe la cai.
Trenul se oprește la o stație; Mitică:
— A oprit, să le dea apă.

5

E poleiu.
Cade un domn.
Mitică strigă:
— Chègle-carambol

10

Cade o doamnă:
— S'a rup'pt gazometrul!
Șcl-șcl-șcl.
Al dracului Mitică!

Pag. 314, rând. 27: în restaurant, la berărie — 36: găsește
15 un cuvânt de spirit la moment — pentru aceea simpaticul — 40:
pe provinciali, *bucureșteanul meu* îi epatează — 315,19: Ii zici, la
berărie: — Mitică... — 25: Dar în anul acesta, *Mitică într'adins a*
adoptat opinia împăratului Germaniei și a Papii dela Roma, pentru
20 *ca să mă tachineze și mai strașnic.* — *L-am văzut în seara de 31*
Decembrie la berărie; tot acolo l-am întâlnit a doua seară, la 1 Ia-
nuarie. — L-am salutat... adus aminte... — 40: Intri într'un local
public; te apropii... — Bucățile: «La „Gambrinus”»: Mitică, la ple-
care... ia-o tu bacșiș», și «Ți-aș face curte... bați depeșile», lipsese
din *Universul*. — 318,11: S'a rupt gazometrul. —

25

D. ȘCOALA ROMÂNĂ.

Ora de religie. — *Un elev obraznic.* Părinte, auzi ce spune dom'
profesor de geografie: zice că pământul e rotund. — *Părintele*
(supărat). O fi și rotund — cum a vrut Dumnezeu să-l facă. —
Elevul... Și zice că e turtit la poli. De ce o fi turtit, părinte? —
30 *Părintele* (plictisit). Ia, pentru păcatele noastre.

Ora de aritmetică. — *Profesorul.* — Dacă mi-ai dat Dumneata îm-
prumut pe o lună 17 lei... — *Moriș.* Zibeten (scrie). — *Profesorul.*
Și ți-am plătit din ei 5. — *Moriș.* Finf (scrie). — *Profesorul.* Cât
mai rămâne să-ți dau? — *Moriș* (socotind în gând) 20. — *Profesorul.*
35 Cum asta? — *Moriș.* Da ce! e mult, par'că?

Ora de caligrafie. — *Profesorul.* Unde ți este caetul? Pentru ce
vii fără caet? — *Elevul.* Eu la caligrafie sunt auditor.

Ora de gimnastică. — *Profesorul.* D-ta de ce nu treci la rând? —
Elevul. Iu sânt scutit. — *Profesorul.* Pe ce motiv? — *Elevul.* Iu
40 sânt israilit. —

Ora de limba română. — *Prof.* Ce parke ghe cuvânt e *musai*? — *Elev.* Verb, dom'le. — *Prof.* Pentru ce? — *Elev.* Pentrucă exprimă ideea unei lucrări. — *Prof.* No! vezi bine! Când zicem *musai*, trebuie că pentru o lucrare zicem. Exemplu: băeții și băetele *musai* să ștuduiască, ca mai apoi să cuvinke româneășke în limba lor maternă pură... Bine. No! *musai* e verb; numai doară după aceea ce fel ghe verbu-i? — *Elev.* Neregulat... Dar de ce conjugare e, dom'le? — *Prof.* No! prostule! dă-l la dracu! că-z dacă-i neregulat, apoi nu mai poate avea conjugăciune!

Moftul Român, (seria I), No. 8, 21 Februarie 1893, pag. 6.

E. CUM STĂM. — Apărut în *Universul*, 8 Septembrie 1900. Neretipărit.

— Cum stăm cu Bulgarii? întreb pe amicul meu X...

— Nici așa, nici aminteri.

— Nu 'nțeleg...

— Cum nu 'nțelegi?

— Firește... fiindcă, păcum spui d-ta: nici așa nici aminteri însemnează par'că n'am sta în nici un fel: într'un fel oarecare trebuie să stăm.

— Nu; voi eu să spun că nu stăm nici bine, nici rău. N'ai citit ziarele?

— Le-am citit; dar îți mărturisesc că din ziare înțeleg și mai puțin decât din vorba d-tale.

— Cum se poate? Pe semne că nu ești deprins a le citi. Ia să le citim împreună.

Atunci amicul meu scoate un vraf de gazete din buzunar și începem a citi cu toată atenția.

« Eri și azi noapte au circulat în oraș fel de fel de știri, care de care mai alarmante, asupra celor ce se petrec la granița Dobrogei. Din informațiuni foarte pozitive aflăm că bande de Bulgari ar fi trecut granița și că s'ar fi încăerat cu anteposturile române. Nu se poate ști pân'acuma rezultatul acestor ciocniri, cari pe cât aflăm au fost foarte înverșunate. Ceia ce putem spune cu siguranță, este că aceste lupte sângeroase trebuie să fi făcut victime deoparte și de alta. Guvernul nu mai poate tăcea! Guvernul trebuie să vorbească! Guvernul nu poate lăsa țara în grozava neliniște, în care o aruncă lipsa de știri pozitive de pe câmpul luptei ».

— ... trecut granița... încăerat... ciocniri înverșunate... lupte sângeroase... victime... câmpul luptei... A! zic eu, atunci stăm rău de tot.

— Așteaptă, spune amicul X... Citește aici.

Citesc:

« Voim a proba încă odată publicului, cât crezământ trebuie să acorde știrilor răspândite asupra unor conflicte la granița dobrogeană între niște bande bulgare și oștirea noastră. »

Iată ce știri primim din localitate, dela o persoană foarte serioasă, incapabilă de a altera adevărul: Câteva cete de Bulgari muncitori cu pașapoarte în regulă s'au prezentat la pichetul dela Ostrov pentru a trece granița. O persoană care a văzut aceasta, fiind de sigur foarte impresionabilă, a alergat imediat să înștiințeze autoritățile militare române, exagerând faptul, ca toate persoanele impresionante. Bulgarii aceia erau oameni pacinici... Altfel aici pace și liniște.

— A! zic eu răsufând, dacă erau muncitori nearmați, având pașapoarte în regulă, și dacă altfel e pace și liniște — atunci e bine!

Amicul X... zâmbi de credulitatea mea și începu să-mi citească: «Știrile dela graniță devin din ce în ce mai alarmante. La Silistra este o fierbere militară neînchipuită. Acolo colonelul Dandaneski și cu Sarafoff țin discursuri nebunești trupelor regulate și bandelor de revoluționari, cari bande ar număra până acum aproape 50.000 de oameni. Dintr'un moment în altul trebuie să ne așteptăm la o lovitură a acestor descreeați, cari dictează azi în Bulgaria. Să fim gata!».

— Am înțeles, zic eu mâhnit. Guvernul bulgar, oricât ar vrea să fie de cuminte, nu mai poate înfrâna pornirile militariste ale lui Dandaneski și turbarea șovinistă a lui Sarafoff... Atunci, se înțelege, stăm rău!».

— Poate că nu, zice X... și-mi dă să citesc altceva:

«Dăm din sorginte autorizată știrea că în Bulgaria de răsărit, adică spre granița Dobrogei, și mai cu seamă în districtul Varna, a izbucnit revoluția printre țărani, din cauză că sunt amenințați a li se ridica dijma de pe câmp. Țăranii sunt furioși și gata a lupta până la extremitate. Corespondentul nostru ne dă cu foarte puțină rezervă știrea cum că palatul prințului Ferdinand dela Euxinograd este amenințat a fi dărîmat și incendiat de țărani revoltați. De aceea prințul Ferdinand nu s'a oprit la Sofia, ci a plecat numai decât la Varna».

— Puțin îmi pasă de palatul prințului Ferdinand! zic eu. Și dacă e vorba, chiar nu-mi pare rău... O revoluție agrară la vrăjmașii noștri nu ne poate face nici un rău, ba, poate, din contra... Atunci stăm bine!

— Iar atât de bine, nu. Ia să mai citim.

«Un ziar din Budapesta sosit azi dimineață ne spune că o persoană din anturajul prințului Ferdinand ar fi declarat într'un interviu că, după cum stau spiritele în Bulgaria, rășboiul ar fi inevitabil».

— Aoleu! strig eu.

Dar amicul X... trecând cu ochii pe o altă coloană, urmează: «Oficioasele austriace susțin că, oricât de înăsprite ar fi relațiile celor două tinere State vecine, este mai mult ca probabil că totul se va termina prin aplanarea pacinică a acestui regretabil conflict».

— Bravo!

— Stai nițel.

- « La Silistra se aduc mereu tunuri... Totul ne face a crede că Bulgarii, cari voiau să facă a izbucni răscoala în Macedonia, crezându-se descoperiți, vor acuma să precipite desnodământul complotului lor, aprinzând focul mai de vreme decât ar putea cineva aștepta. De aminteri, un ministru al lor, Karaveloff, a zis: « Un războiu, oricât de improbabil ar părea, poate fi totdeauna posibil ».
- Atunci, ce mai vrei? este o declarație oficială... Stăm rău!
— Încă nu!
Și urmează citirea:
- 10 « Noi nu vrem deloc războiu, a zis ministrul Ivancioff... ».
— Atunci, dacă nu vor, stăm bine!
« Trei șalupe bulgare cu explozibile... ».
— Stăm rău!
- « Supraexcitarea populației rurale bulgare, în ajunul ridicării dijmei, este de sigur una din cauzele desfășurării de forțe armate dincolo de Dunăre. Guvernul bulgar profită de conflictul cu România, ca să poată chema rezerviștii, cari în revoluția agrară din urmă au condus pe rebeli ».
- Bine!
- 20 « Corespondentul nostru ne telegrafiază că depeșile'i sunt refuzate la telegraf. E o fierbere grozavă la Silistra, Arab-Tabia și Ostrov. Peste puțină să mai treacă cineva la Bulgari fără să fie împușcat ».
— Rău!
- 25 « Mă duc astăzi la Silistra și la Arab-Tabia ».
— Bine!
« Bulgarii nu mai lasă vaporul nostru să intre în oraș ».
— Rău!
« Agentul navigației noastre sequestrat pe ponton ».
- 30 — Rău!
« In Sofia panică... Agenția română în primejdie... ».
— Rău!
« Alaltăeri am văzut în Sofia, plimbându-se prin oraș pe d-na Mișu, soția agentului nostru diplomatic, cu copiii ».
- 35 — Bine!
« Românii din Sofia tremură de groază... N'au curaj să iasă un moment pentru a-și vedea de afaceri... ».
— Rău!
- « Ieri s'a deschis cu multă solemnitate cursurile școlii primare române din Sofia, în prezența d-lui Mișu, agentul nostru diplomatic pe lângă guvernul bulgar ».
- 40 — Bine, zic eu.
— Ei? întreabă X...
— Ei! zic eu.
- 45 — Așa e că pân' acu nu stăm nici bine nici rău, adică nici așa, nici aminteri.
— Așa e! răspund eu.

F. POLITICA.

Nu mă pricep la politică, — de ce n'aș spune drept? Pentru aceea, de câte ori orizontul politic se posomorăște, de câte ori văz
5 că opinia publică este iritată, și 'n aer miroase a evenimente de
importantă deosebită, nu lipsesc a alerga după amicul meu Costică
Budalaki, a cărui pricepere 'n politică este astăzi mai presus de
orice îndoială.

Când un om a știut să prevestească cu atâta siguranță atâtea
și atâtea evenimente mari, desigur a trebuit să cucerească încre-
10 derea noastră a tutulor care'l cunoaștem de aproape, într'atât,
încât dacă mie, de exemplu amicul Budalaki mi-ar spune că Ru-
sia a pus ochii pe Țarigrad, fără să stau un moment la 'ndoială
l-aș crede orbește.

Acum în urmă, nu ne-a spus nouă amicul nostru Budalaki, cum
15 avea să se termine procesul contra lui Sarafoff?

Noi toți credeam că Sarafoff are să fie spânzurat. Ei bine, singur
dintre noi toți, singur amicul nostru Costică Budalaki a avut cu-
rajul să spună, cu un zâmbet de milă pentru ignoranța noastră:

— Pariez pe ce poftiți... să 'mi radeți o mustață, dacă Sa-
20 rafoff nu va fi achitat!

— Achitat? am strigat noi indignați. Peste puțină!

Amicul Budalaki, subliniându-și bine cuvintele și zâmbind și
mai milos, s'a mărginit a ne răspunde scurt:

...Sau nu mă cheamă pe mine Costică Budalaki.

25 Atât, și s'a depărtat de noi, cu aerul acela de siguranță carac-
teristic spiritelor de felul lui.

Ei? Așa e că Sarafoff a fost achitat? Ați văzut?

De atunci am jurat să crez pe Costică Budalaki, chiar dacă mi-o
30 spune că Țarul are să meargă la Paris făcă nici un gând politic,
sau că alianțele ce se fac astăzi chiar în America n'au altă țintă
decât menținerea păcii în Europa.

Amețit de atâtea știri privitoare la chestia Orientului, am mers
dar să caut lămuriri — unde? — ei bravo! — unde alt puteam
alerga decât la incomparabilul meu amic Costică Budalaki.

35 L-am găsit ca totdeauna dispus să mă lumineze și am abuzat
de gentileța lui ca totdeauna.

— Dragă Costică, uite la ce am venit: mi-au împuiat capul ga-
zetele și lumea că se prepară evenimente grave în Orientul pra-
voslavnic; vreau să știu și te rog să-mi spui părerea d-tale. Ce
40 crezi, frate? Se 'ntâmplă războiu?

— Se prea poate, mi-a răspuns cu multă gravitate Budalaki.

Când Budalaki arată multă gravitate, desigur se petrec lucruri
grave. Și până să n'apuc a zice încă o vorbă, amicul meu adăogă:

— Și cu toate astea, dacă eram prevăzători, puteam să-l împie-
45 dicăm.

— Cine să fie prevăzători? întreb eu.

— Noi! zice Budalaki.

— Cari noi?

— Noi, Românii...

— Noi, Românii?... Pe cine să împiedicăm?

5 — Cum pe cine?... Pe dumnealor...

— Pe cari dumnealor, frate Costică?

— Ei! asta e! ce te faci prost?

— Ba, nu mă fac deloc; poate sunt chiar; dar fii mărturisesc
că nu 'nțeleg pe cari «dumnealor».

10 — Pe Ruși.

— Pe Ruși?!

— Da, pe Ruși, cari vor să treacă la Constantinopol pe Marea-
Neagră și prin Bulgaria...

15 — Vor să treacă «dumnealor» pe Marea Neagră și prin Bul-
garia?

— Firește... Ei! N'am spus eu că fortificațiile noastre sunt de
prisos! Cinci sute de milioane aproape cheltuite în zadar!

20 — Apoi, zic, frate Costică, nu numai d-ta, — care se cheamă
că te cunoșteam cât te pricepi la politică și știai că «dumnealor»
pot trece și pe Marea Neagră — dar chiar eu, așa de puțin cât mă
pricep și nici prin cap nu 'mi trecea de Marea Neagră, și am spu
absolut acelaș lucru despre fortificații...

25 — Dă 'mi voie, mă întrerupe amicul Budalaki, cu demnitatea
caracteristică spiritelor de felul lui; dă 'mi voie: n'ar fi fost de
prisos fortificațiile, dacă mă ascultau domnii politicieni pe mine;
dar s'au scumpit; n'au vrut să mai cheltuiască încă p'atâta să fi
făcut o flotă strașnică pe Marea Neagră... Să fi poftit atunciș
dumnealui...

— Care dumnealui?

30 — Muscalul!

Umilit de atâta superioritate de vederi politice, am strâns
mâna cu efuziune respectuoasă amicului Costică Budalaki și l-am
părăsit.

35 — Ce așteaptă Regele (am gândit eu) și nu-l cheamă odată pe
Budalaki, să-l pună în fruntea consilierilor Săi, mai ales în așa
grave împrejurări?... Ce așteaptă Regele — să ia Rușii Țarigradul?
Caragiale

Moftul Român, No. 21, 19 August 1901, pag. 2

G. TATĂL NOSTRU.

40 Bunica s'a sculat de dimineață cu spatele 'n sus.

Nepoțica s'a sculat din contra foarte bine dispusă.

Bunica o spală, gătește ș'o peaptână; nepoțica, la fiecare trăsă-
tură a piéptenului, se strămbă.

Gata...

Bunica. — Așa! Acu zi Tatăl nostru.

Nepoșica. — (Stând dreaptă 'n picioare și cu o figură gravă, plină de componențe). Tatăl nostru carele ești... carele ești... ești în ...

5 *B.* — În ce, proasto?

N. — «...carele ești în...».

B. — Iar ai uitat!

N. — N'am uitat, bunico!

10 *B.* — Atunci, de ce nu zici? Unde ți-e gândul? Incepi (sic) iar!

«Tatăl»...

N. — (repede). «Tatăl nostru, carele ești în ce...»

B. — ...ruri...

N. — ...ruri!

15 *B.* — Ei?

N. — Sfințească-se numele, tău, vie... vie... vie...

B. — Ce să vie, urito?... Vezi că iar nu știi?

N. — Ba știu, bunico!

B. — (pe acelaș ton). Apoi, dacă știi, de ce nu spui, ciumulico?

20 *N.* — (reculegându-se). «Facă-se voia ta!..».

B. — Hoho! nu așa, strâmbol! «Vie 'mpărăția ta, facă-se voia ta, precum în cer și pe pământ...».

N. — «...precum în cer și pe pământ...».

B. — Mai departe!

25 *N.* — (ca și cum ar recita, distrată). «Mai departe...».

B. — (sgâtându-o de braț). Nu «mai departe», toanto! Ai uitat-o și asta?... Astăzi n'ai să mănânci?

N. — Ba da, bunico!

B. — N'o să ceri, pâine?

30 *N.* — Ba da.

B. — Apoi atunci?... (gravă) «Pâinea noastră...».

N. — (repede). «Pâinea noastră cea din toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi și...».

B. — «...și ne...».

35 *N.* — «...și ne...».

B. — (impacientă). «...și ne iartă nouă greșelile noastre... precum... precum...».

N. — «...precum... precum...».

B. — (plictisită) precum ce?

40 *N.* — «...precum ce...».

B. — (scoasă din răbdări) «...precum iertăm și noi...».

N. — «...precum iertăm și noi... și noi...».

B. — (exasperată). «...greșiților noștri!» măgărițo! (îi arde o palmă peste zulfii dela ceafă). «Și nu ne duce pe noi în ispită,

45 ci...

N. — «...ci... ci...».

B. — (tare) «...ci ne izbăvește de cel rău...».

N. — (resuflând) «... ci ne izbăvește de cel rău!» (își face cruce și pleacă din loc).

B. — (apucând-o de un zulf și oprindu-o). Numai atâta?

N. — (plictisită). Numai atâta, bunico!

5 *B.* — N'ai mai uitat nimica, diavole?

N. — Nimica, bunico!

B. — (iritându-se treptat). Nimic?

N. — (asemenea). Nimic!

10 *B.* — (vrând s'o arză la ceafă, face o mișcare rău calculată și cade). ... Al..

N. — (aducându-și aminte). Amin, bunico! (fuge 'ntr'un picior).

Caragiale

Moftul Român, seria II, No. 6, 6 Maiu 1901, pag. 3.

repede, să zică câteva vorbe, să iasă apoi în balcon să vadă ce e jos, și pe urmă să se întoarcă în scenă palidă și desfigurată de groază, pentru că a văzut cum îi sfășie poporul pe fiu-său. Și așa ca să facă mai mare
 5 efect, își pregătise... — 26: se apropie replica, dă cutia cu pudră slujnicei în mână, și cum declamă ea: Madmoazelo, zice, să nu care cumva să te deslipești de aicea, să faci bunătate... Ii era frică, vezi bine, să nu se pomenească, tocmai când i-o trebuia pudra, că madmoazela e iar cine-știe-unde. La replică, intră madam' Stavrescu în scenă.
 10 Cum intră, pocnește... Madam' Stavrescu se 'ncruntă, pune mâinile la piept cruciș, ridică ochii la cer, dramatică grozav, păsește rar spre rampă și declamă foarte convinsă. Ași! publicul dă 'nainte, râde cu hohot, începe s'aplaude, iar râde și iar râde și iar aplaudă... da ce chef! se sguđuia... Madam Raluca își pierde — 2, 12: nu știa ce
 15 să crează — îi vine să cază de-a 'n-picioarele și-i trece ca fulgerul prin gând că i-a jucat-o Costandineasca (Blonda) cu care era certată, — a pus pe cineva să-i toarne o cabală. — 17: Insfârșit cheful publicului mergea 'nainte; nu era chip să mai joace: face la dreapta 'mprejur, prăpădită, cu nouă cuțite 'n inimă, ca să iasă, și când se 'ntoarce
 20 dă cu ochii; în scenă, de cine?.. — 23: cu cutia cu pudră într'o mână și cu puful într'alta, gata să-l aplice... — 26: după urma cocoanii Raluchii. Acuma închipuește-ți ce grozăvenie de răsete... — 27: că Stavreasca descopere taina nenorocirii ei... — țipă Stavreasca disperată... — 32: și tace deodată în perfectă unanimitate, par'că tot un pumn astu-
 25 pase... — 34: Apoi, nu mi-ai poruncit... — 37: Peste zece minute s'a început iar actul — da dramă a mai fost aceea?... — 3,1: lumea câte nișel, și iar pufnea ori unul din galerie... — 2: să te mai ții apoi toată lumea... afară de Stavreasca... a mai dezolată regină... — 5: pe Liza, că Liza o chema pe madmoazela... — 6: că la repetiția... — 10: biata
 30 fată ce nenorocire, să-i strice scena unde joacă ea așa de bine... — 16: prietene bune ca și mai 'nainte... — 17: pe Vineri... — pentru că Raluca a pretins... — 18: într'o piesă nouă un rol pe care-l crease Blonda.

(Aici se sfârșește textul anecdotei în *Convorbiri*).

35 — 21: Sâmbătă — norocul lui Franchetti, era ziua Operii. Se dedea «Trovatore»... — 24: șase ceasuri... — gema galeria de mitocănime, — chefulți ca la orice praznic. Pe atunci, cântau... — 27: cam așa ceva, — dar cânta bine. Teatrul era plin. Patierno era bine dispus, Bianchi era după masă, aprinsă... și signor...
 40 in compania della Bianchi. A mers terzetul... Tot teatrul aplauda nebunește, galeria era entuziasmată... Terzetul merge a doua oară și mai bine; toată lumea cheamă de două ori, de trei ori pe cântăreți; apoi încep unii a patra oară, sala toată se ia după ei; după aceea câțiva mai cearcă să cheme încă odată, dar nu isbutesc; se mai aud
 45 așa sporadic ici și colo câteva bătăi în palme ostenite și fără răsunset — 4,2: și în sfârșit... Dimitriade! » — Inchipuește-ți...

In *Convorbiri literare* urmează aici bucată care poartă titlul *Rușine* în *Note și Schițe*, pag. 109.

Pag. 13,4: *A doua seară, mitocănimea era iar în păr la teatru. Se juca « Amicii falși »... — se vânduseră mai multe bilete, că erau în galerie, pe neminiște, aproape trei mii de mitocani... unul strivit, făcea chef ceilalți — 11: era ceva nespus... cătră altul din loja din față... — 15: Dar Niță, « Uite mă! zice către..., vezi tu, nene... pe la Bonaparte... Și apoi se 'ntoarce către cel de-l chemase... umblat pe la Teatru, om din Dușumea...; atunci venea întâia oară.*
 10 *A început lumea să răză... Sgomotul din galerie nu contenea, așa că... nu se mai auzea nimica dela actorii... — 26: juca pe băiatul lui Marécat. Când să se isprăvească actul întâi... — 37: arată aplecat peste galerie pe Tudorița și... fată mare, zău!» Se pornește lumea pe un răs... — 14,3: Am plecat răsând din sală să trag între*
 15 *acte o țigară cu actorii. Când am intrat pe scenă am dat cu ochii întâi de Dragulici. « Ce-a zis de Tudorița mitocanul? — 5: Explica, zic, la altul că e fată mare — 6: Auzi dumneata, zice Dragulici, auzi ce rușine...*

Urmează două anecdote despre actorul Solomonescu; în *Note și Schițe*, pag. 111: *Fericită improvizație și Extemporare*, pag. 113; în *Convorbiri bucățile se*
 20 *urmează invers decât în Note și Schițe.*

Pag. 14,11: *Dimineata, după biserică... se scula tocmai seara. După Teatru mânca scumbrii și bea, la Vasile Băcanul, la Garibaldi cu Dragulici până să toace popa Petrache. Solomonescu își cam confunda, cu programa asta... și serile cu diminețele... la Teatru în petecul isonului. În « Roza magică »... vine alguazilul... — 15,2: In scenă era don Nigaudinos (il făcea Dragulici)... Solomonescu și perechea... — 5: Dragulici zice: Ha! ha! iaca porumbița!.. polițaiul ăsta, stăpâne... (răspunde, afară din text și serios, Dragulici)... numai cam pe nas!»¹⁾*
 25

Pag. 14,18: *Solomonescu mai avea păcatul că nu putea pronunța numele străine și neologismele. Ștefan Mihaileanu se supăra grozav de incapacitatea lui Solomonescu. — 20: Odată juca nenea Ștefan... « Muschetarii » de Dumas. ... — 24: Ofițerul intră în cortul lui Cromwell și strigă: « Generale! Generale!.. Publicul începe să răză; da nenea Ștefan indignat se ridică de pe scaun pripit... lecție colegului... — 31: Publicul a aplaudat frenetic. Până acuma nenea Ștefan... îmi povestește întâmplarea, care o știu eu destul de bine, că eram în teatru atunce seara, îmi zice: Dacă...*
 30

Urmează *Ofertă grațioasă* din *Note și Schițe*, pag. 116.

Pag. 16,17: *Millo juca la Bârlad; avea în trupă și pe Mincu; — nici nu pleacă Millo fără « Țafa Mița », așa-i zic toți lui Mincu. Intr'o seară se dedia « Millo-Director »; « Țafa Mița » juca pe Nastasache, dară era afumat rău. Când vine cu fișicul de cofeturi zice... Mulțumesc dragul meu, zice Millo...*
 40

¹⁾ Pentru acest pasaj am urmat textul ediției *Minerva*, care pare modificat de Caragiale.

Urmează *Indoît lapsus* din *Note și Schițe*, pag. 118:

— 17,14: *In Bârlad le mergea treaba rău de tot: datori la han... — 19: cu gând că doar or umplea sala... și să plece în altă parte. Seara, teatrul gol... — 23: unde Jianul scapă... — 26: se uita p'în lojile... — 28: întreabă Millo distras... — 30: răspunde Țața-Mița.*

Bucata care urmează în *Convorbiri* n'a fost reprodușă în *Note și Schițe*.

— Odată iar, Dragulici juca, într'o farsă din franțuzește, pe un burghez bogat, zăpăcit de amor, care urmărește din oraș în oraș, din han în han, pe amoroza lui trădătoare. Dragulici se făcuse gras și burtos, își pusese pe pantece vreo trei perne mari, se 'ncinsese peste ele și se'nbrăcase pe deasupra. In piesă vine la un loc o scenă, unde aleargă de colo până colo burghezul prin odăile dintr'un otel, iese pe ușe, intră pe fereastră, dă prin sobă, crezând c'a dat aci-aci de urma femeii. In înfierbințeala alergăturii, îi plesnește lui Dragulici brăcinarul și începe să-i cază pernele. Se pornește publicul pe răs, dar Dragulici nu se lasă până ce n'ajunge iar la cea din urmă expresie. Tocmai trebuia să se lasă cortina. In actul următor vine Dragulici iar să-și caute amoroza, și dă de unul fioros, un colonel de dragoni, cu care e în rol că trebuie să se apuce la ceartă. « Ce cauți aicea, domnule? » se răstește la el militarul. « Lasă-mă, domnule, zice Dragulici; îmi caut burta! »

Urmează *Logică strinsă*, în *Note și Schițe*, pag. 102.

— 9,26: *Dela Dragulici să sar la Iorgu Caragiale, cel mai apropiat confrate al lui, prieteni și amândoi tovarăși atâta vreme. Acu trei ani, pe vară, lui Caragiale i-a venit iar furia să joace, — 28: că acuma este comisar comunal la hala din piața mică. — 30: Despre ocupația lui de astăzi și cădere din gloria artistică trecută... a făcut Iorgu... un cuatren liric, cam așa: ... [în Convorbiri literare, lipsește a doua strofă]... — 10,5: Dar să nu-mi uit vorba. Acu trei ani pe vară ia cu chirie grădina de pe Podul Mogoșoaei, peste drum de casele lui Nicolescu, unde a fost clubul militar, și o botează grădina « Basarabiei » ... își organizează o trupă cu vreo patru actori și vreo două actrițe de provincie și începe reprezentațiile... — 13: Iorgu n'avea rol, se primbla prin grădina... Grădina cum e așezată nu e tocmai loc potrivit de teatru... — 19: se vedea că dă din mâini... — 20: tocmai de lângă zidul... — 22: trecând pe Iorgu și-l cheamă: « Domnule Caragiale,.. domnule Caragiale!.. » zise Iorgu ovreiiului... Iar: domnule Caragiale!.. domnule Caragiale! — 33: A rămas ovreiiul deodată strivit de logica lui nenea Iorgu, dar... — 36: « Domnule Caragiale... domnule Caragiale! Apoi nu mi-o plătit el... eu am plătit... — 11,1: Iorgu văzând... nu vezi dumneata ce sgomot... — 6: Era pe la Sfântul Ilie.*

Prima *Scrisoare a Amintirilor din Teatre* se încheie, după bucata de mai sus, cu următorul text:

45 *Dar câte încă n'am să-ți mai spun despre Caragiale și Dragulici. Viața lor e un dosar colosal de anecdote. Da acu mă opresc aici, că*

mi-a cam obosit memoria. Peste vreo câteva zile, când oi u avea iar vreme, — nu-ți fĂgĂduesc cĂnd, pentru ca sĂ mĂ pot ține de cuvĂnt — ț-i-oiu povesti mai departe. Al tĂu Luca.

5 Scrisoarea a doua (Convorbiri literare, XIV, pag. 434) are urmĂtoarea introducere: Uite și a doua scrisoare; mĂ țiu de cuvĂnt: mirĂ-te și tu, cĂ eu nu mai știu ce sĂ crez. De mi-ar ți numai de-a
 10 bunĂ! SĂ nu ți intrat ĩn anul morții! De-aia, cĂnd ĩi vedea cĂ dupĂ asta nu-ți mai scriu multĂ vreme, sĂ nu-ți ĩnchipuești cĂ m'a ĩnmuiaț lenea; sĂ știi cĂ m'am oprit... de fricĂ sĂ nu mi se 'ntĂmple
 ceva dacĂ mi-aș prea eși din țel. DeocamdatĂ ascultĂ.

Primele trei bucĂți din a doua Scrisoare n'au fost retipĂrite ĩn *Note și Schițe*. Textul lor urmeazĂ aici:

— Dragulici era om de spirit, dar fĂcea de multe ori jocuri de
 15 cuvinte colosale. OdatĂ repeta cu Mincu o scenĂ, ĩntr'o melodramĂ plinĂ de infamii, unde jucau pe doi bravi din Venezia. DupĂ ce și-au luat plata dela intrigant pentru cĂ i-au pus bine pe un rival, vin acuma sĂ vazĂ cum ar face chef cu banii cĂștigați. ĩn piesĂ unul dintre ei zice cĂ se 'nchinĂ la Venus, și celĂlalt: «Ba eu la Bacchus». Repetau cu rolele 'n mĂnĂ. DupĂ ce descifreazĂ
 20 Dragulici partea lui, zice lui Mincu: «Auzi tu, ȚațĂ Mița, cĂ eu mĂ 'nchin la Vinus». — Firește, zice Mincu, tu ești cum spune latinul: «*In vinus veritas!*» Și pe urmĂ citește pe rol: «Și eu mĂ 'nchin la zeul Bacchus. — Nu-i Bacchus, bre! zice Dragulici; e *Babacus*;
 nu știi cĂ era tata bețivilor»? — Pentru cĂ țineau amĂndouii la
 25 jocurile lor de cuvinte, au fĂcut la reprezentație aceleași extemporații, dar le ziceau așa de comic, ĩncĂ totdeauna aveau aplauze; cĂteodatĂ, cĂnd jucau cu mult chef, publicul le bisa partea cu *Babacus*.

— AltĂdatĂ vine Dragulici la repetiție cu o pereche de galoși
 30 noi; zice: «Ori galoșii mei, ori ȚațĂ Mița, tot una. Nu ĩntrĂ 'n ei, cu jurĂmĂnt, mĂcar o picĂturĂ de apĂ.

— Farsele sunt foarte obicinuite ĩntre culise. Christescu cĂt e de liniștit, și tot face și el cĂte una din cĂnd ĩn cĂnd. GĂsește odatĂ
 35 pe Machauer, frizerul, dormind ĩn cabinĂ; ia foarfecele și-l tunde ridiche toatĂ jumĂtatea capului pe care nu era culcat. Se scoalĂ Machauer mai tĂrziu, ĩși pune cĂciula somnoros, ĩși ia banii dela casĂ și pleacĂ. AcasĂ, madama, cĂnd ĩl vede: «Du, um Gottes willen, wos ist denn dos»? N'a avut bietul neamț ce sĂ facĂ, și-a tuns și jumĂtatea cealaltĂ. A doua zi vine la repetiție necĂjit, cercețeazĂ și aflĂ cine i-a jucat-o: «A tragului tu, unferșemter, pendru
 40 ci a duns la mine, ai»? — Tu mĂ tunzi pe mine, neamțule, ĩn toate sĂmbetele, zice Christescu rar, și nu mai fac vorbĂ; eu te-am tuns odatĂ, și ĩncĂ numai pe jumĂtate, și mai tragi pretenție? Nu ți-e rușine»? Machauer e un om foarte de spirit: a rĂș și el și s'a 'mpĂcat.

Urmează bucata care în *Note și Schițe*, pag. 114, poartă titlul *Un « la » natural*:

Pag. 15, rând. 14: *Da farsele de i le juca Dragulici lui Mincu! Țața Mița se credea tenor cu vocația greșită. «Nu-i vorbă, zicea, pe do-diez nu-l apuc ușor, da pe si-bemol când poștești și-l scoț cu*
 5 *măinile 'n șolduri»* — 15: Se pregătise «Jianul»...; a doua zi trebuia să se dea, dar nu se... încă cine... doina 'ntre culise... juca pe Jianul. *Cine? cine să...* Mincu sare el: «Eu». Bine. Face repetiție..., toată ziua nu bea nimica și seara mănâncă numai lucruri dulci. A doua zi înghite mereu... și la..., și seara vine..
 10 *basma mare; înghite un ou, soarbe din cafea și face gama chromatică, odată, încă odată și iar. Insfârșit...* — 26: deloc pentrucă conta pe si-bemol și aria mergea... la la. Replica a venit... și Mincu pornește... introductivă merge, intră 'n... cuac!... — 32: *Fă-ți ideie ce*
 15 *răs a fost în tot teatru.*

Urmează, ca în *Note și Schițe*, pag. 115, bucata intitulată acolo *Glumă proastă*.

Pag. 15, rând. 34: *Nu trece mult după «Jianul» și se dă «Șamil» sau «Vulturul Caucazului». La un loc, după o bătălie, ia*
 la goană Cherchezii...; *trebuie după aia să rămâe scena...* — 16,1: *vârf de munte să se lupte, să-i ia giorgianul steagul și rusul să cază*
 20 *ucis în prăpastie. Mincu zice: «Fac eu... — 9: din mână steagul... — 11: mâinele pe căpătâiele... — 12: Când vede... salteaua... cam vreo doi stânjeni... — 15: Țața Mița; dar n'a suferit tare decât numai...*

Urmează *Revanșă* din *Note și Schițe*, pag. 93—97, despărțită în două bucăți. Intâia începe:

— 4,33: *Farsor vestit era și Iorgu Caragiali [sic!] Invăța la școala*
militară de cadeți, cum era pe vremea aia. În școală era dascăl de
muzica vocală un popă de regiment muscal, rău și ursuz fugit de
 30 *mult din Rusia. Scoate odată popa pe Iorgu Caragiali la lecție și-l în-*
treabă... Iorgu se smucește și răspunde și el necăjit... Apoi i-a
tras popa și crescendo și descrescendo și risforzando.

(Aici se sfârșește textul primei bucăți în *Convorbiri literare*).

A doua bucată începe:

Peste câteva zile a eșit Iorgu din școală, — adică jumătate a eșit
 35 *el și jumătate l-a dat afară — 5,15: ș'a intrat în teatru: era direcția*
lui frate-său Costache în tovărășie cu Costache Mihăileanu. În teatru
avea loc de farse. Intr'o seară juca... — 21: vrăjmașii, îl aduc
frații de arme, îl întind pe un catafalc, și vine amanta de-l plânge.
 40 *Catafalcul era... — 24: câte o gaură mică pentru ca să poată regi-*
sorul păzi intrările și eșirile. Ce-l împinge... — 27: să 'mboldească
printre perdelele catafalcului pe răposatul când îl jelea toată lumea.
Mihăileanu șoptește: «Ce-i asta, bre? Cine-i acolo?»... — 37: Iorgu dă
'nainte... Mihăileanu: Ești nebun ori vrei să mă scol?... ». Iorgu
dă mereu... Mihăileanu, desperat scrâșnește din dinți: «Cine-i ala?»

cine-i, că-l omor când m'oiu scula? Astâmpără-te! mișelule, ticălo-
sule!» l-a Ași! chinuit până... — 6,6: Se scoală Mihăileanu turbat ca
un leu, aieargă... , află că Iorgu era mișelul și-i arde cu sete... — 8:
După aia vine și Costache Caragiali și-i trage altele de-i pune la loc...
5 nenea Costache ălalalt. Bine! Iorgu le mănâncă... — 12: Peste câțva,
vine să se joace... prea copilărească, dar foarte comică... — 15: ruinat,
sărac lipit pământului dar tot fudul, tot cu ifos și «morgă...» — 17:
p'în satul... — 20: Țăranul se scoală și se închină... — 25: mea consoartă
(zice către dona...) mâncările moșicilor... — 28: desagă și nobilii...
10 mănânce cu poftă. — 30: Costache Mihăileanu era foarte greșos, i se
apleca dintr'o nimica toată. Pe don Ranudo îl juca el. Nenea Costache
uitase istoria cu acul. Iorgu zice: Nene Costache, dă-mi... ia-l... —
37: La reprezentatie, Iorgu în loc să-i dea brânză lui Don Ranudo, îi
dă un cocoloș de lumânare de seu cu fitil cu tot și amestecată cu ră-
15 zătură de săpun.

Urmează *Un creditor turbat* din *Note și Schițe*, pag. 117. Incepe:

Pag. 16, rând. 25: *Millo nu are să dea nimica numai la cine nu
l-a împrumutat. Odată rămâne la Brăila dator... din mână ca să
poată pleca... — 28: vorbă că cum s'o întoarce... ș'o începe... — 33:
20 Il întâlnesc pe podul Mogoșoaii într'o dimineată; mă ia la o parte
desperat: Unde șade d-l Millo? și uite și uite, îmi spune toată nenor-
ocirea. — 17,1: Sinti ruinato; am veniti se me... lu 'mpuscu... că nu
știu unde, și l-am lăsat să-l caute. Seara... — 5: gândeam că dece...
să-i spun lui Millo... pe domno Millo, săracul! — ... — 11: Asi
25 frate, o kaimenos... se me dai; daca...*

Bucata cu titlul *Chestie personală* (*Note și Schițe*, 1892, pag. 119) nu a fost
tipărită în *Convorbiri literare*.

Bonbon în *Note și Schițe*, pag. 122, încheie seria *Din Carnetul unui Sufleor*,
în *Convorbiri literare*, termină *Scrisoarea a doua*.

30 Pag. 19, rând. 5: pe piața lui Constantin-Vodă... Hüttemann. *În
toate serile era plin; p'atunci nu se pomenea încă la București... —
8: Circul, Rașca și panorama... fata directorului. Frumoasă de te
apuca amețea, când te uitai la ea lung; înaltă... ; — 12: dar o cu-
prindeai într'un covrig... ; trăsurile fine... ; negru închis și creț... ;
35 — 14: deschizi și tot lăcrămoși... în obraji. — 18: Socotește acu ce de
cofeturi... — 19: bătai în fiecare seară! Dar încă stai să-ți mai spui.
Fata avea... armăsar al ei de trei patru ani, alb tot ca spuma lap-
telui... , nările roșatice... signalmente nu... și «Bombon... » p'în
cercuri de hârtie și p'în focuri... — 29: M-lle Henriette călare pe
40 «Bombon». Era îmbrăcată în costum de amazoană de catifea... smarandul,
încheiată dinainte... — 32: mat cât o alună turcească... tocă
tot ca rochia... ; prinse cu panglici... — 36: verzi ca rochia domnișoarei,
și la fiecare înodătură, petrecută câte o mârgea de aur mat. — 20,1: După
ce făcea toate pasurile de școală înaltă, salturi și complimente, descăleca
45 domnișoara în mijlocul... glasul ei gîngăș... ochi, și 'ncepea... — 19:
din arenă ca din praștie. — 20: Inchipuește-ți acuma câte inimi... par'că*

le lucra...—23: că dacă mergea vorba pe aia, ăi mai susceptibili erau telegrafistii ... —26: T..., aprins cât se poate. De-aia și zicea el: «Nu vă dați... foc!»—29: *Intr'o seară mergem câțiva inși cu T...* la circ. Telegrafistul se afla în culmea electricității, — cam se trecuse și
 5 din băut,— ... până nu era domnișoara ...—32: grade mai-mai...—35: numai un sfânt sfântul pentru tutun și pentru alune ... ca să le arunce la paiate... mici foarte comice. Așa, pleacă fără veste de lângă noi... —39: cam de vreun stângen...—21,1: sue pe gunoiu, se
 10 vără ...—3: pun mâna pe nenea T ... scăpăra electricitatea. El, tăvălit, cum se cam trecuse din țoiu, nu aprețiă evenimentul la justa valoare și striga: «Nu dați, mă! că v'aprindeți! nu dați gogomanilor că ăe explozie!» Da rândușii nu știau fizica: l-au lucrat frumos până au obosit și l-au aruncat p'în spărtură... pe telegrafistul?...—7: reflecta matur: «Adică să nu văz eu pe individa mea astă seară?» Până să-l întrebăm
 15 ce e...—8: iar p'în spărtură...—9: 'n grajd și glasul lui T...: «Acu v'a luat dracul, nemților, v'ați aprins!» Și ne-am pomenit...—10: L-am ridicat numai de cât; zice: «Ce se socotesc...—15: Om fără noroc... obosit apă rece, și-l apucase junghiul în plămâni... pe domnișoara și pe Bombon... i-am dat-o.—26: Imi pare rău că n'o mai am, să ți-o
 20 trimet; mi-ai da și tu dreptate pentru ce eu singur dintre toți eram mai înamorat de Bombon decât de domnișoara Henriette. — Ți-aș spune, ca 'n poezie, că lampa mi se 'nchină cu plecăciune, că «oleul» este pe sfârșite și flacăra-i pâlpaie ca un suflet în agonie; dar lampa mea e cu gaz, nu cu oleu, și n'a ars decât pe jumătate. Ți-aș spune că
 25 hârtia mi s'a isprăvit; dar asta mi se pare că s'a mai spus odată. Ți spun mai bine drept: m'a apucat lenea și nu-ți mai pot povesti înaintea. Sunt trei după miezul nopții. Mă culc. Nu mi-ar părea... întineri pentru câteva momente cu paisprezece ani. Dar cine visează când vrea ce-i place?... cal alb... — Al tău LUCA.

30 *Convorbiri literare*, XV, 1881—1882, pag. 112—115. *Amintiri din Teatre. (Scrisoarea a treia)*: — Iubite prietene, nu ți-am mai scris de mult; — nu că te-am uitat, dar sunt om fără noroc; de câte ori am vreme să scriu n'am chef, de câte ori am chef n'am
 35 vreme. Una fără alta nu folosește la nimic, și la mine se brodesc rar amândouă deodată. În felul ăsta sunt de pismuit scriitorii care au toată vremea a lor; viața le e roditoare fiindcă oricând le dă vizită muza îi găsește așteptând-o. Dar la de-al de noi, vine când
 40 n'ai vreme s'o primești; ea, femeie, pleacă ofensată cine știe pe ce țărături fericite, și pe urmă pas de-o cheamă, ori fă ceva fără amabilul ei concurs, — afară numai dacă ai de gând să cei grațioasa ospitalitate a vreunei tinere foi literare, ai cărei colaboratori sunt înțeleși să producă anume fără colaborarea domnișoarei
 Apollo. — Deocamdată însă sunt bine dispus; prozaica mea muză bate la ușă; n'am altceva de făcut... Întră domnișoară... și să
 45 urmăm mai departe cu anecdotele noastre. —

Prima bucată din *Scrisoarea a treia* este *Exces de zel* din *Note și Schițe*, pag. 91.

Pag. 4, rând. 6: *caffé-chantant*... cu copii, cu fete mari... — 12: *Grecul* era în culmea... — 14: «*Diva*» nu cunoștea pe semne *moravurile caste ale publicului*. *Esă*, începe să cânte, se aprinde, face gesturi prea-prea și la refren i trage un chiot și niște tifle apilpisite — cu piciorul, toată lumea scandalizată. *Grecul* se *proptește* de... — 20: cu mai mult *accent*; lumea începe... — 22: *mai* ajută... — 23: se scoală *deodată ca un singur om*... , mijlocul *protestațiilor*... ; leșinase *grecul*. — 25: Fiindcă *băgase* capital în *negustorie*... avea și contract... — 26: *ție o lună de zile* cu câte *cincisprezece franci*... — 27: a trebuit *grecul* s'o păstreze; *da* 'n toate serile ședea... — 30: «*Madhama!*... franți *pedh' așupra*... mai cu *modheștie!*»...

Urmează o bucată nereprodusă în *Note și Schițe*:

— Wiest se 'ntorcea cu fiu-său Iulius, în drumul de fier, dela Brăila, unde dedeseră un concert; dar trebuie să spui că bătrânul ține la Iulius mai mult decât la toți copiii, — are vr'o zece și a avut durerea să piarză vr'o doisprezece... Dincoace de Mizil începe deodată să șuere locomotiva ca de alarmă și mașiniștii și conductorii să strige desperați. Sar toți pasajerii, care la ferestre, care afară să vază ce e. Ce era nu era bun lucru. Alt tren venea în față pe linie. Țipete, leșinuri, năvală la uși... Iulius era aplecat de-o parte pe prispa vagonului și se uita cum s'apropie unul de altul trenurile. Wiest dă să treacă la partea ailaltă, nu poate de lume; se'ntoarce dincoace, apucă pe Iulius de mână, îl trage înapoi, își descarcă drumul, sare afară de pe scăriică de pe grămadă de nisip de lângă linie, și strigă înapoi: «*No! Kommst, Iulius!*» — Trenurile s'a oprit unul în fața altuia fără să se ajungă. Iulius era îngrijat să nu fi pățit *papa* ceva; dar bătrânul, după ce s'a suit la loc, l-a liniștit: i-a explicat că dacă sai înainte și-ți dai vânt potrivit cu iuțeala trăsorii nu ți se 'ntâmplă nimica.

30 *Moment de distracție*, în *Note și Schițe*, pag. 105:

Pag. 11, rând. 8: *Serghe e* de specialitatea... mușcător. *Acu câțiva ani, pe vară*, juca la Turnul-Măgurele cu trupa lui. *Dedeau într'o seară* o melodramă, în care *istoria era* cam așa, că un *ticălos prigonește* de moarte pe... buni, nevinovați. *Al făcea Serghe. Intrigantul face*... mișelii, *fel de fel* de crime, și... — 15: decât toate, e că omul ăsta are o virtute, *are curajul opiniilor* și spune curat... — 18: pe care *era să le răpue*, îi scapă la... *din ghiare*. El spumează de — 19: *necaz* și toarnă un monolog de *doi coți de lung*. După ce se... — 27: *infam!*». *Pe urmă* râde... și pleacă. — 29: *Nenea Serghe ținea*... — 30: din rol ca *totdeauna*... Caimac, băete», — așa-i ziceau lui Maican suflerul — 35: și-i și făgăduște să-i facă cinste. *Iacă în sfârșit a venit și monologul. Serghe o ia*... rar și *apăsat*... d'intâi merg... — 37: Pe urmă... — 12,2: se 'nfierbântă și Maican suflă din *fundul foalelor*. *Serghe la o frază pe care o apucă bine, se repede în goană*, strigă... mai aude pe *Maican*. *Ăsta*, cum era nervos... — 5: se 'neacă amândoi. *Serghe disperat*... — 9: *Da acu, Caimac*... — pierduse *el șirul*, se uita la

Serghe și-l aștepta... — 11: Cum se uita așa..., se *sbuciuma*... se *rânjea*... — 20: « S'a rupt tricoul, nene Serghe, s'a rupt tricoul, eși! »... Dumnezeuul meu? s'ar rupt tricoul nene Serghe... » — 25: căzut de pe scaun sub scenă și din...

5 Urmează, ca în *Note și Schițe*, pag. 108, *Luptă dreaptă*:

Pag. 12,28: Maican era slab, *răgușit* și nervos peste măsură. *Patima* lui Maican era tutunul și cafelele turcești potrivite din... numele de Caimac. Odată pune prinsoare... — 34: după alta și a câștigat... — 36: le-a băut — *la Vasile Băcanul* — zice...

10 Urmează *Din care se vede că metoda chinorozului*, etc., în *Note și Schițe*, pag. 97:

— Pag. 7,7: *Să nu uit o farsă celebră a lui Iorgu Caragiale, din tinerețe*. Iorgu se emancipase... și *ședea* singur... — 8: unde se *facea* și probele... — 9: odae de *dormit*. In casa lui Iorgu... ștregari tot unul și unul... — 11: tipuri. *Intre ei era foarte interesant unul Matache*
 15 *Pițirigă; era cântăreț în dreapta... teatrul românesc*. Tot într'o vreme... artei o nouă stea ursită... — 24: cult public. *Națiunea română pe-atunci nu se bucura încă de binefacerile Constituției; este adevărat că toleranța religioasă, de care România a dat totdeauna*
 20 *exemple eclatante Europei civilizate, se afirmă odată mai mult prin protejarea libertății noului cult; dar monopolul nu era strict interzis, așa că pe deoparte steaua noastră monopolizase... iar pe de alta*
 Iorgu... — 26: sectei. *Așa, unul dintre sectari, grozav de ferbinte, de urît și zevzec de calitatea întâia, fiind și el... — 29: odată prăpădit*
 la Iorgu și... sunt *nenorocit*, să nu mă lași... ». Și-i spune... — 32:
 25 multe bilete, *da n'a avut parte...*, — 33: și că este desperat și s'a hotărît să *isprăvească*... — 35: întâlnire ca să se *tălmăcească*, ori... — 37: să-i facă *numai decât* rost de ocazie. Iorgu știa toate biletele și toate stăruințele tânărului, și-i zice: « Iți fac... — 8,4: *da mai întâi... ștregarilor...* » — 5: *Fără să-ți mai spun, înțelegi* că a doua
 30 seară *după teatru* se și... — Ghebosul, gătit... — 10: era amețit de situație, și *acu* trăgea cu coada ochiului să *vază* semnalul. Ștregarii erau... — 14: pe nas: « Adevăr... *focul* petrecerii... — 19: *p'în*
 Ianuarie. Mai trece *nițel*... — 22: în *odaia* de alături... *tusă gingașă*... — 23: *nu mă lăsa, Sfinte Pantazi!* »... — 24: mâna în *spate* ipochimenului... — 25: vânt în *odae*... — 26: *țipetele amoretatului*... — 28:
 35 cântând ca o maică stăriță... — 31: *Amoretatul* intrase în *odae*... lumina zăpezii de afară, și începuse... — 33: obraz, *pe ochi*, pe gât, apoi deodată îl umflase de păr și... — 35: că nu e ce-și închipuia... — 38: în *cafeneaua* lui Fialcovski numa 'n... — 9,2: era *acuma* lume multă
 40 *strânsă* împrejurul... — 4: să *bată* 'n palme și să se *tăvălească* de răs... câtva timp, până i-a spus unul să se uite în oglindă... Era... — 9: strălucios *cum e vacsul*... — 10: uns pe mâni cu *calaican*. — 11: *Amoretatul* nenorocit... *sama* singur... desperare, d'impotrivă a trăit... — 13: așa că *astăzi*, după ce a ocupat mai multe
 45 funcții înalte, *trece* de mare om politic... mare *literator*... decât orice este și rămâne ce a fost când cu *calaicanul* lui Pițirigă.

Cele din urmă două bucăți din a treia și ultima *Scrisoare*, n'au fost retipărite:

— In cercul ștregarilor era și răposatul Băluță. Din vorbele lui a [*sic!*] trecut multe la posteritate. Dela Băluță se trage porecla « Berlicoco », și gluma populară cu birtașul când nu-i place 5 [*sic!*] mușteriiu lui bucatele. Băluță merge cu câțiva la un neamț birtaș. Văd pe listă *pilaf* și cer să le dea câte-o porție. Când colo pilaful era orez gol opărit și garnisit cu pătrunjel mărunț. La socoteală întreaabă Băluță: Mein Herr, faci și mâine pilaf? — O ia, facem. — Apoi să știi că nu mai viu ».

10 — Direcția teatrului o ținea Pascali. Milo rămăsese pe din afară și se pregătea să dea un beneficiu la Bosel. Trupă n'avea; repetiții ai era silă să mai stea să facă cu actori adunați de pe oriunde, — se gândește să anunțe o reprezentatie numai de canțonete, « Barbu Lăutarul », « Chera Nastasia », « Cicoana Chirița la Paris »; dar pe 15 lângă astea vechi, trebuia ceva nou ca să facă senzație. Așa, s'apucă Millo de pune pe afiș că reprezentatia se va încheia cu « Paraponisitul pus în slujbă », care se va juca pentru întâia oară. Canțoneta nu era nici scrisă, nici plănuită măcar. Scoate rându'ntâi de afișe și 'ncepe să-și vândă din bilete. Trece o săptămână, scoate 20 rândul al doilea de afișe și vinde sala toată. Tocmai începuse săptămâna în care era pe Joi anunțată reprezentatia: de canțoneta nici gând. Trece Luni, trece Marți, trece Mercuri toată ziua... In sfârșit, seara se 'nchise Millo în casă cu un copist și începe să-i dicteze. De pe la nouă seara până când se lumina de ziua « Para- 25 ponisitul pus în slujbă » a fost gata proza și versurile. Canțoneta a făcut seara un efect ne mai pomenit; lasă că era dela un capăt până la altul plină de haz, dar Millo avea o vervă demonică. Teatrul era plin de lumea a mai bună din București: se sguđuia sala de râsete și de aplauze... Un adevărat triumf. — Ce păcat că trec 30 așa seri ca toate serile, ba încă mai iute... Fonograful prinde și fixează graiul; spun că electrofotografia prinde și copiază, în șirul lor neîntrerupt, toate mișcările ale [*sic!*] unui animal; astfel, reproduce într'o serie de icoane fidele toate mișcările unui cal în fuga mare. Un șir de electrofotografii și un fonograf ne-ar reproduce odinioară pe « Paraponisitul pus în slujbă », poate mai puțin 35 însă verva de care-ți spusei, căldura vie a lui Millo... Foarte-i mulțumim lui d. Edison... nu-i așa?

— Al tău *LUCA*.

40 *PĂCAT*... — Publicat în placheta *Păcat*... *O făclie de Paște, Om cu noroc*. 3 Novele de L. I. Caragiale, București, 1892. Editura tipografiei « Gutenberg » I. Göbl, pag. 5; retipărit, Caragiale fiind în viață, în *Șchițe* (Traduceri și originale), Iași, 1897, Editura Librăriei Școalelor, Frații Șaraga, pag. 58, și în ediția « Minerva », volumul *Nuvele și Povestiri*, 1908, pag. 21. Ed. « Minerva » reproduce textul ediției Șaraga, după cum arată greșeala comună amândorora: 45 «... pe chipul prietenului lui Cuțiteiu... », în loc de « prietenului Cuțiteiu », (Șaraga, pag. 101; « Minerva », pag. 62) și inconsecvența, iarăși comună amândorora: « Sf. Ioan » (Șaraga, pag. 72, « Minerva », pag. 34) și « Sf. Ion » (Șaraga, pag. 89, « Minerva », pag. 50). In plachetă, la pag. 50 se află greșeala de tipar: *esta*

în loc de *asta*; ed. Șaraga (pag. 88) a înlocuit-o cu o altă greșeală de tipar: *este*, care nu dă nici un înțeles; ed. «Minerva» a corectat *este* în *astea*, ceea ce e o scăpare din vedere: contextul cere evident *asta*, — e vorba de «o jertfă». Placheta (pag. 50) și ed. Șaraga (pag. 88) au forma populară *aldată* (în *poate că n'o să meargă așa de ușor ca aldată*); ed. «Minerva» a înlocuit cu *altă dată*, formă literară nejustificată în locul acesta. Greșelile persistente ne fac să credem că retipărirea cele două n'au fost revăzute de Caragiale. În ediția de față reproducem textul din plachetă. Acest text poartă la pag. 23: «Merge să nască la moșie — *Moartă din facere* — Copilul e aruncat...»; *moartă din facere* lipsește în ed. Șaraga, pag. 70 deci și în ed. «Minerva» pag. 32; suprimarea o atribui neglijenței tipografului. — Pag. 44, rând 24: *prefectul* era ... (Șaraga, 89; Minerva, 50) — 47, 27: De *p'în* dosul (Șaraga, 92; Minerva, 55) — 51, 11: stinge iar *lumina* (Șaraga, 98; Minerva, 59).

O FĂCLIE DE PAȘTE. — Publicat întâiu în *Convorbiri literare*, XXIII, No. 5, 1 August 1889, pag. 369; retipărit în placheta *Păcat...*, 1892, pag. 71; în ed. Șaraga (*Schițe*, 1897), pag. 133, și în ed. «Minerva», 1908, pag. 1. Și în acest text, ed. «Minerva» păstrează (pag. 16) o greșeală de tipar a ed. Șaraga: «... rămase timp cu ochii holbați...», în loc de «rămase timp...» (cum se cetește în *Convorbiri literare* și în plachetă). *Convorbiri literare* și placheta (pag. 83) au: «mergeau să petreacă sărbătorile în orașelul lor natal»; ed. Șaraga, pag. 141 și ed. «Minerva», pag. 8, suprimă cuvântul *sărbătorile*. Suprimarea apare nejustificată în raport cu contextul, e probabil iarăși o scăpare din vedere tipografică. Placheta, pag. 73 și *Convorbiri literare* au: «vinațuri bine îngrijite»; ed. Șaraga, pag. 134 tipărește greșit: «vinațuri bune îngrijite»; ed. «Minerva» crede să îndrepte textul Șaraga punând o virgulă: «vinațuri bune, îngrijite». Astfel textul Șaraga a rezultat, foarte probabil, din o greșeală de tipar — *bune* în loc de *bine*; și ed. «Minerva» a construit pe această greșeală un text pleonastic.

Ediția de față dă textul plachetei. Urmează aici variantele din *Convorbiri literare*:

Pag. 54,11: ulicioară tristă din *Iași*... — 55,13: ticălosul *goi* este badea... — 19: slugă rea, *leneșe și obraznică*... — 25: cu *multă* violență — 27: ca s'alunge pe *goi* afară. — 32: Ce te-ai *speriat* coane... — 56,2: Subprefectul, un *om* foarte... — 15: ...măcar *câteva zile* până la sosirea... — 17: Gheorghe era acu *departe*... — 26: când ai friguri! — 35: lumină și sgomot... — 37: un han în *Iași*... — 57,18: ...membrele *amorțite*... — ...20: *ți s'a părut*... — 29: Noaptea Paștelui... *goi* tâlhar... — 58,4: cineva: *sunt* militari... — ...22: părul negru *stufos*... — 23: aspre și *bătoase* — 34: ca pe *două ouă* moi... — 40 59,9: Te-ai *speriat*, jidane... — 14: 'n pace, *trifene goi*... — ...20: se lămurea bine *întârzierea*... — 34: de respect pe *conductorul*... — 60,12: *osul occipital*... — 15: să stea pe labele... — 19: o *cădere de frază*... — 33: i se *redeșteptase*... — 62, 25: *Dar eu* ași vrut... — 29: Cine era acela... — 33: *O zdrobitoare oboesală apasă pe umerii*... — ...64, 1: mai mulți oameni afară... *E Gheorghe*... *da, e ticălosul goi*... *da, a bătut în deal*... — 3: *Goi* vorbesc încet... — 35: *retrăgându-se* înapoi afară... — 65, 9: cu *genunchii* pe pântecel... — 24: cu un *suris fieros*... — ...26: în *ființa acestui om*... — 66,17: Mai iute, *goi*... — 67,28: Ieșeau *goii* dela *Inviere* — 34: ar *urmări* să prinză... — 38: arde o *făclie mare de Paști*.

«Clipire fieroasă» din plachetă (pag. 95) și ed. Șaraga (pag. 150) a fost schimbat de ed. «Minerva» (pag. 16) în «clipire fieroasă»; schimbarea e nemotivată: *fieros* este evident nuanța cerută de situație. Tot atât de greșit e

5 *istefime* din ed. «Minerva» (pag. 18), în loc de *istefie*, cum se cetește în *Convorbiri literare*, în plachetă și în ed. Șaraga. Ed. «Minerva» pag. 6,19 reproduce, pe de altă parte, două schimbări cu totul inutile, foarte probabil scăpări din vedere ale ed. Șaraga, pag. 138: «mai rar, tot mai rar»; și pag. 153: «ca să mai auză». Contextul cere evident: «ca să mai și auză», cum e în *Convorbiri literare* și în plachetă. — Pag. 58, rând. 13; E legat acuma; dar... (Șaraga, 139, Minerva, 6).

- 10 *OM CU NOROC*. — Publicat în *Păcat...*, *O făclie de Paște*, etc., București, 1892, pag. 103; retipărit în ed. Șaraga, 1897, pag. 118, și în ed. «Minerva», 1908 (*Nuvele și Povestiri*, pag. 221). Ed. «Minerva» reproduce ed. Șaraga. Pag. 119, Șaraga: «... el știa că cu caracterul...» e reproduș întocmai așa în ed. «Minerva», pag. 222; textul e cacofonic; Caragiale scrisese: «el știa că, cu...». Șaraga, pag. 120 «... cunune cu violete...», tot așa ed. «Minerva», pag. 223.— Reproducem textul din *Păcat...*, 1892.

- 20 *GRAND HÔTEL «VICTORIA ROMÂNĂ*. — Publicat mai întâiu în *Convorbiri literare*, XXIII, No. 11, 1 Februarie 1890, pag. 959—964; retipărit în *Note și Schițe*, (București, 1892, Sfetea), pag. 37; în ed. Șaraga, (*Schițe*, 1897, pag. 125); în *Momente*, (București, 1901, «Socec»), pag. 296 și în ed. «Minerva», pag. 228. Ediția de față reproduce textul din *Momente*. Urmează variantele din *Convorbiri literare*:

- Pag. 74,12: ... ulițe triste; căsuțele mărginașilor odihnesc risipite pe maidanuri ca bolovanii pe prund după ce s'a tras apa. Miroase
- 25 a scăpătate... — 17: Am tocmît trăsura... — Și am tras... — 24: plin de lume; câțiva lăutari cântă în picioare... — 25: Am oprit o cameră și am stat... — 27: Privirile mă săgetau... — 28: ... de la mese, ieșau acuma... — 75,2: Rezistasem până aci... — 4: M'am gândit atunci la bestiile... — 10: m'a și pipăit! De ce nu mă
- 30 ridicam să plec? Eram ținut pe scaun ca sub o lucrare electromagnetică. În acelaș timp, la o altă masă, un domn povestea încet, trăgând mereu cu coada ochiului spre mine, și ascultătorii făceau mult haz. Peste un moment glumeșul începe a face cu glasul mai tare, ca fără
- 35 îndoială să pot auzi și eu, niște aluzii răutăcioase la înfățișarea mea «englezescă». Toată lumea râde din inimă. Imposibil de răbdat... — 76,3: mișcările care le face... — 20: m'așez iar la loc. — Asta e ciudat: în genere, o lumânare dacă e scurtă nu e subțire, ori dacă e subțire nu e scurtă... în otelul meu lumânările sunt și scurte și subțiri... — ... Deodată sar... — 77,13: oftând greu. — 31: cu un
- 40 cățel alb în brațe... — 39: se face ziuă. Măturătorii și-au isprăvit treaba și s'au dus — cățelul e tot lungit în mijlocul strădei. E o grămadă... — 78,5: ea nu-l lasă. Mai mulți inși îi despart și o dau în lături. Ea începe să sbiere... — 21: i s'ar fi frânt junghietura
- 45 — 22: se răsuci... apoi căzu... — Am pus mâinele... — 25: Am coborît... — ... am sculat... — am plătit... — ... venea soarele... — Birja m'aștepta... — am fost afară la câmp. Uf! Nicio-dată n'am să...

25 *DE MINUTE*. — Publicat întâiu în *Convorbiri literare*, XXIII, No. din 1 Martie 1890, pag. 1042—1047; retipărit în *Note și Schițe* (1892), pag. 59, în

ed. Șaraga (*Schițe*, 1897), pag. 102; în *Momente*, (1901), pag. 289; în ed. «Minerva» (*Nuvele*, etc., 1908), pag. 179. Urmează aici textul din *Momente* și variantele din *Convorbiri literare*:

5 Pag. 80,28: *Iacătă-l!* ... Pieptul lat... — 30: ... cu maestosa-i eleganță... — 33: deodată... — 35: se smacină *închis*... — 81,32: în culmea emoției, și, lăsând... — 38: *Aideți*,: soro! aide nene! ... — 82,1: zice cocoana palpitând lui *domnul* profesor... — 83,16: adaogă profesorul. — 18: lui *domnul* director: care va... — 31: înaltă influență *morală*.

10 Ed. «Minerva»: «un discurs lui Vodă», în loc de «un discurs. — Lui Vodă» (cum e în *Convorbiri literare*, în *Note* și *Schițe*, în ed. Șaraga și în *Momente*) este o schimbare proprie numai acestei ediții. — Pag. 80, rând. 15: a scris proclamația (*Momente*, 290; Șaraga, 103; Minerva, 180).

15 *JUSTIȚIE*. — *Moftul Român* (seria I), No. 8, 21 Februarie 1893, pag. 2, cu titlul: «*Justiția română* — Judecătoria de ocol». Retipărit în *Momente*, (1901), pag. 303. Urmează aici deosebirile textului din *Moftul Român*:

Pag. 84: Plătim licența, domⁿ judecător. — Lasă-mă să te întreb [replicile intermediare lipsesc în *M. R.*]. — 12: Care va se zică d-ta ce reclani dela Iancu Zugravu? — 15: *sărut* mâna... — 16: *feme*e sârmană — 18: să las prăvălia, că nu mai vreau să plătesc licența. — 27: *pot* să jur... — 30: ce reclami dela el?^p... — 85,3: ... *venisem tocmai*... — 4: dela Bragadiru. — ... domⁿ Toma... 12: *Jud.* (impăciencat) *Feme*e, *răspunde odată la ce te 'ntreb: ce pretinzi dela prevenit*. — 23: Clondirul cu mastică și pe urmă vrea să fugă. *Jud.* — 28: *Bine! șezi și taci*. — *Tac, dar*... — *J. Taci odată*. — 34: *J. Ce ai să răspunzi*. — *Prev.* (e afumat)... — 38: *n'are o politică*. — 86,2: *L. Domⁿle judecător, uite ș'acuma e beat*. — 4: Cine-i domⁿ Mitică? *Prev. Care va se zică, de o precontează pe dumneaei, de i-a plătit și licența, că e dela pricepție. Pricepi Dumneata acuma cum*... (face un ochiul judecătorului). — 13: *Dacă i-a plătit licența. J. Nu e vorba de licență*. — 17: de pe *tejghea, era pe margine*. 20: *Piaza rea, că zicea*... — 22: *L. Comersant de piei de cloșcă*. [Lipsește din *M. R.*: «dându-i cu tiflă»]. — 33: *J. Ce comerț faci d-ta?* *Prev. Eu am fost zugrav de case român; dac' am văzut că mă concurează jidanii* 30 *m'am apucat de comerț; am deschis*... — 37: *J. Dar de chinoroz*... — 38: că-i stric ficsonomia obrazului... — 87,4: aia a fost la *colegiul întâi*... — 7: *Prev.* (obidit). *Dacă mi-e rușine, domnule judecător*. — 10: *Judecătorul* condamnă pe... [Replica din urmă a *Prevenitului* lipsește în *M. R.*]

40 *UN PEDAGOG DE ȘCOALĂ NOUĂ*. — Titlul acesta general îl dă Caragiale celor patru bucăți — *Conferință, O Inspecțiune, Ajunul Examenelor, Examenul anual* — în retipărirea din *Schițe ușoare*, București, ed. Carol Müller, *Biblioteca pentru toți*, No. 58, (1896), publicate mai întâiu în *Moftul Român*, 1893, în ordinea: *Inspecțiune, Examenul anual, Conferință, În ajunul examenelor* și sub titlul general: *Școala Română*. — Seria a fost completată în 1899— 45 1900, în *Universul*, cu bucățile: *Cometa* și *Emulațiune*. — Ediția de față reproduce textul din *Schițe ușoare*; urmează aici variantele din *Moftul Român* și *Universul*:

Conferință, Moftul Român din 8 Aprilie 1893, No. 20, pag. 5. Incepe:

«Prea amatul și mult spectacabilul nostru Marius Chicoș P. Rostoganu, sapiinkile nostru pedagog absolut, a ținut zilele acestea conferința sa ghespre *grāmăkică* în jenere și apoi numai doară ghespre
5 grāmăkica limbii makerne în șpețial, apoi în jenere despre metoda intuikivă și ghespre răspunsurile neapărake neșesitake ghe lojica lucrului, amăsurat inkelijinții școlerului». Cui nu a asistat la conferință trebuie să-i spunem «numai doară», că pedagogul pune
10 întrebările și presupune și răspunsurile. Iată resumatul acestei opere didactice, menită a face «senzație doară». — 89,1: *Pedagog. Mă ce-i grāmăkica?*.. — ... la întrebarea aceasta a pedagogului doară, musai... — 12: *prîșeperii*... — 13: *subștānkive*... — 17: *jen*... *jānul*... — 23: *subștānkiv*... — 27: *atunșă's gata*... — 34: După *așeea* doară... — 90,4: la *așeea* înduplecare... — 5: va să *răspunghe* minken... — 9: spune-ne *șine* au
15 învăntat... — 21: *cercuștanțelor*...

Inspețiune. — *Moftul Român*, 3 Februarie 1893, No. 3, pag. 2. Incepe:

N. B. Profesorul, un distins pedagog absolut, totdeauna înainte de *e* și *i*, pronunță pe *n* ca *gn* francez, pe *t* ca *k* și pe *d* ca *gh* — 92,10:
20 *Dānimarca*... — 16: *Trāiane*... — 19: apoi cike le veghem și *cilte* nu le veghem doară, cine... — 38: *sau* ghescoперit... — 93,12: nu-i ghe vreo seamă... — 23: (repetând *cu siguranță* definiția)... — muzica *este*... — 37: Prof.: Că-z eu ce le tot spun...

In ajunul examenelor. — *Moftul Român*, 3 Iunie 1893, No. 34, pag. 4. Incepe:

(Profesorul, vechea noastră cunoștință, distinsul pedagog d. Chicoș Rostoganu dă ultimele instrucțiuni școlarilor, asupra modului cum trebuiesc să se prezinte la examen. Pronunțiația distinsului pedagog i-o cunoaștem) — 94,2: *înșepem*... — 6: la *care* caută... — 16: ghecorum al *juneței*... Că pe *carele*. — 27: (...profesorului, *care* sare...) — 95,8: după ghiferanțiarea... — 9: *subștrăcțiunea*... — 24: *ocfidāntal*... — 38: (...injurând ungurește).

Examenul anual. — *Moftul Român*, 1893 (număr fără indicarea datei), No. 10, pag. 3. Incepe:

Profesorul, o *veche cunoștință a noastră*, pedagogul absolut, *care*
35 *pronunță înainte de e* și *i* pe *t* ca *k*, pe *d* ca *gh* și pe *n* ca *gn* francez ascultă pe copiii mahalagioaicelor. ... Pag. 96,10: ... spune-*ne* numai *rățiunea*... — 21: *Ioanescule*... — 37: Doamna *Guvidi*... — 97,11: să iee loc și să se *convingă de rezultakele metoaghei noastre* (către Ionescu...) — 18: *tānărul Guvighi*. — 35: Nò, *Guvighi*! nu-i așe
40 că presiunea... — 98,2: *Dātoria noastră-i* să luminām...

DESPRE COMETĂ. — *Universul*, 12 Noemvrie 1899; reprodus în volumul *Abu-Hassan*, București, 1915, ed. «Flacăra», pag. 114. În *Universul*, sub titlu: — «Marți la 2 Noemvrie». În fruntea textului, următoarea notă:

«Pentru ca să guste cititorul și mai bine această producțiune,
45 trebuie să-i amintim că vechea noastră cunoștință, eminintele

pedagog d-l Marius Chicoș Rostoganu, totdeauna, înainte de *e* și *i* pronunță pe *n* ca *gn* franțuzesc; *t* ca *k*; *d* ca *gh*; *g* ca *j*; *c* ca *șș*, etc. Pe ici pe colo, pentru a ținea deșteaptă această amintire, transcriem cât se poate mai exact felul de a pronunța a emintelui pedagog lăsând cititorului să suplinească părțile din cale afară originale. Iată prelegerea ».

EMULAȚIUNE. — *Universul* 19 Maiu 1900; în *Abu-Hassan*, pag. 125.

Pag. 109,2: ...*ne, sutor, ultra crepidam!* Înțelesu-m'ai? — Nu, domnule! [*Universul*. — Cuvintele: « că 'z doar nu toți șustării... înaltă știință », intercalate în textul din *Abu-Hassan*, pag. 130, se găseau, probabil, adăose de mâna lui Caragiale în exemplarul său din *Universul*, care a servit la reeditare lui Luca Ion Caragiale].

În bucata *Examenul anual*, textul din *Abu-Hassan*, pag. 109 dă « Mamele sunt înțepate », în loc de *stau* înțepate, cum se cetește în *Moftul Român* și în *Schițe ușoare*, ceea ce reprezintă evident lectura bună. În general textul din *Abu-Hassan* e transcris neglijent.

PREMIUL INTĂIU. — *Universul*, 3 Iulie 1900; reprodus în *Abu-Hassan*, 1915, pag. 135. Și aici textul din *Abu-Hassan* prezintă schimbări introduse, probabil de Caragiale în exemplarul său din *Universul*. Deosebirile din *Universul*:

Pag. 111,3: Subtitlul lipsește în *Universul*. Incepe: « Școala No. 1 ... trei ani de-a rândul ». ... — 22: Artur Ionescu, 9 și fracția 99 și un șfert, Ioniță Păunescu, media 9 și fracția 99 și jumătate. ... — 112,4: să vază rezultatul. ... — 6: unii pariază..., alții pentru... — 11: Numai cine n'a fost mamă nu va putea să 'nțeleagă. ... — 113,17: A privit-o, a privit-o mult. ... — 114,13: D-l Bumbeș încă se recomandă.

« Încă odată se recomandă » din *Abu-Hassan*, pag. 139 e un non-sens și o transcriere neglijentă. În acelaș volum, pag. 141—142, textul dialogului între Doamna Ionescu și Bumbeș e stricat tipograficește; o replică a doamnei Ionescu lipsește cu totul.

POVESTE. — *Vatra*, I, 1894, No. 2, pag. 39; reprodusă de Caragiale în *Schițe*, ed. Șaraga (1897), pag. 109 cu subtitlul *Imitație*, apoi în ed. «Minerva» (*Nuvele, Povestiri*, 1908, pag. 212). — În *Vatra*, pag. 42, se află această notă la sfârșitul textului: « Subscrisul roagă pe onorata și competența critică română să nu-i denunțe acest plagiat. E o poveste veche, pe care o iscălește numai intrucât i s'a părut că nu-i rău s'o înnoiască ». — Motivul e luat din Anton Pann, autor pe care, din tinerețe, Caragiale l-a prețuit cu deosebire (în *Claponul*, sunt reproduse câteva anecdote din Pann): e povestea slugii în *O șezătoare la țară*, partea I, București, 1851, pag. 61—71. O altă redacție românească a acestei povești se găsește în manuscriptele lui Ispirescu (vezi L. Șăineanu, *Basmele Române*, 1895, pag. 776); versiunea aceasta inedită n'a putut fi utilizată de Caragiale. În replicele populare aspre ale împăratului către băieți, Caragiale urmează vizibil textul lui Pann; tot așa în ce privește soluția, că pe față să o ia acel dintre băieți care i-o place ei. La Pann soluția aceasta o propune una din fetele de față la șezătoare; la Caragiale o propune însăși împărăteasa.

Pag. 117,5: *frumoși* și *cuminți* (*Minerva*, 212): se clătina din vârf (*Minerva*, 213) — 120,5: prin *astea* (*Vatra*) — 121,4: durut în călcăie măcar (*Șaraga*, 114; *Minerva*, 217).

Începutul alineatului 2 l-a corectat, în exemplarul meu, Caragiale așa cum se citește în textul nostru. Textul obișnuit (Șaraga, ș. a.) e: «Așa, odată, împăratul pleacă...».

5 Pag. 124: *INTRE DOUĂ POVEȚE*; tipărit întâiu în *Literatura și arta română*, I, 1897, pag. 274; reprodus în *Epoca*, 2 Aprilie 1897, în *Notițe și fragmente literare*, București, 1897 («Biblioteca pentru toți»), pag. 166, în ed. «Minerva», 1908 (*Nuvele*, etc.).— În *Literatura și arta română*, începutul e: «Cu tot huetul balului...»; în *Notițe și fragmente literare*: «Cu tot uetul...». Ed. «Minerva», singură, a înlocuit cu onomatopeea mai puțin potrivită: *vuetul*.

10 Pag. 130: *CĂNUȚĂ, OM SUCIT*. — *Gazeta Săteanului*, XIV, 20 Decembrie, 1897 și 5 Ianuarie 1898. Cu dedicația: Lui Delavrancea. Reprodus în *Momente*, pag. 13. — Pag. 138, rând 19, în *Gazeta Săteanului*: «...ceruse împrumut o palacă...».

15 Pag. 139: *LA HANUL LUI MÂNJOALĂ*. — *Gazeta Săteanului*, XV, 1898—1899, pag. 27; reprodus în *Momente* (1901, «Socec»), pag. 1. Ediția de față dă textul din *Momente*. Urmează deosebirile din *Gazeta Săteanului*:

Pag. 139, rând. 27: *să-l ducă să-l îngroape... — 143,15: căciulii, și pe urmă se ridică... — 144,6: spre cer; dar vârtejul... — 7: mă amețea. Mă ardea sub...: am sorbit... — 33: aruncă din copitele d'înapoi. — 35: în piept, cu cornițele înainte... — 145,6: calul s'a pornit să se cutremure și... — 9: De un sfert de ceas acum... — fără să-l mai pot opri. În vremea asta... — 23: atunci sunt două luni... Eu merg la deal... — 146,26: alt drumeț mai cuminte...*

25 Pag. 148: *DOUĂ LOTURI*. — *Gazeta Săteanului*, XV, 1898—1899, pag. 64, sub titlul: *Două bilete pierdute și cu dedicația: lui Gherea*. Retipărită în plachetă de 30 pagini, București, 1901, Tipografia Eminescu, cu același titlu și dedicație ca în *Gazeta Săteanului*, apoi în *Momente* (1901), pag. 24. — Textul de față e acel din *Momente*. Textul plachetei e acel din *Gazeta Săteanului*. Urmează deosebirile din *Gazeta Săteanului*:

30 Pag. 148, rând. 27: *La cea d'întâi* (Lotăria «Societății...») — 151,21: la fiecare *spărgătură*, par'c'ar arde-o... — 154,24: *or* fi căzut în căptușeală... — 38: te omor! și-i trage Țichii... — 157,18: la ceas... *E foarte târziu*... — 25: n'are să fie violent... — 158,37: bucățică de pâine — ar fi păcat!... — 159,10: *strigă* bătrâna... — 35 15: *Să pui să ne...* — 19: și *tăvălește-l* prin noroiu... — 21: na belete!!! Așa *tăvăleală* mai rar, *ce-i drept*... — 160,24: *printre degete* — 30: atâta timp *orbește*. — 161,10: Popescu.

40 Pag. 164: *IN VREME DE RĂSBOIU*. — *Gazeta Săteanului*, XV, 1898—1899, pag. 452, 483 și XVI, 1899—1900, pag. 78; retipărit în *Reminiscențe* (București, 1915, ed. *Flacăra*), pag. 136. — În *Gazeta Săteanului*, cu subtitlul *Schiță*. Împărțirea în I, II, III din *Reminiscențe* corespunde bucăților din *Gazeta Săteanului*. Ediția noastră reproduce textul din *Reminiscențe*, stabilit de Luca I. Caragiale, după exemplarul autorului din *Gazeta Săteanului*, probabil. Urmează deosebirile din *Gazeta Săteanului*:

Pag. 164, rând. 6: cu *hoție* de cai... — 21: *Pe la două* după miezul... — 165,19: lanțurile *dreptății*... — 27: prinderea tâharilor *lui*. — 170,24: gloanțe *inimice*... — 172,35: *fuseră* de prisos... — 173,3: și de brațul hangiuului. *Lasă-mă!* *vru să strige acesta*
 5 *înecat, dar glasul i se opri în gât.* Se opinti încă odată... — 7: de 'mpotrivire — 174,38: *dejtele* amortițe... — 175,35: ușa de din dos... — 176,37: mâna la *fălcuța* încălzită — 179,37: *de aproape doi ani* nu te-am supărat... — 39: *Să nu mă lași!*... — 181,23: legat butuc. «*Caută lumînarea!*» *zise fratele stins de puteri, ștergându-se*
 10 *de sudoare.* Tovarășul se sui...

Greșeli sau schimbări nejustificate în textul din *Reminiscențe*: *fierăstruit* (în loc de *fierăstrăit*, pag. 138), *decemvrie* (*dechemvrie*, pag. 145), *să-și facă de inimă* (*să-și f. inimă*, pag. 148), *socoteli încărcate* (*s. încurcate*, pag. 151), *caii prăpădiți* (*caii, prăpădiți*, pag. 160), *de dreptate* (*pe d.*, pag. 164), *răspunde* (*răspunse*, pag. 168; în întreg pasajul toate verbele sunt la perfectul simplu).
 15

Pag. 182: *TELEGRAME.* — *Universul*, 15 Octomvrie 1899; reprodus în *Momente* (1901), pag. 200. Urmează deosebirile din *Universul*:

În prima coloană a foiletonului sunt două note sub text: a doua e aceeași ca în *Momente* («*Lucrul se petrece...*»), prima are următorul
 20 text: «*Intrerup astăzi seria notițelor critice, cari vor urma în Universul de Joia viitoare, și, apoi, la fiecare două săptămâni, alternând cu alte articole independente de acea serie. Deocamdată, iată aceste telegrame, reproduse cu cât se poate mai multă sfințenie după originalele lor, și din care, deși laconice, ca orice telegrame,*
 25 *cititorul atent va prinde poate un înțeles destul de pozitiv pentru o cronică fantasisă.*» — Pag. 183. rând. 1: ziarului *Moș Teacă.* — 5: pentru *romante.*... — 14: *independenți.*... — 185,1: *s'o ia socie ligitimă.*... — 2: *de 2 mii.*... — 8: *de toți trei.*... — 9: *riproduce.*... — 15: *directoru în prima furie.*... — spate *jos.*... — 16: până *parchetul.*... — 186,5: *arestat procuror.*... — 6: ca *închiziță.* *Scăpat viața.* *Cuțitul os.*... — 17: *județul.*... — 35: *dobitocul de prefect.*...
 30 — 187,23: *a fi telegrafic destituit.*... — 30: *independenți.*... — 188,1: *de magistrat.*... — 2: *de ani.*... — 4: *să-mi acordați.*... «*Pentru conformă reproducere — Caragiale.*»

35 Pag. 189: *PROCES-VERBAL.* — *Universul*, 29 Octomvrie 1899; reprodus în *Momente* (1901), pag. 110. Mai jos, deosebirile din *Universul*:

Pag. 189, rând. 11: *azi dimineață* — 15: *exercițiul funcțiunii.*... — 190,1: *fel de fel de murdării.*... — 15: *crezând că este.*... — 20: *sus zisul proprietar.*... — 21: *două zeci de lei.*... — 28: *se pătează.*... —
 40 30: *cincizeci.*... — 37: *zile.*... — 191,2: *crezut.*... — 10: *resultă.*... — 13: *să vază.*... — 15: *râză.*... — 29: și *soba nu era așa? a zis* — 192,6: *familie.*... — 11: *zice.*... — 13: *provizoriu.*... — 15: *vidavi, care a rămas.*... — 16: *pretinzând.*... — 19: *maneră ca să rămâe.*... — 22: *stabileze.*... — 23: *neînchiriat.*... — «*Pentru conformă reproducere — Caragiale.*»
 45

În general textul din *Universul* e mult mai puțin consecvent în ce privește

prostiile gramaticale decât acel din *Momente*; acesta din urmă a fost perfecționat la maximum. — Inceputul acestui gen de *sottisier* dezvoltat l-a făcut Iacob Negruzzi, în *Copii de pe Natură*, unde a publicat, în bucata intitulată *Gramaticale* un proces-verbal încheiat de un subcomisar de poliție din Iași (*Convorbiri literare*, III, 15 Februarie 1870, pag. 426):

5 «Noi... subcomisarul de poliție, având în vedere rezoluția camerei și femeia Marghioala a lui Vasile Chetrarul recomandată nouă din preună cu o blană de hulpe care furând în calitate de servă, spre a constata motivul furării imisa fimee fiind în calitate de servă la d. Gheorghiu de profesiune blandar, intrând
10 în dughiană și furând o blană în calitate de hulpe vechie cam roasă fugind, vânându-se de sergentul din pont, prinzindu-se în ograda bisericei Sf. Neculai însă fără blană, imisa blană găsindu-se svirlită la câțiva pași despre care apucându-se a întrebuințat forță majoră din care se cunoaște că imisa este fură
15 cu infracțiune smulgând-o dintr'un cuiu. Drept care încheindu-se acest proces-verbal se va supune camirii dimpreună cu imisa fimee și blană sub pază sigură spre a nu scăpa prin forță sau viclenie ».

Un alt text autentic, care ilustrează același stil și aceeași sintaxă, a publicat Teodor Burada, în *Istoria teatrului în Moldova*, I (Iași, 1915), pag. 162: este raportul Comisarului Cvarțialului al 2-lea către Agie, privitor la neorinduala ce
20 o fac vezeteii care-și așteaptă stăpânii la eșirea dela teatru. Hârtia e datată din 4 Februarie 1839. Sigur, arhivele tuturor autorităților oferă material imens pentru un *sottisier* în genul de care e vorba. La întâmplare, dăm aici câteva rânduri dintr'o sentință a tribunalului Ilfov, cu data de 21 Septemvrie 1892:
25 «Văzând instrucțiunea orală... din care rezultă: Că inculpata E. A. de o înaltă condițiune socială încă de acum 4 ani cedând unei pasiuni ce se născuse în inima tânărului G. N. legând relațiuni intime la început fără promisiuni de a se lua în căsătorie mărturisește inculpata în care spaciu de timp fiecare și corespundea simțimintele și gândurile prin mai multe scrisori atingând numărul de 1500
30 missive, declară N., iar în urmă se nasce pretențiuni din partea tînărului N. de a forța pe inculpata... Considerând că în acțiunea unei apropieri există ca dol pentru stabilirea faptului de furt numai atunci când au de scop câștigul acest semn caracteristic, iar nu numai intențiunea de a vătăma victimei sale, prin daunele ce i le ar face necesarmente degajat de orice idee de câștig dar încă și mai mult în scopul principal imediat și direct de a se îmbogăți...» (Procesul
35 *Doamnei Alexianu*, judecat în ședința dela 1 Septemvrie a Tribunalului Ilfov, secția III, București 1892, Tipografia «Modernă» Gr. Luis, pag. 45 și urm.). Texte autentice ca acele pomenite, provenind din timpuri considerabil depărtate unele de altele, comentează desăvârșit sinteza artistică a lui Caragiale.

40 Pag. 193: *C. F. R.* — *Universul*, 26 Noemvrie 1899; reprodus în *Momente* (1901), pag. 339. Urmează deosebirile din *Universul*:

45 Pag. 194, rând. 21: *Apăi* nu ți-am spus... — 26: *separat*... — 195,23: *două zeci și unu*... — 28: trenul ziua, uite așa se uită la ea... — 31: Da șeful unde șade? — 196,34: ești în *conged*? — 197,20: după ce au răs *mult*,... — 35: câte o *cafea* — 36: G. Nu mai *merg*.

50 Pag. 198: *ACCELERAT No. 17.* — *Universul*, 10 Decemvrie 1899; reprodus în *Calendarul Moftului Român* pe anul 1902, de L. I. Caragiale (București, Institutul de arte grafice «Eminescu»), pag. 17; în *Abu-Hassan* (1915), pag. 165; în această din urmă tipăritură, au fost omise, din evidentă neglijență, cuvintele: *Mai sunt două minute* (199,10 în ed. de față), și *Patruzeci de mii de franci!* (200,22).

Pag. 203: *URGENT*. — *Universul*, 17 Decembrie 1899; retipărit în *Momente*, pag. 115. Deosebirile din *Universul*:

Pag. 204, rând. 21: *n'a avut până în prezent...* — 31: confuziune. — 205,13: constatând lipsa de căldură... — 21: barbaria. — 206,11: chemând *urgent* pe d-l medic... — 21: simte nevoe *școala*... — 207,8: chiar *suprimându-și cursurile*... — 13: D-l *Mache Guvidi*: *Am ținut cuvântul ca să rog pe onor. Adunare ca în privința proiectului privitor la împrumutul de 2 milioane al urbei Z. să admită urzzența. Adunarea admite urgența. Se trece la ordinea zilei. (Conform stenogramelor). Primăria Urbei*...

Pag. 208: *HIGH-LIFE*. — *Universul*, 24 Decembrie 1899; reproduș în *Momente*, pag. 213. Deosebirile din *Universul*:

Sub titlu: *Carnet mondain*. — 210,7: *Mă mărginesc a-i da concluziunile*... — 22: mai *destins*... [*destins* este un mahalagism favorit al reporterilor noștri de vre-o treizeci de ani încoace; forma aceasta poate veni dar aici și din intenția lui Caragiale, și din obișnuința zețarului; oricum, în *Momente*, Caragiale a renunțat la ea]... — 211,6: *infatigabilă silfidă* » (aici o îngrozitoare greșală...) — 29: *Iți rup urechile! m'ai înțeles* — 30: *de jocul cravașei*.

Pag. 213: *SUCCES*. — *Universul*, 31 Decembrie 1899; reproduș în *Calendarul Moștului Român*, (1912), pag. 85 sub titlu: *Națiunea Română*; apoi în *Scritorii Români*, publicație săptămânală, director A. Vlahuță, No. 8. (București, Alcalay & Co., [1916]), pag. 3—9. Ediția de față dă textul din *Calendarul Moștului Român*, identic cu acel din *Universul*. Textul din *Scritorii Români* trebuie îndreptat: parte de *tovarăș* [greșit, în loc de *tovărășie*; pag. 5]; am *repetat* eu [greșit, în loc de *am zis* e.; *repetat* n'are nici un sens aici; pag. 7]; ...se aflau spiritele, rezultatul [lipsește cuvântul *asteptând*, pag. 7]; *drapele tricolore* [greșit, în loc de *drapelele* t., pag. 8].

Pag. 219: *LA CONAC*. — *Gazeta Săteanului*, XVII, 1900—1901, pag. 59; *Momente*, pag. 44. Deosebirile din *Gazeta Săteanului*:

Pag. 219, rând. 23: *a gândit chiar*... — 220,18: *stringând scurt zăbala*... — 35: cinstește pe tânărul *tovarăș*... — 222,19: cartea să se schimbe și merge *de-a'ndăratele, tot de-a'ndăratele*. — 224,10: *Și șart! part! unchiul îi arde două palme părintești nepotului*.

Pag. 225: *AMICI*. — *Universul*, 11 Februarie 1900; *Momente*, pag. 253. — Deosebirile din *Universul*:

Pag. 225, rând. 7: *mă va ierta că, nevoind să abuzez de spațiu, nu dau nici*... — 19: *Kosman*...

Pag. 231: *FIVE O'CLOCK*. — *Universul*, 25 Februarie 1900; *Momente*, pag. 207. Deosebirile din *Universul*:

Pag. 231, rând. 19: *Piscopescu*... — *Popescu*... — 22: *cercurile pe cari tot francezul le numește mondains*... — 30: *modulațiuni de glas*... — 233,36: *smulgându-mi energic pălăria*... — 234,11:

Madam Potropopescu... — 235,10: trec repede în *salonașul cel mic*... — 12: în *sus de tot* și bine... — 27: Fugi nenorocitele! *Atât și m'am dus*.

5 Pag. 236: *CUM DEVINE CINEVA REVOLUȚIONAR ȘI OM POLITIC*...? — *Universul*, 3 Martie 1900, sub rubrica *Notițe critice*; reprodus în *Calendarul Moftului Român*, (1902, pag.29), apoi în *Abu-Hassan*, (1915), pag. 173. Ediția noastră dă textul din *Calendarul Moftului Român*. — În *Abu-Hassan* e suprimat cuvântul *vinăt* în « un ochiu vinăt, umflat », (pag. 176), și cuvintele *din norocire* (în *Calendarul Moftului Român*: « din nenorocire », greșală de tipar, de sigur), în « ochiul nu și l-a pierdut, din n. » (pag. 179), iar la pag. 176 e înlocuit « Niță al meu nu se află... » cu « N. a. m. n. s. găsește ».

Pag. 241: *ATMOSFERĂ INCĂRCATĂ*. — *Universul*, 10 Martie 1900; *Momente*, pag. 187. — Deosebirile din *Universul*; Titlu: *FANTASIE*.

15 Pag. 241,2: ai observat dumneata, cititorule... — 242,14: Ba, zic, *pardon*, nu mă pretinz... — 243,28: că sunt ale mele, *mă iartă*... — 245,6: adaogă tatăl *răgușit*... — 17: !? *fac eu*...

Pag. 246: *TEMPORA*. — *Universul*, 17 Martie 1900; *Momente*, pag. 182. — Deosebirile din *Universul*:

20 Pag. 247, rând. 8: statua lui Mihaiu... *Iată*. — 248,29: la Universitate șapte ani... — 249,26: Și au tras! — Sângele generoasei... — 37: «... desgustătorul nume de Coriolan *Drăgănescu* ».

Pag. 250: *1 APRILE*. — *Universul*, 31 Martie 1900; *Momente*, pag. 201. Deosebirile din *Universul*:

25 Pag. 253, rând. 20: ... pe cei *opt* controlori *care rămân*...

30 Pag. 255: *LA PAȘTI*. — *Universul*, 14 Aprilie 1900; reprodus în *Calendarul Moftului Român* (1902, pag. 75) în *Abu-Hassan*, pag. 188. Ediția de față reproduce textul din *Calendarul Moftului Român* = textul *Universului*; în acest din urmă cuvântul *magadin* (în « acest mare m. ») e, foarte probabil, o scăpare din vedere a lui Caragiale: mahalagisticul *magadin* e cu totul nejustificat în context. În *Calendarul Moftului Român*, corectat în *magazin*. *Abu-Hassan*, (pag. 188) înlocuiește greșit *Indigene* (întrebuințarea mahalagistică cunoscută a lui J în loc de I în firme și anunțuri) cu *Indigene*.

35 Pag. 261: *O ZI SOLEMNĂ*. — *Universul*, 21 Aprilie 1900; *Momente*, pag. 268. Deosebirile din *Universul*; Incepe:

40 *Ieri* zi 'ntâi de mai stil nou, zi de redeșteptare... idei mari! *Ieri* s'a realizat în fine... — importanța zilei de *ieri*. — 261,22: *În apropierea Mizilului* se află F... — 262,6: de sigur... *Tot astfel* cine zice... — 10: în *cadrul strimt de care dispun aci*... — 263,1: să mărturisească *oricine*... — 264,5: cu amărăciune Leonida și și-a îndoit e. — 18: este păcat, ca Mizilul...

Pag. 267: *DOMNUL GOE*. — *Universul*, 12 Maiu 1900; *Momente*, pag. 121. Deosebirile din *Universul*; Titlu: *DE 10 MAIU*.

Pag. 267, rând. 24 urm. [N. B.: Mama mare zice *mariner* în ambele sale replici; iar Goe explică: *Marinar*. În *Momente*, mama mare zice întâi *marinel*, a doua oară *mariner*; e inconsecvență voită, pentru a caracteriza pe bătrâna mahalagioaică ramolosită, sau greșală de tipar? Goe (în *Momente* pag. 122 corectează: *mariner*.] 268,37: Parol *d'onior*, *adaoge* tanti Mița. — 272,16: La bulivar, birjar! *Ar fi interesant să știm cum își petrec cele trei dame cu pușorul toată ziua de 10 Maiu în capitală. O vom ști poate dacă nu vom avea nenorocul să le pierdem din vedere în atâta îmbulzeală.*

10 Pag. 273: *VIZITĂ*. — *Momente*, pag. 128; alt text nu-mi este cunoscut. Așezăm bucata aici, pentru legătura ei de fond cu cea precedentă.

Pag. 278: *LA MOȘI*. — *Universul*, 5 Iunie 1900. Deosebiri de text însemnate nu sunt.

15 Pag. 283: *DASCĂL PROST*. — *Universul*, 16 Iunie 1900; *Abu-Hassan*, pag. 151. Greșeli în *Abu-Hassan*: ...ca să *ne* aranjăm afacerea... (pag. 152) — *căldrîi*... (pag. 153) în loc de: *să aranjăm* — *căldrîi*; în același text sunt omise cuvintele: «...*să-mi spue că nu mi-e rușine*».

Pag. 288: *SITUAȚIUNEA*. — *Universul*, 23 Iunie 1900; *Momente*, pag. 195. Deosebirile din *Universul*:

20 Pag. 289, rând. 23: Ce recoltă? ce recoltă? Dumneata... — 290,2: — Disconto *Gesellschaft*... — 35: pentru ca să *reprezante* o realitate... — 291,23: Nu pot pentru ca să stau... — 28: *Cel* din urmă, Costică... — 292,20: — Scuză-mă: *sunt așa de obosit*, care nu pot pentru ca să mai merg...

25 Pag. 293: *INTĂRZIERE*. — *Universul*, 7 Iulie 1900; *Momente*, pag. 141. Deosebirile din *Universul*:

Incepe: *Marți seara*, m'am suit la Sinaia... care pleacă la ora 5 și 27 de minute din *Predeal*, spre... — 293,10: orice tren *reglementar* trebuie... — 12: cu frână de mână; *pe lângă aceasta un vagon are o singură frână la unul dintre cele două căpătaie, așa că numai într'o direcție poate servi pentru siguranță; astfel dacă dela stația A până la stația B a avut frână la coadă, deandăratele o să aibă frâna înainte în direcția mersului. De aceea, vedeți că mai totdeauna trenurile au la coadă un furgon de bagaje; de ce? fiindcă toate trăsurile de felul acesta au frână de mână, unde să se posteze un frânar de siguranță. Trenul 14 a plecat Marți seara din Sinaia la oră regulată, 5 și 27¹⁾ și a ținut... — 294,17: ... care trecea dela București spre Ploești; *deraiarea s'a produs din pricina unei mișcări greșite a acarului. Trenul de marfă pornind din gara Buftea, acarul i-a deschis diagonala îndreptându-l pe linia din dreapta, pe unde trec trenurile dela București. Până însă să nu intre trenul întreg pe linia lui, și când încă rămăseseră vreo trei vagoane dinapoi în**

¹⁾ [Sic!] mai sus ora aceasta e dată pentru plecarea din *Predeal*!

urma acului, acarul a închis diagonală; vagoanele păcălite de așa proastă surpriză s'au mâniat, într'o clipă s'au rupt de trenul lor, lăsându-l să plece înainte fără ele, iar ele, sfărâmând șinele, s'au așezat în niște poze fantastic nenchipuite, un morman înform peste amândouă liniile. Astfel și linia noastră... — 296,14: la lumina faclilor... — 38: În adevăr la 12 fără cinci...

Pag. 298: *AMICUL X*. — *Universul*, 14 Iulie 1900; *Momente*, pag. 93. Deosebiriile din *Universul*:

10 Pag. 298, rând. 23: ne întâlnim amândoi, și ne întâlnim destul de des... — 27: nu știe cât prețuește pentru mine. El știe tot ce se petrece în Olimp și nu-și închipue câtă binefacere este pentru mine amiciția lui... — 299,6: să te vezi, să te simți așa de mic... — 8: sub povara acestei simfiri... — 300,6: Nu vrea să intre... Hotărît.

TABLA ILUSTRĂȚIILOR

Planșa

- I I. L. Caragiale (Berlin, 1911—1912).
II și III Două pagini din manuscrisul ultimei scrieri a lui Caragiale, intitulată *Poveste* (fragment; v. pag. XIII, XLII și vol. II al acestei ediții).
-

TABLA DE MATERII

	<u>Pagina</u>
PREFAȚĂ	XI
INTRODUCERE	XV
Din carnetul unui vechi sufleor	1
Păcat	22
O făclie de Paște	54
Om cu noroc	69
Grand Hôtel « Victoria Română »	74
25 de minute	79
Justiție	84
Un pedagog de școală nouă	88
Despre cometă	99
Emulațiune	106
Premiul I	111
Poveste	117
Intre două povețe	124
Cănuță om sucit	130
La hanul lui Mânjoală	139
Două loturi	148
In vreme de rășboiu	164
Telegrame	182
Proces verbal	189
C. F. R.	193
Accelerat No. 17	198
Urgent	203
High-life	208
Succes	213
La conac	219
Amici	225
Five o'clock	231
Cum devine cineva revoluționar și om politic...?	236

Atmosferă încărcată	Pagina	241
Tempora	246	
1 Aprilie	250	
La Paști	255	
O zi solemnă	261	
D-1 Goe	267	
Vizită	273	
La Moși	278	
Dascăl prost	283	
Situațiunea	288	
Intârziere	293	
Amicul X	298	
ADDENDA	303	
Smotocea și Cotocea: 303; Leonică Ciupicescu: 306; Gogoși: 309;		
Gogoși: 310; Gogoși: 311; Corespondență sentimentală: 312;		
Calendarul Claponului: 313; Mitică: 314; Școala Română: 318;		
Cum stân.: 319; Politica: 322; Tatăl nostru: 323.		
NOTE ȘI VARIANTE	327	
TABLA ILUSTRĂȚILOR	350	

Handwritten notes and scribbles at the top of the page, including the title 'Dreptul Impirației' and various illegible markings.

Extensive handwritten notes and corrections on the right side of the page, including a signature and various annotations.

* Sotje la Piri Impirației...
 când mîie la din genem...
 la Pătrîni-avacua...
 în soțje la Piri...
 mai mare rădure pe...
 pîrje bucătărie...
 răpăria în impirației...
 rădure răpăria...
 pîrje răpăria...

Handwritten notes and corrections on the left side of the page, including a signature and various annotations.

Extensive handwritten notes and corrections on the right side of the page, including a signature and various annotations.